

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

BONES PRÀCTIQUES DE LES RÀDIOS LOCALS DE CATALUNYA EN MATÈRIA D'ESPAIS DE DIÀLEG I CONVIVÈNCIA ENTRE LES PERSONES AUTÒCTONES I LES IMMIGRADES ESTRANGERES. EL CAS DELS PROGRAMES PREMIATS PER LA MESA PER A LA DIVERSITAT EN L'AUDIOVISUAL

Mónica Olivia Marchesi García

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

Bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en matèria d'espais de diàleg i convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres. El cas dels programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

Mònica Olivia Marchesi García

Tesi doctoral
2022

Mónica Olivia Marchesi García

**Bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en
matèria d'espais de diàleg i convivència entre les
persones autòctones i les immigrades estrangeres. El
cas dels programes premiats per la Mesa per a la
Diversitat en l'Audiovisual**

TESI DOCTORAL

Dirigida per:

Doctor Bernat López López

Doctora Dolors Comas d'Argemir i Cendra

Departament d'Estudis de Comunicació

Universitat Rovira i Virgili

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2022

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

FEM CONSTAR que el present treball, titulat **“Bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en matèria d’espais de diàleg i convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres. El cas dels programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l’Audiovisual”**, que presenta Mónica Olivia Marchesi García, per a l’obtenció del títol de doctor, ha estat realitzat sota la nostra direcció al Departament d’Estudis de Comunicació d’aquesta universitat.

HACEMOS CONSTAR que el presente trabajo, titulado **“Bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en matèria d’espais de diàleg i convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres. El cas dels programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l’Audiovisual”**, que presenta Mónica Olivia Marchesi García para la obtenció del títol de Doctor, ha sido realizado bajo nuestra dirección en el Departamento de Estudios de Comunicación de esta universidad.

WE STATE that the present study, entitled **“Bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en matèria d’espais de diàleg i convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres. El cas dels programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l’Audiovisual”**, presented by Mónica Olivia Marchesi García for the award of the degree of Doctor, has been carried out under our supervision at the Department of Communication Studies of this university.

Tarragona, 10 de gener de 2022/Tarragona, 10 de enero de 2022/ Tarragona, January 10th 2022

El/s director/s de la tesi doctoral
El/los director/es de la tesis doctoral
Doctoral Thesis Supervisor/s

Doctor Bernat López López

Doctora Dolors Comas d’Argemir i Cendra

Dedicatòria

Lucy García Paz

Ettore Marchesi Marchesi

Alexander Hernández Fernández

Daniel Alejandro Hernández Marchesi

Anna Lucía Hernández Marchesi

Pablo Hernández Molero

Ka'i

... por ser como el aire.

A todas ellas...

“Por ser como el aire su patria es el viento

Por ser de la arena su patria es el sol

Por ser extranjero su patria es el mundo

Por ser como todos su patria es tu amor”.

Pedro Guerra

Agraïments

Como dice la sabia canción de Pedro Guerra: “Por ser como todos su patria es tu amor”, quiero expresar mi agradecimiento a todas las personas que me han apoyado en esta nueva tierra:

A Lucy, Anna, Daniel, Pablo y Alexander por tanta paciencia y amor, además de ser mi gran inspiración.

A los profesores de la Universitat Rovira i Virgili, Dr. Bernat López López y la Dra. Dolors Comas d'Argemir, por su constante apoyo, paciencia y atenta revisión de este trabajo.

A las profesoras Iolanda Tortajada, Marta Montagut, Cilia Willem y Carlota Moragas. A los profesores Enric Castelló y Jordi Farré: por su compañía en este caminar.

Al Dr. Jairo Lugo, por su apoyo y comentarios oportunos para el desarrollo de la tesis.

A los amigos y amigas que sin su compañía y su amor la vida en esta nueva tierra no sería tan agradable, en especial a Ignacio Sánchez, que tanto ha colaborado en este trabajo. A Eduard Boada, que puso un gigante grano de arena para culminar esta tesis. A Xavi Gallinat, Verónica Suescún, Carolina Senán, Fabiola De Salvo, Jesús Moreno, Isabelle Toussaint, Lluís Martí, María Alejandra D'Lacoste, Julio Rodríguez y Enric Miró y familia. A M. Carme Rovinosa y Jaume Martí por ayudarme en el aprendizaje del catalán. A Daysi Ramírez por la portada de este trabajo.

Y a mis amigas de toda la vida, María Alejandra Romero, Verónica Hernández, Yovelys Suárez y Zaidy Berbecí.

A los miembros del Consell de l'Audiovisual de Catalunya por la concesión de la ayuda a proyectos de investigación sobre comunicación audiovisual y en especial a Carme Figueras, presidenta de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, y a Carmen Rincón, secretaria de la Mesa.

A los productores, productoras de los programas y directores, directoras de las radios municipales que participaron en la investigación, por el tiempo que me dedicaron en las entrevistas.

Al personal docente y administrativo del Departamento de Estudios de Comunicación de la Universitat Rovira i Virgili.

A la University of South Wales, donde realicé mi estancia de investigación y en especial a Márta Minies y Christina Papagiannouli.

A todos los profesores y las profesoras del Consorci per a la Normalització Lingüística de Tarragona por sus enseñanzas de la lengua catalana y sus acertados consejos.

A los compañeros y compañeras de la Associació Superacció, para la mayoría de los cuales “su patria es el sol”. En especial a Artur Acevedo, Luis Carbajal, Zouhair Zammouri y Natalia Serna, que me acompañaron desde el inicio, y a Xavi Pont, Marta Raso, Cristina Font, Lahcen Zoggagh, Erika Ros, Eva Ríos, Montserrat León y Lokman Faqih, que lo hicieron en el cierre de este proyecto.

Índex de figures

Figura 1. Estudi principal de Ràdio Ciutat de Badalona.....	12
Figura 2. Ubicació de les ràdios que van emetre els programes analitzats	16
Figura 3. Tania Adam, productora del programa <i>Ràdio Àfrica</i>	21
Figura 4. Luz Cassino, productora del programa <i>Barreja't amb mi</i>	131
Figura 5 Cristina Pitaquer, productora del programa <i>Nines russes</i>	149
Figura 6. Carles Peña, productor del programa <i>Annour</i>	301

Índex de taules

Taula 1. Fluxos migratoris de l'estranger cap a Espanya segons el país de naixement (2020)	35
Taula 2. Població estrangera a Espanya amb permís de residència per comunitat autònoma, 2020	36
Taula 3. Principals nacionalitats estrangeres que viuen a Espanya (2020).....	37
Taula 4. Total de població estrangera a Catalunya amb permís de residència, 2020.....	39
Taula 5. Principals nacionalitats estrangeres que viuen a Catalunya amb permís de residència (2020).....	41
Taula 6. Població estrangera amb permís de residència en els municipis on es troben les emissores dels programes premiats (2020).....	42
Taula 7. Les deu primeres comunitats estrangeres amb permís de residència que viuen en els municipis on es troben les emissores dels programes premiats (2020)	46
Taula 8. Ràdios municipals a Catalunya per províncies i comarques.....	99
Taula 9. Programes seleccionats per a l'anàlisi	134
Taula 10. Dimensió "Normalització de la diversitat cultural" amb els seus indicadors	141
Taula 11. Dimensió "Diversificació de la diversitat" amb els seus indicadors	142
Taula 12. Dimensió "Relacions dins de la diversitat" amb els seus indicadors.....	142
Taula 13. Dimensió "Desdramatització de la immigració" amb els seus indicadors.....	143
Taula 14. Directors/es i productors/res o conductors/res entrevistats.....	145
Taula 15. Membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual entrevistades	146
Taula 16. Eixos de les entrevistes en profunditat amb els i les directores de les ràdios i els i les productores i/o conductores dels programes.....	148
Taula 17. Programes seleccionats per a l'anàlisi	152
Taula 18. Dades del programa <i>Barreja't amb mi</i>	181
Taula 19. Dades del programa <i>Nines russes</i>	182
Taula 20. Dades del programa <i>Els cinc cantons</i>	186
Taula 21. Dades del programa <i>Per tot el món</i>	188
Taula 22. Dades del programa <i>Mosaic</i>	190
Taula 23. Dades del programa <i>La tertúlia del fòrum</i>	192
Taula 24. Dades del programa <i>Annour</i>	193
Taula 25. Dades del programa <i>Món possible</i>	194
Taula 26. Dades del programa <i>Ràdio Àfrica</i>	199
Taula 27. Dades del programa <i>D'aquí i d'allà</i>	202

Taula de continguts

1. Introducció	13
1.1. Definició del objecte d'estudi	15
1.2. Objectius	17
1.3. Justificació de la recerca	17
2. Marc teòric i contextual	22
2.1. Context jurídic, polític i sociodemogràfic de la immigració a Espanya i Catalunya.....	22
2.2. Comunicació i immigració: marc teòric i principals aportacions de la recerca.....	50
2.3. Política mediàtica i tractament de la immigració. El cas d'Espanya i Catalunya.....	62
2.4. Bones pràctiques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones a la ràdio.....	70
2.5. La ràdio local a Catalunya: breu història i situació actual.....	91
2.6. La Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual i el seu premi: història, evolució i estat actual	119
3. Metodologia.....	132
3.1. Tècniques de recerca	138
3.1.1. Anàlisi de contingut qualitativa: dimensions i indicadors	140
3.1.2 Entrevistes en profunditat amb els i les directors/es de les emissores i els i les productors/es dels programes analitzats	144
3.1.3. Entrevistes en profunditat amb membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual	146
4. Anàlisi dels resultats.....	150
4.1. Els programes premiats i les respectives emissores	150
4.1.1. Programa <i>Barreja't amb mi</i>	154
4.1.2. Programa <i>Nines russes</i>	156
4.1.3. Programa <i>Els cinc cantons</i>	159
4.1.4 Programa <i>Per tot el món</i>	161
4.1.5. Programa <i>Mosaic</i>	163
4.1.6. Programa <i>La tertúlia del Fòrum</i>	166
4.1.7. Programa <i>Annour</i>	168
4.1.8. Programa <i>Món possible</i>	171
4.1.9. Programa <i>Ràdio Àfrica</i>	173
4.1.10. Programa <i>D'aquí i d'allà</i>	177
4.2. Anàlisi del elements presents en els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual.....	180
4.2.1. Dimensió 1. Normalització de la diversitat cultural.....	180
4.2.2. Dimensió 2. Diversificació de la diversitat	203
4.2.3. Dimensió 3. Relacions dins de la diversitat	212
4.2.4. Dimensió 4. Desdramatització de la immigració	221
4.3. Anàlisi comparativa dels elements presents en els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual	228
4.3.1 Dimensió 1. Normalització de la diversitat cultural.....	229

4.3.2	Dimensió 2. Diversificació de la diversitat	231
4.3.3	Dimensió 3. Relacions dins de la diversitat.....	233
4.3.4	Dimensió 4. Desdramatització de la immigració	235
4.4.	Anàlisi comparativa de les entrevistes en profunditat amb els directors/es de les ràdios dels programes premiats	236
4.5.	Anàlisi comparativa de les entrevistes en profunditat amb les persones productores i/o conductores dels programes premiats.....	240
4.6.	Anàlisi comparativa de les entrevistes en profunditat amb les membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual	248
4.7.	Valoració de cada un dels programes analitzats a la vista dels indicadors de bones pràctiques ...	253
4.7.1.	Programa <i>Barreja't amb mi</i> (Ràdio Cubelles)	254
4.7.2.	Programa <i>Nines russes</i> (Ràdio Ciutat de Badalona)	258
4.7.3.	Programa <i>Els cinc cantons</i> (Ràdio Arenys)	264
4.7.4.	Programa <i>Per tot el món</i> (Mataró Ràdio).....	269
4.7.5.	Programa <i>Mosaic</i> (Ràdio Esparreguera).....	273
4.7.6.	Programa <i>La tertúlia del fòrum</i> (Olesa Ràdio)	278
4.7.7.	Programa <i>Annour</i> (Ràdio Mollet)	282
4.7.8.	Programa <i>Món possible</i> (Ràdio 4)	286
4.7.9.	Programa <i>Ràdio Àfrica</i> (Ràdio Betevé)	291
4.7.10.	Programa <i>D'aquí i d'allà</i> (El Prat Ràdio).....	296
5.	Conclusions	302
5.1.	General conclusions	302
5.2.	Recommendations.....	313
5.3.	Future research	315
	Referències	317
	Annexos	343
	Annex 1. Questionaris de les entrevistes en profunditat	343
	Annex 2. Plantilla amb l'anàlisi de les dimensions i els indicadors.....	348
	Annex 3. Resum de les entrevistes en profunditat a directors/res, productors/res i/o conductors/res de les ràdios dels programes premiats	383

Resum:

Aquesta tesi se centra en l'estudi de les ràdios locals catalanes i la creació d'espais de diàleg i convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres a través de la seva programació. Per a fer-ho s'han triat un total de deu programes que han estat reconeguts amb el premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual del Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Es va analitzar cadascun dels programes premiats des de l'any 2009 fins al 2019. L'objectiu general va ser identificar, analitzar i avaluar les bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en matèria d'integració de la immigració i de creació d'espais de diàleg i convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres.

En la introducció es defineix l'objecte d'estudi, s'estableixen els objectius i es presenten els antecedents i la justificació de la recerca. En el punt 2, del marc teòric i contextual s'ofereixen els aspectes sociodemogràfics, jurídics i polítics de la immigració a Espanya i Catalunya, s'aborden les principals recerques i aportacions en el camp dels estudis sobre comunicació i immigració, la política mediàtica i el tractament de la immigració. Finalment, s'aborden els conceptes de bones pràctiques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones i es realitza una breu història sobre la ràdio local a Catalunya.

En el punt 3 es desenvolupa la metodologia: s'expliquen les tècniques d'anàlisi utilitzades i l'anàlisi de contingut qualitativa amb les seves respectives dimensions i indicadors. En el punt 4 es presenten els resultats de l'anàlisi de cadascun dels programes de ràdio i de les entrevistes en profunditat realitzades als directors/as de les ràdios, productors/as dels programes i expertes de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual de Catalunya.

La tesi finalitza en el punt 5, on s'exposen les conclusions generals, les limitacions, recomanacions i futures línies de recerca. Aquesta recerca contribueix a la comprensió del fenomen de les ràdios locals de Catalunya pel que fa a les seves capacitats per a establir diàlegs entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres i enfortir els vincles i relacions per a la convivència.

Resumen:

Esta tesis se centra en el estudio de las radios locales catalanas y la creación de espacios de diálogo y convivencia entre las personas autóctonas y las inmigradas extranjeras a través de su programación. Para hacerlo se han escogido un total de diez programas que han sido reconocidos con el premio de la Mesa para la Diversidad en el Audiovisual del Consejo del Audiovisual de Cataluña. Se analizó cada uno de los programas premiados desde el año 2009 hasta el 2019. El objetivo general fue identificar, analizar y evaluar las buenas prácticas de las radios locales de Cataluña en materia de integración de la inmigración y de creación de espacios de diálogo y convivencia entre las personas autóctonas y las inmigradas extranjeras.

En la introducción se define el objeto de estudio, se establecen los objetivos y se presentan los antecedentes y la justificación de la investigación. En el punto 2, del marco teórico y contextual, se ofrecen los aspectos sociodemográficos, jurídicos y políticos de la inmigración en España y Cataluña, se abordan las principales investigaciones y aportaciones en el campo de los estudios sobre comunicación e inmigración, la política mediática y el tratamiento de la inmigración. Finalmente, se abordan los conceptos de buenas prácticas en materia de diálogo y convivencia entre las personas inmigradas y las autóctonas y se realiza una breve historia sobre la radio local en Catalunya.

En el punto 3 se desarrolla la metodología: se explican las técnicas de análisis utilizadas y el análisis de contenido cualitativo con sus respectivas dimensiones e indicadores. En el punto 4 se presentan los resultados del análisis de cada uno de los programas de radio y de las entrevistas en profundidad realizadas a los directores/as de las radios, productores/as de los programas y expertas de la Mesa para la Diversidad en el Audiovisual de Cataluña.

La tesis finaliza en el punto 5, donde se exponen las conclusiones generales, las limitaciones, recomendaciones y futuras líneas de investigación. Esta investigación contribuye a la comprensión del fenómeno de las radios locales de Catalunya en lo que respecta a sus capacidades para establecer diálogos entre las personas autóctonas y las inmigradas extranjeras y fortalecer los vínculos y relaciones para la convivencia.

Abstract:

This thesis focuses on the study of Catalan local radio stations and the creation of spaces for dialogue and coexistence between local people and foreign immigrants through their programming. To do so, a total of ten programmes were chosen that have been recognised with the award of the Audiovisual Diversity Committee of the Audiovisual Council of Catalonia. Each of the award-winning programmes from 2009 to 2019 was analysed. The general objective was to identify, analyse and evaluate the good practices of local radio stations in Catalonia in terms of integrating immigrants and creating spaces for dialogue and coexistence between local people and foreign immigrants.

The introduction defines the object of the study, establishes the objectives and presents the background and justification for the research. Point 2, the theoretical and contextual framework, offers the socio-demographic, legal and political aspects of immigration in Spain and Catalonia, and deals with the main research and contributions in the field of communication and immigration studies, media policy and the treatment of immigration. Finally, the concepts of good practices in terms of dialogue and coexistence between immigrants and local people are discussed, and a brief history of local radio in Catalonia is given.

In section 3, the methodology is developed: the analysis techniques used and the qualitative content analysis with their respective dimensions and indicators are explained. Point 4 presents the results of the analysis of each of the radio programmes and the in-depth interviews carried out with the directors of the radio stations, the producers of the programmes and the experts of the Table for Diversity in Audiovisual Diversity in Catalonia.

The thesis ends in point 5, where the general conclusions, limitations, recommendations and future lines of research are set out. This research contributes to the understanding of the phenomenon of local radio stations in Catalonia in terms of their capacity to establish dialogues between local people and foreign immigrants and to strengthen links and relationships for coexistence.

Figura 1. Estudi principal de Ràdio Ciutat de Badalona

Font: fotografia de l'autora, 2018.

1. Introducció

Els continguts dels mitjans de comunicació són una representació de les relacions i les vivències de la societat que es presenten i que en certa manera poden constituir una comunitat imaginada (Anderson, 1993). I ho són fins al punt que no només es dibuixen les relacions sinó que poden generar importants vincles no existents en la vida quotidiana (Lipmann, 2003 [1922]). També són considerats importants agents d'influència en la creació i el manteniment de determinats valors, i en el reforç d'actituds i models de comportament. Això genera un poder sobre les relacions socials i, en especial, sobre la convivència. Existeix la idea que els mitjans han de complir un paper d'enfortiment de la democràcia, garantir la veritat i promoure el bé comú (Chaparro, 2014), encara que també hi ha una consciència que aquests, i especialment els grans mitjans de comunicació, es troben en una dinàmica, com indica Chaparro, entre la *governamentalització* i la *corporativització* de les agendes informatives. En aquest sentit, ens interessa conèixer fins a quin punt els mitjans es comprometen amb propostes per a la promoció de la convivència i la integració en una societat multicultural.

La ràdio està avui en dia enmig d'una de dinàmica canviant i en constant transformació. Arran de l'expansió de les tecnologies de comunicació, la ràdio segueix sent un mitjà de comunicació amb alta incidència en la societat, i també, per les seves característiques de portabilitat i gratuïtat, gaudeix d'una audiència significativa (Gutiérrez, Garcia i Mateu, 2011). Pel que fa a la ràdio local, la seva condició d'estar immersa en les localitats i els municipis fa que tingui una vinculació més directa amb la vida quotidiana de les persones, i per tant hauria d'estar compromesa a promoure la convivència i a generar espais de diàleg entre els membres de la comunitat i especialment per a la població

immigrada i la seva integració. Entenem que això hauria de ser un dels principals objectius d'aquestes ràdios (Chaparro, 1998, 2014).

Los medios públicos locales por su proximidad se han convertido en muchos casos en canalizadores de la participación ciudadana y muestran su éxito en la medida en que sus contenidos se desgubernamentalicen, siendo parte del Primer y el Tercer Sector (Chaparro, 2014: 14).

En aquesta investigació ens interessa conèixer si existeixen espais de diàleg generats des de les dinàmiques de comunicació i producció de les ràdios locals de Catalunya. Considerem que el diàleg, entès des de la seva accepció més bàsica, es refereix a un intercanvi en igualtat de condicions i coneixements entre dues o més persones que permet, a partir de les similituds i les diferències, trobar solucions o propostes a temes o conflictes.

Moltes d'aquestes ràdios locals han estat creades en el nucli de la mateixa comunitat per enfortir processos de construcció democràtica i de gestió d'espais de presa de decisions per a la millora de la qualitat de vida en l'entorn comunitari (Buendía i Pino, 2008). L'interessant d'aquestes ràdios són les formes d'interrelació que s'hi generen entre la ciutadania. Els continguts que s'hi vehiculen en general estan relacionats amb aspectes culturals, emocionals i de la vida quotidiana de les persones que conviuen en la comunitat (Mata i Scarafía, 1993).

A Catalunya, l'aparició de les ràdios locals a partir de 1979 va marcar una fita important en la comunicació local i va iniciar una etapa de treball comunitari que va incloure posteriorment els ajuntaments, quan aquests van assumir la gran majoria de les emissores ja existents o en van crear de pròpies per cobrir el buit comunicacional que tenien (Moragas i Corominas, 1988; Corominas, Díez i Bergés, 1999). Aquestes ràdios es van interessar per promoure la llengua catalana, la participació i la producció de

continguts relacionats amb l'entorn, amb la intervenció tant de professionals de la comunicació com de voluntariat (Domingo, Guimerà i Corominas, 2002; Corbella, 2004; Solà i Micó, 2012; Camps, 2019).

Investiguem sobre aquesta mena de ràdios perquè considerem que, a l'estar immerses en la comunitat, haurien de tenir una major interacció i proximitat amb l'audiència, a més de promoure el desenvolupament de capacitats que permeten generar diàlegs productius entre la ciutadania i promoure l'empoderament de tots i totes, facilitant d'aquesta manera la integració i la participació de les persones immigrades.

Sobre les ràdios locals a Espanya i Catalunya s'han realitzat nombroses recerques de caràcter descriptiu i qualitatiu, la majoria de les quals no tracten sobre la integració de les persones immigrades sinó que avaluen el treball realitzat per aquests mitjans pel que fa al seu funcionament, els seus continguts, les relacions laborals internes i la seva dimensió política. En aquests treballs s'han utilitzat tècniques de recerca com entrevistes en profunditat i també una exhaustiva revisió documental que detallarem en el marc teòric i contextual d'aquesta tesi.

1.1. Definició del objecte d'estudi

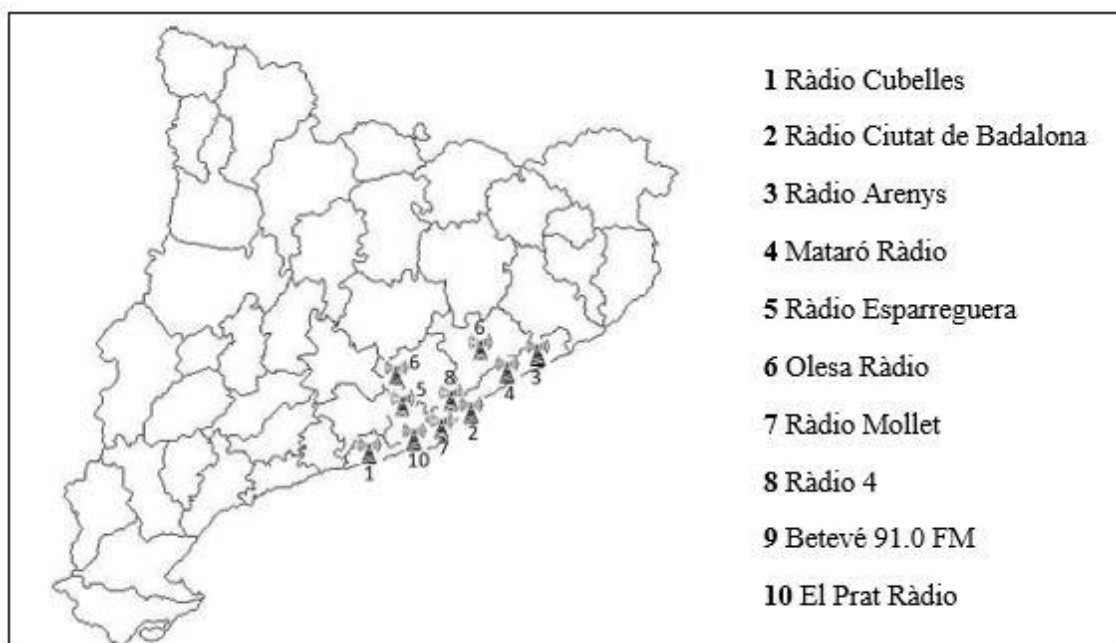
Ens hem centrat en l'estudi de les ràdios locals catalanes i la seva relació i vinculació amb les persones immigrades a través de la seva programació. Per fer-ho hem escollit els programes que han estat reconeguts amb el premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual del Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Hem analitzat cadascun dels programes premiats des de l'any 2009 fins al 2019, un total de deu. Aquestes produccions radiofòniques presenten una varietat de temes, estils, formats i gèneres, la qual cosa ofereix un important ventall de possibilitats per a la seva anàlisi. En aquest sentit ens hem proposat conèixer tots els programes premiats, analitzar-los a fons,

comparar-los i establir unes conclusions sobre la seva contribució a la creació i el sosteniment d'espais de diàleg i convivència entre la comunitat autòctona i les persones immigrades.

Les ràdios locals representen un projecte comunicacional que neix de l'interès de la comunitat, i dels ajuntaments, per tenir espais per promoure la convivència, les activitats locals i la cohesió social en els diferents municipis. Encara que la gran majoria d'aquestes emissores estan sota les directrius dels respectius ajuntaments, tenen característiques i maneres de treballar particulars que les fan diferents entre si.

Les ràdios incorporades en l'estudi es troben ubicades en diferents localitats del territori català: Cubelles, Badalona, Arenys de Mar, Mataró, Esparreguera, Olesa de Montserrat, Mollet del Vallès, Barcelona i el Prat de Llobregat. Nou són municipals i una d'àmbit català, com a emissora autonòmica de Radio Nacional de España (RNE) que es va incloure en la mostra, tot i no ser local, perquè va ser premiada l'any 2017. Totes les ràdios premiades estan ubicades a la província de Barcelona, i específicament a la seva zona metropolitana.

Figura 2. Ubicació de les ràdios que van emetre els programes analitzats

Font: elaboració pròpia.

1.2. Objectius

Objectiu general

- Identificar, analitzar i avaluar les bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en matèria d'integració de la immigració i de creació d'espais de diàleg i convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres.

Objectius específics

- Examinar els espais radiofònics de les ràdios locals catalanes que hagin destacat en els últims anys per la posada en marxa de bones pràctiques en matèria de promoció de la integració, el diàleg i la convivència entre les persones autòctones i les immigrades estrangeres, d'acord amb el criteri de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual expressat en els seus premis.
- Identificar, comparar i valorar els elements de bones pràctiques presents en els programes analitzats.

1.3. Justificació de la recerca

Les diferents comunitats de persones immigrades estrangeres que s'han assentat a Catalunya al llarg dels anys, sobretot a partir de principis del segle XXI, i la seva relació amb els autòctons han generat un repte de convivència i cohesió molt important. Els mitjans de comunicació local, per la seva naturalesa de proximitat en el territori, són els principals referents per generar espais de diàleg i entesa entre aquestes comunitats. Aquest repte ha portat a diferents organitzacions comunitàries, els ajuntaments i les ràdios locals a produir programes on s'assumeixen de manera prioritària els temes

relacionats amb la cohesió social i la convivència, tal com estableix la Llei de la comunicació audiovisual de Catalunya¹.

En aquest sentit, la Federació de Ràdios Locals de Catalunya va plantejar el 2008 un compromís per als mitjans de proximitat: “Tenir un paper actiu per començar a preparar un marc de bona relació i convivència positiva amb la població immigrant. No és un problema recent, però això no impedeix que en general hi hagi un desconeixement mutu molt gran entre els dos col·lectius” (2008: 150).

La tesi parteix de la consideració que la ràdio local està en millors condicions per afrontar aquest repte, en la mesura que la comunitat, tant autòctona com immigrant, s’hi pot veure reflectida en la seva vida quotidiana, propiciant el diàleg i la convivència entorn dels temes comuns que conformen la seva agenda ciutadana, i també com a espai on els conflictes poden trobar possibles solucions.

Diverses ràdios locals catalanes han elaborat una sèrie de productes radiofònics tenint la immigració com a eix central, els quals pretenen ser espais de diàleg on tant les persones immigrades com les autòctones es coneguin, comparteixin experiències i avancin cap a la integració. Alguns d’aquests productes han estat reconeguts com a bones pràctiques de comunicació per la diversitat per la Mesa per a la Diversitat en l’Audiovisual del Consell de l’Audiovisual de Catalunya a través d’un premi anual que lliura aquesta entitat des de l’any 2009. Fins al 2021 s’han dut a terme onze edicions d’aquest premi. Donada la importància de l’existència d’aquest tipus d’espais, és rellevant analitzar-los i avaluar-los a través d’una metodologia científica que permeti crear un conjunt de línies o propostes de treball que, partint de la pràctica acumulada en els darrers anys, puguin estimular futures produccions radiofòniques que responguin a

¹ Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-2452-consolidado.pdf> (Consultat: 15-04-2020)

les orientacions promogudes pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya i la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual en matèria d'integració de les persones immigrades estrangeres a través del diàleg i la convivència.

També existeixen motivacions personals per a la realització d'aquesta recerca: la primera és que provinc d'una família d'immigrants. La meua mare va emigrar de Colòmbia i el meu pare d'Itàlia. Tots dos es van instal·lar a la ciutat de Maracaibo, a Veneçuela, a la fi dels anys 60. Entendre la causa de la seva mobilitat i com es van esforçar per integrar-se en una nova societat ha estat des de sempre quelcom que em genera gran inquietud i interès. En segon lloc, la ràdio sempre ha estat per a mi un mitjà apassionant en el qual m'he desenvolupat al llarg de la meua vida professional, ja que vaig treballar en diferents departaments de Radio Fe y Alegria de Veneçuela des de 1998 fins a 2011. Aquests dos elements, immigració i ràdio, han estat per a mi una constant. A dia d'avui, com a immigrada a Catalunya em suposen un camp inesgotable de curiositat i em predisposen de manera especial per emprendre aquesta recerca.

En el marc teòric i contextual d'aquesta recerca reflexionem sobre la definició i l'aplicació del concepte de bones pràctiques en matèria de diàleg i convivència de les persones i com han estat aplicades en l'àmbit de la comunicació local, específicament en les ràdios locals de Catalunya. Aquesta reflexió ens va servir com a punt de partida per analitzar i valorar els programes que han estat premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual com a bones pràctiques.

Entre les conclusions de la tesi destaquen que els deu programes analitzats van evidenciar una alta capacitat per incorporar elements propis de les bones pràctiques com ser innovadors, participatius, motivar les capacitats en les persones immigrades i autòctones i promoure el coneixement mutu trencant amb els estereotips i les idees preconcebudes. Encara que uns programes van tenir més fortaleses en alguns aspectes

que uns altres, tots es van encaminar cap al reconeixement de la diversitat cultural i el diàleg, els quals són dos requisits indispensables per a la convivència entre les persones immigrades estrangeres i les autòctones.

Figura 3. Tania Adam, productora del programa *Ràdio Àfrica*.

Font: fotografia de l'autora, 2020.

2. Marc teòric i contextual

2.1. Context jurídic, polític i sociodemogràfic de la immigració a Espanya i Catalunya

L'abordatge del fenomen de la immigració és un dels reptes acadèmics actuals més complexos per als investigadors. Trobem diferents perspectives per analitzar i comprendre la problemàtica, especialment entre els anys 2000 i 2020. Una tasca àmplia i canviant, ja que implica una varietat de factors, que van des dels polítics als econòmics, passant pels socials, els culturals i els ambientals. Segons el Consejo Económico y Social de España (2019), la realitat migratòria està assolint un grau de complexitat tal que ja no es pot parlar clarament d'una distinció entre països emissors, receptors i de trànsit, ja que cada vegada més països reuneixen les tres característiques.

Per contextualitzar la nostra recerca abordem la situació jurídica, política i sociodemogràfica de la immigració a Espanya i a Catalunya: els aspectes politicolegals impliquen les lleis que s'han promulgat, i que tenen la seva base no només en el principi del control de la immigració, sinó també en els de la integració, els drets i els deures de les persones immigrades²; amb l'estudi dels aspectes sociodemogràfics podem conèixer els canvis que s'han produït en els últims anys en els processos migratoris, les diferents comunitats presents en el territori i com es distribueixen.

Les polítiques migratòries són les lleis, reglaments, plans, programes i activitats dirigides pels governs dels països per organitzar els processos migratoris, i tenen tres pilars bàsics en la seva implementació: a) el control dels fluxos migratoris, el qual s'entén com la prevenció i l'ordenació dels moviments migratoris a les fronteres, a

² Segons l'Informe Encuesta Nacional de Inmigrantes (ENI- 2007), realitzat per l'Instituto Nacional de Estadística (INE), per immigrant s'entén tota persona que ha nascut a l'estranger i viu a Espanya, independentment de la seva nacionalitat.

https://www.ine.es/daco/daco42/inmigrantes/informe/eni07_informe.pdf (Consultat: 25-10-2020)

través de sistemes de vigilància i revisió de documents; b) la integració de les persones que ja resideixen als països receptors a través de diferents plans i projectes d'ocupació, educació, sanitat i serveis socials; i c) la cooperació amb els països d'origen i trànsit migratori, per afavorir el seu desenvolupament, fomentar vies d'immigració legal i prevenir en origen la immigració irregular (Soriano-Miras, 2011).

En el cas de la Unió Europea, les polítiques migratòries han anat fluctuant al llarg del temps entre el control de les fronteres i la idea d'una gestió conjunta entre els països comunitaris. Les crisis econòmiques, polítiques o bèl·liques són les que han impulsat la modificació abrupta d'aquestes polítiques. Per exemple, arran del conflicte als Balcans, en els anys 90, es va buscar una cooperació entre els països davant l'arribada de refugiats provinents d'aquesta zona i es va crear el Sistema Comú d'Asil (SECA)³. Després dels atemptats terroristes de 2001, el Consell Europeu reunit a Sevilla⁴ va decidir reprendre les polítiques de seguretat, especialment aquelles que tenien a veure amb la col·laboració entre els països amb l'objectiu de frenar la immigració clandestina i afavorir les readmissions i els retorns.

En el cas d'Espanya, els moviments migratoris s'han anat convertint amb el pas del temps en un tema molt important per a la vida quotidiana del país des de les perspectives social, política i econòmica, fins al punt d'esdevenir un tema central d'atenció que ha portat a la promulgació de lleis i al desenvolupament de projectes socials i serveis d'atenció, però també al sorgiment de moviments polítics i a la proliferació d'estereotips sobre la immigració que han creat barreres en els processos d'integració i participació de les persones immigrades.

³ https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-introduction-to-ceas-ja_es.pdf (Consultat: 03-10-2020).

⁴ https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/sev1_es.pdf#:~:text=El%20Consejo%20Europeo%20se%20ha%20reunido%20en%20Sevilla,opinioness%20sobre%20las%20principales%20cuestiones%20sometidas%20a%20debate (Consultat: 03-10-2020).

El tema de la migració a Espanya ha estat tractat des del punt de vista polític de dues perspectives antagòniques: una centrada en el control de la immigració, entesa com un fenomen temporal i en què es determinen regles que limiten els drets de les persones immigrants, especialment en matèria de treball; l'altra perspectiva té a veure amb el reconeixement de la immigració com un fenomen permanent i amb una visió d'integració, en la qual es proposa el reconeixement dels drets dels immigrants (Oliván i Checa, 2002; Ortega, 2003).

Malgrat l'existència prèvia de regulació en aquest àmbit, és l'1 de juliol de 1985 quan s'aprova la que es considera la primera llei d'estrangeria del país⁵ (Pereda, Actis i Prada, 2001; Oliván i Checa, 2002; Ortega, 2003; Arango, 2013). Aquesta llei va estar vigent fins al febrer de 2000. Més que establir deures i drets per a les persones immigrades, es basava principalment en imposar límits a les que ja residien a Espanya, així com en el control de l'entrada al país i els processos d'expulsió. Les persones immigrades eren vistes com a mà d'obra temporal i per tant eren regulades pel Ministeri de Treball (Ortega, 2003).

Entre els anys 1996 i 1999 es van desenvolupar un conjunt de propostes parlamentàries per impulsar una nova legislació sobre migració a Espanya. Aquesta fase va culminar amb l'aprovació, el desembre de 1999, de la nova Llei orgànica sobre els drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social⁶, la qual va entrar en vigència el febrer de 2000. Segons Relaño (2004), els sectors que hi estaven a favor plantejava que era una proposta progressista i afavoriria la integració dels i les immigrants extracomunitaris, mentre el grup detractor considerava que el seu caràcter progressista portaria problemes per a Espanya, en considerar que provocaria un allau

⁵ <https://www.boe.es/boe/dias/1985/07/03/pdfs/A20824-20829.pdf> (Consultat: 05-10-2020).

⁶ <https://www.boe.es/boe/dias/2000/01/12/pdfs/A01139-01150.pdf> (Consultat: 05-10-2020).

d'immigració. Malgrat aquest debat, la llei va suposar un canvi important respecte a la de 1985, ja que va introduir canvis substancials en la política d'integració, es van ampliar els drets de les persones immigrades, i es va establir un principi d'igualtat amb els ciutadans espanyols. A més de tractar d'ordenar una política migratòria nacional, també es buscava adequar la legislació espanyola als acords i els tractats establerts per la Unió Europea (Pastor, 2004; López, 2007; Soriano-Miras, 2011; Arango, 2013).

No obstant això, al llarg dels primers anys del segle XXI la llei va tenir diverses reformes. El mateix any 2000, després de guanyar per majoria absoluta en les eleccions de març, el Partit Popular va proposar una reforma de la llei, la qual va ser aprovada a la fi d'aquell any⁷. Després van seguir dues reformes més, una el 2003⁸, i una altra el 2009⁹. Alguns autors indiquen que aquestes reformes aclareixen els requisits d'entrada i permanència de les persones immigrants, però des d'una postura més aviat restrictiva, tant en els aspectes laborals com en aquells que afecten la reagrupació familiar, i se centren en reforçar els instruments sancionadors contra la immigració irregular (Pastor, 2004; Aja i Arango, 2006; López i Casanovas, 2007; Soriano-Miras, 2011).

Ana López (2007) explica que durant la reforma de la llei de l'any 2000 el govern espanyol també va desenvolupar el Programa Global de Coordinació i Regulació de l'Estrangeria i la Immigració (GRECO)¹⁰, el qual va ser el primer pla integral i general que va recollir totes les accions polítiques en matèria d'immigració. Arega López que a pesar que la Llei orgànica sobre els drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social va incloure en el seu enunciat la proposta d'integració i la igualtat amb els ciutadans espanyols, això va continuar sent un repte perquè la classe política,

⁷ <https://www.boe.es/boe/dias/2000/12/23/pdfs/A45508-45522.pdf> (Consultat: 07-10-2020).

⁸ <https://www.boe.es/buscar/pdf/2003/BOE-A-2003-18088-consolidado.pdf> (Consultat: 07-10-2020).

⁹ https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2009/12/12/pdfs/BOE-A-2009-19949-C.pdf (Consultat: 07-10-2020).

¹⁰ [https://www.boe.es/eli/es/res/2001/04/17/\(1\)/dof/spa/pdf](https://www.boe.es/eli/es/res/2001/04/17/(1)/dof/spa/pdf) (Consultat: 07-10-2020).

empresarial i social espanyola evidenciava certa predilecció per determinats grups d'immigrants al moment d'instal·lar-se i desenvolupar la seva activitat laboral. El febrer de 2007 es va aprovar en consell de ministres el primer Pla Estratègic de Ciutadania i Integració 2007-2010¹¹, i el setembre de 2011 el segon Pla, que comprenia de 2011 a 2014¹².

Entre els elements que destaquen dins de les dues edicions del Pla Estratègic de Ciutadania i Integració trobem que impulsen el procés d'integració, fent èmfasi en els poders públics com els principals encarregats de la integració de les persones immigrades. Es fa referència als articles presents en la constitució espanyola relacionats amb la igualtat de drets i condicions per a totes les persones que visquin al país, siguin autòctones o immigrades. És el cas de l'article primer, que reconeix Espanya com un estat social i democràtic de dret que defensa com a valors superiors del seu ordenament jurídic la justícia, la igualtat i el pluralisme polític.

El Pla també esmenta els articles 10.1 i 10.2 de la constitució; el primer parla de la dignitat de la persona, els drets que són inviolables perquè li són inherents, i el respecte a la llei i als drets dels altres, principis que són el fonament de l'ordre polític i de la pau social, i el segon afirma que les normes relacionades amb els drets fonamentals i les llibertats que la constitució reconeix s'interpretaran de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els tractats i acords internacionals ratificats per Espanya.

A més, aquest Pla es va desenvolupar en funció de sis premisses: (1) veure la integració com un procés bidireccional; (2) que la responsabilitat d'aquest procés d'integració ha de ser compartida tant per les administracions i els actors socials com per la població immigrada i el conjunt de la societat; (3) que el Pla és un marc de cooperació per

¹¹ http://extranjeros.mtin.es/es/IntegracionRetorno/Plan_estrategico/pdf/PECIDEF180407.pdf (Consultat: 09-10-2020).

¹² http://extranjeros.mtin.es/es/IntegracionRetorno/Plan_estrategico2011/ (Consultat: 09-10-2020).

dinamitzar polítiques; (4) que uneix iniciatives i dona coherència a les accions que impulsen el sector públic i la societat civil; (5) que posseeix una mirada integral quant a les polítiques d'immigració i d'integració de la població immigrada; (6) que les actuacions públiques han d'anar orientades a promoure i garantir l'equitat en l'accés de la població immigrada als serveis públics i de caràcter general, i la inclusió de tot el relacionat amb la integració de la població immigrada en totes les polítiques públiques rellevants. També inclou tres principis polítics: el d'igualtat i no discriminació quant a drets i obligacions de la població immigrada i autòctona; el principi de ciutadania, el qual està relacionat amb el reconeixement de la plena participació cívica, econòmica, cultural i política de la població immigrada; i el principi d'interculturalitat com a mecanisme d'integració entre persones de diferents orígens i cultures.

Un dels elements importants del Pla és com defineix la integració. Es parla de les polítiques d'integració dins de la Unió Europea i s'explica que per desenvolupar una bona política d'integració aquesta ha d'estar basada en un enfocament holístic on es tinguin en compte no només els aspectes econòmics i socials sinó també la dimensió cultural i religiosa, a més de la participació cívica i política, és a dir, que inclogui tots els àmbits relacionats amb les persones immigrades.

D'altra banda, a partir de 1994 es va implementar el Pla per a la Integració Social dels Immigrants (PISI)¹³, el qual va proposar una sèrie de mesures per a la sensibilització dels mitjans de comunicació en relació amb el tractament de la informació sobre les persones immigrades. A més es van promoure campanyes d'informació i sensibilització social sobre prejudicis i estereotips relatius al col·lectiu immigrant.

13

<http://fudepa.org/Biblioteca/recursos/ficheros/BMI20050000041/libro%20Plan%20la%20integracion%20social%20de%20los%20inmigrantes.pdf> (Consultat: 09-10-2020).

Durant l'aplicació del PISI es van crear per a la seva implementació el Fòrum per a la Integració Social dels Immigrants¹⁴ i l'Observatori Permanent de la Immigració¹⁵. El primer organisme va ser regulat en l'article 70 de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, i desenvolupat reglamentàriament pel Reial decret 3/2006, el 16 de gener de 2006. Aquesta instància és un espai per rebre, formular i canalitzar informacions, propostes i recomanacions que promoguin la integració dels immigrants en la societat espanyola. El Fòrum està adscrit al Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions. Per la seva part, l'Observatori Permanent de la Immigració també va ser creat l'11 de gener del 2000 a través de la mateixa Llei orgànica 4/2000 i és un sistema d'intercanvi i anàlisi d'informació qualitativa i quantitativa relacionada amb els moviments migratoris que pretén contribuir a la millor gestió de les polítiques públiques sobre aquesta matèria.

En el cas de Catalunya, a finals de la dècada dels 80, la Generalitat de Catalunya va fer les primeres actuacions relacionades amb els moviments migratoris a través d'accions dels departaments d'Ensenyament, Sanitat i Benestar Social. El 1993 el Govern de la Generalitat va crear el Pla Interdepartamental d'Immigració, el qual va generar l'any 1994 la Comissió Interdepartamental d'Immigració, formada per diferents sectors socials de Catalunya com les administracions autonòmiques i locals, representats patronals, diferents ONG, representants dels sindicats, organitzacions i col·lectius d'immigrants, associacions de veïns i d'AMPA, i experts en la matèria. Aquesta primera comissió va estar presidida pel conseller de la Presidència de la Generalitat i va elaborar el I Pla Interdepartamental d'Immigració (1993-2000). Aquest Pla tenia com a finalitat promoure la integració de les persones immigrades a través del desenvolupament de

¹⁴ <http://www.foroinmigracion.es/es/index.htm> (Consultat: 10-10-2020).

¹⁵ <https://extranjeros.inclusion.gob.es/es/ObservatorioPermanenteInmigracion/index.html> (Consultat: 10-10-2020).

polítiques coordinades entre els diferents departaments del Govern i els agents que van participar en l'elaboració del document. La Comissió va ampliar les seves funcions amb l'entrada en vigor del Decret 228/2000, el 10 de juliol¹⁶, les quals es realitzen fins al 2021 i estan centrades en elaborar informes i proposar actuacions i recomanacions als diferents departaments de la Generalitat sobre les matèries relatives a la immigració, a més de dirigir i supervisar l'aplicació del Pla Interdepartamental d'Immigració, establir les relacions institucionals necessàries per a la coordinació de les diverses actuacions, tenir coneixement de la normativa dictada en la matèria, així com dels tractats i convenis internacionals i de les decisions adoptades per les institucions comunitàries europees i pel Consell d'Europa, i informar el Govern en relació amb la distribució i l'assentament territorial dels fluxos immigratoris i sobre les necessitats referents al factor humà immigrant en els diferents sectors de la producció catalana. En el moment d'escriure aquestes línies, la Comissió Interdepartamental d'Immigració¹⁷ depèn de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania¹⁸, òrgan adscrit al Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya (Aragall, 2001; Generalitat de Catalunya, 2008, 2021).

Després de l'experiència obtinguda amb el primer Pla, l'any 2001 es va aprovar el II Pla Interdepartamental d'Immigració (2001-2004), que continuava coordinant les accions en matèria d'immigració realitzades des dels departaments del Govern. Aquest Pla va apostar per la via catalana d'integració, que proposava el respecte a la diversitat i al mateix temps la promoció del sentiment de formar part d'una comunitat (Generalitat de Catalunya, 2008).

¹⁶ <https://dogc.gencat.cat/es/document-del-dogc/?documentId=229854> (Consultat: 19-10-2020).

¹⁷ http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/organisme_fitxa.jsp?codi=5955 (Consultat: 19-10-2020).

¹⁸ <http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/organigrama.jsp?codi=11327&jq=200001> (Consultat: 19-10-2020).

Entre els anys 2004 i 2005, des de diferents departaments de la Generalitat de Catalunya es van impulsar plans d'actuació relacionats principalment amb els àmbits de la salut i el treball per aconseguir una millor acollida i ocupabilitat de les persones immigrades. Aquestes accions es van fer dins del marc del Pla de Ciutadania 2005-2008, el qual representava un salt qualitatiu en el disseny de polítiques transversals en matèria d'immigració, ja que reconeixia el principi de ciutadania resident, el qual permet l'accés als serveis de les persones residents en un territori, independentment de la seva situació administrativa. Dins d'aquest Pla de Ciutadania 2005-2008, el desembre de 2008 es va signar el Pacte Nacional per a la Immigració (PNI)¹⁹, el qual va canviar el context institucional català de les polítiques públiques d'integració i va aportar les directrius per a la seva acció.

El PNI defineix la societat catalana com una societat diversa i aposta per la cohesió, resultat de la construcció d'un projecte comú compartit, nascut de la participació de tothom i presidit per la defensa dels drets individuals i col·lectius. Estableix els consensos necessaris per gestionar el fet migratori, mantenir la cohesió social i millorar els nivells del benestar del conjunt de la població catalana. S'estructura en tres eixos fonamentals: la gestió dels fluxos migratoris i l'accés al mercat de treball, l'adaptació dels serveis públics a una societat diversa, i la integració en una cultura pública comuna (Generalitat de Catalunya, 2014:18).

Posteriorment a l'aprovació del Pacte Nacional per a la Immigració el 2008, es va aprovar el Pla de Ciutadania i Immigració 2009-2012. Aquest Pla va promoure accions diferents als anteriors perquè es va desenvolupar en el marc competencial establert pel nou Estatut d'Autonomia de Catalunya, alhora que s'afrontava una realitat diferent amb situacions jurídiques diverses, una procedència de la immigració heterogènia i un context socioeconòmic diferent. Entre les accions que proposava aquest pla es troben: 1)

¹⁹ https://xarxanet.org/sites/default/files/pacte_nacional_immigracio_consens.pdf (Consultat: 20-10-2020).

la gestió de fluxos migratoris; 2) l'accés al mercat de treball; 3) la gestió dels fluxos externs apropant la legislació a la realitat i la gestió dels fluxos migratoris de manera coordinada amb els països d'origen; 4) la creació d'un servei universal d'acollida; i 5) la integració de les persones estrangeres a la cultura pública comuna.

Després del Pla de Ciutadania i Immigració 2009-2012, des del Govern es van aprovar nous plans que incloïen tant elements dels anteriors com altres de nous adaptats a les noves realitats. El 2014 es va publicar el Pla de Ciutadania i de les Migracions: horitzó 2016, que incloïa accions entre els anys 2013-2016 i estava marcat per dues situacions: la primera plantejava que passada una dècada d'intensos moviments migratoris s'apropava un període previsiblement caracteritzat per l'estabilització d'aquesta població, i la segona identificava moviments migratoris de catalans cap a l'estranger després de la crisi de l'any 2008 (Generalitat de Catalunya, 2014).

Una referència important per conèixer la realitat de les persones immigrades és l'*Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya 2015*²⁰, que va tenir com a objectiu oferir una visió global de la integració entesa com un procés global, bidireccional, dinàmic i continu entre les persones que resideixen en un territori, les que han arribat recentment i les assentades amb anterioritat o que hi han nascut. També s'ofereix una visió general de la situació migratòria i l'anàlisi de les polítiques públiques dissenyades de manera especial per oferir atenció al fenomen migratori. Aquest Informe s'ha convertit en un document clau per a l'elaboració de les futures polítiques públiques regionals relacionades amb els àmbits laboral, econòmic, familiar, polític, d'oci, informatiu i educatiu, entre altres.

20

https://www.upf.edu/documents/3329791/3455370/Informe_integracio_immigracio_2015_x1x.pdf/d075a5cf-aa06-4ff5-85ae-f08d63b53b46 (Consultat: 20-10-2020).

Finalment, l'octubre de 2016 es va publicar el Pla de Ciutadania i de les Migracions 2017-2020, el qual pretén acollir i integrar en la societat catalana totes les persones que arriben o retornen a Catalunya amb l'objectiu final d'obtenir una plena ciutadania a través de quatre eixos estratègics que estan basats en quatre conceptes bàsics: diversitat, igualtat, acollida i gestió integral (Generalitat de Catalunya, 2016).

En relació amb el context sociodemogràfic, de 1985 al 2000 es van viure grans canvis en la societat espanyola, especialment arran dels fluxos migratoris. La immigració va començar a ser un fet notori al país, reflectit en els registres d'estrangers. Espanya deixa de ser un país principalment d'emigració per convertir-se en un país receptor d'immigració. La consolidació de la Unió Europea i el desenvolupament econòmic de la regió van ser uns dels aspectes que van atreure especialment mà d'obra per als projectes que es desenvolupaven en cadascun dels països (Soriano-Miras, 2011).

Espanya es va convertir en un destí d'interès per a aquelles persones que buscaven millors condicions de vida i un treball que els permetés mantenir les seves famílies als països d'origen. Però hem de tenir en compte, com ja indiquem a l'inici d'aquest apartat, que la immigració és un fenomen multicausal, en el qual no només intervenen aspectes d'ordre laboral o econòmic. Segons les dades demogràfiques de l'any 2000, són Barcelona, Madrid i València els tres àmbits territorials on es concentra majoritàriament la immigració a Espanya, en contrast amb altres espais a on aquesta té poca o nul·la presència. La majoria d'aquestes persones provenen d'Europa, i una proporció menor del Nord d'Àfrica i Llatinoamèrica (Escribano i De Lera, 2003).

Analizando la población de acuerdo con el tamaño de la inmigración por contingentes, en un primer momento se puede hablar del periodo europeo, porque hasta 1990 la mayoría de los extranjeros residentes en España correspondía a ciudadanos de la entonces llamada Comunidad Económica Europea (CEE). A partir de ese año sucedió la explosión latinoamericana, que

a la fecha continúa siendo el contingente más numeroso de extranjeros residentes en España (Valero-Matas, Coca i Valero-Oteo, 2014: 76).

El flux migratori va continuar un procés ascendent entre el 2000 i el 2007, i va ser en els anys 2006 i 2007 quan es van registrar les dades més altes, segons l'Informe Encuesta Nacional de Inmigración 2007 (INE)²¹. La població immigrada provenia bàsicament dels països de la Unió Europea, Llatinoamèrica i Àfrica. Les principals característiques de les persones immigrades d'aquest període eren: ser joves, amb capacitat laboral i amb un baix nivell de participació social, la qual cosa dificultava la seva integració en la comunitat d'arribada.

La crisi financera mundial i les polítiques restrictives de la Unió Europea van reduir el flux migratori a partir de l'any 2009, ja que les persones que pretenien entrar a Espanya van decidir esperar una millora en les condicions econòmiques i laborals, fins i tot alguns que ja es trobaven en territori espanyol van decidir tornar als seus països d'origen (Valero-Matas, Coca i Valero-Oteo, 2014). Dos exemples significatius d'aquest flux de retorn van ser els que van experimentar les comunitats equatoriana i romanesa, que a causa de l'empitjorament de la qualitat de vida i la caiguda de l'ocupació van tornar massivament als països d'origen. Entre 2010 i 2014, la població equatoriana resident a Espanya va descendir un 9,4 per cent, i la romanesa, un 13 per cent (Arango, 1999; De Lera i Pérez-Carames, 2015).

Segons l'Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya 2015, l'any 2014 comença a Espanya un descens de l'emigració de les persones nascudes a l'estranger i un lent creixement de la immigració. Aquest procés de nova immigració es donarà amb llatinoamericans, sobretot amb persones de comunitats que no havien tingut una participació significativa en les migracions de finals dels anys 90. Entre les

²¹ https://www.ine.es/daco/daco42/inmigrantes/informe/eni07_informe.pdf (Consultat: 25-10-2020)

comunitats que registren un ascens en el saldo migratori destaquen l'hondurenya, la boliviana i la brasilera. Afegeix l'Informe que un altre aspecte que pot haver incidit en l'augment de la immigració és la llei de la memòria històrica²², la qual ha afavorit la immigració a Espanya dels descendents dels espanyols que van emigrar arran de la Guerra Civil i que havien perdut la seva nacionalitat. Això va generar un flux d'immigració provinent de nous països, com Veneçuela i Mèxic, als quals es van sumar Cuba i l'Argentina, principals països llatinoamericans que van rebre immigrants espanyols, i especialment catalans, arran de la guerra.

A diferència de la immigració de principis del 2000, en aquella que agafa impuls a partir del 2014 s'observa una població altament heterogènia i en grans blocs per comunitats d'origen, cadascuna amb diferents estratègies migratòries, ja que unes entraven a Espanya per a períodes curts i altres buscaven instal·lar-s'hi de manera permanent. Aquests procediments també variaven en funció de si eren dones o homes i dels acords bilaterals que existien entre Espanya i els seus països d'origen. D'acord amb l'*Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya 2015*, un exemple d'aquests contrastos migratoris el representaven la comunitat pakistanesa, que estava composta principalment per homes, i la boliviana, formada sobretot per dones. També hi havia comunitats distribuïdes pel territori i d'altres molt compactes familiarment, com la xinesa.

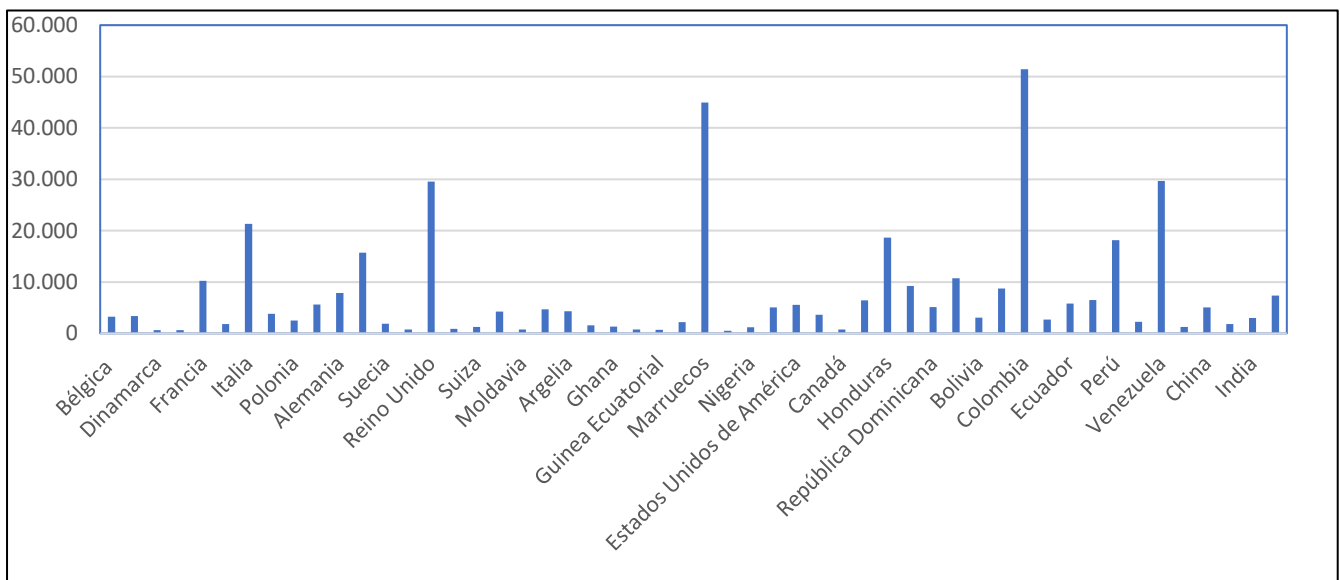
En general, des del 2014 fins al 2019 s'observa una tendència ascendent dels fluxos migratoris que entren a Espanya. Aquesta es veurà afectada per l'arribada de la pandèmia de la Covid-19 i les restriccions de mobilitat imposades tant per la Unió Europea com pels països emissors. La caiguda de la immigració es va notar especialment en sectors de l'economia com la recol·lecció de fruites, les tasques de cura

²² <https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-22296-consolidado.pdf> (Consultat: 28-10-2020).

de persones, la distribució de mercaderies o les àrees de neteja i manteniment, àmbits on ja existia poca estabilitat laboral i predominava la informalitat (Heras, 2020; Mahía, 2020; Moré, 2020; López-Sala, 2021).

Segons l'Institut Nacional d'Estadística (INE), la comunitat llatinoamericana és la que ha experimentat un creixement més gran entre 2015 i 2019, principalment les persones provinents de Colòmbia, Veneçuela, Hondures, el Perú i l'Argentina; a continuació ve l'europea comunitària, amb importants contingents provinents d'Itàlia²³, Romania, França, Alemanya, Portugal i Països Baixos; en tercer lloc, l'africana, amb persones oriündes sobretot del Marroc, Algèria, el Senegal, Mali, Gàmbia i Ghana; en quart lloc, l'asiàtica, amb migrants provinents de països com el Pakistan, la Xina, l'Índia, Filipines i Bangladesh; i en cinquè lloc, la de la resta d'Europa, amb el Regne Unit com a novetat després de la sortida d'aquest país de la Unió Europea, seguit per Rússia, Ucraïna, Suïssa i Noruega (taula 1).

Taula 1. Fluxos migratoris de l'estranger cap a Espanya segons el país de naixement (2020)

Font: elaboració pròpia amb dades de l'INE.

²³ Bona part de les persones de nacionalitat italiana són procedents de l'Argentina, Brasil o Veneçuela. En tenir doble nacionalitat s'estableixen amb la que és més favorable, com és la d'un país de la Unió Europea.

L'any 2020 la població total d'Espanya era de 47.394.223 persones, de les quals 5.375.917 havien nascut a l'estranger, segons les xifres de l'INE²⁴. La població estrangera es distribueix en el territori de manera heterogènia i concentrant-se especialment en cinc comunitats autònomes: 1) Catalunya, amb 1.245.038; 2) Comunitat de Madrid, amb 950.368; 3) Comunitat Valenciana, amb 743.597; 4) Andalusia, amb 707.125; i 5) Canàries, amb 286.551²⁵. En aquest patró continua la tendència que s'ha desenvolupat des de l'any 2000, en la qual les comunitats immigrades s'assenten majoritàriament en les principals ciutats de les comunitats autònomes de Catalunya, Madrid, València, Andalusia i Canàries, concentrant entre totes més de la meitat de la població immigrada de tot el país. Tal com reflecteixen les xifres anteriors, Catalunya és la comunitat autònoma amb major nombre d'immigrants d'Espanya (taula 2).

Taula 2. Població estrangera a Espanya amb permís de residència per comunitat autònoma, 2020

Població	Espanya	Catalunya	Madrid	Com. Valenciana	Andalusia	Canàries	Resta de comunitats i ciutats autònomes
Total (1)	47.394.223	7.780.479	6.779.888	5.057.353	8.464.411	2.175.952	17.192.712
Estrangera	5.375.917 (2)	1.245.038	950.368	743.597	707.125	286.551	1.443.238
% sobre (1)	11,34%	16,00%	14,02%	14,70%	8,35%	13,17%	8,39%
% sobre (2)	100%	23,16%	17,68%	13,83%	13,15%	5,33%	26,85%

Font: elaboració pròpia amb dades de l'INE.

Pel que fa a la distribució per nacionalitats, el 2020, el major percentatge de població estrangera correspon a la comunitat marroquina, la qual en relació amb el total d'estrangers que viuen a Espanya representa el 14,43 per cent, seguida de la romanesa, que té un 12,25 per cent. Si es sumen els percentatges d'aquestes dues comunitats s'arriba al 26,68 per cent del total de la població estrangera. Cal destacar que malgrat la

²⁴ https://www.ine.es/prensa/cp_e2021_p.pdf (Consultat: 07-07-2021).

²⁵ <https://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/e245/p08/10/&file=04001.px#!tabs-grafico> (Consultat: 07-07-2021).

sortida del Regne Unit de la Unió Europea, a finals de 2020 aquest país conservava el tercer lloc en nombre de població estrangera a Espanya, amb un 5,84 per cent. Colòmbia amb un 5,54 per cent, Veneçuela amb 3,89 per cent, Equador amb 2,37 per cent i Hondures amb 2,29 per cent són les quatre nacionalitats llatinoamericanes que es troben entre les deu comunitats estrangeres amb major presència a Espanya. Les altres comunitats que destaquen són la italiana (5,21%), la xinesa (3,68%) i l'alemanya (3,68%) (taula 3).

Taula 3. Principals nacionalitats estrangeres que viuen a Espanya (2020)

Nacionalitat	Individus	% respecte el total de la població estrangera resident a Espanya
Marroc	775.936	14,43
Romania	658.773	12,25
Regne Unit	313.948	5,84
Colòmbia	297.934	5,54
Itàlia	280.152	5,21
Veneçuela	209.223	3,89
Xina	197.704	3,68
Alemanya	139.811	2,60
Equador	127.344	2,37
Hondures	123.333	2,29
França	121.908	2,27
Bulgària	120.954	2,25
Perú	112.297	2,09
Ucraïna	107.369	2,00
Portugal	107.091	1,99
Argentina	96.517	1,80

Nacionalitat	Individus	% respecte el total de la població estrangera resident a Espanya
Brasil	86.074	1,60
Rússia	82.050	1,53
Paraguai	70.090	1,30
Cuba	67.967	1,26
Polònia	65.762	1,22
Pakistan	63.982	1,19
República Dominicana	61.090	1,14
Senegal	60.320	1,12
Algèria	59.585	1,11
Bolívia	57.766	1,07
Filipines	51.966	0,97
Índia	47.177	0,88
Gàmbia	20.635	0,38

Font: elaboració pròpia amb dades de l'INE.

En el cas de Catalunya, i segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (2020), el major percentatge de persones estrangeres que viuen al territori estan situades a la província de Barcelona, amb 868.992 persones empadronades, les quals representen el 15,13 per cent del total de la població d'aquesta província i el 69,80 del conjunt de la població immigrada a Catalunya. Aquests percentatges són comprensibles a l'ésser el territori amb la major densitat poblacional de Catalunya i tenir Barcelona, la ciutat amb més moviment econòmic i productiu de la regió. Malgrat això, les altres tres províncies de Catalunya tenen una major proporció d'estrangers en relació amb el total de les seves poblacions, situant-se al capdavant Girona, amb un 20,27 per cent de població estrangera, seguida de Lleida, amb un 18,44 per cent, i en tercer lloc Tarragona, amb un

16,74 per cent (taula 4). Segons planteja l'*Informe sobre la inmigración en España: efectos y oportunidades*, del Consejo Económico y Social²⁶, el lloc d'assentament de la població immigrada, sobretot la que arriba per raons econòmiques, està determinat per l'assequibilitat de l'habitatge, l'existència de familiars i compatriotes i el mateix projecte migratori. Un altre factor que genera la concentració de població estrangera en alguns municipis és el tipus de feina que tenen, per exemple en les zones costaneres l'existència de feines temporals relacionades amb l'hostaleria, la recol·lecció de fruites, la indústria alimentària i l'agricultura en general. Segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (2020), els municipis amb major proporció de persones immigrades de tota Catalunya són Guissona, amb un 52,25 per cent, i La Portella, amb 40,78 per cent, tots dos situats a la província de Lleida, seguits de tres localitats de la província de Girona, que són Salt, amb un 38,25; Lloret de Mar, amb un 37,64, i Sant Pere Pescador, amb un 37,08 per cent²⁷.

Taula 4. Total de població estrangera a Catalunya amb permís de residència, 2020

Població	Catalunya	Barcelona	Tarragona	Girona	Lleida
Total (1)	7.780.479	5.743.402	816.772	781.788	438.517
Estrangera	1.245.038 (2)	868.992	136.731	158.458	80.857
% sobre (1)	16,00%	15,13%	16,74%	20,27%	18,44%
% sobre (2)	100%	69,80%	10,98%	12,73%	6,49%

Font: elaboració pròpia amb dades de l'INE.

A Catalunya es manté el patró de predominança de les comunitats marroquina i romanesa comú al conjunt d'Espanya. Hi ha 237.376 persones originàries del Marroc, i 88.863 provenen de Romania, la primera comunitat amb un 19,07 per cent i la segona amb un 6,98 per cent en relació amb el total de la població estrangera de la comunitat autònoma. Entre les dues comunitats sumen un 26 per cent de la població estrangera censada a Catalunya. No obstant, en el cas de Catalunya el desnivell entre les dues

²⁶ <https://www.ccoo.es/a5e4f0894b6c87b9f1d528b76dc2b502000001.pdf> (Consultat: 25-10-2020)

²⁷ <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?b=6&lang=es> (Consultat: 20-06-2021).

comunitats estrangeres és més accentuat que al conjunt d'Espanya, amb un marcat predomini de la comunitat marroquina. Una altra comunitat que presenta diferències entre les dades nacionals i les de Catalunya és l'originària del Regne Unit, que tal com s'ha vist més amunt és la tercera comunitat estrangera més nombrosa al conjunt d'Espanya, mentre que a Catalunya passa al lloc 17. De les comunitats llatinoamericanes, la colombiana, la veneçolana i l'hondurenya es mantenen entre les deu primeres tant en les dades d'Espanya com a Catalunya. Per la seva part, l'equatoriana en l'àmbit nacional està ubicada en el lloc novè i en la comunitat autònoma en la sisena posició. Una dada rellevant a Catalunya en comparació amb Espanya la representa la població pakistanesa; en l'àmbit espanyol aquesta es troba en la posició 22, amb 63.982 persones, mentre que a Catalunya ocupa la cinquena posició, amb 55.285, és a dir, que del total de pakistanesos que viuen a Espanya, el 86,4 per cent es troba a Catalunya. Les comunitats que mantenen percentatges similars a nivell espanyol i autonòmic són la italiana, l'alemanya i la francesa, entre les europees, amb predomini de la italiana tant al conjunt d'Espanya com a Catalunya, metre que la xinesa predomina també entre l'asiàtica en tots dos àmbits (taula 5). Un element destacable de la població italiana és que en els anys 50 va protagonitzar una notable migració a diversos països d'Amèrica Llatina, com Argentina, Brasil i Veneçuela, i ara molts descendents d'aquells migrants tenen la doble nacionalitat, i quan arriben a Espanya i s'empadronen ho fan amb la nacionalitat europea per resoldre el tema de la residència i el permís de treball d'una manera més ràpida i senzilla.

Taula 5. Principals nacionalitats estrangeres que viuen a Catalunya amb permís de residència (2020)

Nacionalitat	Individus	% respecte el total de la població estrangera resident a Catalunya
Marroc	237.376	19,07
Romania	86.863	6,98
Itàlia	70.286	5,65
Xina	63.567	5,11
Pakistan	55.285	4,44
Hondures	50.802	4,08
Colòmbia	50.052	4,02
França	35.938	2,89
Veneçuela	31.134	2,50
Índia	28.980	2,33
Perú	28.818	2,31
Bolívia	26.125	2,10
Rússia	24.936	2,00
Senegal	24.619	1,98
Argentina	24.558	1,97
Equador	24.029	1,93
Regne Unit	23.821	1,91
Ucraïna	23.526	1,89
Brasil	22.136	1,78
República Dominicana	19.075	1,53
Alemanya	18.510	1,49
Paraguai	15.532	1,25
Gàmbia	15.409	1,24
Portugal	14.042	1,13

Nacionalitat	Individus	% respecte el total de la població estrangera resident a Catalunya
Filipines	11.760	0,94
Polònia	10.033	0,81
Algèria	9.282	0,75
Cuba	9.116	0,73

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, 2020.

Pel que fa als municipis²⁸ on es localitzen les emissores que van emetre els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, Barcelona és el municipi amb major proporció de població immigrada, amb un 21,58 per cent. El segon és Mataró, amb un 17,18, seguit de Badalona, amb un 15,09. En els casos de Cubelles, Arenys de Mar i Mollet del Vallès, les tres localitats tenen percentatges al voltant de l'11 per cent. Finalment, El Prat de Llobregat, Olesa de Montserrat i Esparreguera tenen un 9,36; un 9,24 i un 8,42, respectivament (taula 6).

Taula 6. Població estrangera amb permís de residència en els municipis on es troben les emissores dels programes premiats (2020)

Nº	Població	Total (1)	Estrangera	% sobre (1)
1	Barcelona	1.664.182	359.087	21,58
2	Mataró	129.661	22.270	17,18
3	Badalona	223.166	33.678	15,09
4	Mollet del Vallès	51.600	5.987	11,60
5	Cubelles	15.770	1.777	11,27
6	Arenys de Mar	15.941	1.784	11,19
7	Prat de Llobregat	65.385	6.122	9,36
8	Olesa de Montserrat	24.144	2.230	9,24
9	Esparreguera	22.302	1.877	8,42

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

²⁸ Els municipis analitzats són nou perquè les dues emissores on es transmeten els programes *Món possible* i *Ràdio Àfrica* estan ubicades a Barcelona.

Continuant amb les dades dels municipis on es troben les emissores que van emetre els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, detallem a continuació les comunitats de persones immigrades amb permís de residència més representades en cadascuna de les localitats. Els municipis es relacionen seguint l'ordre de l'any d'atorgament del premi:

Cubelles

En el cas de Cubelles, de les 1.117 persones immigrades amb permís de residència que viuen en aquest municipi, la comunitat amb major proporció és la marroquina, amb 272 persones, seguida de dues comunitats europees, la italiana i la francesa, amb 183 i 112, respectivament; en quart lloc, es troba l'argentina, amb 104 persones. Les sis comunitats restants tenen una població menor de 100 persones, sent la de Romania la més nombrosa, amb 87, seguida de la colombiana, amb 78, la russa, amb 52, la del Regne Unit, amb 46, i finalment les d'Alemanya i Xile, ambdues amb 44 persones.

Badalona

A Badalona, dins de les 33.678 persones immigrades amb permís de residència hi ha tres comunitats que destaquen davant de la resta. La primera és la pakistanesa, amb 6.653 persones, seguida de la marroquina, amb 5.108, i en tercer lloc, la xinesa, amb 4.364. Després hi ha un segon grup conformat per persones d'Hondures, Índia i Itàlia, amb 1.761, 1.250 i 941, respectivament. Finalment, identifiquem un tercer grup amb quatre nacionalitats, les quals tenen un nombre de persones semblant: la colombiana, amb 888; la romanesa, amb 887; l'equatoriana, amb 839, i la boliviana, amb 801 persones.

Arenys de Mar

De les 1.784 persones estrangeres amb permís de residència que viuen a Arenys de Mar, s'identifica que la comunitat més nombrosa és la marroquina, amb 446 persones, seguida de la italiana i la senegalesa, amb 157 i 105, respectivament. Després es troba un grup de tres nacionalitats amb un nombre semblant de persones, que són: Hondures, amb 97; Colòmbia, amb 80; i Argentina, amb 70. Finalment, hi ha un grup de quatre nacionalitats, la romanesa, amb 58; la russa, amb 55; la del Regne Unit, amb 47, i la de Veneçuela, amb 43 persones.

Mataró

Pel que fa a Mataró, de les 22.270 persones estrangeres amb permís de residència que es troben en aquest municipi, destaca la comunitat marroquina, amb 8.976 persones, seguida de la xinesa, amb 2.578, i després, en tercer i quart lloc, s'ubiquen les nacionalitats del Senegal i Gàmbia, amb 1.500 i 1.138 persones, respectivament. En les següents posicions estan Itàlia, amb 771; Mali, amb 598, i Colòmbia, amb 522 persones. En els últims llocs, hi ha un grup de tres nacionalitats amb un nombre semblant de persones: Paraguai, amb 462; Argentina, amb 416, i Veneçuela, amb 409, respectivament.

Esparreguera

En aquest municipi, de les 1.877 persones immigrades amb permís de residència, 793 corresponen a la comunitat marroquina i 226 a la romanesa. Després, hi ha un grup de quatre nacionalitats amb un nombre de persones semblant: la pakistanesa, amb 72; la italiana, amb 65; la xinesa, amb 65; i la colombiana, amb 65 persones. Finalment, s'identifica un últim grup de quatre nacionalitats, on es troben Brasil, amb 50; Hondures, amb 47; Argentina, amb 42, i Equador, amb 38 persones.

Olesa de Montserrat

En el cas d'Olesa de Montserrat, de les 2.230 persones estrangeres amb permís de residència, destaca la comunitat marroquina, amb 1.040 persones, seguida per dues nacionalitats amb nombres molt semblants, la boliviana, amb 136, i la xinesa, amb 115 persones. Després es troben sis nacionalitats amb menys de 100 persones, que són: la romanesa, amb 91; la colombiana, amb 74; la pakistanesa, amb 65; l'equatoriana, amb 62; l'hondurenya, amb 55; la portuguesa, amb 43, i finalment la brasilera, amb 41 persones.

Mollet del Vallès

De les 5.987 persones immigrades amb permís de residència que viuen a Mollet del Vallès, 1.302 corresponen a la comunitat marroquina. Aquesta nacionalitat és seguida per la paraguaiana, amb 685 persones. Després hi ha un grup de dues nacionalitats amb un nombre semblant de persones, que són la romanesa, amb 388, i la xinesa, amb 368 persones. Finalment, s'observen les nacionalitats de Bulgària, amb 272; Equador, amb 252; Mauritània, amb 233; Ucraïna, amb 203; Pakistan, amb 194, i el Senegal, amb 178 persones.

Barcelona

En el cas de Barcelona, de les 359.087 persones que corresponen a la població immigrada amb permís de residència que viuen en aquest municipi, 39.406 són italianes, seguides de les nacionalitats pakistanesa i xinesa amb, 22.728 i 22.487 persones, respectivament. Després, s'identifica, un grup de quatre nacionalitats, que són: la francesa, amb 17.152; la marroquina, amb 15.640; la colombiana, amb 14.210, i l'hondurenya, amb 14.126. En els últims tres llocs, es troben la veneçolana, amb 13.061; la peruana, amb 12.366, i la filipina, amb 9.656 persones.

El Prat de Llobregat

Aquest municipi té una població estrangera amb permís de residència de 6.122 persones, de les quals la nacionalitat més nombrosa és la marroquina, amb 1.599 persones. Després, es troben la romanesa i la xinesa, amb 621 i 557 persones, respectivament. Aquestes nacionalitats són seguides per les comunitats de Pakistan, amb 319, i de Colòmbia, amb 308 persones. A continuació, s'identifiquen les nacionalitats d'Hondures, amb 272; Itàlia, amb 268, i Xile, amb 245 persones. En les últimes dues posicions estan Perú, amb 165, i Argentina, amb 119 persones (taula 7).

Taula 7. Les deu primeres comunitats estrangeres amb permís de residència que viuen en els municipis on es troben les emissores dels programes premiats (2020)

Cubelles		Badalona		Arenys de Mar		Mataró		Esparreguera	
Marroc	272	Pakistan	6.653	Marroc	446	Marroc	8.976	Marroc	793
Itàlia	183	Marroc	5.108	Itàlia	157	Xina	2.578	Romania	226
França	112	Xina	4.364	Senegal	105	Senegal	1.500	Pakistan	72
Argentina	104	Hondures	1.761	Hondures	97	Gàmbia	1.138	Itàlia	65
Romania	87	Índia	1.250	Colòmbia	80	Itàlia	771	Xina	65
Colòmbia	78	Itàlia	941	Argentina	70	Mali	598	Colòmbia	65
Rússia	52	Colòmbia	888	Romania	58	Colòmbia	522	Brasil	50
Regne Unit	46	Romania	887	Rússia	55	Paraguai	462	Hondures	47
Alemanya	44	Equador	839	Regne Unit	47	Argentina	416	Argentina	42
Xilè	44	Bolívia	801	Veneçuela	43	Veneçuela	409	Equador	38

Olesa de Montserrat		Mollet del Vallès		Barcelona		Prat de Llobregat	
Marroc	1.040	Marroc	1.302	Itàlia	39.406	Marroc	1.599
Bolívia	136	Paraguai	685	Pakistan	22.728	Romania	621
Xina	115	Romania	388	Xina	22.487	Xina	557
Romania	91	Xina	368	França	17.152	Pakistan	319
Colòmbia	74	Bulgària	272	Marroc	15.640	Colòmbia	308
Pakistan	65	Equador	252	Colòmbia	15.210	Hondures	272
Equador	62	Mauritània	233	Hondures	14.126	Itàlia	268
Hondures	55	Ucraïna	203	Veneçuela	13.061	Xile	245
Portugal	43	Pakistan	194	Perú	12.366	Perú	165
Brasil	41	Senegal	178	Filipines	9.656	Argentina	119

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Aquesta revisió sociodemogràfica ens permet afirmar que Catalunya és una comunitat amb una gran diversitat en relació amb l'origen de la població estrangera i les proporcions de les diferents comunitats immigrades. Entre els municipis que acullen les

emissores que emetien els programes analitzats en aquesta tesi, Barcelona concentra el nombre més gran d'habitants provinents d'altres països, tant en termes absoluts com relatius (un 21,5% de la població barcelonina és d'origen estranger), però als altres vuit municipis també hi ha una presència destacable de persones immigrades estrangeres, amb percentatges que oscil·len entre el 17,18% de Mataró i el 8,42% d'Esparreguera.

En relació amb les comunitats immigrades amb permís de residència que viuen en els municipis on operen les emissores dels programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, la població marroquina és la més nombrosa en set²⁹ dels nou municipis analitzats; en els dos restants, que són Badalona i Barcelona, en el primer cas la primera població immigrada és la pakistanesa, i en el segon, la italiana. Altres dades destacables són les de les comunitats xinesa i romanesa, les quals estan presents en el "top 10" de set dels nou municipis; en el cas de la primera és la segona població més nombrosa a Mataró, la tercera a Badalona, Olesa de Montserrat i Prat de Llobregat, i la quarta a Mollet del Vallès, i pel que fa a la segona nacionalitat, és la segona població més nombrosa a Esparreguera i Prat de Llobregat, tercera a Mollet del Vallès, quarta a Olesa de Montserrat, cinquena a Cubelles, setena a Arenys de Mar i vuitena a Badalona.

En el cas de les comunitats llatinoamericanes, destaquen en les cinc primeres posicions en sis dels municipis³⁰: Argentina, Hondures, Bolívia, Paraguai i Colòmbia, i en els últims llocs Xile, Equador, Veneçuela, el Brasil i el Perú en els nou municipis analitzats.

Resulta significatiu destacar els casos del Senegal i Gàmbia, perquè malgrat no ser les poblacions estrangeres més nombroses de Catalunya, en el cas dels municipis analitzats,

²⁹ Cubelles, Arenys de Mar, Mataró, Esparreguera, Olesa de Montserrat, Mollet del Vallès i Prat de Llobregat.

³⁰ Cubelles, Badalona, Arenys de Mar, Olesa de Montserrat, Mollet del Vallès i Prat de Llobregat

Senegal és la tercera població immigrada més nombrosa a Arenys de Mar i Mataró, i Gàmbia és la quarta a Mataró.

La diversitat d'origens de les persones immigrades que viuen en els municipis on es troben les emissores que van transmetre els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual també significa una varietat de cultures, de llengües i religions.

Una de les característiques que posseeixen les comunitats immigrades que fan vida en els municipis que hem analitzat és el seu caràcter heterogeni i altament divers, per la qual cosa és difícil fer generalitzacions. En aquest sentit, es destaca una alta presència cultural provinent del Marroc, que implica no sols la cultura i la llengua àrab, sinó també l'amazic, amb els seus elements diferenciadors i la seva pròpia llengua (Barrieras, 2013).

Catalunya és la comunitat autònoma on hi ha el nombre més alt d'habitants amb nacionalitat italiana, la qual es percep com a altament integrada. Aquest significatiu número també és el reflex de la gran quantitat d'immigrants llatinoamericans amb arrels italianes (Guerrini, 2020).

La comunitat xinesa a Catalunya ha crescut significativament en els últims anys i es desenvolupa a partir de petits nuclis familiars que a poc a poc es van fent més grans a causa de la unificació familiar i el desenvolupament d'iniciatives laborals per a la subsistència familiar. En general desenvolupen una vida familiar i grupal on comparteixen activitats associatives amb altres famílies d'origen xinès (Beltrán, 2009; Beltrán i Zhong, 2020).

En el cas dels pakistanesos, es tracta d'una heterogènia i nombrosa comunitat que s'agrupa en barris per donar-se suport mútuament. La seva vida social gira entorn de la

família i l'estructura és patrilineal, el que garanteix als seus membres seguretat i protecció. A Catalunya s'han dedicat al treball tèxtil, a negocis de venda de fruites o a antics locutoris que han anat transformant (Beltrán i Sáiz, 2007). També estan present en el treball agrícola.

La comunitat romanesa es va situar a Catalunya buscant millors oportunitats de vida i fonts de treball; en aquest sentit es van dedicar sobretot al treball en l'agricultura, la construcció, la manufactura, les activitats en les llars, l'hostaleria i el comerç. En general se situen en àrees on ja estan assentades altres comunitats romaneses per a així comptar amb xarxes socials de suport. Depenent de la zona d'on provenen mantenen les seves creences ortodoxes o protestants (Marcu, 2020).

Pel que fa a les comunitats llatinoamericanes presents a Catalunya, encara que comparteixen entre elles una mateixa llengua, existeixen diferències entre elles depenent de la regió d'on vinguin, ja sigui del sud, de Centreamèrica o del nord. Aquestes nacionalitats van tenir un procés migratori laboral en un primer moment, i després, amb l'assentament dels primers immigrants, es van generar processos d'arrelament familiar i consolidació de comunitats que realitzen activitats organitzatives i associatives.

Pel que fa a les creences i religions, existeix una àmplia diversitat, sent la religió cristiana, catòlica o protestant, la majoritària entre les persones immigrades de Llatinoamèrica i Itàlia; en el cas dels immigrants xinesos, són budistes, confucianistes, taoistes o hinduistes; les persones originàries del Marroc són en la seva majoria musulmanes; la comunitat romanesa és de religió cristiana, protestant o ortodoxa (Osorio, 2018).

La diversitat de cultures, llengües i religions existent en els diferents municipis on es troben les emissores que van transmetre els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual evidencia el repte que representen al moment de crear espais de diàleg i convivència, per la complexitat en el coneixement i la comprensió dels elements diferenciadors i les necessitats comunes tant de les persones immigrades com de les autòctones.

2.2. Comunicació i immigració: marc teòric i principals aportacions de la recerca

A partir dels anys 90, es desenvolupa un interès especial per l'estudi de les migracions, a causa dels fluxos migratoris internacionals que comencen a arribar a diferents regions d'Espanya i que la trien com a país de destinació, estada temporal o trànsit (Pajares, 1998; Arango, 2003; Lirola i Fernández, 2016; Domingo i Bernad, 2017).

Aquest fenomen migratori comença a evidenciar-se de manera especial a Catalunya (Zapata-Barrero 2007; Domingo, 2014), Madrid, València, Andalusia i Canàries, tal com vam explicar en el punt 2.1. Això planteja nous reptes i possibilitats per a la recerca espanyola en ciències socials. Efectivament, des de llavors s'han realitzat estudis generals i específics que analitzen els processos migratoris des de diferents perspectives i que intenten comprendre la forma com evolucionen i quines són les causes que els generen (Cabré, 1990; Cabré i Domingo, 2002). Altres estudis se centren en les característiques demogràfiques, econòmiques, educatives, lingüístiques i d'integració de les persones immigrades i les actituds de la societat receptora (Farreny, Garreta, Mayoral i Molina, 2002). En el llibre *La inmigración en la sociedad española: una radiografía multidisciplinar*, coordinat per Lacomba i García (2008), diferents investigadors/es treballen àrees com l'educació, l'aportació de les dones en el procés migratori, l'ocupació, l'accés als serveis públics, la inserció social de les persones

immigrades, les polítiques d'immigració, i el racisme i la xenofòbia. Altres recerques s'han centrat en el tema de la convivència i l'ús dels espais públics per part de les persones immigrades i la seva relació amb les autòctones (Aramburu, 2005, 2009), la feminització de les migracions (Contreras i Alcaide, 2021) o les raons per les quals s'associa la migració amb la delinqüència (García, 2019).

Aquest ampli marc de recerques ens porten a considerar tres aspectes importants per comprendre els processos migratoris: a) que són un fenomen multicausal, que no pot ser valorat a partir d'un sol element, sinó que impliquen aspectes com la decisió d'emprendre un procés migratori, la situació general del país d'origen, les aspiracions personals i familiars, i tot allò relacionat amb el país d'acollida; b) que les migracions són canviants, ja que no es mantenen al mateix ritme i en la mateixa direcció durant tot el temps, sinó que es van transformant a causa d'una varietat d'aspectes que influeixen en les rutes i destinacions; c) finalment, que són permanents, ja que han estat presents al llarg de la història i han de ser considerades com una forma pròpia de la naturalesa humana (Arango, 2003; Lirola i Fernández, 2016).

Les recerques en el camp de la comunicació i la immigració s'han centrat en la forma com són representats els processos migratoris en els mitjans de comunicació, sobretot a la premsa. En aquest sentit, el treball d'autors com Edward Said (2003) i Stuart Hall (2010) al Regne Unit ressaltaven l'efecte *othering* dels mitjans. Segons això, els mitjans deshumanitzen les persones de manera que a l'immigrant se'l representa en l'imaginari públic com un ens separat de la resta de la societat i és caricaturitzat a través d'estereotips com a part del procés de "pànic moral" que busca mobilitzar sectors de la població creant por a l'"altre" (Cohen, 1999).

Un punt de partida a Espanya per conèixer a fons el que ocorre en els anys 90 amb els processos migratoris és el treball de Bañón *Discurso e inmigración. Propuestas para el*

análisis de un debate social (2002), on planteja un ampli temari sobre les funcions i les responsabilitats dels mitjans de comunicació i a través d'una varietat d'exemples analitza la forma com els mitjans i especialment la premsa mostren les persones immigrades a través de les informacions. Bona part dels seus estudis posteriors també s'enfocaran sobre aquests mateixos temes però amb els canvis que produeixen els nous esdeveniments sobre el fet migratori (Bañón, 2003a, 2003b, 2006).

Destaquen també els treballs pioners de Teun Van Dijk (1995, 1997, 2003a, 2003b, 2005, 2007 i 2008), que centra bona part de la seva obra en els temes relacionats amb el racisme i la xenofòbia, on afirma que les persones immigrades són presentades en els mitjans a través dels estereotips imposats per la classe dominant que reforcen la percepció dels immigrants com a violadors de les normes, diferents, desviats i perillous:

El nuevo racismo de las sociedades occidentales es un sistema de desigualdad étnica o “racial” que consiste en una serie de prácticas discriminatorias, a veces sutiles, basadas en representaciones socialmente compartidas, como los estereotipos, los prejuicios y las ideologías. Este sistema no sólo se reproduce en la participación diaria de miembros de grupos (blancos) en varias formas no verbales de racismo cotidiano, sino también mediante el discurso (Van Dijk, 2005: 54-55).

El tema dels estereotips analitzats per Van Dijk continua sent un aspecte rellevant en la producció de continguts en els mitjans de comunicació, ja que és una estratègia conscient o inconscient que es produeix de manera més o menys freqüent, a través de l'ús de determinades paraules i l'omissió d'altres, i que es continua reflectint en la comunitat a través de la premsa, la televisió i la ràdio. Malgrat el treball realitzat per entitats, col·legis de periodistes i els mateixos mitjans de comunicació per cuidar l'ús del llenguatge i el tractament informatiu sobre les persones immigrades, la producció d'estereotips negatius sobre la migració és un tema vigent. Treballs més recents

continuen detectant la presència dels estereotips negatius sobre la immigració i la forma com ajuden a construir la realitat:

Los medios de comunicación no sólo reflejan la realidad, también contribuyen a construirla y, por ello, es esencial analizar el lenguaje que utilizan. En la construcción de mensajes influyen cuestiones ideológicas y aspectos tales como las intenciones, el contexto, así como la propia organización mediática, las rutinas periodísticas y las fuentes utilizadas (Tortajada, Comas-d'Argemir i Martínez, 2014: 900).

Els treballs realitzats a partir de l'agenda-setting han estat significatius pel que fa a l'estudi de les representacions de la migració en els mitjans de comunicació perquè aquests atorguen determinada rellevància a uns temes i no a uns altres. També els enfocaments que es presenten en les notícies que publiquen arriben a configurar tant les agendes dels públics com les dels dirigents polítics. Diferents estudis realitzats sobre mitjans de comunicació i migració apunten a la creació d'una agenda molt particular on es configuren temes amb una perspectiva negativa de la immigració (Igartua i Muñiz, 2004).

Dins de la Teoria de l'Emmarcament s'han realitzat diversos estudis entre els anys 2004 i 2020 (Igartua i Muñiz, 2004; Fajardo i Soriano, 2016; Fernández i Corral, 2016; Buraschi i Fumero de León, 2019) on s'aprecien determinats marcs que projecten imatges negatives cap a les persones immigrades, desenvolupant una correlació entre dues variables: una té a veure amb la pertinença a un grup i l'altra a una conducta o tipus d'activitat. En aquest sentit, una comunitat d'immigrants en un país pot ser associada a determinats fets en general, delictius o incívics. La recerca de Tirado, Cuesta, Martínez i Almeida (2020) mostra com continuen vigents aquest tipus d'estudis i com segueixen apareixent de manera molt vigorosa els marcs relacionats amb el racisme i la xenofòbia.

Des de l'anàlisi del discurs, Teresa Velázquez i Xavier Laborda (1996) plantegen els conflictes interculturals a partir de l'estudi de cinc diaris europeus i la visió que ofereixen del Magreb. Resulta interessant en aquesta recerca l'ús que fan del concepte d'interculturalitat com un espai de desenvolupament de processos discursius i com aquests en alguns moments es tornen conflictius, i és a partir d'aquests conflictes on els mitjans es poden situar en dues posicions: explicant les històries o els fets tal com van succeir, buscant informació veraç i contrastant fonts; o bé explicant el que es diu dels fets sense indagar ni investigar les seves raons.

La recerca de Maataoui sobre *El Otro entre Nosotros: el musulmán en la prensa* (2006) i la de Mustapha Taibi i Mohamed El-Madkouri sobre les *Estrategias discursivas en la representación del Otro árabe* (2006) mostren com és presentat l'àrab en la premsa espanyola. Tots dos estudis, basats en l'anàlisi del discurs, plantegen la visió del "nosaltres i els altres" (Todorov, 1991) i estableixen les estratègies discursives generals utilitzades en la representació dels àrabs-musulmans en la premsa espanyola, com per exemple, la generalització (casos individuals es tornen col·lectius), les pressuposicions basades en la ideologia compartida (discursos nacionals on el "nosaltres" és el component dominant), l'alternança entre discurs continu políticament correcte i discurs puntual de negació, el silenciament dels grups dominats (s'omet de manera directa o indirecta els sectors dominats), i l'ús tendencios de la fotografia i l'estil directe o indirecte.

Altres recerques sobre com els grans mitjans de comunicació d'Espanya representen el tema migratori (Martínez, 2002; Wagman, 2002; Torregrosa, 2005; Nash, 2005; Galán, 2007; García i Bernal, 2007; Patiño i Martín, 2007; Giró i Muixí, 2011; Román, García i Álvarez, 2011; Nash, i Vives, 2011; López, 2012) conclouen que hi ha un biaix negatiu

entorn a les persones i les comunitats d'immigrants i que això es reflecteix en els continguts informatius:

Los inmigrantes no sólo están mediáticamente mal representados, sino que, por lo general, suelen ser invisibles, algo que se debe a la mala información, en el sentido de distorsionada, que se viene difundiendo sobre ellos desde años atrás. Además, en las pocas ocasiones en que son objeto de atención mediática, las informaciones sobre este colectivo están relacionadas con hechos negativos. Si hay algo positivo en la actuación y en la vida cotidiana de los inmigrantes, eso no trasciende a los medios de comunicación, no es noticia. Toda esta situación descrita conlleva a [sic] que se creen visiones socialmente estereotipadas y negativas de dichos colectivos (López, 2012: 341-342).

De fet, gran part dels autors concorden que la representació mediàtica de les persones immigrades està caracteritzada per una intenció política. Una representació política particularment negativa i usada per mobilitzar els sectors conservadors de la societat. En aquest sentit, els estudis en qüestió assenyalen que la representació d'una bona part de les persones immigrades està caracteritzada per elements xenòfobs. Això ens condueix a allò que planteja Marthoz (2012), el qual diu que moltes de les mancances dels mitjans de comunicació en la cobertura dels fets migratoris provenen del procés de mercantilització dels mitjans, que donen prioritat a les informacions espectaculars i que generen interès en el públic a causa del seu contingut i a la forma en què els mitjans les exposen. En aquest sentit, els mitjans de comunicació són molt potents en la creació dels imaginaris col·lectius, ja siguin positius o negatius, a més de l'enfortiment d'estereotips i prejudicis:

Molts estudis han analitzat la premsa, i les conclusions a les quals han arribat destaquen un cert nombre de mancances. Aquestes tenen unes causes específiques, lligades a la complexitat del fet migratori, però també a la subjectivitat intrínseca del periodisme. Unes mancances que també provenen de la lenta adaptació dels mitjans de comunicació als canvis, en especial de

la mercantilització creixent de la informació, de la concepció de la notícia que privilegia la polèmica i el conflicte, de la cobertura eventual i no contextual de l'actualitat, o d'una doctrina de la proximitat que tendeix a marginar l'aspecte internacional (Marthoz, 2012: 31).

En els treballs *Construyendo imaginarios, identidades, comunidades: el papel de los medios de comunicación*, de Dolors Comas d'Argemir (2008) i *¿Qué hay de nuestro aquí? Cómo se perciben en los medios algunas minorías residentes en Cataluña*, de Iolanda Tortajada (2009), es ratifiquen els temes i els estereotips de la immigració com a problema:

Efectivamente, en los programas informativos de radios y televisiones las personas inmigradas aparecen como problema o como víctimas. En los de ficción o de entretenimiento su presencia y el tratamiento que se les da es muy variable. En todo caso, la población inmigrada se asocia frecuentemente a hechos delictivos, perturbadores o como mínimo incómodos, desde crímenes, robos y violencia, a drogas, problemas en la regularización, sobreocupación de viviendas, dificultades en las escuelas, saturación de la sanidad, así como conflictos por cuestiones religiosas o vecinales. En ocasiones se asocia también al terrorismo internacional y al integrismo. Los aportes positivos de esta parte de la población quedan ocultos en el bosque de informaciones problematizadoras (Comas d'Argemir, 2008: 197).

García (2017), a partir d'un estudi empíric quantitatiu en relació amb la manera com la premsa espanyola va presentar els fluxos migratoris a Espanya de 2010 a 2016, va arribar a la conclusió que hi havia un mal ús de les interpretacions de les estadístiques oficials, ja que, encara que treballaven amb dades objectives, la manera de presentar-les permetia als lectors altres interpretacions, en general negatives, dels fluxos migratoris. Segons García (2017: 723), “los resultados obtenidos muestran una estrecha relación entre la información en los medios y la percepción de la sociedad”.

La sobrerrepresentació informativa de la immigració entre la població autòctona està condicionada per la quantitat d'informació esbiaixada que aquesta rep, que en poc

temps provoca la percepció d'una falsa realitat sobre els fluxos migratoris i que, a vegades, es veu retroalimentada pels recels de la pròpia societat receptora (Lugo-Ocando, 2007; García, 2017).

Així doncs, les persones immigrades solen aparèixer en els mitjans de comunicació com a víctimes o culpables i són objecte, en el millor dels casos, d'una actitud paternalista i assistencialista de les persones que produeixen els continguts. Segons Marthoz (2012), és en l'àmbit de la política editorial on podrien generar-se canvis, tant en el funcionament dels mitjans com en el tractament dels continguts. Aquesta tasca és molt difícil d'assolir, sobretot pels grans mitjans de comunicació, tant públics com privats, ja que els interessos corporatius i polítics s'anteposen als intents particulars de periodistes i productors de crear agendes alternatives o espais de diàleg en relació amb les persones immigrades (Marthoz, 2012). En molts casos, com hem assenyalat, el fet que els mitjans de comunicació requereixin conflicte i polarització com a estratègia discursiva per expandir les seves audiències limita la seva capacitat d'intercedir i fer de mitjancers a favor del diàleg i la convivència.

Estudis recents també es refereixen al treball dels periodistes i la cobertura que realitzen sobre la immigració. La recerca de Solves i Arcs-Urrutia (2020), a partir d'entrevistes realitzades a periodistes, mostra que aquests observen mancances en la producció i que necessiten més especialització, més fonts i més temps per fer els seus treballs, i que els falta context social per incloure aspectes positius de les migracions. Cal destacar que en moments de crisi resulta més complex resoldre aquestes febleses: en el treball de Iolanda Tortajada, Dolors Comas-d'Argemir i Raúl Martínez (2014) s'afirma que els discursos radiofònics que han tingut lloc en temps de la crisi econòmica utilitzen un llenguatge excloent respecte a la immigració, que es situa entre el llenguatge de l'odi i

el racisme modern, caracteritzat per imprecisions, invisibilització, contrast nosaltres-ells i homogeneització de determinats col·lectius.

El que no s'ha explorat prou és l'oposat, és a dir, els casos concrets en què els mitjans de comunicació es constitueixen en eines per a la creació i sustentació d'espais per a la integració, visibilitat i suport del diàleg i la concertació, a pesar que existeix una literatura abundant sobre societats i països que han usat els mitjans per a la integració i la reconciliació (Gumucio-Dagrón, 2001; Solórzano, 2006; Boira, 2007; Bratic, 2008; Rodríguez, 2008; Chaparro-Escudero, 2009; García-Mingo, 2011; Cerbino i Belotti, 2016). Alguns d'aquests treballs s'enfoquen en zones postconflicte i han realitzat una contribució teòrica en relació amb el periodisme de pau i l'ús dels mitjans per a la creació d'espais de diàleg i convivència (Gilroy, 2008 [2000]).

Bañón (2007) també planteja que a pesar que molts mitjans de comunicació s'interessin pel conflicte, altres estan fent accions per desenvolupar una mediació cultural a través d'una labor educativa que possibiliti les interrelacions socials entre les persones immigrades i les autòctones. Aierbe (2008) reconeix que les recerques realitzades han obert un camí molt important no sols per conèixer la realitat dels discursos sobre la migració, sinó també per saber que els esforços que s'han realitzat des de diferents entitats i organitzacions generen lentament els seus fruits, i proposa treballar la comunicació des d'una perspectiva positiva, on es puguin visibilitzar les bones pràctiques que estan desenvolupant diferents mitjans de comunicació i crear xarxes de recerca i cooperació que continuïn treballant sobre els temes d'immigració i mitjans de comunicació.

En relació amb aquesta última idea, sembla que són precisament els mitjans locals públics, independents o del Tercer Sector els que tenen més potencial per fer aquesta tasca de promoure i sustentar espais alternatius. En molts llocs d'Europa i Amèrica

Llatina, els mitjans locals són els que assumeixen la responsabilitat de crear els espais de diàleg per a la construcció de les agendes mediàtiques (Borja, 2000). Marthoz apunta el fet que les experiències positives es donen majoritàriament en aquells casos on els mitjans donen autonomia als i les periodistes i productors/es, per implantar una agenda pròpia en relació amb les persones immigrades (Marthoz, 2012).

Finalment, ens interessa relacionar tots aquests estudis sobre la immigració i la comunicació amb el cas concret de l'ús de la ràdio i la seva capacitat per generar espais de diàleg i convivència que permetin una relació equilibrada entre les persones immigrades i les autòctones. Malgrat el sorgiment d'un nou ecosistema mediàtic interactiu marcat per l'auge dels mitjans en línia i de les xarxes socials, la ràdio convencional continua sent un mitjà que permet crear espais de diàleg i d'inclusió (Al-Rawi, 2016). Aquest últim punt és particularment cert en relació amb els grups vulnerables de persones que regularment són excloses de la societat (Heywood i Tomlinson, 2020). De fet, una de les raons per les quals la ràdio continua sent rellevant i aconseguint audiències robustes quan la resta dels mitjans tradicionals les perden és el seu potencial de crear “comunitats imaginàries” (Anderson, 2006 [1983]) amb grups heterogenis de maneres que les xarxes socials digitals no poden assolir. En aquest sentit, mentre les xarxes socials creen “nínxols” i limiten l'intercanvi d'idees i identitats que solament reflecteixen el grup propi de l'individu (l'anomenat “efecte bombolla”), la ràdio encara té el poder de galvanitzar i ajuntar en el mateix espai mediàtic comunitats heterogènies amb cosmovisions diverses. Això és molt significatiu, ja que en un món on els nous mitjans digitals i interactius promouen un procés de fragmentació i despolitització de les audiències, la ràdio roman com una eina unificadora que és capaç de crear punts de trobada (MacFarland, 2013; Starkey, 2017).

En els últims anys, les xarxes socials han contribuït a la creació de “guetos” socioculturals en els quals la gent només parla amb altres persones afins en termes de procedència, identitat, classe social i/o ideologia. Encara que les divisions de classe i identitat nacional sempre han existit, aquesta tendència s’ha anat aprofundint i aguditzant arran del “caos cultural” generat per la nova ecologia mediàtica (McNair, 2006).

A aquestes divisions se li suma la denominada “bretxa digital” (De la Selva, 2015; Mansell, 2016), ja que lluny del que comunament s’assumeix, una gran quantitat d’individus i comunitats, fins i tot en l’anomenat primer món, continuen exclosos de l’accés al ciberespai, bé sigui per manca de recursos o per falta de capacitat (Reglitz, 2020). En aquest sentit Espanya, i en particular Catalunya, alberguen importants comunitats vulnerables, algunes de les quals romanen excloses per una diversitat de raons i causes (Cardona, 2019; Holguín, 2019).

Ens referim a comunitats de persones excloses que reflecteixen les diàspores producte de processos migratoris, nous assentaments i divisions històriques. En el cas de Catalunya, moltes arriben sota condicions de vulnerabilitat i precarietat que els dificulten l’accés a serveis i xarxes de suport i cobertura de necessitats bàsiques, sense esmentar les seves capacitats limitades en relació amb l’accés mediàtic com a manera d’aglutinar la comunitat i crear presència per tal de poder exercir els seus drets (Domingo i Bernad, 2017).

Les tecnologies no necessàriament resolen les bretxes i distàncies entre els individus i els col·lectius, sinó que en molts casos han agreujat aquestes distàncies, ja que les fan més explícites i en ocasions molt més indefugibles (Mattelart, 2000; Ford, 2001; Ampuja i Koivisto, 2014). No pel fet que aquestes comunitats tinguin accés a Internet o

tecnologia mòbil cel·lular es pot assumir que estaran capacitades per integrar-se, exercir els seus drets o participar més activament i políticament en la comunitat que les rep.

La ràdio pot constituir una alternativa per a la integració i la participació d'aquestes comunitats de persones immigrades. Ens basem en un seguit de recerques que apunten a la ràdio com una eina per a la construcció del que Amartya Sen denomina “capacitats” per a la llibertat i el desenvolupament (Sen, 2001; Nussbaum, 2003, 2012). La ràdio presenta una singularitat sòcio-tecnològica que no sols promet, sinó que ja ha permès crear espais d'integració per via del diàleg. Aquest diàleg, no obstant, no pot ser entès de manera tradicional, sinó que és producte d'un procés complex de complementarietat comunicacional que, sense ser bidireccional, és molt més simètric que aquell que trobem moltes vegades en les xarxes socials. Un punt de partida central en la nostra discussió es relaciona amb els moviments migratoris i els subsequents esforços per a la integració de les diàspores dins de la societat catalana. Aquests fluxos migratoris no es produeixen en el buit sinó més aviat en moments en què Europa afronta un creixent flux de persones immigrades i refugiades, el qual ha creat per a la mateixa Unió Europea, com a institució política, importants reptes arran del rebuig cap a aquestes persones per part de grans segments de les poblacions dels seus estats membres. Diversos autors i autores han coincidit que les postures antiimmigració van tenir un paper estel·lar en el procés que va conduir al resultat final de referèndum del 2016 on el Regne Unit va decidir sortir de la Unió Europea, conegut com a Brexit (Wadsworth, Dhingra et al., 2016; Goodwin i Milazzo, 2017; Arnorsson i Zoega, 2018).

En aquest sentit, alguns autors assenyalen que un dels elements que més van atiar el sentiment antiimmigració i conseqüentment van propiciar el Brexit van ser els mitjans de comunicació (Eberl, Meltzer et al. 2018; Gavin, 2018; Walter, 2019). Així doncs, una de les preguntes crucials en relació amb la immigració està relacionada amb el

paper dels mitjans de comunicació social en la creació de punts de tensió o de trobada entre les poblacions autòctones i les immigrades.

2.3. Política mediàtica i tractament de la immigració. El cas d'Espanya i Catalunya

Els mitjans no operen en el buit, sinó que ho fan dins d'un context polític i econòmic definit per l'Estat i les empreses privades. Els mitjans que es defineixen d'acord amb els interessos de les empreses privades, i especialment de les grans corporacions, es regeixen pel mercat. El cas paradigmàtic és el dels Estats Units, on el mercat juga un paper molt important a l'hora de definir el sistema de mitjans (Hallin i Mancini, 2008). En bona part dels països europeus, en canvi, va haver-hi un fort impuls en la creació de mitjans audiovisuals públics. En aquest tipus de mitjans, siguin d'àmbit estatal, siguin de caràcter local o regional, les lleis obliguen a complir unes missions de servei públic en benefici de tota la comunitat. Però, al mateix temps, aquests mitjans tenen com a perill que els continguts informatius i, en general, la programació puguin estar esbiaixats per la incidència governamental.

Walter Lippmann (1987) va plantejar la idea de la necessitat de crear un organisme estatal regulador de l'opinió pública que no estigués controlat pel govern i que permetés presentar de manera clara a les audiències els assumptes d'interès nacional de forma imparcial i objectiva, perquè el públic pogués donar suport a aquelles informacions que considerés més adients, contribuint així a la creació d'un debat constructiu a l'esfera pública. Lippmann va anomenar aquesta acció "manufacturar consensos" (Lippmann, 1987: 158).

Però no va ser als Estats Units on aquesta idea cristal·litzaria, sinó en el vell continent. Efectivament, Europa occidental té després de 1927 una tradició molt consolidada de serveis públics radiotelevisius. L'exemple paradigmàtic és la British Broadcasting

Corporation (BBC), que va ser inicialment una empresa privada que després va ser nacionalitzada i transformada en una corporació de servei públic amb tres principis: educar, informar i entretenir. Aquests principis van ser replicats en molts països europeus, incloent Espanya (López, 2017). Des de llavors la BBC ha sofert canvis i s'han desenvolupat debats polítics entorn del seu funcionament. La clau per mantenir-se com el principal mitjà de comunicació de referència al Regne Unit ha sigut el fet de tenir una planificació variada de la programació amb un adequat pressupost que li permet el desenvolupament d'una potent producció pròpia i el manteniment dels llocs de treball necessaris per realitzar aquesta programació (Sehl, Cornia i Nielsen, 2016).

Seguint amb el cas de la BBC, la ràdio com a servei públic va més enllà d'aquests tres principis bàsics que orientaven el seu treball i es refereix a una missió més global com la de cohesionar la societat (Seaton, 2007, 2021). Cohesió entesa com la forma en què els membres d'un país o nació comparteixen un conjunt d'objectius i propòsits com a societat. Aquests propòsits no neixen de la pròpia voluntat comunitària, sinó que són una expressió de l'Estat en el seu afany per crear una certa dinàmica de coherència malgrat que el conjunt dels seus membres pertanyin a comunitats dispars o diferents (Kipoma, 2014). És important destacar que la BBC es nacionalitza a partir de la vaga general de 1926, on es van unir els sindicats dels miners amb els de la premsa, i el govern britànic es va veure molt afeblit enmig d'aquests esdeveniments. Arran d'això, el govern britànic va repensar el paper dels mitjans i va decidir consolidar-ne un que pogués actuar en representació de l'Estat, amb un objectiu cohesionador de la comunitat (Seaton, 2007, 2021; Potter, 2012; Ferrall i McNeill, 2015; Burns, 2016 [1977]; Mills, 2020).

El punt central és que la BBC es va fonamentar precisament en aquest objectiu de crear cohesió social, però no com a mecanisme d'homogeneïtzació i anivellament de classes,

sinó oferint una plataforma per a la participació en els espais de discussió (Miller i Dinan, 2008; Mills, 2020). En realitat, la creació dels serveis de ràdio i televisió pública a Europa va estar àmpliament lligada a reforçar l'Estat i a contenir els moviments revolucionaris de treballadors que van caracteritzar Europa des del segle XIX i fins al final de la Segona Guerra Mundial (Seaton, 2007, 2021; Potter, 2012; Ferrall i McNeill, 2015; Burns, 2016 [1977]; Mills, 2020).

A Espanya, en acabar la dictadura franquista, es va intentar implantar el model de mitjans públics que ja es venia desenvolupant al Regne Unit. Durant el procés de reforma de RTVE el 2006 el model britànic es va tenir com a referent, però finalment no es va poder aplicar tal qual, ja que l'estructura organitzativa, el suport polític de l'administració i el finançament públic no van ser suficients ni constants al llarg del temps (López, 2017). A Espanya, l'estructura dels mitjans de comunicació de l'Estat ha depès dels canvis polítics i les directrius imposades pels diferents governs que s'han alternat en el poder.

En el cas de la ràdio, la seva implantació a Espanya tindrà diversos moments des del seu naixement el 1924: la dictadura de Primo de Rivera, la Guerra Civil, el Franquisme i la transició democràtica. A l'inici de les primeres emissions de Ràdio Barcelona, Ràdio Catalana i Ràdio Associació de Catalunya, es buscava que aquests mitjans donessin un ambient modern a la ciutat de Barcelona i dinamitzessin el seu moviment avantguardista (Tavera, Balsebre i Martín, 2020). Però, poc després del seu naixement i fins al final de la dictadura franquista, la ràdio va ser utilitzada sobretot com a òrgan informatiu i propagandístic dels bàndols enfrontats en la Guerra Civil (1936-1939), primer, i posteriorment com a òrgan d'adoctrinament del règim franquista, arran del control dels mitjans i la censura establerts al país (Arasa, 2015).

En el període franquista (1939-1975), la ràdio, com a projecte de comunicació privada o de servei públic, es va veure limitada a la difusió de continguts de caràcter informatiu o d'entreteniment que estiguessin aprovats per l'Estat (Ventín, 1983; Arasa, 2015).

La radio española, lejos de convertirse en un altavoz democrático de los pensamientos contrapuestos de la España nacional y republicana, se mostrará como instrumento de difusión exclusivo de la ideología vencedora de la guerra civil, aquella que defiende las doctrinas falangista y nacional-catolicista (Ibarra, 2009: 372-373).

Amb el triomf del Franquisme, la ràdio serà absorbida pel règim amb l'objectiu central de crear una cultura d'unitat nacional, orgull patri i grandesa de nació. Per assolir aquest propòsit s'alineen els continguts de les emissores i se suprimeix tota possibilitat de mitjans lliures (Balsebre, 1999, 2001; Ibarra, 2009). Ràdio Nacional d'Espanya enfocará inicialment el seu contingut en programes d'entreteniment, retransmissions esportives i dramàtics, però la seva programació anirà evolucionant fins consolidar una programació informativa de ràdio en directe amb programes que incloïen guió previ que passava per la censura del règim. Els programes informatius de RNE havien de ser emesos de manera obligatòria per totes les ràdios del país, les quals no podien produir ni emetre programes informatius propis (Balsebre, 1999, 2001). Aquestes consideracions historiogràfiques ens porten a entendre com els mitjans de comunicació, i especialment la ràdio, seran l'eina principal per al projecte de cohesió nacional que es proposa el Franquisme.

Cap al final de la dictadura franquista i amb unes certes intencions aperturistes es va promulgar l'anomenada Llei Fraga, o Llei de Premsa i Impremta de 1966. Encara que aquesta llei no afectava de manera directa la ràdio i la televisió, sí va generar un ambient propici per als canvis en totes les redaccions dels mitjans:

Ciertamente no fue posible una pluralidad total sino limitada, pues España seguía siendo una dictadura y el propio texto de la ley Fraga estaba lleno de

controles y cautelas administrativas amenazadoras, pero en términos globales significó la apertura de un cauce de discusión pública mucho más abierta y avanzada que la que se daba en otros foros oficiales como las Cortes, el Consejo Nacional del Movimiento y otras estructuras e instituciones del régimen (Barrera, 1997: 2).

D'aquesta manera també començava a Espanya una transició periodística en la premsa i, malgrat les restriccions existents, hi havia alternatives a l'hora de publicar informacions o es buscaven estratègies per eludir les barreres de la censura encoberta. La ràdio i la televisió continuaran sent mitjans controlats pel règim, encara que en les dècades del 60 i el 70 apareixen les ràdios lliures, especialment a Madrid i a Catalunya, que venen a representar una alternativa radical a allò que es podia captar en l'espectre radioelèctric fins llavors. No obstant, seran un fenomen de poca incidència i de caràcter molt local (Pérez, 2009).

Durant el període de la transició (1975-1982) es van fer passos significatius no sols en el camp de la llibertat d'expressió, sinó també en el desenvolupament dels mitjans de comunicació, amb l'aprovació d'un nou marc jurídic i la concessió, en el cas de la ràdio, de noves llicències:

Esta renovación alcanzó a todas las emisoras de radio. Las radios privadas lograron la libertad de información mediante Real Decreto en 1977 y comenzaron a emitir sus primeros noticiarios de forma legal. Las cadenas públicas afrontaron la pérdida del monopolio informativo mientras experimentaron su reestructuración, con la formación del Ente Público RTVE en 1980. Además, el plan técnico transitorio de 1979 duplicó el número de licencias para emisión en frecuencia modulada que operaban hasta la fecha en España, sentando así las bases para la futura generalización de la FM a partir de la década siguiente (Gil, García i Sanz, 2018: 1180).

Amb l'obertura democràtica i la implantació de l'estat de les autonomies, a Espanya es va optar per un sistema de regulació de la ràdio amb dos nivells territorials: un govern central regulador de les emissores d'abast estatal i uns governs autonòmics que ho fan

amb les autonòmiques i locals (encara que depenent de la distribució de l'espectre radioelèctric, competència de l'Estat). L'aprovació de la Constitució i la conformació de les comunitats autònomes gairebé van coincidir en el temps amb la implantació de la Freqüència Modulada (FM), cosa que permetia l'existència de ràdios en àmbits territorials reduïts (en contrast amb l'Ona Mitjana i l'Ona Curta, de major cobertura). A partir de la confluència d'aquests fets polítics i canvis tecnològics, les ràdios locals es van estendre i van anar prenent força; en el cas de Catalunya sota la supervisió de la Generalitat, que era qui tenia la competència per a l'atorgament de les autoritzacions per emetre en FM. Aquest aspecte és significatiu per al nostre treball perquè la ràdio local és la que està més a prop de la realitat de la convivència quotidiana de les persones. En aquest període sorgeixen, per iniciativa ciutadana, moltes de les emissores locals que encara existeixen en el moment d'escriure aquest apartat i que, en molts casos, van ser absorbides pels ajuntaments i van passar a ser ràdios municipals (Corominas, Díez i Bergés, 1999).

En el cas de Catalunya, la llei de la Comunicació Audiovisual de Catalunya³¹, pel que fa a la missió del servei públic audiovisual en el seu article 26.3 indica que:

- Els mitjans es comprometen en la promoció activa de la convivència cívica, el desenvolupament plural i democràtic de la societat, el coneixement i el respecte a les diverses opcions i manifestacions polítiques, socials, lingüístiques, culturals i religioses presents al territori de Catalunya.
- L'ús de tots els llenguatges, formats i discursos que, dins el respecte i l'atenció a la diversitat i el pluralisme, permetin el diàleg, la comprensió i la cohesió entre les diverses opcions, i entre les diverses àrees del territori de Catalunya.

³¹ <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-2452-consolidado.pdf> (Consultat: 20-12-2020).

D'aquesta manera, els mitjans públics locals i, de manera especial, les ràdios públiques es converteixen en l'espai per excel·lència per abordar el diàleg i la convivència des de les pròpies comunitats. És en aquest marc jurídic que les ràdios locals han posat en pràctica diferents programes per crear espais que generin diàleg entre les persones immigrades i les autòctones. La base d'aquest diàleg hauria de centrar-se en la deliberació de les polítiques d'interès comú impulsades des de les organitzacions socials o les institucions públiques amb la finalitat de generar una major equitat en tota la comunitat (Ruiz-Aranguren i Cantalapiedra, 2018).

Malgrat aquesta clara missió dels mitjans audiovisuals públics, el discurs sobre la immigració assumeix un major pes en determinats moments i influeix sobre les decisions per al desenvolupament de l'agenda política i mediàtica. Els moments clau on afloren aquests contrapesos són els de crisi econòmica o els pròxims als processos electorals on, en general, destaquen dues visions de la immigració: una negativa, que té a veure amb els temes d'inseguretat, desocupació, serveis socials i accés a la salut; i una altra positiva, que es refereix, en general, al desenvolupament de l'economia gràcies a l'aportació de les persones immigrades (Giró i Muixí, 2011).

En el cas de Catalunya, la tendència negativa està present en la forma com alguns mitjans de comunicació es refereixen a la immigració i generen estereotips i visions esbiaixades dels processos migratoris que ja vam esmentar en el punt 2.2 d'aquesta tesi. Diferents institucions i entitats, com la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual del Consell de l'Audiovisual de Catalunya i el Col·legi de Periodistes de Catalunya, han abordat aquesta qüestió i, a través de documents, manuals i un codi deontològic, han donat un marc per al desenvolupament d'una política mediàtica i un abordatge de la immigració basats en un tractament respectuós a totes les persones i en la promoció del diàleg i la convivència entre persones immigrades i autòctones. Entre els aspectes més

remarcables de les recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de la immigració³² es troben:

- Impulsar la pluralitat de les fonts d'informació pròpies d'una societat diversa.
- Millorar els mecanismes periodístics que afavoreixen la interculturalitat.
- Comptar amb les persones immigrades com a font informativa, per tal de completar el recurs a altres fonts.
- Garantir especialment també a les persones i col·lectius immigrants el seu dret a la llibertat d'expressió.
- Evitar la caracterització sistemàtica com a fonamentalista d'una determinada opció religiosa.
- Contextualitzar les notícies relacionades amb la immigració. Aportar documentació sobre la situació dels països d'origen de les persones immigrades millora la qualitat de la informació, facilita la reflexió de l'audiència i contribueix a desfer els estereotips.
- Utilitzar un llenguatge inclusiu.

En aquest sentit, els mitjans de comunicació locals i en el cas del nostre estudi, les ràdios locals, posseeixen unes directrius molt clares per fer el seu treball en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones i contemplar la immigració com un fenomen comú de desplaçament de població i no com una amenaça.

L'existència d'aquestes ràdios locals, siguin municipals o comunitàries, representa les garanties perquè es creïn i desenvolupin els diàlegs necessaris per afavorir un clima d'enteniment i pugui generar-se una integració equilibrada i perdurable. L'administració pública hauria de garantir que aquests mitjans tinguin els avals legals i econòmics per desenvolupar aquesta missió de servei públic que tenen encomanada.

³² https://www.cac.cat/sites/default/files/2019-05/Q12_recomanacions_CA.pdf (Consulta, 20/12/2021)

2.4. Bones pràctiques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrants i les autòctones a la ràdio

Definir el concepte de bones pràctiques no és tasca fàcil, perquè, igual que altres nocions, inclou paraules complexes com qualitat, eficàcia, eficiència, transformació, empoderament i sostenibilitat. Això fa difícil trobar un consens, perquè el que és bo per a un col·lectiu, no ho és necessàriament per a un altre (Escudero, 2009). Com a concepte, les bones pràctiques van tenir el seu origen en el camp empresarial i són enteses com allò que funciona adequadament i que amb el seu desenvolupament s'aconsegueixen els resultats esperats (Escudero i Martínez, 2012). Encara que existeixen febleses conceptuals en aquest camp i les recerques acadèmiques estan disseminades en diferents àrees, ha proliferat l'interès per l'estudi de les bones pràctiques perquè representen contribucions valuoses per a la transformació social (Gabilondo i Olmedo, 2012; Gradaille i Caballo, 2016).

Entenem com a bones pràctiques les experiències d'una acció o treball en una àrea específica dotades d'un cert grau d'originalitat o innovació, que partint d'una necessitat o un problema es plantegen aportar solucions que millorin la qualitat de vida de les persones (Gradaille i Caballo, 2016; Berro, Romano i Menéndez, 2013).

Abans d'avaluar si un projecte o activitat és una bona pràctica s'han de identificar dos elements clau i bàsics, que són: claredat en la formulació del problema que es vol treballar i en l'estratègia per solucionar-lo.

Depenent de l'àmbit en el qual se subscriu la pràctica, l'existència de les característiques generals per avaluar-la tindran més o menys importància. No obstant, els factors innovació i aplicabilitat sempre han d'estar presents, independentment de l'àrea, camp de recerca o acció de què es tracti (Berro, Romano i Menéndez, 2013). Hi

ha un altre grup d'elements que s'haurien de tenir en compte però que poden variar en el seu grau d'importància segons l'àmbit en el qual es desenvolupa el projecte o activitat, com per exemple, que ha de ser una acció transferible a diferents contextos, sostenible, participativa, que promogui les capacitats de les persones i que generi identitat (Gradaille i Caballo, 2016).

Per aprofundir en cadascun d'aquests conceptes detallarem el seu significat i els elements que hem d'identificar dins d'aquelles accions o experiències que es podrien considerar bones pràctiques, especialment en el camp social:

- a) Innovadores: és la capacitat per formular projectes i dur a terme activitats que puguin resoldre problemes puntuals o més globals que d'alguna manera impedeixen el desenvolupament harmònic de la societat. Aquestes accions haurien de ser diferents de les existents o abordar de manera creativa i original la problemàtica o necessitat a resoldre (Innerarity, 2011; Policastro, 2021).
- b) Aplicables: és quan el disseny d'una pràctica, des dels procediments de preparació fins a les dinàmiques de treball de camp, fa que es pugui executar, d'acord amb el seu objectiu. Les pràctiques haurien de ser flexibles perquè es puguin incorporar ajustos al llarg del temps i adequar cadascun dels elements que les componen perquè funcioni millor i sobretot generi un bon equilibri en la participació dels actors i el treball que realitzen (Berro, Romano i Menéndez, 2013).
- c) Transferibles a diferents contextos: és quan un projecte o programa serveix de referència per al desenvolupament d'altres pràctiques en diferents àmbits i amb la intervenció d'altres actors socials. La idea de la transferibilitat no significa la reproducció exacta del projecte amb les mateixes accions, sinó que els elements bàsics que el conformen puguin donar origen a una nova pràctica que doni

resposta a una problemàtica similar amb altes probabilitats d'èxit (Gradaille i Caballo, 2016).

- d) **Sostenibles:** és a dir, que puguin mantenir-se en el temps i produir efectes duradors. La sostenibilitat té diferents dimensions: organitzativa, que es refereix a la forma com l'equip de treball es gestiona i fa les seves tasques; econòmica, relativa als recursos que permeten que l'activitat pugui desenvolupar-se i que cadascuna de les fases avanci segons la planificació, i també a les garanties de contractació del personal, els recursos perquè el voluntariat faci el seu treball, els materials i equipaments necessaris o els elements externs que calgui aconseguir o contractar; i finalment social, que està relacionada amb els vincles que el projecte estableix amb la comunitat i de quina manera aquesta dona suport i participa en la recerca de recursos (Gradaille i Caballo, 2016).
- e) **Participatives:** les bones pràctiques, i particularment les que es desenvolupen en el camp social, requereixen la participació de diferents sectors de la comunitat, des dels institucionals als ciutadans. Haurien de generar dinàmiques que impliquin la intervenció de persones expertes, tècnics i membres de la comunitat, els quals a partir de la comunicació i el diàleg comprenguin i emprenguin accions per transformar el problema o la necessitat plantejada. En el camp social, un element que enriqueix les bones pràctiques és la participació de les persones amb les seves diferents formes associatives, ja sigui per incidir en les instàncies de govern o a l'interior de la pròpia comunitat (García, 2008).
- f) **Que promoguin les capacitats de les persones:** la generació de capacitats en les persones és un aspecte central de les bones pràctiques, perquè no es centra en una acció d'assistencialisme, sinó que ofereix eines perquè els diferents sectors comunitaris gestionin les seves necessitats, és a dir, col·loca les persones en

disposició de buscar solucions que surtin del mateix nucli de la comunitat o que impliquin accions o mobilitzacions que abastin altres sectors de la gestió pública, siguin ajuntaments o altres instàncies de govern (Nussbaum, 2003).

- g) Que generin identitat: estan dirigides als col·lectius i públics de les diferents comunitats, no són excloents i busquen fomentar una actitud que ajudi a superar les visions individualistes, les barreres i els estereotips prèviament establerts. L'objectiu és integrar el major nombre possible de membres de la comunitat, tenint en compte les particularitats de les persones, però promovent els acords comuns per entreteixir de manera més harmònica la cohesió social (Nussbaum, 2003; Gradaille i Caballo, 2016).

A banda d'aquests elements generals que han d'estar presents en qualsevol acció perquè pugui ser considerada bona pràctica, en el cas del diàleg i la convivència entre persones autòctones i immigrades n'hi ha tres més de gran importància: promoció del diàleg, la integració i la convivència.

La idea de diàleg ha estat una noció que ha evolucionat, com a gènere literari i com a pràctica quotidiana pròpia dels éssers humans, des dels temps de Plató a l'antiga Grècia, on es registra un canvi significatiu en el discurs públic i es passa de la recitació del discurs dogmàtic al diàleg. El diàleg que proposa Plató es basa no sols en les coincidències dels discursos sinó també en el contrast de les opinions, i en alguns casos en l'arribada a un consens. De manera que es fa indispensable el desplegament del llenguatge, els diferents recursos sonors i expressius propis de la comunicació oral i corporal que permeten una diversitat de matisos, entonacions, pauses, ritmes i expressions.

Així doncs, els espais de diàleg són els moments i llocs en els quals es creen les condicions per establir una comunicació en igualtat, amb un clima de respecte i

pluralitat. S'han de tenir en compte els diferents punts de vista de les persones que participen en el diàleg. En aquests espais, les situacions de conflicte són interpretades com a oportunitats per donar respostes més apropiades i consensuades als diferents interessos individuals i comunitaris (Galtung, 1998). La gestió política dels espais esmentats passa per l'escolta activa, la participació, la reflexió, les mediacions i els acords. A més, es creen dinàmiques de participació on s'estableix un exercici democràtic del poder que es concreta en accions com el torn equitatiu de l'ús de la paraula. Bona part d'aquesta experiència l'ha desenvolupat Galtung en diferents països on la violència va generar terribles conseqüències en la convivència i fins i tot va fragmentar la població en bàndols irreconciliables a causa de les atrocitats comeses pels uns i els altres.

En termes pràctics el diàleg és complex, ja que implica no sols diversitat, sinó també pluralisme en les idees; equilibri entre les parts en el coneixement de la temàtica plantejada; i disposició comuna per al respecte a les opinions i als consensos (com a acte discursiu de concordar, acceptar i legitimar una idea) i dissensos (punts de distància, aspectes no comuns, problemes en el plantejament de les idees) (Mesa i Sabaj, 2016).

Avui dia, la paraula diàleg és clau en diferents àmbits de la vida de les persones, tant en l'àmbit privat com en el públic. Es parla de diàleg de pau per fer front als conflictes, diàleg polític per solucionar les diferències i arribar a acords, diàleg intergeneracional per a l'entesa entre les persones de diferents edats, diàleg interètnic, que busca la comprensió entre les persones de diferents cultures, i diàleg interreligió s per tal que les diferents religions trobin punts comuns en les seves creences i valors.

Per a aquest estudi entenem el diàleg com un procés de comunicació i cooperació entre diferents actors, en aquest cas habitants autòctons i persones immigrades en una

localitat que col·laboren en la identificació i l'aplicació de solucions per al desenvolupament del sistema relacional, optant per un treball col·lectiu i no individual, on tots poden opinar i contribuir obertament. Aquest diàleg no està exempt de conflictes i tensions i és el reconeixement de les necessitats comunes allò que posa davant dels actors les alternatives més favorables per satisfer-les (Rayo, 2013).

Un altre concepte fonamental en aquest treball es refereix a la integració, que apareix com una exigència de la societat d'arribada, ja que qui arriba ha d'adaptar-se a la vida quotidiana del nou país. Però la persona immigrada també necessita incorporar-se a aquesta nova forma de vida, ser acceptada, compresa i participar com una més dins de la comunitat. Totes dues perspectives generen angoixa per a la persona immigrada, que busca fer-se un espai al lloc d'arribada. Aquesta integració ha estat institucionalitzada en molts estats que busquen la cohesió i la reducció dels conflictes (Nieto, 2003), per la qual cosa ha passat a ser un aspecte present a l'escola, el món laboral, l'activitat cultural, la vida quotidiana i l'ús de l'espai públic, però Aramburu (2005) adverteix que es pot convertir en un maquillatge que no suavitza les marcades diferències que s'estableixen entre els uns i els altres.

La integració solament és possible si l'entendem com la reducció de les desigualtats entre les persones immigrades i les autòctones, la possibilitat real de la participació política i la garantia d'accés als serveis públics universals. Com a salvaguarda d'això, els estats han de desenvolupar unes polítiques públiques que garanteixin l'equitat (Aramburu, 2002).

En l'àmbit de la vida quotidiana, la reducció de les desigualtats implica el reconeixement de les necessitats d'altres ciutadans, l'interès pel benestar dels altres. I, en darrer terme, això depèn del reconeixement que els altres formen part d'un "nosaltres" (Aramburu, 2005: 63).

El procés d'integració i cohesió de les persones immigrades en una comunitat requereix un esforç tant de les persones que arriben com de les autòctones. Generar cohesió és procurar que hi hagi un sentiment d'identitat que permeti que totes les persones se subscriuguin a una visió comuna de com conduir els assumptes d'interès col·lectiu sense fer distincions de grups culturals o del seu origen i on la participació política de totes les persones sigui possible en les esferes locals i nacionals (Kearns i Forrest, 2000).

Existeixen diferents enfocaments teoricopràctics sobre la integració de les persones de cultures diverses que s'han convertit en polítiques d'estat, com ara: a) l'assimilacionisme: un model que proposa la uniformitat cultural i pressiona per a que les minories ètniques o les persones immigrades adoptin els valors i les normes de la cultura dominant o majoritària; b) el multiculturalisme: es fonamenta en l'existència d'una varietat de cultures en un mateix espai geogràfic i social, que pot generar, d'una banda, l'acceptació de la diversitat existent i el respecte mutu o, de l'altra, que les diferents cultures s'acabin fonent en la cultura majoritària o dominant generant noves formes culturals; i c) la interculturalitat: parteix del principi de la interacció entre diverses cultures d'una manera horitzontal, on cap dels grups socials que interactuen se situa per sobre dels altres o en condicions de supremacia, la qual cosa afavoreix la integració i la convivència dels individus (Beltrán, 2003; Pajares, 2005; Busquet, 2006).

Independentment de l'enfocament adoptat, la persona immigrada, en major o menor mesura, es veu pressionada per assumir les noves regles del joc del país d'acolliment. Encara que aquestes no siguin necessàriament mesures de control social o accions coercitives, sinó mecanismes de la vida quotidiana com l'accés als serveis de les ciutats, ús de l'espai públic, accés als mitjans de comunicació i les activitats culturals o altres encara més invisibles com les relacions interpersonals i les expressions culturals com el vestit, l'alimentació o la música (Kearns i Forrest, 2000; Aramburu, 2005).

Finalment, un tercer concepte clau en l'avaluació de bones pràctiques en matèria de diàleg i integració de les persones immigrades és la convivència. Qualsevol acció que es faci en aquest sentit ha d'estar encaminada a afavorir la solidaritat i disminuir les desigualtats. La convivència és un terme que ha estat revestit d'un halo romàntic, com una espècie de relació de permanent harmonia entre parts que es professen mútua admiració, però la convivència està plena de complexitats i en aquesta trama entren els conflictes. És a dir, no es pot concebre la convivència sense els conflictes i és en la convivència on aquests es regulen perquè no es converteixin en elements destructors de les relacions comunitàries (Galtung, 1998).

En la construcció de la vida de les persones i la seva relació amb els altres es creen els diferents tipus de convivència i s'estableixen les normes i les bases que l'articulen. D'aquesta manera, la convivència és la manera de relacionar-se les persones i els grups socials amb l'objectiu de viure bé, en pau i amb una certa harmonia enmig de la diferència. No obstant, cal remarcar, tal com planteja Martí (1995), que la convivència no és una cosa que neixi espontàniament o de manera improvisada enmig de la comunitat, sinó que requereix diversos coneixements o capacitats que es puguin utilitzar oportunament d'acord amb les situacions que es presentin.

Si bien es cierto que el aprender a convivir tiene mucho de ósmosis social no intencionada, y miedo consiguiente, como orillas difícilmente predecibles, tampoco es menos cierto que las circunstancias sociales planificadas en una determinada dirección, por ejemplo, fomentando relaciones de respeto, de pluralidad y convivencia democrática pueden facilitar, y de hecho en buena medida lo hacen, procesos y relaciones sociales en la dirección señalada (Jares, 2006: 12).

El marc per viure en convivència l'estableixen les relacions socials, i aquestes es desenvolupen sense la necessitat d'una retribució, com assenyala Maturana en referir-se a les relacions socials com a vincles de convivència i amor:

En su calidad de relaciones basadas en el amor, las relaciones sociales constituyen aperturas para compartir y colaborar en el placer de hacer, y bajo ninguna expectativa de retribución (Maturana, 1999: 46).

Una condició fonamental per a l'existència de la convivència és que s'ha de donar en igualtat de condicions entre aquells que estableixen les relacions socials. Maturana (1999) indica que les relacions laborals no són relacions socials, ja que estan basades en una jerarquia i per parlar de convivència haurien d'estar presents la col·laboració, l'ajuda mútua i la interdependència.

Aquestes relacions es converteixen en regles determinades per a la família i les pròpies comunitats, i solen expressar-se en les institucions educatives formals i no formals. En bona part, els conflictes socials prenen cos a partir de les febleses de l'educació i de les institucions responsables de les relacions socials, com, per exemple, els mitjans de comunicació, que sovint en comptes d'enfortir les diferents formes de diàleg, coneixement i relació, creen i enforteixen estereotips provocant fractures en les dinàmiques comunitàries de convivència (Borja, 2000; Beltran, 2005; Jares, 2006; Gutiérrez, Ciocoletto i Garcia-Almirall, 2011).

Aprendre a viure en un marc de regles determinades és una de les funcions assignades a l'educació, tant en el context familiar com en els sistemes educatius formals. Segons explica Beltrán (2005), les diferències culturals només apareixen quan ocorren situacions de contacte i és a partir d'aquí que sorgeixen les fronteres, les quals poder ser imposades o negociades. Per tant, en els processos de contacte és fonamental una bona comunicació que permeti la comprensió, el diàleg i la possibilitat que les persones puguin desenvolupar-se en un espai territorial on les diferències siguin superades pels interessos comuns i la satisfacció de les necessitats de participació i creixement personal i col·lectiu (Beltrán, 2005).

Per parlar de convivència en aquesta tesi prenem el concepte d'Aramburu, qui la concep com un espai de deliberació amb la possibilitat que totes les veus estiguin representades i que funcioni per regular tensions: “Conviure és crear espais on poder deliberar les diferències i regular els conflictes, on totes les parts i totes les veus estiguin representades, sense exclusions, i a partir de la qual puguin sorgir diversos espais públics compartits” (Aramburu, 2009: 64).

Un altre element conceptual que ens resulta d'utilitat per a la nostra recerca és el de “conviviality” (Gilroy, 2008 [2000]), entès com un procés de cohabitació i interacció en pau. Gilroy, a partir de la reflexió sobre el Regne Unit com a país amb passat colonial, indica que persisteixen tensions entre el global i el local, raó per la qual aquesta “conviviality” posseeix un pol local i un altre de planetari. A més, reivindica la societat multicultural més enllà de la idea que un estat pugui apropiar-se de la possibilitat de gestionar només des de la perspectiva política la multiculturalitat en favor de l'interès públic.

Quan hi ha processos migratoris es posen en contacte factors culturals diferents, que poden ser acceptats fàcilment, però poden també entrar en xoc. Això fa que sigui interessant fer una reflexió sobre què és cultura i com incideix en la identitat.

Abordar la cultura és una tasca complexa perquè el caràcter polisèmic de la pròpia paraula ens pot portar a diferents àmbits i àrees de recerca. En general la cultura s'associa a l'educació, l'art, el civisme, la religió, la ideologia i fins i tot a les maneres d'assumir les exigències d'una empresa o una feina.

La cultura és el fruit d'un procés iniciàtic que s'assoleix a través d'un llarg i complex procés educatiu. Per això podem relacionar el significat originari de la paraula “cultura” –derivat de “cultiu” (“agricultura”)– amb el cultiu de la ment i de la sensibilitat. Els processos d'aprenentatge cultural poden ser

relativament durs i sovint estan presidits per una actitud d'esforç i d'autoexigència (Busquet, 2006: 22-23).

Per tant, la cultura és constitutiva dels éssers humans i en conseqüència també ve a satisfer determinades necessitats de les comunitats que romanen o canvien amb el pas del temps.

Per comprendre la cultura hem d'entendre que té dos dimensions: per una banda és objectiva i per l'altra subjectiva. Objectiva quant a les formes institucionalitzades i a la producció d'elements concrets o simbòlics, i subjectiva en referència als valors, les creences, les maneres de relacionar-se i de conviure (Busquet, 2006).

El món actual i la tendència globalitzadora també han impulsat el fet que les societats no siguin illes perdudes en l'oceà, sinó que es trobin en estreta relació mútua, interactuant i influint unes sobre les altres. En alguns casos aquestes relacions són desiguals i l'exercici del poder dona pas a impositcions i dominacions. D'això hi ha grans exemples des del període colonial i molt abans (Gilroy, 2008).

Hi ha dues característiques fonamentals de les cultures: que cadascuna és alhora històricament particular i poderosament plural, i és el conjunt d'aquestes dues característiques el que es denomina diversitat cultural (Busquet, 2006). La diversitat cultural és una de les característiques més enriquidores de la humanitat. Tota la producció cultural que sorgeix d'ella es reinventa gràcies als continus fluxos i vaivens dels moviments migratoris (Beltrán, 2003). Aquesta riquesa, que s'ha denominat diversitat cultural, es desenvolupa especialment en el marc de la convivència de diverses cultures en un mateix espai. Per això també es parla d'identitat cultural com un procés de contrastos, diferències i contradiccions:

La clau de qualsevol identitat cultural es troba, precisament, en la diferència, el contrast i la comparació intercultural, i cap no és immune a fractures, ambigüitats i contradiccions (Beltrán, 2003: 17).

En aquest sentit, la Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural de 2001, en el seu article 1, qualifica la diversitat cultural com una font d'intercanvis que conformen les diferents identitats presents en la humanitat:

La cultura adquiere formas diversas a través del tiempo y del espacio. Esta diversidad se manifiesta en la originalidad y la pluralidad de las identidades que caracterizan a los grupos y las sociedades que componen la humanidad. Fuente de intercambios, de innovación y de creatividad, la diversidad cultural es tan necesaria para el género humano como la diversidad biológica para los organismos vivos. En este sentido, constituye el patrimonio común de la humanidad y debe ser reconocida y consolidada en beneficio de las generaciones presentes y futuras (UNESCO, 2001).

En aquesta dinàmica de trobada i intercanvi entre les diferents cultures es produeixen percepcions d'aquell que arriba (immigrats-ells) i d'aquell que hi és (autòctons-nosaltres). Aquestes maneres de percebre's els uns i els altres no sempre són un acte de reconeixement genuí, sinó que sovint es converteixen en formes d'etnocentrisme, xenofòbia i racisme. Encara que també hi ha perspectives més conciliadores que veuen en la immigració processos naturals dels moviments humans i la perceben des de la perspectiva del relativisme i el pluralisme cultural (Álvarez, 1993). Un aspecte important dins de la dinàmica de la diversitat i la identitat cultural té a veure amb els conceptes d'inclusió i exclusió, i com aquests estan relacionats amb les mirades, la percepció i la manera d'actuar de l'altre. És aquesta percepció la que facilitarà viure en comunitat.

Frente a los proyectos culturales homogeneizadores en torno a una norma monocultural hegemónica, la afirmación de la diferencia o, mejor dicho, de las diferencias, se expresa en términos plurales a partir de distintas instancias religiosas, políticas, estéticas, étnicas o de género (Nash, 1999: 11).

Serà llavors la mirada de l'altre, la seva visió i comprensió de la diversitat cultural com a part de la dinàmica de desenvolupament quotidià de la vida comunitària, la que donarà sentit a altres aspectes com el diàleg i la convivència, necessaris per a l'enfortiment de la diversitat cultural en un mateix territori.

L'existència de la diversitat cultural té dues cares. D'una banda, és un constant benefici per a la humanitat per la seva incontenible dinàmica d'aportacions i intercanvis, però de l'altra és font de conflictes i contradiccions i es viu avui dia com un conjunt de relacions complexes.

La diversitat cultural que presenta el món actual no és un fenomen nou, sinó que ha existit sempre. Per contra, sí que ha canviat al llarg de la història el valor que hom ha atorgat a les diferents maneres d'adaptar-se a aquesta diversitat i entendre-la. D'altra banda, cap societat ni país no constitueix una totalitat completament homogènia o monocultura. Tant a l'interior d'una societat com en la relació amb altres formacions socials sorgeix sempre el tema de la diversitat i l'heterogeneïtat. La clau de qualsevol identitat cultural es troba, precisament, en la diferència, el contrast i la comparació intercultural, i cap no és immune a fractures, ambigüitats i contradiccions (Beltrán, 2003: 17).

La diversitat cultural requereix el contacte, la relació i la convivència entre les diferents comunitats que habiten un mateix territori. En aquesta relació han de donar-se unes certes dinàmiques de respecte, valoració i comprensió que permetin el desenvolupament de diferents visions del món:

La diversitat cultural només es descobreix per mitjà del contacte i la comparació. L'aïllament, per contra, n'impedeix el contrast. Les diferències no són un fet donat, sinó quelcom construït en uns determinats moments per algun grup social específic d'acord a uns interessos concrets. Diferenciar-se és oposar-se a la uniformitat d'un patró únic (Beltrán, 2005: 17).

Davant de la diversitat cultural existeixen dues postures: a) l'etnocentrisme, que es manifesta a través del menyspreu a altres cultures i l'atracció que se sent per la pròpia.

Aquesta actitud pot estar orientada per idees filosòfiques o sociològiques, però pot traduir-se de manera més directa en la pràctica quotidiana (Sánchez, Román i González, 2015); b) el relativisme cultural: en aquest conjunt d'idees la cultura es converteix en l'únic marc explicatiu per a tot el que li esdevé a la humanitat, quedant la resta dels elements subordinats com a productes o subproductes culturals. El relatiu és allò que està supeditat a la cultura: “Decir que algo es relativo, es decir que no es absoluto, y que posee su razón de ser en otra cosa, de la que depende de alguna forma. La cultura comunica su contingencia a todo lo demás” (Altarejos i Moya, 2003: 26).

Una vegada analitzats els conceptes clau que farem servir en el desenvolupament de la nostra tesi i que són d'utilitat per comprendre i analitzar les bones pràctiques a la ràdio en matèria de diàleg, integració i convivència de les persones immigrades i les autòctones presentem un inventari de recursos que aporten eines per a la producció de continguts i estratègies metodològiques per crear activitats i dinàmiques de participació i capacitació en matèria de diàleg, integració i convivència.

Com indica Zavalza (2012), una condició per valorar les bones pràctiques és que ja existeixin i que s'estiguin desenvolupant, ja que no es poden analitzar només en el projecte escrit o en la idea abstracta sinó en l'acció, que permet avaluar-les i fer propostes de millora. Les bones pràctiques en general es debaten entre les normes de l'haver de ser i el desenvolupament d'idees creatives que generin solucions i tinguin la capacitat de transformar-se al llarg del temps obeint als canvis de l'entorn social on s'apliquen. En aquest sentit, en el camp de la comunicació trobem diferents aportacions que han orientat les bones pràctiques, com a) codis deontològics de la professió periodística, b) manuals de bones pràctiques periodístiques, c) recomanacions sobre ús del llenguatge i tractament informatiu, d) recomanacions sobre atenció a la diversitat, i e) pàgines webs d'entitats i organitzacions que treballen per a la integració de les

persones immigrades i que ofereixen eines per a la cobertura informativa dels processos migratoris. Aquests treballs estan dirigits a empreses de comunicació, centres de formació, universitats i professionals de la comunicació perquè tinguin un ampli repertori de reflexions i eines per a la gestió dels continguts i la cobertura del fet migratori en general:

- a) Codis deontològics de la professió periodística: aquests codis contenen un conjunt de valors, criteris i recomanacions generals per a l'abordatge i la publicació de les informacions que cobreixen els periodistes. Són també reflexions ètiques per realitzar la recerca i el tractament de determinats temes i la relació amb les fonts. En certa manera, permeten determinar el grau de compliment d'una praxi periodística adequada. També existeixen òrgans reguladors de les associacions de premsa o col·legis professionals que tenen els seus propis mecanismes de valoració o arbitratge de la pràctica periodística, com per exemple, part de les funcions que exerceixen els consells audiovisuals a Espanya o el Consell de la Informació de Catalunya.

En el cas del Consell de la Informació de Catalunya (CIC)³³, la seva finalitat és vetllar pel compliment dels principis d'ètica professional periodística del codi deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya³⁴. El CIC compta amb un mecanisme a través del qual qualsevol persona o entitat pot presentar una queixa si considera que algun professional o mitjà de comunicació ha vulnerat el codi deontològic; el CIC ha d'estudiar el cas i donar resposta a les parts implicades³⁵.

En la majoria dels països del món on existeixen llibertats democràtiques, els

³³ <https://fcic.periodistes.cat/es/que-es-cic/> (Consultat: 20-12-2020).

³⁴ <https://fcic.periodistes.cat/es/codi-deontologic/> (Consultat: 20-12-2020).

³⁵ <https://fcic.periodistes.cat/es/presentar-una-queja/> (Consultat: 20-12-2020).

gremis de periodistes posseeixen els seus codis deontològics i els corresponents tribunals disciplinaris per regular la seva actuació.

També existeixen altres eines de consulta sobre el treball periodístic com el consultori ètic que gestiona la Fundació Gabo a Colòmbia³⁶, on s'ofereix informació sobre diferents situacions en les quals es poden trobar els i les periodistes, incloent la cobertura de les migracions i el tractament de les persones immigrades. Periodistes i públic en general poden adreçar-hi consultes sobre temes ètics que són respostes per professionals de l'àrea³⁷.

- b) Manuals de bones pràctiques periodístiques: en el context de la promoció i integració de les persones immigrades, els mitjans de comunicació són clau per oferir informació verificada i rellevant, amb narratives equilibrades i inclusives, que expliquin els esdeveniments a partir de les veus de les pròpies persones immigrades. La manera com es publiquen aquestes informacions repercutirà directament en com serà percebuda la imatge de les persones que apareixen en les notícies. L'experiència de la cobertura informativa de les migracions i la seva sistematització en forma de manuals és una referència important per al desenvolupament de bones pràctiques periodístiques, ja que ofereixen no només opcions creatives per presentar els esdeveniments sinó també per conèixer en profunditat els fenòmens i les dinàmiques que envolten el fet migratori. En aquesta direcció, un manual molt complet és *Corresponsals de les migracions, la cobertura informativa d'un fet global*, a càrrec de Jean-Paul Marthoz (2012), una selecció de bones pràctiques periodístiques de diferents parts del món que ofereix eines i recursos perquè els periodistes puguin millorar la forma com cobreixen els processos migratoris.

³⁶ <https://fundaciongabo.org/es/institucion/mision-y-valores> (Consultat: 22-11-2020).

³⁷ <https://fundaciongabo.org/es/consultorio-etico> (Consultat: 22-11-2020).

En la mateixa categoria destaquen el *Manual d'estil periodístic per al tractament de les minories ètniques del Col·legi de Periodistes de Catalunya*³⁸, o les *Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de la immigració*³⁹, on es proposen orientacions a les autoritats, les empreses de comunicació i els professionals de la informació.

*El llibre d'Estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA)*⁴⁰, a més d'incloure recomanacions generals presenta un apartat dedicat a la immigració on expressa: “Parlem de la immigració amb neutralitat i no com un problema. No presentem les persones immigrades com a víctimes ni en donem una imatge purament utilitària: no ens limitem, per exemple, a remarcar la seva contribució a la seguretat social o a l'increment de la natalitat”⁴¹.

El Libro de estilo de Canal Sur Televisión y Canal 2 de Andalucía dedica el punt 9.3 al tema de la immigració, el racisme i la xenofòbia i indica: “Hay que potenciar todo lo que refuerce el conocimiento de las tradiciones, la cultura, la religión o las costumbres originales de los principales colectivos de inmigrantes asentados en Andalucía”⁴².

*El Manual para el tratamiento de noticias sobre la juventud marroquí*⁴³, publicat per la Fundación CIDEAL de Cooperación e Investigación, reuneix un conjunt de propostes i recursos per a periodistes i mitjans de comunicació per abordar els temes sobre convivència i migració de la comunitat marroquina.

³⁸ https://www.cac.cat/sites/default/files/2019-05/Q12_manual_CA.pdf (Consultat: 19-12-2020).

³⁹ https://www.cac.cat/sites/default/files/2019-05/Q12_recomanacions_ES.pdf (Consultat: 20-12-2020).

⁴⁰ <https://www.ccma.cat/lilibredestil/que-es/> (Consultat: 22-12-2020)

⁴¹ <https://www.ccma.cat/lilibredestil/immigracio/3100042/> (Consultat: 22-12-2020).

⁴² https://www.canalsur.es/recursos/archivos_offline/2017/10/4/1507119787074Libro_de_estilo_Canal_Sur.pdf (Consultat: 22-11-2020).

⁴³ <https://www.cideal.org/wp-content/uploads/2020/10/Leila-Nachawati.-Manual-tratamiento-noticias-juventud-marroqui.pdf> (Consultat: 22-12-2020).

*Guía de prácticas para los profesionales de los medios de comunicación: tratamiento mediático de la inmigración*⁴⁴, publicat pel Ministeri del Treball i Assumptes Socials d'Espanya. Ofereix recursos i dades d'interès per a l'adequada cobertura periodística amb exemples de l'ús correcte del llenguatge. A més, proporciona dades d'organismes i entitats relacionades amb les persones immigrades.

- c) Recomanacions sobre ús del llenguatge i tractament informatiu: l'ús d'un llenguatge inclusiu i respectuós és un requisit per a la tasca dels i les periodistes, comunicadors/es i locutors/es de la premsa, la ràdio i la televisió. Existeixen diferents manuals i textos que busquen fomentar una imatge equitativa i no estereotipada de les persones que són objecte de cobertura mediàtica. Pel que fa a les persones immigrades, aquestes recomanacions s'adrecen a fomentar l'ús en els discursos escrits o audiovisuals de formes que no siguin discriminatòries, especialment en relació amb el gènere, ja que les dones immigrades tendeixen a ser víctimes d'un tractament més discriminatori. Un treball orientat en aquest sentit és la *Guia de llenguatge inclusiu. Immigració, racisme i xenofòbia*⁴⁵, de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, que té com a objectiu desmuntar idees que no es corresponen amb la realitat i recomana ser més precisos amb el lèxic i els arguments que es fan servir durant les cobertures periodístiques sobre migració.

També és un text de consulta obligatòria *Es busquen còmplices per a un tractament informatiu equilibrat de les dones immigrades als mitjans*

⁴⁴<https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/ficheros/documentos/GuiaPracticaProfesionalesMediosComunicacion.pdf> (Consultat: 05-01-2021).

⁴⁵ https://www.mesadiversitat.cat/sites/default/files/2021-01/Guia_llenguatge_inclusiu_ES_0.pdf (Consultat: 20-12-2020)

*audiovisuals de comunicació*⁴⁶, promogut per l'Associació per a la Cooperació amb el Sud-Catalunya (AC SUR-Catalunya), i que constitueix un conjunt de reflexions i recomanacions elaborades per expertes per visibilitzar la dona immigrada.

Un material clau per treballar els diferents formats periodístics a través dels diferents mitjans és *Eines per a la diversitat, per a professionals de la comunicació audiovisual*, publicat en català per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (2008). Posa a l'abast dels professionals dels mitjans de comunicació un conjunt d'eines per a reflexionar sobre el tractament de la diversitat. S'adreça als periodistes de ràdio i televisió, als formadors i als estudiants de periodisme. La reflexió es planteja sobre emissions reals en diferents televisions europees i respon a l'experiència diària dels i les professionals. Aquest treball va estar elaborat per l'EBU-UER (European Broadcasting Union) i va estar traduït al català per la Mesa per la Diversitat en l'Audiovisual. El text va acompanyar d'un CD que recull els programes analitzats i que han estat subtitulats.⁴⁷

- d) Recomanacions sobre atenció a la diversitat: existeixen recomanacions per al desenvolupament de la diversitat en els mitjans de comunicació, ja que en alguns no es tracta de manera profunda i respectuosa, i fins i tot, hi ha poca o nul·la representació de persones immigrades treballant en mitjans de comunicació. Això no ocorre només a Espanya sinó també en molts països europeus amb alta concentració de persones immigrades. En alguns països s'ha plantejat establir quotes de periodistes immigrants/es o de minories ètniques, tot i que s'ha

⁴⁶ https://www.suds.cat/wp-content/uploads/2015/11/Es_busquen_complices-1.pdf (Consultat: 21-12-2020).

⁴⁷ En la seva versió digital es pot consultar a <https://dokumen.tips/documents/eines-per-a-la-diversitat-cac.html> (Consultat el 2-12-2021)

assenyalat aquesta quota per si mateixa no és suficient i les idees i les propostes professionals d'aquestes persones han de rebre suport per part de la direcció del mitjà (Marthoz, 2012).

Media Diversity Institute⁴⁸ reuneix un conjunt de directrius i recursos per ajudar els periodistes a integrar una perspectiva de la diversitat en el seu treball i organitza esdeveniments, conferències i publicacions dirigides a professionals i investigadors.

Una altra font important és el manual *Eines per a la diversitat*⁴⁹, realitzat pel projecte Construïm Camins, que proposa treballar la diversitat entesa com una riquesa cultural i recomana transformar la cobertura informativa sobre la diversitat en una oportunitat per oferir un altre tipus d'informació que no estigui limitada pels biaixos i els estereotips sobre les comunitats immigrades o les minories ètniques i que mostri fets equilibrats i comprovats.

*Media Coverage on Migration, A Practical, Guide for Journalists*⁵⁰, publicat per l'Organització Internacional per a les Migracions de les Nacions Unides (OIM-ONU), dona orientacions als periodistes i editors per oferir testimonis i veus de les persones immigrades en els diferents relats periodístics.

- e) Pàgines webs d'entitats i organitzacions que treballen per a la integració de les persones immigrades i que ofereixen eines per a la cobertura informativa dels processos migratoris: entre aquestes organitzacions podem esmentar l'Agència de les Nacions Unides per als Refugiats (Acnur)⁵¹, que ofereix informació detallada sobre les persones immigrades i refugiades a escala mundial. En la seva pàgina web de la secció espanyola compta amb diferents recursos d'interès

⁴⁸ <https://www.media-diversity.org/search-all-resources/?diversity=344> (Consultat: 21-12-2020).

⁴⁹ https://construimcamins.files.wordpress.com/2013/04/eines_per_a_la_diversitat.pdf (22-12-2020).

⁵⁰ https://migrantnarratives.org/fileadmin/user_upload/IFJ/Media_Toolkit_2018_-_EN_RO_Dakar_1.pdf (Consultat: 23-12-2020).

⁵¹ <https://www.acnur.org/es-es/el-acnur.html> (Consultat: 20-12-2020).

per promoure cobertures informatives adequades sobre temes relacionats amb migració i refugiats, i especialment sobre com abordar les fonts i realitzar entrevistes a persones refugiades. Entre aquests recursos destaca el document *Los medios de comunicación y las personas refugiadas*⁵².

SOS Racisme Catalunya⁵³ és una associació que treballa en defensa dels drets humans des de l'acció antiracista i la seva pàgina web conté informes i documents d'interès per realitzar una millor cobertura de la situació de les persones immigrades, així com recomanacions sobre la cobertura periodística.

*Ethical Journalism Network*⁵⁴ ha realitzat una revisió internacional de com els mitjans cobreixen la migració i va crear pautes que han format la base per a la formació de periodistes a Europa durant els últims anys. En aquesta pàgina es troben nombrosos informes, entrevistes i recomanacions per a la cobertura de les migracions en el món.

*The Media Project*⁵⁵ ofereix informació i capacitació perquè els periodistes tinguin una comprensió més profunda del paper de la religió en la vida de les persones i especialment en les persones immigrades. Dona informació d'interès perquè els periodistes puguin fer cobertures amb dades i informació més precisa.

*Por Causa, investigación, periodismo y migraciones*⁵⁶ és un equip d'expertes, investigadors/es i periodistes que aborden temes migratoris des d'un marc comprensible per a tots i busquen promoure el periodisme de dades i de recerca sobre assumptes relacionats amb el desenvolupament social, la desigualtat, l'exclusió, la sostenibilitat i la pobresa, dins i fora d'Espanya.

⁵² <https://www.acnur.org/publications/folletos/5cf926be4/los-medios-de-comunicacion-y-las-personas-refugiadas.html> (Consultat: 20-12-2020).

⁵³ <https://sosracisme.org/> (Consultat: 20-12-2020).

⁵⁴ <https://ethicaljournalismnetwork.org/media-and-migration> (Consultat: 21-12-29).

⁵⁵ <https://www.themediaproject.org/> (Consultat: 21-12-2020).

⁵⁶ <https://porcausa.org/articulo/que-es-porcausa-2/> (Consultat: 21-12-2020).

La Federació Internacional de Periodistes (FIP) i l'Organització Internacional del Treball (OIT) van crear *Migrants Narratives*⁵⁷, una plataforma en línia que ofereix instruments essencials, consells i activitats, i mostra les millors pràctiques per a aquells/es periodistes que desitgen cobrir històries sobre migració. També existeix una versió amb reportatges en espanyol⁵⁸.

A Colòmbia es desenvolupa el projecte *Entre Parceros y Panas*⁵⁹, una proposta comunicacional que comparteix produccions radiofòniques i audiovisuals i realitza la cobertura informativa de la migració veneçolana a Colòmbia. Han creat una xarxa de corresponsals a Veneçuela i Colòmbia, que produeix i difon informació d'interès per a les persones immigrades veneçolanes i per a la comunitat colombiana sobre el procés migratori amb l'objectiu de trencar amb els estereotips creats sobre les persones immigrades.

Amb els elements, els conceptes i les eines tractats en aquest punt de la tesi podem analitzar qualsevol experiència comunicacional des del punt de vista de les bones pràctiques en matèria de diàleg i convivència entre persones immigrades i autòctones, en el nostre cas, els programes de ràdio premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. Els recursos i les eines recopilats ens permeten conèixer el grau d'implicació, el tractament informatiu i el maneig de les fonts i els actors que participen en els programes, a més de les dimensions que ja hem explicat en la metodologia, al punt 3.1.1 d'aquest treball.

2.5. La ràdio local a Catalunya: breu història i situació actual

El desenvolupament dels mitjans de comunicació en el marc de grans empreses mediàtiques i corporacions públiques de comunicació ha generat la necessitat de buscar

⁵⁷ <https://globalmigration.ucdavis.edu/migrant-narratives> (Consultat: 21-12-2021).

⁵⁸ <https://migrantenarratives.org/es/> (Consultat: 21-12-2021).

⁵⁹ <https://www.entreparcerosypanas.org/> (Consultat: 21-12-2020).

formes de producció alternatives més properes a la ciutadania. No es tracta solament de la producció de continguts relacionats amb els entorns comunitaris propers, sinó també de l'accés i la participació dels ciutadans en l'elaboració dels missatges i en el disseny d'una programació que incorpori la diversitat i que abordi la convivència present en la localitat en qüestió (Martín, 2003). D'aquesta necessitat neixen les ràdios locals o de proximitat, que miren el seu entorn immediat, conviuen en ell, intenten entendre'l i el transmeten a través d'una narrativa plena d'imatges sonores gràcies al llenguatge radiofònic.

Las radios locales, normalmente, se crean dentro de procesos dinámicos de desarrollo o desde acciones propiciadas por la misma comunidad. Dentro de los objetivos sociales que alientan la creación de estos medios se encuentran la democratización de los procesos de comunicación, la búsqueda de la sociedad civil para gestionar sus propios espacios y el afán de tener medios alternativos a los comerciales o privados (Buendía, 2008: 86-87).

Les ràdios locals poden arribar a convertir-se en una xarxa d'interrelacions que a partir del *dir* i *escoltar* propicia el desenvolupament d'interessos comunitaris que enforteixen la convivència quotidiana i consoliden els llaços culturals entre les persones. També les condicions tècniques de fàcil accés, la presència dins de la comunitat i els aspectes estètics i sonors converteixen la ràdio local en un projecte cultural i no solament comunicacional, ja que segons Mata i Scarafia (1993) s'hi posen en joc elements afectius i ideològics, els costums, les creences i les maneres de viure de les persones (Hernández i Marchesi, 2008; García, 2013).

En el cas d'Espanya i Catalunya, cap a finals dels anys setanta, enmig del procés de la transició democràtica, es produeix un especial interès en diferents sectors comunitaris per la comunicació i l'exercici de la llibertat d'expressió, producte dels anys de censura i control de la informació (Prado, 1980; Camps, 2019). L'aprovació de la Constitució

Espanyola de 1978⁶⁰ va generar un marc jurídic i polític per a l'exercici de la llibertat d'expressió i opinió, que venia clarament reconeguda en el seu article 20. Les organitzacions socials buscaven formes per manifestar les seves inquietuds després d'anys de control de la informació. Es va viure un moment d'eufòria i la ràdio es va convertir en una plataforma idònia per canalitzar aquestes inquietuds, ja que era relativament senzill posar en marxa una petita emissora.

Les limitacions que existien a l'Ona Mitjana (OM) van generar que es busquessin alternatives d'eixamplament de l'espectre radioelèctric en la FM (freqüència modulada). Això ho va permetre el Pla Tècnic Transitori de Serveis de Radiodifusió Sonora en Ones Mètriques amb Modulació de Freqüència del Reial decret 1433/1979, de 18 de juny⁶¹, que plantejava el reordenament i l'ús eficient de l'espai radioelèctric, a més d'atendre les exigències de la radiodifusió nacional, regional i local. El pla presentava aspectes positius i negatius per al desenvolupament de les noves ràdios locals que es creaven a Catalunya:

- La titularitat del servei públic de radiodifusió sonora correspon a l'Estat i aquest només podrà ser explotat mitjançant concessió (article 1).
- La falta de concessió implica la clausura de qualsevol emissora (article 3).
- El govern podrà atorgar concessions d'emissores educatives i culturals sense fins de lucre i en favor d'entitats públiques i privades legalment constituïdes (article 7).

La FM va obrir la possibilitat d'emetre per a àrees més reduïdes (més "locals"). Aquesta és una de les raons per les quals van proliferar les ràdios locals de tota mena entre les dècades dels 70 i els 90 (Gabilondo, 2015). Com hem assenylat en la'artat 2.3., a

⁶⁰ <https://www.boe.es/buscar/pdf/1978/BOE-A-1978-31229-consolidado.pdf> (Consultat: 30-03-2020)

⁶¹ <https://www.boe.es/eli/es/rd/1979/06/08/1433/dof/spa/pdf> (Consultat: 29-03-2020).

Catalunya aquest context favorable es va concretar en la proliferació de ràdios de cobertura limitada o locals, lliures o associatives, municipals i privades. Aquestes emissores van sorgir de l'interès comunitari; la majoria van estar operatives entre dos i tres anys, i les que van sobreviure van ser absorbides pels ajuntaments, que van trobar en aquestes emissores un mitjà idoni per promoure les seves activitats i projectes (Prado, 1980).

Entre les ràdios denominades lliures o ciutadanes (Gil, García i Sanz, 2018; Camps, 2019), es poden citar casos com Ràdio Maduixa de Granollers, que va emetre entre 1977 i 1982, una emissora musical però que també va incorporar alguns programes d'orientació política i social; i Ona Lliure, del barri de Poble Sec, que va emetre entre 1978 i 1980 i va arribar a tenir una àmplia cobertura que abastava bona part de la ciutat de Barcelona i el seu cinturó. Les reunions per discutir la programació s'hi feien en forma d'assemblea i hi participaven els membres de la comunitat. Aquesta emissora va patir diversos tancaments (Prado, 2018).

Ona Lliure va inspirar altres projectes, com Ràdio Almeda, del barri d'Almeda de Cornellà de Llobregat, que va emetre des de 1978 a 1980; La Campana de Gràcia, al barri de Gràcia, a Barcelona, que va funcionar entre 1979 i 1982; Ràdio Baldufa a Santa Susanna, que va operar entre 1979 i 1989 i era considerada una emissora de caràcter juvenil; Contraràdio, que va tenir una aparició fugaç el 1980 (només va emetre durant set mesos), situada a Barcelona i impulsada per persones vinculades a la Confederació Nacional del Treball (CNT) i al Moviment Comunista de Catalunya (Contraràdio, 1985; Camps 2019). En aquesta mateixa dècada també van tenir una breu existència Ràdio l'Hospitalet Can Serra i Ràdio Estel, totes dues situades a L'Hospitalet de Llobregat (Rodríguez, 2019).

A la llista de ràdios lliures que van sorgir al final dels anys 70 se li suma Ràdio El Avispero i Ràdio Borrego. La primera va començar a emetre des d'un pis de Santa Coloma de Gramenet i estava promoguda per un grup nombrós de persones que proposaven desenvolupar una ràdio diferent de les controlades per l'Estat i els partits polítics. Emetia programes molt diversos, des d'anàlisis polítiques i concursos fins a musicals i programes infantils (Camps, 2019). Ràdio Borrego va emetre breument durant l'estiu de 1979, impulsada per un grup de joves que col·laboraven amb la revista *Missatge*. Aquest projecte radiofònic va ser la base per impulsar en la mateixa localitat de Cardedeu una altra iniciativa comunicacional: Radiotelevisió Cardedeu (RTVC), pionera en el camp de la televisió local a Catalunya i a Espanya (Guimerà, 2007; Alegre, 2015).

Aquestes experiències es caracteritzen per la seva volatilitat, provocada per factors com els problemes econòmics, limitacions en la capacitat de dedicació de les persones promotores, divergències en el si dels equips fundadors i tancaments governamentals. Segons l'inventari de Camps (2019), en els anys vuitanta van arribar a operar unes 64 ràdios del tercer sector, de naturalesa i objectius diversos.

Encara que el Reial decret 1433/1979, de 8 de juny, pel qual s'estableix el Pla Tècnic Transitori del Servei Públic de Radiodifusió Sonora en Ones Mètriques amb Modulació de Freqüència⁶² va crear expectatives entre les organitzacions socials i les entitats públiques per establir emissores legalment, la majoria de les ràdios associatives i d'entitats públiques que van sol·licitar la concessió no van rebre el permís per operar (Prado, 1981; Franquet i Martí, 1985). Sí, en canvi, va aparèixer nombroses ràdios municipals, algunes de les quals van absorbir les iniciatives ciutadanes que s'havien generat. El període més important de creació i desenvolupament de les ràdios

⁶² <https://www.boe.es/eli/es/rd/1979/06/08/1433/dof/spa/pdf> (Consultat: 03-04-2020)

municipals es va situar en els anys 80 i va estar marcat per un creixent interès tant de la ciutadania com dels i les investigadors/es de la comunicació, que van trobar en aquestes ràdios un interessant objecte d'estudi per a la recerca sobre comunicació i comunitat (Moragas i Corominas, 1988; Corominas, Díez i Bergés, 1999).

En el cas de les primeres emissores municipals catalanes, sorgides a finals dels 70 i principis dels 80, unes van néixer d'iniciatives populars i personals i altres dels propis ajuntaments, però totes van buscar suport en els consistoris per poder garantir la seva existència, ja que el marc jurídic vigent fins llavors no permetia la seva existència. Les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979 marquen el punt de partida per al desenvolupament d'aquestes iniciatives, ja que els nous ajuntaments necessitarien aquests mitjans per promoure el seus projectes democràtics. En aquest context neix la que es considera primera ràdio municipal de Catalunya, Ràdio Arenys, d'Arenys de Mar, a la qual seguiran 39 emissores més fins a finals de 1981 (Relats i Casas, 1988). Entre les primeres ràdios municipals destaquen:

- Ràdio Arenys: va néixer el 1979 i la seva programació es centrava inicialment en la participació de la població i en els programes informatius⁶³.
- Ràdio Rubí: va fer la seva primera emissió durant la festa major de 1979. El desembre de 1980, el ple municipal de Rubí va aprovar un acord per demanar la legalització de l'emissora i aquesta es va convertir en una de les quatre primeres d'Espanya⁶⁴.
- Ràdio Sant Boi: va iniciar les seves emissions el 20 de maig de 1980 com a ràdio municipal. És considerada la tercera de Catalunya en posar-se en marxa i la

⁶³ <https://www.lavanguardia.com/television/20190908/47231216373/radio-arenys-arenys-de-mar-democracia-ayuntamientos-transicion.html> (Consultat: 04-04-2020).

⁶⁴ <https://www.rubi.cat/es/actualidad/noticias/radio-rubi-celebra-el-40-aniversario-acompanada-de-los-diferentes-profesionales-y-colaboradores-que-han-pasado-por-la-emisora> (Consultat: 30-04-2020).

primera a fer-ho al Baix Llobregat. Va començar com una iniciativa particular d'unes quantes persones i després va passar a l'ajuntament⁶⁵.

- Ràdio Cubelles: va néixer el 22 de març de 1981, amb una programació variada i informativa. Des dels seus inicis la participació de la comunitat va ser prioritària en la producció dels continguts que s'emetien⁶⁶.

- Ràdio Badalona: és considerada la primera ràdio municipal que neix en una gran ciutat. Va començar les seves emissions el 1981, i des del començament va tenir una programació variada amb informació comunitària, musical i esportiva⁶⁷.

Les ràdios municipals van assolir finalment la desitjada cobertura legal mitjançant la Llei 11/1991, de 8 d'abril, d'Organització i Control de les Emissores Municipals de Radiodifusió Sonora⁶⁸. Aquesta llei va regular la situació de les ràdios municipals que ja funcionaven i va estimular que d'altres ajuntaments possessin en marxa emissores pròpies.

Les emissores municipals es van anar consolidant gràcies a aquest marc legal i al suport econòmic dels ajuntaments. En alguns casos aquest permetia un funcionament adequat, i en d'altres era més reduït. Durant el procés de consolidació es van anar concretant els seus objectius al voltant de quatre línies bàsiques de treball: a) promoció de la informació local, b) el català com a llengua d'ús quotidià, c) la participació de la ciutadania a la programació i/o a la creació de contingut, i finalment, d) la cooperació en l'elaboració dels continguts entre els professionals contractats i el voluntariat (Domingo, Guimerà i Corominas, 2002; Solà i Micó, 2012).

⁶⁵ <http://www.laxarxa.cat/altres/noticia/radio-sant-boi-celebra-20-anys-d-historia-com-a-mitja-de-comunicacio-local> (Consultat: 30-04-2020).

⁶⁶ <http://www.radiocubelles.cat/qui-som.htm> (Consultat: 30-04-2020).

⁶⁷ <https://www.diaridebadalona.com/noticia/radio-ciutat-de-badalona-fa-35-anys-i-repassa-la-historia-de-lemissora-local/> (Consultat: 30-04-2020).

⁶⁸ https://www.boe.es/boe_catalan/dias/1991/12/31/pdfs/A00045-00045.pdf (Consultat: 30-03-2020).

Però no totes les ràdios municipals que van sorgir als 80 i els 90 han perdurat, ja que moltes no van aconseguir consolidar el seu projecte econòmic per falta de finançament públic i/o privat. Posteriorment, la crisi desfermada el 2008 va colpejar durament el sector, de manera que entre 2012 i 2014, 30 ajuntaments no van poder continuar sostenint les seves emissores (Niqui i Segarra, 2016).

Les ràdios municipals operatives el 2021 són heterogènies en relació amb la seva capacitat tècnica, equip professional, nombre de voluntaris i programació. Segons l'*Informe de la Comunicació a Catalunya 2019-2020* (Niqui, i Segarra, 2021), des del naixement de la primera ràdio municipal el 1979 fins al 2020 han funcionat a Catalunya unes 277 emissores municipals, de les quals el 2021 continuen actives 209 segons el mapa de ràdios i televisions del Consell Audiovisual de Catalunya⁶⁹.

Les ràdios municipals de Catalunya es distribueixen de manera desigual pel territori, ens trobem que hi ha una alta concentració d'emissores en la franja costanera i prelitoral i especialment a la província de Barcelona, i una escassetat a l'interior i els Pirineus. Això coincideix amb les ubicacions de les ràdios que van emetre els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. La província de Barcelona es troba en primer lloc, amb 105 emissores localitzades principalment a les comarques del Maresme (22), Baix Llobregat (18), Vallès Occidental (15) i Vallès Oriental (12); seguida de la província de Girona amb 44 emissores que es concentren majoritàriament a les comarques de la Selva (10), Gironès (9), Alt Empordà i Baix Empordà (8); al tercer lloc es troba la província de Tarragona, amb 35 ràdios ubicades principalment a les comarques del Montsià (7), Tarragonès (6), Baix Penedès (6) i Baix Ebre (6); i finalment a la província de Lleida hi ha 25 emissores localitzades majoritàriament a les comarques del Segrià (7) i l'Urgell (6) (vegi's la taula 8).

⁶⁹ <https://www.cac.cat/mapa-radios-i-televisions> (Consultat: 01-04-2020)

Taula 8. Ràdios municipals a Catalunya per províncies i comarques

Província de Barcelona							
Comarques	Nº	Nom	Adreça	Dial	Pàgina web	Municipi	Prestador
Alt Penedès	1	Canal 20 Ràdio Olèrdola	Carrer Carrerada, 31- 33, Moja, 08734, Olèrdola	107.0	http://www.olerdola.cat/viure-a-olerdola-canal-20	Olèrdola	Ajuntament d'Olèrdola
	2	Ona Bitlles	Carrer Nou, 37, 08776, Sant Pere de Riudebitlles	107.0	http://www.onabitlles.cat	Sant Pere de Riudebitlles	Ajuntament de Sant Pere de Riudebitlles
	3	Penedès FM Subirats	Carrer Ponent, 30 Sant Pau d'Ordal, 08739, Subirats	90.2	http://www.penedesfm.cat	Subirats	Ajuntament de Subirats
	4	Ràdio Gelida	Carrer Mossèn Jaume Via, 17, 08790, Gelida	107.6	http://www.radiogelida.cat	Gelida	Ajuntament de Gelida
	5	Ràdio Sant Sadurní	Carrer Pompeu Fabra, 34-36. Edifici de l'Índex, 08770, Sant Sadurní d'Anoia	107.2	http://www.radiosantsadurni.cat	Sant Sadurní d'Anoia	Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia
	6	Ràdio Vilafranca	Plaça Penedès, 4, 08720, Vilafranca del Penedès	107.8	http://www.rtvvilafranca.cat	Vilafranca del Penedès	Ajuntament de Vilafranca del Penedès
	7	Sarroca Ràdio	Carrer la Font, 11, 08731, Sant Martí Sarroca	107.5	http://www.santmartisarroca.cat/sarrocaradio/emissora-municipal	Sant Martí Sarroca	Ajuntament de Sant Martí Sarroca
Anoia	1	Montbui Ràdio	Carrer La fàbrica, 2 Casal de la joventut, 08710, Santa Margarida de Montbui	91.7	N/D	Santa Margarida de Montbui	Ajuntament de Santa Margarida de Montbui

Anoia	2	Ràdio Capellades	Carrer Divina Pastora, 1, 08786, Capellades	104.7	http://www.radiocapellades.net	Capellades	Ajuntament de Capellades
	3	Ràdio Igualada	Carrer Lleida, 78, 08700, Igualada	103.2	http://www.radioigualada.cat	Igualada	Ajuntament d'Igualada
	4	Ràdio Masquefa	Carrer Sant Antoni, 1, 08783, Masquefa	91.6	http://www.miratv.cat/masquefa	Masquefa	Ajuntament de Masquefa
	5	Ràdio Nova	Plaça del Horts, 1, 08788, Vilanova del Camí	107.7	http://www.vilanovainformacio.cat/radio-nova	Vilanova del Camí	Ajuntament de Vilanova del Camí
	6	Ràdio Piera	Plaça Generalitat, 4, 08784, Piera	91.3	http://www.radiopiera.cat	Piera	Ajuntament de Piera
Bages	1	La Veu de Navàs	Plaça de l'Ajuntament, 8, 08670, Navàs	107.9	http://www.laveudenavas.navas.cat	Navàs	Ajuntament de Navàs
	2	Ràdio Balsareny	Plaça de l'Ajuntament, 2, 08660, Balsareny	107.1	http://www.radiobalsareny.org	Balsareny	Ajuntament de Balsareny
	3	Ràdio Cardona	Plaça Escoles Escassany, s/n, 08261, Cardona	107.2	N/D	Cardona	Ajuntament de Cardona
	4	Ràdio Sallent	Passeig de la Biblioteca, s/n, 08650, Sallent	107.6	http://www.radiosallent.cat	Sallent	Ajuntament de Sallent
	5	Ràdio Sant Fruitós	Parc del Bosquet, s/n, 08272, Sant Fruitós de Bages	107.5	http://radiosantfruitos.cat	Sant Fruitós de Bages	Ajuntament de Sant Fruitós de Bages
	6	Ràdio Sant Joan	Passatge Mas Sant Joan, 7, 08250, Sant Joan de Vilatorrada	107.9	http://www.radiosantjoan.es	Sant Joan de Vilatorrada	Ajuntament de Sant Joan de Vilatorrada
	7	Ràdio Santpedor	Plaça Gran, 10, 08251, Santpedor	90.0	http://www.santpedor.net/radio	Santpedor	Ajuntament de Santpedor
	8	Ràdio Súria	Carrer Tarragona, 15-17, 08260, Súria	107.8	http://www.radiosuria.cat	Súria	Ajuntament de Súria

Baix Llobregat	1	El Prat Ràdio	Carrer Doctor Soler i Torrens, 3, 08820, El Prat de Llobregat	91.6	http://www.elpratradio.com	El Prat de Llobregat	Ajuntament del Prat de Llobregat
	2	Olesa Ràdio	Carrer Salvador Casas, 26, 08640, Olesa de Montserrat	90.1	http://www.olesademontserrat.cat/olesaradio	Olesa de Montserrat	Ajuntament d'Olesa de Montserrat
	3	Ràdio Abrera	Carrer Major, 3, 08630, Abrera	107.9	http://www.radioabrera.cat	Abrera	Ajuntament d'Abrera
	4	Ràdio Castelldef els	Carrer Bisbe Urquinaona, 19-21, Biblioteca Central, 08860, Castelldefels	98.0	http://www.radiocastelldefels.org	Castelldefels	Ajuntament de Castelldefels
	5	Ràdio Cervelló	Carrer Major, 146-1, 08758, Cervelló	107.4	N/D	Cervelló	Ajuntament de Cervelló
	6	Ràdio Corbera	Carrer La Pau, 4, 08757, Corbera de Llobregat	107.0	http://www.corberadellobregat.cat/corbera/apartats/index.php?apartat=63	Corbera de Llobregat	Ajuntament de Corbera de Llobregat
	7	Ràdio Cornellà	Carrer Costa Brava, 7 baixos, 08940, Cornellà de Llobregat	104.6	http://www.radiocornella.cat	Cornellà de Llobregat	Ajuntament de Cornellà de Llobregat
	8	Ràdio Desvern	Carrer Carles Mercader, 17, Can Ginestar, 08960, Sant Just Desvern	98.1	http://www.radiodesvern.com	Sant Just Desvern	Ajuntament de Sant Just Desvern
	9	Ràdio Esparregu era	Carrer Ferran Puig, 36- 40, 08292, Esparreguera	89.4	http://www.esparreguera.cat/radioesparreguera	Esparreguera	Ajuntament d'Esparreguera
	10	Ràdio Estudi	Carrer Àngel Guimerà, 27, 08950, Esplugues de Llobregat	94.6	N/D	Esplugues de Llobregat	Ajuntament d'Esplugues de Llobregat
	11	Ràdio Gavà	Carrer Guifré El Pelós, 4, 08840, Gavà	91.2	http://www.radiogava.cat	Gavà	Ajuntament de Gavà

Baix Llobregat	12	Ràdio Martorell	Plaça de les Cultures, s/n, Centre Cultural, 08760, Martorell	100.3	http://www.martorell.cat/actualitat/radio-martorell.htm	Martorell	Ajuntament de Martorell
	13	Ràdio Molins de Rei	Carrer Foment, 6, 08750, Molins de Rei	91.2	http://www.radiomolinsderei.cat	Molins de Rei	Ajuntament de Molins de Rei
	14	Ràdio Sant Andreu	Avinguda Constitució, 24, 08740, Sant Andreu de la Barca	98.0	http://www.radiosantandreu.com	Sant Andreu de la Barca	Ajuntament de Sant Andreu de la Barca
	15	Ràdio Sant Boi	Carrer Torras i Bages, 45, 08830, Sant Boi de Llobregat	89.4	http://www.radiosantboi.cat	Sant Boi de Llobregat	Ajuntament de Sant Boi de Llobregat
	16	Ràdio Sant Esteve	Carrer de les Flors, 2, 08635, Sant Esteve Sesrovires	88.0	http://www.rtv10.net	Sant Esteve Sesrovires	Ajuntament de Sant Esteve Sesrovires
	17	Ràdio Sant Feliu	Plaça Lluís Companys, 1, Can Ricart, 08980, Sant Feliu de Llobregat	105.3	http://www.radiosantfeliu.cat	Sant Feliu de Llobregat	Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat
	18	Ràdio St. Vicenç	Carrer Barcelona, 16-18, Ca l'Aragall, 08620, Sant Vicenç dels Horts	90.2	http://www.radiosvh.info	Sant Vicenç dels Horts	Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts
Barcelonès	1	Betevé 91.0 fm	Plaça Tísner, 1, 08099, Barcelona (08099)	91.0	http://www.beteve.cat	Barcelona	Ajuntament de Barcelona
	2	Ràdio Ciutat de Badalona	Carrer de Sant Agustí, 11, 08919, Badalona	94.4	http://www.radiob.cat	Badalona	Ajuntament de Badalona
Berguedà	1	Ràdio Berga	Passeig de la Pau, 55 entresol 1ª, 08600, Berga	107.6	N/D	Berga	Ajuntament de Berga

Berguedà	2	Ràdio Puig-reig	Carrer Pau Casals, 1, 08692, Puig-reig	107.3	http://www.radiopuig-reig.net	Puig-reig	Ajuntament de Puig-reig
Garraf	1	Canal Blau FM	Rambla de l'Exposició, 61-69, 08800, Vilanova i la Geltrú	100.5	http://www.canalblau.cat	Vilanova i la Geltrú	Ajuntament de Vilanova i la Geltrú
	2	Ràdio Cubelles	Carrer Colom, 7, 08880, Cubelles	107.5	http://www.radiocubelles.cat	Cubelles	Ajuntament de Cubelles
	3	Ràdio Maricel	Carrer Sant Honorat, 28, 08870, Sitges	107.8	http://www.radiomaricel.cat	Sitges	Ajuntament de Sitges
	4	Ràdio Ribes	Plaça de la Vila, 1-2, 08810, Sant Pere de Ribes	107.2	N/D	Sant Pere de Ribes	Ajuntament de Sant Pere de Ribes
Maresme	1	Mataró Ràdio	Carrer Juan Sebastián Elcano, 6 Centre Cívic Pla d'en Boet, 08302, Mataró (08302)	89.3	http://www.mataroaudiovisual.cat	Mataró	Ajuntament de Mataró
	2	Ona Malgrat	Carrer del Carme, 30, 08380, Malgrat de Mar	107.4	http://www.malgratcomunicacio.cat/index.php?cont=3	Malgrat de Mar	Ajuntament de Malgrat de Mar
	3	Premià de Dalt Ràdio	Riera Sant Pere, 88, 08338, Premià de Dalt	91.4	http://www.premiadedalt.cat/regidoria.php?id=13	Premià de Dalt	Ajuntament de Premià de Dalt
	4	Ràdio Arenys	Riera Pare Fita, 31, Edifici Calisay, 08350, Arenys de Mar	91.2	http://www.radioarenys.cat	Arenys de Mar	Ajuntament d'Arenys de Mar
	5	Ràdio Arenys de Munt	Plaça Església, 5, 08358, Arenys de Munt	107.0	http://www.radioarenysmunt.cat	Arenys de Munt	Ajuntament d'Arenys de Munt
	6	Ràdio Argentona	Carrer Les Parres, 21-23, 08310, Argentona	104.6	http://www.argentona.cat/la_radio	Argentona	Ajuntament d'Argentona
	7	Ràdio Cabrera	Camí de Can Segarra, Can Bartomeu, 08349, Cabrera de Mar	107.1	http://www.audiovisualcabrera.net	Cabrera de Mar	Ajuntament de Cabrera de Mar

Maresme	8	Ràdio Calella	Carrer Sant Jaume, 339, 08370, Calella	107.9	http://www.radiocalella.cat	Calella	Ajuntament de Calella
	9	Ràdio Canet	Carrer de la Font, 8, 08360, Canet de Mar	107.6	http://www.radiocanet.cat	Canet de Mar	Ajuntament de Canet de Mar
	10	Ràdio Llavanes	Avinguda Catalunya, 56, 08392, Sant Andreu de Llavanes	107.8	http://www.radiollavanes.cat	Sant Andreu de Llavanes	Ajuntament de Sant Andreu de Llavanes
	11	Ràdio Palafolls	Carrer Sant Lluís, s/n, Centre d'Art i Mèdia, 08389, Palafolls	107.7	http://www.radiopalafolls.cat	Palafolls	Ajuntament de Palafolls
	12	Ràdio Pineda	Carrer Justícia, 25-27, 08397, Pineda de Mar	94.6	http://www.radiopineda.cat	Pineda de Mar	Ajuntament de Pineda de Mar
	13	Ràdio Premià de Mar	Carrer Eixample, 80, 08330, Premià de Mar	95.2	http://www.radiopremiademar.org	Premià de Mar	Ajuntament de Premià de Mar
	14	Ràdio Sant Cebrià	Carrer Martí i Pol, 2, 08396, Sant Cebrià de Vallalta	103.2	http://http://www.stcebria.cat/municipi/equipaments/radio-sant-cebria.htm?id=10&pl=18	Sant Cebrià de Vallalta	Ajuntament de Sant Cebrià de Vallalta
	15	Ràdio Sant Pol	Carrer Ignasi Mas Morell, 5, 08395, Sant Pol de Mar	107.2	http://www.radiosantpol.cat	Sant Pol de Mar	Ajuntament de Sant Pol de Mar
	16	Ràdio Santa Susanna	Plaça Catalunya, s/n, Edifici del local Social, 08398, Santa Susanna	91.7	http://www.stasusanna.org/actualitat/radio-santa-susanna	Santa Susanna	Ajuntament de Santa Susanna
	17	Ràdio Santvi	Riera del Gorc, s/n, Centre Cívic, 08394, Sant Vicenç de Montalt	107.4	http://www.radiosantvi.cat	Sant Vicenç de Montalt	Ajuntament de Sant Vicenç de Montalt
18	Ràdio Tiana	Carrer Monistrol, 3, 08391, Tiana	107.2	http://www.lalocaltiana.cat	Tiana	Ajuntament de Tiana	

Maresme	19	Ràdio Tordera	Carrer Ciutadans, 2, 08490, Tordera	107.1	http://www.radiotordera.cat	Tordera	Ajuntament de Tordera
	20	Ràdio Vallalta	Carrer Escoles, 5, 08359, Sant Iscle de Vallalta	107.5	http://www.santiscle.cat/el-municipi/sant-iscle-de-vallalta/equipaments/radio-vallalta-107.5.html	Sant Iscle de Vallalta	Ajuntament de Sant Iscle de Vallalta
	21	Vilassar de Dalt Ràdio	Carrer del Mercat, 11, 08339, Vilassar de Dalt	97.4	http://www.vilassardedalt.org/ambit.php?id=22	Vilassar de Dalt	Ajuntament de Vilassar de Dalt
	22	Vilassar Ràdio	Carrer Sant Pau, 22, 08340, Vilassar de Mar	98.1	http://vilassarradio.cat	Vilassar de Mar	Ajuntament de Vilassar de Mar
Moià	1	Ràdio 010	Carrer Barcelona, 15, 08273, Santa Maria d'Oló	107.2	http://www.radio010.cat	Santa Maria d'Oló	Ajuntament de Santa Maria d'Oló
	2	Ràdio Moià	Carrer Joies, 11-13, Can Carner, 08180, Moià	107.8	http://www.radiomoia.cat	Moià	Ajuntament de Moià
Osona	1	Ràdio Manlleu	Carrer Alta Cortada, 1, Edifici Can Puget, 08560, Manlleu	107.0	http://www.radiomanlleu.cat	Manlleu	Ajuntament de Manlleu
	2	Ràdio Montesqui u	Plaça Emili Juncadella, 13, 08589, Montesqui u	107.9	N/D	Montesqui u	Ajuntament de Montesqui u
	3	Ràdio Ona	Plaça Nova, 11, baixos, 08570, Torelló	107.4	http://www.radioona.com	Torelló	Ajuntament de Torelló
	4	Ràdio Pista	Carrer de la Pista, 2, 08550, Balenyà	107.4	http://www.radiopista.cat	Balenyà	Ajuntament de Balenyà
	5	Ràdio Roda	Carrer Ramon Martí, 42, 08510, Roda de Ter	107.6	http://www.radoroda.cat	Roda de Ter	Ajuntament de Roda de Ter

Osona	6	Ràdio Taradell	Carretera Balenyà, 101, Centre Cultural Costa i Font, 08552, Taradell	106.7	http://www.radiotaradell.com	Taradell	Ajuntament de Taradell
	7	Ràdio Voltregà	Carrer Bisbe Morgades, 1, Edifici Ateneu, 08512, Sant Hipòlit de Voltregà	107.8	http://www.radiovoltrega.com	Sant Hipòlit de Voltregà	Ajuntament de Sant Hipòlit de Voltregà
Vallès Occidental	1	Cerdanyol a Ràdio	Carrer de la Indústria, 38-40, Ateneu de Cerdanyola, 08290, Cerdanyola del Vallès	105.3	http://www.cerdanyola.info	Cerdanyola del Vallès	Ajuntament de Cerdanyola del Vallès
	2	Cugat Ràdio	Carrer Plana Hospital, 12-14, 08199, Sant Cugat del Vallès	91.5	http://www.cugat.cat/radio	Sant Cugat del Vallès	Ajuntament de Sant Cugat del Vallès
	3	Matadepera a Ràdio	Carrer Pere Adalvert, 4, 08230, Matadepera	107.1	http://www.matadepera.cat/radio	Matadepera	Ajuntament de Matadepera
	4	Montcada Ràdio	Avinguda de la Unitat, 6, 08110, Montcada i Reixac	104.6	http://www.montcदारadio.com	Montcada i Reixac	Ajuntament de Montcada i Reixac
	5	noucinc.2 ràdio	Plaça de la Farinera, 5, 08222, Terrassa (08222)	95.2	http://www.terrassadigital.cat/radio	Terrassa	Ajuntament de Terrassa
	6	Ràdio Barberà	Carrer Manuel de Falla, 16, 08210, Barberà del Vallès	98.1	http://www.radiobarbera.fm	Barberà del Vallès	Ajuntament de Barberà del Vallès
	7	Ràdio Castellar	Carrer Major, 76, 08211, Castellar del Vallès	90.1	http://www.castellarvalles.cat/37473/equipament	Castellar del Vallès	Ajuntament de Castellar del Vallès

Vallès Occidental	8	Ràdio Palau	Carrer Josep Anselm Clavé, 11, 08184, Palau-solità i Plegamans	91.7	http://www.radiopalau.cat	Palau-solità i Plegamans	Ajuntament de Palau-solità i Plegamans
	9	Ràdio Ripollet	Rambla Sant Jordi, 6, 08291, Ripollet	91.3	http://www.ripolletradio.cat	Ripollet	Ajuntament de Ripollet
	10	Ràdio Rubí	Carrer Joaquim Blume, s/n, Complex Cultural l'Escarvívol, 08191, Rubí	99.7	http://www.radorubi.fm	Rubí	Ajuntament de Rubí
	11	Ràdio Sabadell	Carrer Dr. Puig, 18, 08202, Sabadell (08202)	94.6	http://www.radiosabadell.fm	Sabadell	Ajuntament de Sabadell
	12	Ràdio Sant Quirze	Carrer Pompeu Fabra, 25, 08192, Sant Quirze del Vallès	89.5	http://www.radiosantquirze.cat	Sant Quirze del Vallès	Ajuntament de Sant Quirze del Vallès
	13	Ràdio Santa Perpètua	Camí de la Granja, s/n, 08130, Santa Perpètua de Mogoda	107.0	http://www.staperpetua.org/inici.php	Santa Perpètua de Mogoda	Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda
	14	Ràdio Vila	Carrer Sant Josep, 4, 08232, Viladecavalls	90.8	http://www.radiovila.cat	Viladecavalls	Ajuntament de Viladecavalls
	15	Vacarisses Ràdio	Carrer Pau Casals, 17, 08233, Vacarisses	107.3	http://www.vacarisses.cat	Vacarisses	Ajuntament de Vacarisses
Vallès Oriental	1	Ona Codinenca	Carretera Sant Llorenç, 6, Centre S. Maria Roca Umbert, 08182, Sant Feliu de Codines	107.2	http://www.onacodinenca.cat	Sant Feliu de Codines	Ajuntament de Sant Feliu de Codines
	2	Punt 7 Ràdio Sant Celoni	Carrer Sant Josep, 101, Pati de Can Ramis, 08470, Sant Celoni	107.7	http://www.santceloni.cat/departament.php?id=144	Sant Celoni	Ajuntament de Sant Celoni
	3	RAP 107 FM	Avinguda Lluís Companys, 19, 08150, Pareds del Vallès	107.2	http://www.rap107.fm	Pareds del Vallès	Ajuntament de Pareds del Vallès

Vallès Oriental	4	RV-94.4	Plaça Església, 6, 08188, Vallromanes	94.4	http://radio.vallromanes.cat	Vallromanes	Ajuntament de Vallromanes
	5	Ràdio Caldes	Carrer Buenos Aires, 16-18, Centre Cívic i Cultural, 08140, Caldes de Montbui	107.8	http://www.radiocaldes.cat	Caldes de Montbui	Ajuntament de Caldes de Montbui
	6	Ràdio Granollers	Carrer Prat de la Riba, 77, Roca Umbert. Fàbrica de les Arts, 08400, Granollers	107.6	http://www.radiogranollers.cat	Granollers	Ajuntament de Granollers
	7	Ràdio La Llagosta	Carrer Verge de Montserrat, 16, 3a pl., 08120, La Llagosta	100.4	http://www.radiolallagosta.cat/	La Llagosta	Ajuntament de La Llagosta
	8	Ràdio Mollet del Vallès	Plaça de Cinco Pinos, 1 El Lledoner, 08100, Mollet del Vallès	96.3	http://www.radiomollet.com	Mollet del Vallès	Ajuntament de Mollet del Vallès
	9	Ràdio Montornès	Plaça del Països Catalans, 1, 08170, Montornès del Vallès	91.2	http://www.montornes.cat/radio	Montornès del Vallès	Ajuntament de Montornès del Vallès
	10	Ràdio Silenci	Carrer Banys, 8-10 Local 3, 08530, La Garriga	107.4	http://www.radiosilenci.cat	La Garriga	Ajuntament de La Garriga
	11	Ràdio Vilamajor	Carrer França, 26, 08459, Sant Antoni de Vilamajor	98.0	http://www.radiovilamajor.cat	Sant Antoni de Vilamajor	Ajuntament de Sant Antoni de Vilamajor
	12	Ràdio Vitamènia	Carrer Doctor Robert, 4, 08460, Santa Maria de Palautordera	91.5	http://www.radiovitamenia.wordpress.com	Santa Maria de Palautordera	Ajuntament de Santa Maria de Palautordera
TOTAL PROVÍNCIA	105						

Província de Girona							
Comarques	Nº	Nom	Adreça	Dial	Pàgina web	Municipi	Prestador
Alt Empordà	1	Ona Vilamalla	Carrer Major, 2, 17469, Vilamalla	107.9	http://www.onavilamalla.net	Vilamalla	Ajuntament de Vilamalla
	2	Ràdio Cabanes	Plaça Ajuntament, 11, 17761, Cabanes	101.1	http://www.radiocabanes.cat	Cabanes	Ajuntament de Cabanes
	3	Ràdio Cap de Creus	Carrer Carles Rahola, 11, 17488, Cadaqués	88.7	http://http://www.cadaques.cat/guia-del-poble/radio-cap-de-creus/	Cadaqués	Ajuntament de Cadaqués
	4	Ràdio l'Escala	Plaça de les Escoles, 4-5 Edifici Can Masset, 17130, L'Escala	107.6	http://www.radioescala.cat	L'Escala	Ajuntament de l'Escala
	5	Ràdio Llançà	Plaça Major, s/n., 17490, Llançà	90.0	http://www.radiollanca.cat	Llançà	Ajuntament de Llançà
	6	Ràdio Mar d'Amunt	Carrer Mar, 1, 17489, El Port de la Selva	107.0	N/D	El Port de la Selva	Ajuntament del Port de la Selva
	7	Ràdio Vila-sacra	Plaça de les Escoles, 1, 17485, Vila-sacra	107.0	http://www.radiovila-sacra.cat	Vila-sacra	Ajuntament de Vila-sacra
	8	Ràdio Vilafant	Carrer Figueres, 5, 17740, Vilafant	107.3	http://www.radiovilafant.net	Vilafant	Ajuntament de Vilafant
Baix Empordà	1	Ràdio Begur	Carrer Bonaventura Carreras, 9 baixos, 17255, Begur	97.7	http://www.begur.cat	Begur	Ajuntament de Begur
	2	Ràdio La Bisbal	Carrer del morró, 37, 17100, La Bisbal d'Empordà	107.4	http://www.labisbal.cat/radio	La Bisbal d'Empordà	Ajuntament de La Bisbal d'Empordà
	3	Ràdio Montgrí	Carrer Sant Ramon, 40, 17257, Torroella de Montgrí	107.1	http://www.torroella-estartit.cat/ca/radio-montgri.html	Torroella de Montgrí	Ajuntament de Torroella de Montgrí
	4	Ràdio Palafrugell	Calle de les Botines, 26, 17200, Palafrugell	107.8	http://www.comunicaciopalafrugell.cat/radio-palafrugell	Palafrugell	Ajuntament de Palafrugell
	5	Ràdio Palamós	Carrer Orient, 28, 17230, Palamós	107.5	http://www.radiopalamos.cat	Palamós	Ajuntament de Palamós

Baix Empordà	6	Ràdio Platja d'Aro	Avinguda de Fanals, 1 Masia Bas. Apartat correus 427, 17250, Castell-Platja d'Aro	102.7	http://www.rpa.cat	Castell-Platja d'Aro	Ajuntament de Castell - Platja d'Aro
	7	Ràdio Sant Feliu	Carrer Abadía, s/n, 17220, Sant Feliu de Guíxols	107.0	http://www.rsf.cat	Sant Feliu de Guíxols	Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols
	8	Ràdio Santa Cristina	Carrer Salvador Espriu, 8, 17246, Santa Cristina d'Aro	107.7	N/D	Santa Cristina d'Aro	Ajuntament de Santa Cristina d'Aro
Garrotxa	1	Bas Ràdio	Carrer Santa Anna, 2-4, 17176, La Vall d'en Bas	107.9	http://www.basradio.50webs.com	La Vall d'en Bas	Ajuntament de La Vall d'en Bas
	2	Ràdio Besalú	Carrer portalet, s/n Can Tenes, 17850, Besalú	107.8	http://radiobesalu.blogspot.com.es	Besalú	Ajuntament de Besalú
	3	Ràdio La Vall	Carrer Major, 2, 17178, Les Preses	107.6	http://www.radiolavall.com	Les Preses	Ajuntament de Les Preses
	4	Ràdio Les Planes	Carrer La Roureda, 1, 17172, Les Planes d'Hostoles	107.7	http://www.radiolesplanes.com	Les Planes d'Hostoles	Ajuntament de Les Planes d'Hostoles
	5	Ràdio Sant Joan	Carretera d'Olot, 53, 17857, Sant Joan les Fonts	107.0	http://www.rsj.cat	Sant Joan les Fonts	Ajuntament de Sant Joan les Fonts
Gironès	1	Girona FM	Rambla de la Llibertat, 6, 17999, Girona (17999)	92.7	http://www.gironafm.cat	Girona	Ajuntament de Girona
	2	Llagostera Ràdio	Carrer Sant Pere, 5, 17240, Llagostera	105.7	http://www.llagosteraradio.cat	Llagostera	Ajuntament de Llagostera
	3	Ràdio Cassà	Plaça de la Coma, 3, 17244, Cassà de la Selva	103.1	http://www.radiocassa.cat	Cassà de la Selva	Ajuntament de Cassà de la Selva
	4	Ràdio Celrà	Carretera de Juià, 46, 17460, Celrà	107.7	http://www.radio.celra.cat	Celrà	Ajuntament de Celrà

Gironès	5	Ràdio Quart	Plaça de la Vila, 2, 17242, Quart	101.0	http://www.quart.cat/pagines.php?pid=46	Quart	Ajuntament de Quart
	6	Ràdio Salt	Carrer Major, 163, 17190, Salt	97.7	http://www.viladesalt.cat/index.php/radio-salt	Salt	Ajuntament de Salt
	7	Ràdio Sant Gregori	Carretera de la Argelaguuet, s/n, Espai La Pineda, 17150, Sant Gregori	107.9	http://www.santgregori.cat/ca/equipaments/radio-sant-gregori	Sant Gregori	Ajuntament de Sant Gregori
	8	Ràdio Sarrià	Carrer Firal, 60, 17840, Sarrià de Ter	87.6	http://www.radio.sarriadeter.cat	Sarrià de Ter	Ajuntament de Sarrià de Ter
	9	Ràdio Vilablareix	Carrer Perelló, 108, 108 Edifici Can Ballí, 17180, Vilablareix	107.5	http://www.radiovilablareix.cat	Vilablareix	Ajuntament de Vilablareix
Pla de l'Estany	1	Ràdio Banyoles	Carrer Pere Alsius, 11, 17820, Banyoles	107.3	http://www.radiobanyoles.cat	Banyoles	Ajuntament de Banyoles
Ripollès	1	La Veu	Plaça Escultor Pujol, s/n, 17860, Sant Joan de les Abadesses	107.4	http://www.santjoandelesabadesses.cat/laveu	Sant Joan de les Abadesses	Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses
	2	Live FM	Plaça Anselm Clavé, s/n, 17530, Campdevànol	107.8	http://www.livefm.cat	Campdevànol	Ajuntament de Campdevànol
	3	Ràdio Camprodon	Plaça Espanya, 1, 17867, Camprodon	107.9	N/D	Camprodon	Ajuntament de Camprodon
Selva	1	Caldes FM	Carrer Sant Grau, 19, 19, La Casa Rosa, 17455, Caldes de Malavella	107.9	http://www.caldesdemalavella.cat/caldesfm	Caldes de Malavella	Ajuntament de Caldes de Malavella
	2	Nova Ràdio Lloret	Carrer Sant Pere, 36, 17310, Lloret de Mar	90.2	http://www.novaradiolloret.org	Lloret de Mar	Ajuntament de Lloret de Mar

Selva	3	Ràdio Arbúcies	Carrer Estenedo, 44 Hotel d'entitats, 17401, Arbúcies	107.6	http://www.arbucies.cat/ca/radio-arbucies	Arbúcies	Ajuntament d'Arbúcies
	4	Ràdio Blanes	Avinguda de la Pau, 4, 17300, Blanes	97.7	http://www.radioblanes.cat	Blanes	Ajuntament de Blanes
	5	Ràdio Bonmatí	Carrer Amer, 1, 17164, Sant Julià del Llor i Bonmatí	107.1	http://www.radiobonmati.net	Sant Julià del Llor i Bonmatí	Ajuntament de Sant Julià del Llor i Bonmatí
	6	Ràdio DOS 84	Carrer Ravalet, 40, 17450, Hostalric	105.9	http://www.radiodos84.com	Hostalric	Ajuntament d'Hostalric
	7	Ràdio Sant Hilari	Plaça Gravalosa, 4 Casa de Cultura, 17403, Sant Hilari Sacalm	107.3	http://www.radiosanthilari.com	Sant Hilari Sacalm	Ajuntament de Sant Hilari Sacalm
	8	Ràdio Tossa	Carrer d'en Bou, s/n, 17320, Tossa de Mar	107.8	http://http://www.radiotossa.com/#/	Tossa de Mar	Ajuntament de Tossa de Mar
	9	Selva FM	Carrer Hostalric, 8 Pol. Industrial Sud-Oest, 17404, Riells i Viabrea	101.1	http://www.selvafm.cat	Riells i Viabrea	Ajuntament de Riells i Viabrea
	10	Selva FM Breda	Edifici Centre Civic., 17400, Breda	107.9	http://www.selvafm.cat	Breda	Ajuntament de Breda
TOTAL PROVÍNCIA	44						
Província de Tarragona							
Comarques	Nº	Nom	Adreça	Dial	Pàgina web	Municipi	Prestador
Alt Camp	1	Alcover Ràdio	Carrer de les Rodes, 27, 43460, Alcover	107.3	http://www.alcoverradio.cat	Alcover	Ajuntament d'Alcover
	2	Ràdio El Pla	Carrer Vidal i Barraquer, 9, 43810, El Pla de Santa Maria	107.2	N/D	El Pla de Santa Maria	Ajuntament del Pla de Santa Maria

Baix Camp	1	Ràdio l'Hospitalet de l'Infant	Plaça Catalunya, 8, 43891, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant	107.9	http://radio.vandellos-hospitalet.cat	Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant	Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant
Baix Ebre	1	Antena Aldaia	Avinguda Catalunya, s/n, 43896, L'Aldea	107.0	http://www.antenaaldaia.com	L'Aldea	Ajuntament de l'Aldea
	2	Antena Caro	Carrer Urb. Torre d'en Gil, s/n Edifici Centre Cívic, 43520, Roquetes	96.0	http://www.antenacar.com	Roquetes	Ajuntament de Roquetes
	3	CAM Ràdio	Carrer Trenta-un, s/n, 43894, Camarles	104.6	http://www.camradio.blogspot.com.es/	Camarles	Ajuntament de Camarles
	4	La Cala Ràdio	Carrer Sant Joan, 55, 43860, L'Ametlla de Mar	107.3	http://www.ametllamar.cat/lacalartv	L'Ametlla de Mar	Ajuntament de L'Ametlla de Mar
	5	Ràdio Delta	Plaça 20 de Maig, 1, 43580, Deltebre	107.6	http://www.deltebre.cat/radiodelta/	Deltebre	Ajuntament de Deltebre
	6	Ràdio Tortosa	Carrer de Montcada, 27, 43500, Tortosa	103.3	http://www.radiotortosa.cat	Tortosa	Ajuntament de Tortosa
Baix Penedès	1	Bellvei Ràdio	Passatge de les escoles, s/n, 43719, Bellvei	104.8	http://www.bellvei.cat/bellvei-radio	Bellvei	Ajuntament de Bellvei
	2	Calafell Ràdio	Plaça Catalunya, 21, 43820, Calafell	107.9	http://www.calafell.tv	Calafell	Ajuntament de Calafell
	3	Domenys Ràdio	Carrer de la Carretera, 4 Centre Cívic, 43713, Sant Jaume dels Domenys	107.6	http://www.santjaumedelsdomenys.cat/domenys-radio.aspx	Sant Jaume dels Domenys	Ajuntament de Sant Jaume dels Domenys
	4	Ràdio Arboç	Carrer Major, 37 Casa de Cultura de Can Rossell, 43720, L'Arboç	107.3	http://www.radiobaixpenedes.cat	L'Arboç	Ajuntament de l'Arboç

Baix Penedès	5	Ràdio Cunit	Carrer Francesc Macià, 43, 43881, Cunit	107.0	http://www.radiocunit.cat	Cunit	Ajuntament de Cunit
	6	Ràdio El Vendrell	Carretera Santa Oliva, 27-35, 43700, El Vendrell	107.1	http://www.rtvendrell.cat	El Vendrell	Ajuntament del Vendrell
Conca de Barberà	1	l'Espluga FM Ràdio	Carrer Torres Jordi, 16, 2n, 16 Edifici antic hospital, 43440, L'Espluga de Francolí	107.4	http://www.esplugafmradio.info	L'Espluga de Francolí	Ajuntament de l'Espluga del Francolí
	2	Ràdio Montblanc	Carrer Poblet i Teixidor, 10, 43400, Montblanc	107.0	http://www.radiomontblanc.cat	Montblanc	Ajuntament de Montblanc
Montsià	1	Alcanar Ràdio	Carrer Generalitat, 10 Edifici de l'Ajuntament, 43530, Alcanar	107.5	http://www.alcanarradio.org	Alcanar	Ajuntament d'Alcanar
	2	Amposta Ràdio	Carrer Palau i Quer, Exterior de l'edifici del Mercat Municipal, 43870, Amposta	87.8	http://www.amposta.cat/radio	Amposta	Ajuntament d'Amposta
	3	La Plana Ràdio	Carrer Rota de l'Alto, 2 Edifici Mercat Municipal, 43570, Santa Bàrbara	100.6	http://www.laplanaradio.cat	Santa Bàrbara	Ajuntament de Santa Bàrbara
	4	La Sénia Ràdio	Carrer La pau, 2, 43560, La Sénia	107.4	http://www.laseniarradio.cat	La Sénia	Ajuntament de la Sénia
	5	Ràdio Joventut	Plaça de l'Església, 11, 43878, Masdenverge	96.3	http://www.radiojoventut.cat	Masdenverge	Ajuntament de Masdenverge

Montsià	6	Ràdio Ràpita	Plaça Carles III, 13, 43540, Sant Carles de la Ràpita	107.9	http://www.radorapita.cat	Sant Carles de la Ràpita	Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita
	7	Ràdio Ulldecona	Carrer Major, 94, 43550, Ulldecona	95.0	N/D	Ulldecona	Ajuntament d'Ulldecona
Priorat	1	Ràdio Falset	Plaça Quartera, 6,, 43730, Falset	107.6	http://www.radiofalset.cat	Falset	Ajuntament de Falset
Ribera d'Ebre	1	Ràdio Flix	Carrer Sant Jordi, 1-3, 43750, Flix	107.4	http://www.radioflix.cat	Flix	Ajuntament de Flix
	2	Ràdio Móra la Nova	Carrer Lluís Companys, 17 Ateneu cultural, 43770, Móra la Nova	107.3	http://www.radiomoralanova.cat	Móra la Nova	Ajuntament de Móra la Nova
Tarragonès	1	Altafulla Ràdio	Carrer Marquès de Tamarit, 16 Baixos, local E, 43893, Altafulla	107.4	http://www.altafullaradio.cat	Altafulla	Ajuntament d'Altafulla
	2	Constantí Ràdio	Carrer Església Vella, 32, 43120, Constantí	97.9	http://www.constantiradio.cat	Constantí	Ajuntament de Constantí
	3	Ona La Torre	Carrer Garrofers, 8 baixos, 43830, Torredembarra	107.0	http://www.ona-latorre.cat	Torredembarra	Ajuntament de Torredembarra
	4	Roda de Berà Ràdio	Plaça dels Pins, 6 Edifici Casino Municipal,	107.7	http://www.rodadebera.cat/xp_ca/modules/tinycontent/index.php?id=74	Roda de Berà	Ajuntament de Roda de Berà
	5	Ràdio El Morell	Carrer La Coma, 2, 43760, El Morell	98.3	http://www.radiomorell.cat	El Morell	Ajuntament del Morell
	6	Tarragona Ràdio	Avinguda Roma, 5-B, 43005, Tarragona (43005)	96.7	http://www.tarragonaradio.cat	Tarragona	Ajuntament de Tarragona

Terra Alta	1	Ràdio Batea	Plaça de Catalunya, 1, 43786, Batea	107.1	N/D	Batea	Ajuntament de Batea
	2	Ràdio Gandesa	Plaça Espanya, 1, 43780, Gandesa	107.9	http://www.gandesa.cat/radio-gandesa/	Gandesa	Ajuntament de Gandesa
TOTAL PROVÍNCIA	35						
Província de Lleida							
Comarques	Nº	Nom	Adreça	Dial	Pàgina web	Municipi	Prestador
Alta Ribagorça	0						
Alt Urgell	1	Ràdio Seu FM	Carrer Doctor Robert, 3 Castellciutat, 25700, La Seu d'Urgell	107.2	http://www.radioseu.cat	La Seu d'Urgell	Ajuntament de La Seu d'Urgell
Cerdanya	1	Ràdio Puigcerdà	Carrer Pla del Fort, 4-6, 17520, Puigcerdà	107.9	http://http://www.puigcerda.cat/gaudeix/radio-puigcerda/radio-puigcerda-107.90-fm	Puigcerdà	Ajuntament de Puigcerdà
Garrigues	1	Ràdio Arbeca	Plaça de la Generalitat, 3, 25140, Arbeca	107.8	N/D	Arbeca	Ajuntament d'Arbeca
	2	Ràdio Juneda	Carrer Roger de Llúria, 7, 25430, Juneda	107.6	http://http://webs.juneda.cat/radio/inicial.htm	Juneda	Ajuntament de Juneda
	3	Ràdio Les Borges	Carrer Catalunya, s/n, 25400, Les Borges Blanques	107.1	http://www.radiolesborges.cat	Les Borges Blanques	Ajuntament de Les Borges Blanques
Noguera	1	EMUN FM Ràdio Albesa	Carrer Major, 14, 25135, Albesa	99,4	http://www.emunfmradiocat	Albesa	Ajuntament d'Albesa
	2	Ràdio Artesa de Segre	Carrer Escoles, 8, 25730, Artesa de Segre	91.2	http://www.ras.cat	Artesa de Segre	Ajuntament d'Artesa de Segre
	3	Ràdio Balaguer	Plaça Mercadal, 1, 25600, Balaguer	107.4	http://www.radiobalaguer.cat	Balaguer	Ajuntament de Balaguer

Noguera	4	Vallfogon a Ràdio	Carrer Major, 29, 25680, Vallfogona de Balaguer	107.9	N/D	Vallfogona de Balaguer	Ajuntament de Vallfogona de Balaguer
Pallars Jussà	0						
Pallars Sobirà	0						
Pla d'Urgell	0						
Segarra	0						
Segrià	1	Alpicat Ràdio	Carrer Farraginals, 1, 25110, Alpicat	107.9	http://www.alpicatradio.com	Alpicat	Ajuntament d'Alpicat
	2	EMUN FM Ràdio Alfarràs	Avinguda de Catalunya, 16, 25120, Alfarràs	107.2	http://www.emunfmradio.cat	Alfarràs	Ajuntament d'Alfarràs
	3	EMUN FM Ràdio Alguaire	Plaça de l'Església, 21, 25125, Alguaire	96.5	http://www.emunfmradio.cat	Alguaire	Ajuntament d'Alguaire
	4	EMUN FM Ràdio Almenar	Plaça de la Vila, 10, 25126, Almenar	107.7	http://emunfmradio.cat	Almenar	Ajuntament d'Almenar
	5	Ràdio Almacelles	Plaça de la Vila, 1, 25100, Almacelles	107.9	N/D	Almacelles	Ajuntament d'Almacelles
	6	Ràdio Corbins	Carrer La Creu, 14, 25137, Corbins	107.1	N/D	Corbins	Ajuntament de Corbins
	7	Ràdio Rosselló	Avinguda Catalunya, 2, 25124, Rosselló	107.5	http://www.rossello.cat/guia/guia/serveis/radio-rossello	Rosselló	Ajuntament de Rosselló
Solsonès	1	Ràdio Pinós	Plaça Santuari, s/n, 25287, Pinós	107.0	http://http://www.centrecat.com/radiopinos/index.htm	Pinós	Ajuntament de Pinós
	2	Solsona FM	Passatge de Sant Antoni Maria Claret, Casal de Cultura, 25280, Solsona	107.5	http://http://solsonafm.media	Solsona	Ajuntament de Solsona

Urgell	1	Ràdio Bellpuig	Plaça Sant Roc, 34, 1r., 25250, Bellpuig	107.3	N/D	Bellpuig	Ajuntament de Bellpuig
	2	Ràdio Ponent	Avinguda del Canal, 7, 25230, Mollerussa	106.8	N/D	Mollerussa	Ajuntament de Mollerussa
	3	Ràdio Seu FM	Carrer Doctor Robert, 3 Castellciutat, 25700, La Seu d'Urgell	107.2	http://www.radioseu.cat	La Seu d'Urgell	Ajuntament de La Seu d'Urgell
	4	Ràdio Sió	Ronda dels Comtes d'Urgell, s/n Edifici Casal Agramuntí, 25310, Agramunt	107.9	http://www.radiosio.cat	Agramunt	Ajuntament d'Agramunt
	5	Ràdio Torregrossa	Plaça Canalejas, 1, 25141, Torregrossa	95.7	N/D	Torregrossa	Ajuntament de Torregrossa
	6	Ràdio Tàrrega	Carrer del Prat, 12 Edifici Serveis Municipals, 25300, Tàrrega	92.3	http://www.radiotarrega.cat	Tàrrega	Ajuntament de Tàrrega
Vall d'Aran	1	Ràdio Les	Plaça Ajuntament, 1, 25540, Les	107.5	http://http://torismeles.com/?page_id=145	Les	Ajuntament de Les
TOTAL PROVÍNCIA	25						
TOTAL CATALUNYA	209						

Font: elaboració pròpia a partir de CAC, 2021.

Respecte a la situació de les ràdios comunitàries o del Tercer Sector l'any 2021, segons *l'Informe de la comunicació a Catalunya 2019–2020* (Niqui, i Segarra, 2021) existeixen 83 emissores. Això significa un descens respecte al nombre de ràdios que existien en anys anteriors. A causa d'accions administratives, algunes emissores van deixar d'emetre, com és el cas de Contrabanda FM, considerada una ràdio del Tercer Sector i que funcionava des de 1991. No obstant això, aquest sector s'ha vist enfortit en les seves emissions per Internet, ja que la consecució d'un permís per emetre per ones hertzianes és molt difícil d'obtenir. En aquest sentit, des de 2018, el programa Cultura Viva de l'Ajuntament de Barcelona va posar en marxa a internet la Xarxa de Ràdios Comunitàries de Barcelona (XRCB)⁷⁰, que l'any 2021 compta amb 51 emissores afiliades⁷¹, de les quals només 5 emeten en FM.

2.6. La Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual i el seu premi: història, evolució i estat actual

Un esdeveniment important per a la regulació del sector audiovisual a Catalunya va ser la creació del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), a partir de la Llei 8/1996, de 5 de juliol, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable⁷². Es tractava d'un òrgan assessor de la Generalitat que tenia la funció de vetllar per l'objectivitat i la transparència de la programació de les ràdios i les televisions catalanes. Més endavant aquest òrgan assessor es convertiria en una autoritat reguladora independent, a partir de la Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya⁷³, la qual va ser modificada per la Llei 3/2004, de 28 de juny, del CAC⁷⁴. Aquesta entitat és, doncs, l'autoritat independent de regulació de la comunicació

⁷⁰ <https://xrcb.cat/es/> (Consultat: 01-05-2020).

⁷¹ <https://xrcb.cat/es/l/estat-radios/> (Consultat: 01-05-2020).

⁷² <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/1/1996/07/05/8> (Consultat: 23-04-2021).

⁷³ <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/1/2000/05/04/2> (Consultat: 28-04-2021).

⁷⁴ <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/1/2004/06/28/3> (Consultat: 29-04-2021).

audiovisual de Catalunya. La seva finalitat és vetllar pel compliment de la normativa aplicable als prestadors de serveis, públics i privats, de comunicació audiovisual de Catalunya. Entre els seus objectius estan la defensa de la llibertat d'expressió i d'informació, del pluralisme, de la neutralitat i de l'honestedat informativa⁷⁵. L'any 2021, el CAC es regeix per les lleis de la seva creació, així com també pels principis establerts en la Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya, la qual és la llei marc del sector. En l'àmbit reglamentari es gestiona a partir de l'Estatut orgànic i de funcionament del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, que es va aprovar el 28 de febrer de 2001 pel Ple del CAC⁷⁶. Dins de la composició i el règim general del CAC, l'òrgan de govern i qui pren les decisions és el Ple, el qual està format pel president/a, el/la vicepresident/a i els i les consellers/es. Els acords són adoptats per majoria de vots dels presents. L'administració al servei del Consell, integrada per 68 persones, està dividida en quatre àrees: de Continguts, Jurídica, d'Estudis i Recerca, i de Serveis⁷⁷.

L'any 2004, el 21 de juliol, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya va prendre l'acord de crear la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA), la qual tenia per finalitat contribuir a fomentar la convivència, el respecte, el coneixement i l'intercanvi entre persones de diferents filiacions culturals i compartir l'experiència de la recreació i la renovació de la cultura catalana en els mitjans audiovisuals de Catalunya. Segons es va establir al moment de la seva creació, es volia que fos una iniciativa que reunís representants de diferents organitzacions culturals, empreses, institucions, col·lectius professionals, grups de recerca, entitats de suport, universitats, mitjans de comunicació i altres persones i òrgans que volguessin aconseguir una millor representació de la

⁷⁵ <https://www.cac.cat/index.php/cac/descripcio-del-cac> (Consultat: 09-06-2021).

⁷⁶ https://www.cac.cat/sites/default/files/2017-08/estatut_organic_cat_2016_0.pdf (Consultat: 22-06-2021).

⁷⁷ <https://www.cac.cat/cac/organitzacio> (Consultat: 30-04-2021).

multiculturalitat i la diversitat en els mitjans audiovisuals de Catalunya. La Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual va ser presentada de manera oficial en un acte públic, el 12 d'abril de 2005. Aquesta activitat va comptar amb la presència de la secretària per a la Immigració de la Generalitat, Adela Ros, del president del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Francesc Codina, del president de la Mesa i conseller del CAC, Joan Manuel Tresserras, i els dos vicepresidents de la MDA, Paco Martín, de la Comissió Periodisme Solidari del Sindicat de Periodistes de Catalunya, i Mònica Nadal, de la Fundació Jaume Bofill. Segons es ressenya a la memòria anual del CAC de l'any 2005⁷⁸, en aquella ocasió Tresserras va anunciar que “l'objectiu de la Mesa és promoure bones pràctiques per actuar en positiu, ja que no es tracta només d'evitar la presència d'estereotips i de tractar la diversitat amb cura, sinó d'aconseguir que la diversitat travessi amb naturalitat tota la programació”.

A través de les diferents accions que realitza la MDA es busca aconseguir els següents objectius, els quals estan publicats a la pàgina web de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual⁷⁹:

1. Reflexionar sobre la representació de la diversitat cultural als mitjans audiovisuals.
2. Normalitzar la diversitat i contribuir al fet que els i les professionals i els prestadors de serveis assumeixin la importància social, estratègica i pràctica d'incorporar la diversitat en els diferents continguts audiovisuals.
3. Fer actuacions en relació amb els operadors de ràdio i televisió, per tal que incorporin la dimensió de la diversitat en les seves estratègies empresarials i en els continguts de la programació.

⁷⁸ https://www.cac.cat/sites/default/files/2017-05/Memoria_CAC_2005_0.pdf (Consultat: 25-06-2021).

⁷⁹ <https://www.mesadiversitat.cat/qui-som/objectius> (Consultat: 15-06-2021).

4. Endegar projectes de recerca i formació i fer-ne difusió sobre el camp temàtic constituït per l'audiovisual, el fet migratori i la diversitat. Debatre temes específics en forma de seminari i potenciar els grups de treball.

5. Elaborar propostes adreçades al sector audiovisual per tal de col·laborar a la millor promoció dels valors de la diversitat.

Els òrgans que formen part de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual són: el Ple, la Permanent, la Presidència, la Presidència adjunta, les Vicepresidències i la Secretaria. L'òrgan que regeix la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual és el Ple, el qual està constituït per la Presidència, la Presidència adjunta, les dues Vicepresidències, la Secretaria i els i les membres de la MDA, tal com estableix el reglament de funcionament intern de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, aprovat el 17 de juliol de 2009⁸⁰. En el cas de la Permanent, en comptes de participar tots els membres de la MDA, ho fan els i les coordinadors/es dels grups de treball. La Presidència i la Presidència adjunta les exerceixen membres del Consell de l'Audiovisual de Catalunya i són nomenades pel Ple del CAC. Les Vicepresidències són exercides per membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, són escollides per votació pel Ple de la MDA i tenen una duració de 4 anys, renovables una sola vegada. La Presidència és l'encarregada de nomenar la persona que exercirà la Secretaria, la qual ha de formar part de l'administració del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, participa en les sessions de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual i té veu però no vot. La constitució dels grups de treball per aprofundir en temes específics del sector audiovisual es defineix en el Ple i la persona coordinadora de cada grup és escollida entre els mateixos membres.

⁸⁰ <https://www.mesadiversitat.cat/qui-som/reglament> (Consultat: 15-06-2021).

Joan Manuel Tresserras i Gajú va ser el primer president de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, entre els anys 2004, moment de la seva creació, i 2006. Domènec Sesnilo i Rius va ser el segon president, entre 2006 i 2008. La tercera presidenta va ser Dolors Comas d'Argemir, des del 2008 fins al 2010, quan va assumir la presidència Carme Figueras i Siñol. L'any 2021, després de 17 anys d'existència, el Ple de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual està conformat de la següent manera: la Presidència està a càrrec de Carme Figueras i Siñol, les Vicepresidències corresponen a Carles Solà i Serra (periodista de TV3) i Iolanda Tortajada Giménez (professora de la Universitat Rovira i Virgili), i la Secretaria està ocupada per Carmen Rincón Blázquez (treballadora del CAC). Hi ha dos grups de treball: Publicitat i diversitat sociocultural, creat l'any 2013, i Llenguatge esportiu audiovisual, de l'any 2016. El coordinador del primer grup és Nicolàs García Lorite, i el del segon, Raúl Martínez Corcuera. En el moment d'escriure aquestes línies no hi ha Presidència adjunta perquè Yvonne Griley i Martínez va deixar el càrrec el juny de 2021 després de 7 anys i encara està vacant. A banda dels càrrecs esmentats, la MDA compta amb 37 membres, els quals procedeixen de diferents àmbits professionals i acadèmics. La majoria són de l'àrea de la comunicació i específicament del periodisme. Les altres disciplines presents són la sociologia, el dret, l'antropologia, la pedagogia, l'educació, la filologia, les ciències polítiques, l'administració d'empreses, la història i la química, però tots amb molta experiència en temes relacionats amb la immigració i la diversitat cultural⁸¹.

L'any 2008, sota la presidència de Dolors Comas d'Argemir, es va elaborar un sistema d'indicadors de qualitat sobre diversitat cultural en l'audiovisual. Aquest sistema va ser creat a partir d'una proposta realitzada per Doris Boira (2006), la qual va tenir com a referència els codis de bones pràctiques dels mitjans audiovisuals i les recomanacions

⁸¹ <https://www.mesadiversitat.cat/qui-som/membres> (Consultat: 16-04-2021).

professionals d'Europa i Canadà. Els primers indicadors que es van establir i que van aparèixer publicats a la memòria del Consell de l'Audiovisual de Catalunya de 2008⁸² van ser els següents: 1) normalització de la diversitat, 2) diversificació: primer allò compartit que no allò diferent, 3) clau racional i no individual, 4) desdramatització de la immigració, 5) complexitat en el plantejament i el discurs, 6) cares diverses amb veus diverses. No obstant, en un altre document intern que es titula *Sistema d'indicadors sobre la diversitat cultural en l'audiovisual* (Boira, 2008) es ressenyen modificacions als indicadors, els quals es van ampliar de 6 a 7 perquè es va fer un canvi en el segon indicador, el qual es separa i passa de ser un: Diversificació; primer allò compartit que no allò diferent, a dos: Diversificació de la diversitat i Primer allò compartit que no allò diferent. El primer indicador és entès bàsicament com la representació de relacions entre persones de procedències diverses de manera habitual i quotidiana; el segon es refereix a qüestionar la imatge i el discurs homogeni sobre la persona immigrada i aconseguir visibilitzar la diversitat sociocultural de la realitat migratòria; el tercer busca identificar experiències que contribueixin a construir un nosaltres divers que vagi més enllà de mostrar els i les altres com a diferents; el quart identifica la presentació de situacions on es donen les relacions o els vincles tant entre persones de procedència o referents diversos com entre aquestes i les persones autòctones, ja sigui en contextos formals o informals sense excloure els conflictes; el cinquè intenta contrarestar l'habitual presentació del fenomen migratori en clau victimista-paternalista; el sisè posa en qüestió els estereotips i les generalitzacions sobre la immigració i la diversitat cultural; i el setè fa referència a una dimensió integral de la presència de la diversitat cultural, tant des del punt de vista quantitatiu com qualitatiu. Aquests indicadors seran el punt de partida de

⁸² <https://www.cac.cat/sites/default/files/2017-05/memoria2008.pdf> (Consultat: 15-04-2021).

les dimensions i indicadors que fem servir en l'anàlisi del nostre objecte d'estudi i que detallem en el punt 3.1.1. de la metodologia.

El mateix any 2008 es van convocar els primers Premis per a la Diversitat en l'Audiovisual. Segons s'explica en la memòria anual del Consell de l'Audiovisual de Catalunya de 2008, l'objectiu del premi era promoure una millor representació de la diversitat cultural en el mitjans audiovisuals de Catalunya. Malgrat que el premi es va convocar l'any 2008, l'atorgament del reconeixement es va lliurar l'any 2009 i és aquest el que va quedar registrat en la pàgina web de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual⁸³. En aquesta primera edició es van establir tres categories: a) televisió, b) ràdio i c) professional i/o trajectòria de foment de la diversitat en l'àmbit de la comunicació audiovisual. A partir de l'any 2012, s'afegeix la categoria producció audiovisual, i l'any 2017 la categoria web, que inclou espais en línia i YouTube, entre altres. Arran de les mesures previstes en el Reial Decret 463/2020, de 14 de març, per la qual es declarava l'estat d'alarma per la Covid-19, la dotzena edició del Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual va quedar suspesa i es va reprendre a principis del 2021, però a diferència d'edicions anteriors es va mantenir la data de l'any 2020. Encara que les bases del premi vigents en el moment d'escriure aquestes línies fan referència a totes les categories (programa de televisió, programa de ràdio, producció audiovisual, webs i trajectòria de foment de la diversitat en l'àmbit de la comunicació audiovisual), nosaltres només ressenyarem les relacionades amb la categoria B, que correspon a les produccions radiofòniques.

En relació amb els destinataris del premi, les bases plantegen que hi pot participar tota mena d'espai radiofònic o programa de producció pròpia de qualsevol ràdio, productora

⁸³ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts> (Consultat: 15-07-2021)

o persona física o jurídica, ja siguin associacions, entitats o sindicats, entre altres, que tinguin la seva seu social a Catalunya i que s'hagin emès a través d'un prestador que estatutàriament estigui sotmès a l'autoritat del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, independentment que s'hagin emès abans o després de la data de la convocatòria del premi, i els programes poden ser de ficció o no ficció. En relació amb els temes, els programes han de presentar alguns dels següents elements: 1) que fomentin les bones pràctiques en el tractament de la diversitat cultural, ja sigui de manera explícita o implícita, la qual consisteix en la representació i participació normalitzada de persones, contextos culturals diversos i processos migratoris, 2) que impulsin els valors per a una educació intercultural, 3) que permetin el diàleg i la interrelació entre les persones d'origens diversos, 4) que promoguin un enfocament de la interculturalitat i la migració de les persones que contribueixi a desmuntar estereotips, tòpics o rumors sense fonaments que normalment s'associen amb persones o col·lectius minoritaris, 5) que donin veu a persones d'origen divers en contextos socioculturals que no siguin els estereotipats, 6) que mostrin la convivència diària i la interrelació natural que s'estableix entre les persones d'origen divers i la societat autòctona amb total normalitat, 7) que donin suport per denunciar els discursos d'odi vers les persones migrades i les expressions de racisme i xenofòbia, 8) que generin situacions adequades per recordar i reflexionar sobre la memòria històrica de Catalunya, com a poble construït sobre la base de múltiples migracions però tot des de la situació actual⁸⁴.

En el cas de la presentació dels programes per a la dotzena edició del premi, les bases plantegen que el jurat avaluarà els materials de què ja es disposava en el fons documental de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual dels anys 2018-2019 i 2020,

⁸⁴ https://www.mesadiversitat.cat/sites/default/files/2021-02/Bases%20XII%20Premi%20MDA%202020_cat_2.pdf (Consultat 19-07-2021).

encara que no s'haguessin presentat a la convocatòria, i també els que es presentin al premi a partir de l'obertura de la convocatòria.

Les bases estableixen que les persones i/o els prestadors de serveis que vulguin participar hauran de presentar: l'imprès de la sol·licitud, un accés a l'obra en suport digital, o si es troba a la xarxa, l'adreça del lloc web on es pot consultar, una sinopsi de 125 paraules de l'obra, indicació de l'any de la producció, la data d'emissió i la durada del programa, i per últim, un escrit on consti l'acceptació de totes les bases de la convocatòria per part del prestador de servei que l'ha emès o l'emetrà.

Tal com s'explica en les bases del premi que estan publicades en la pàgina de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, el jurat el “formen persones expertes dels àmbits de la comunicació i de la diversitat cultural en la societat catalana i està facultat per interpretar aquestes bases, així com per resoldre'n qualsevol incidència. Contra la seva decisió no s'admetrà cap reclamació. El jurat es reserva el dret a deixar desert el premi⁸⁵ i a atorgar mencions específiques”.

La composició del jurat ha variat en cada edició del premi.

Primera edició, 2009: Dolors Comas d'Argemir, Carles Solà, Mònica Nadal, Iolanda Tortajada, Isidre Ramos, Josep Guinjaume i Remei Sipi.

Segona edició, 2010: Carme Figueras, Salwa El Gharbi, Doris Boira, Josep Guinjaume, Alícia Oliver, Alexis Cumenbatch i Dolors Comas d'Argemir.

Tercera edició, 2011: Carme Figueras, Dolors Comas d'Argemir, Doris Boira, Josep Guinjaume, Marta Muixí, Alícia Oliver, Isidre Ramos i Remei Sipi.

⁸⁵ Tal com va ocórrer l'any 2014, quan la categoria B, de produccions radiofòniques, del premi va quedar deserta.

Quarta edició, 2012: Carme Figueras, Doris Boira, Josep Guinjaume, Marta Muixí, Alicia Oliver, Isidre Ramos i Remei Sipi.

Cinquena edició, 2013: Carme Figueras, Dolors Comas d'Argemir, Josep Guinjaume, Marta Muixí, Alícia Oliver, Isidre Ramos, Remei Sipi, Beatriu Guarro i Paco Martín.

Sisena edició, 2014: Carme Figueras, Dolors Comas d'Argemir, Javier Bonomi, Doris Boira, Beatriu Guarro, Raúl Martínez, Alicia Oliver, Sebastià Porras i Isidre Ramos.

Setena edició, 2015: Carme Figueras, Yvonne Griley, Doris Boira, Dolors Comas d'Argemir, Beatriu Guarro, Amparo Huertas, Saoka Kingolo, Alícia Oliver i Remei Sipi.

Vuitena edició, 2016: Carme Figueras, Yvonne Griley, Alícia Oliver, Javier Bonomi, Doris Boira, Dolors Comas d'Argemir, Beatriu Guarro, Amparo Huertas, Saoka Kingolo i Remei Sipi.

Novena edició, 2017: Carme Figueras, Yvonne Griley, Carles Solà, Alícia Oliver, Javier Bonomi, Beatriu Guarro, Salwa L'Aouaji El Gharbi i Saoka Kingolo.

Desena edició, 2018: Carme Figueras, Yvonne Griley, Dolors Comas d'Argemir, Alícia Oliver, Javier Bonomi, Beatriu Guarro i Salwa L'Aouaji El Gharbi.

Onzena edició, 2019: Carme Figueras, Yvonne Griley, Doris Boira, Dolors Comas d'Argemir, Lena de Botton, Amparo Huertas, Raúl Martínez, Alícia Oliver, Javier Bonomi i Iolanda Tortajada.

Dotzena edició, 2020: Carme Figueras, Yvonne Griley, Alicia Oliver, Remei Sipi, Amparo Huertas, Raúl Martínez, Albert Torras, Javier Bonomi, Salwa El Gharbi i Beatriu Guarro.

El número de produccions rebudes i avaluades en cada edició del premi també ha anat variant. En la primera edició es van rebre deu productes, en la segona sis, en la tercera catorze, en la quarta quinze, en la cinquena onze, en la sisena se'n van avaluar set però va quedar deserta, en la setena set, en la vuitena sis, en la novena set, en la desena onze, en l'onzena dotze i finalment, en la dotzena catorze. Els noms i les emissores on es van emetre els programes que van participar en cada edició del es detallen al punt 4.1.

Hi ha dues vies perquè les produccions radiofòniques es presentin al premi: una és que la ràdio, productora, associació o entitat s'assabenti de la crida per a la presentació de candidatures al premi i hi enviï un programa directament, tal com estableixen les bases; la segona és quan algun/a membre de la MDA té informació d'un programa que pugui ser avaluat i considerat una bona pràctica i el presenta a la resta de membres (Iolanda Tortajada, comunicació personal, 16 d'octubre de 2020) .

Normalment, per la quantitat de productes que s'han d'avaluar, el jurat es divideix en grups per revisar totes les produccions que han arribat per les dues vies; mai és una sola persona qui valora un producte. Per tal d'evitar biaixos, sempre són tres com a mínim, a banda de l'avaluació final, en què participen tots els membres del jurat (Carme Figueras, comunicació personal, 16 d'octubre de 2020).

Des dels inicis del premi, l'any 2009, el jurat sempre ha explicitat a través d'una glosa les raons dels reconeixements atorgats, la qual és un document intern que no es publica i només se'n fa una breu ressenya a la pàgina web de la MDA. A l'inici el premi tenia una dotació en metàl·lic, però al poc temps es va decidir que aquest havia de ser un reconeixement amb valor propi i no vinculat a una recompensa econòmica (Carme Figueras, comunicació personal, 16 d'octubre de 2020).

El lliurament del premi es fa en un acte públic en el marc de les jornades anuals de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, per a les quals cada any se selecciona un tema diferent relacionat amb la diversitat cultural. En aquest espai es presenta una mostra de les produccions guanyadores i els respectius productors/es i/o conductors/es expliquen la seva experiència.

Figura 4. Luz Cassino, productora del programa *Barreja't amb mi*

Font: fotografia de l'autora, 2017.

3. Metodologia

Donada la naturalesa d'aquesta recerca, que pretén analitzar les bones pràctiques d'emissores locals de Catalunya com a espais de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones, considerem que la metodologia qualitativa és la més apropiada perquè ens permet acostar-nos a les interaccions socials, incloent-hi elements determinants tals com el context, la funció i el significat d'aquestes. Els mètodes qualitius prenen en compte els sentiments, les idees i les motivacions dels éssers humans, com a experiències viscudes i percebudes per ells i no com a coses que desenvolupen una influència externa i causal sobre l'individu i el seu entorn (Martínez, 2000).

Segons expliquen Taylor i Bogdan (1987), les recerques qualitatives permeten assegurar una estreta relació entre les dades obtingudes i allò que realment la gent diu i fa, atès que l'investigador/a ha de desenvolupar el seu estudi observant la gent en la seva vida quotidiana, escoltant-la parlar sobre el que té al cap i veient els productes que realitza. A més, agreguen Taylor i Bogdan, el científic social qualitatiu és encoratjat a crear els seus propis mètodes i a posar-los al seu servei perquè mai sigui esclau d'un procediment o tècnica en concret. Això no significa que l'investigador arrisqui la precisió de les dades i dels nous coneixements, ja que tot procés de recerca qualitativa “es una pieza de investigación sistemática conducida con procedimientos rigurosos, aunque no necesariamente estandarizados” (Taylor i Bogdan, 1987: 22).

Hernández-Arteaga (2012) afirma que la recerca qualitativa té el seu origen en l'antropologia cultural, a partir de l'estudi de les creences i els patrons de comportament de grups petits. A més, explica que és pròpia de les ciències socials, que té postulats teòrics específics i que fa servir tècniques de recol·lecció inductives que busquen

explorar i interpretar les relacions socials. És en les ciències socials on es plantegen les diferents maneres d'abordar un fet i els seus actors, és a dir, el fenomen social, des d'una perspectiva teòrico-metodològica. En aplicació de la perspectiva fenomenològica, la investigació qualitativa analitza la conducta humana i el quefer de la gent, què diu i què fa aquesta, producte de la manera en què es defineix el seu món, i per tant té com a tasca fonamental generar continus processos d'interpretació i reinterpretació de la realitat que s'expressa en les relacions socials i els productes que elaboren els actors. En la nostra recerca, l'estudi dels programes seleccionats ens ofereix l'oportunitat d'analitzar els discursos que s'elaboren mitjançant diferents gèneres radiofònics. Malgrat que hi ha un debat teòric no tancat sobre la definició dels mateixos (Martínez-Costa i Herrera, 2005), nosaltres els entenem com a estratègies comunicatives que impliquen determinades regles o lleis de producció i que generen com a resultat missatges de diferents tipus (Mata i Scarafia, 1993).

La nostra recerca és empírica i descriptiva. Segons explica Arias (1999), els estudis descriptius mesuren de forma independent les variables, tot i que no es formulen hipòtesis. Aquesta recerca té un caràcter descriptiu, ja que s'estudien casos específics, ressaltant les propietats o característiques de l'objecte d'estudi. S'aborda el fenomen tal com es dona en el seu context natural per posteriorment analitzar-lo.

Per obtenir la informació analitzada en la nostra recerca es van establir tres accions: la primera, aconseguir i escoltar els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual entre els anys 2009 i 2019, els quals estan recollits a la taula 9; la segona, visitar les ràdios implicades per entrevistar els/les directors/es i/o els/les productors/es o conductors/es dels espais radiofònics premiats (vegi's la taula 14); la tercera acció va ser fer entrevistes en profunditat a tres membres de la MDA: la presidenta, Carme

Figueras; la vicepresidenta, Iolanda Tortajada; i la secretària, Carmen Rincón, ressenyades a la taula 15.

Taula 9. Programes seleccionats per a l'anàlisi

Nº	Nom del Programa	Any d'atorgament del premi	Nom de la ràdio
1	<i>Barreja't amb mi</i>	2009	Ràdio Cubelles
2	<i>Nines russes</i>	2010	Ràdio Ciutat de Badalona
3	<i>Els cinc cantons</i>	2011	Ràdio Arenys
4	<i>Per tot el món</i>	2012	Mataró Ràdio
5	<i>Mosaic</i>	2013	Ràdio Esparreguera
6	<i>La tertúlia del fòrum</i>	2015	Olesa Ràdio
7	<i>Annour</i>	2016	Ràdio Mollet
8	<i>Món possible</i>	2017	Ràdio 4
9	<i>Radio Àfrica</i>	2018	Betevé
10	<i>D'aquí i d'allà</i>	2019	El Prat Ràdio

Font: elaboració pròpia.

Al mateix temps vam definir les preguntes que faríem a les persones entrevistades per tal de generar una reflexió més profunda que reflectís la seva visió pròpia i personal sobre el tema investigat (Sampieri, 2018). A partir de la definició de bones pràctiques que hem desenvolupat al marc teòric (apartat 2.4), i per donar resposta al nostre objectiu general relacionat amb l'avaluació de les bones pràctiques en matèria d'integració, diàleg i convivència entre població immigrada i autòctona, vam elaborar tres qüestionaris oberts: el primer amb preguntes per als directors/es o coordinadors/es de les emissores, amb el qual volíem conèixer el context on es van emetre els programes i saber si les ràdios promovien els temes relacionats amb el nostre objecte d'estudi de manera puntual o transversal dins de la seva programació; el segon per als productors/es i/o conductors/es dels programes analitzats, on el més important era conèixer en detall tot allò relacionat amb la creació, la producció i la sostenibilitat dels programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. El tercer qüestionari tenia el propòsit d'aprofundir en l'experiència dels membres de la Mesa per a la Diversitat en

l'Audiovisual en relació amb el nostre objecte d'estudi. Els resultats d'aquestes entrevistes els hem fet servir de manera transversal en tota l'anàlisi perquè la seva visió ens facilita una millor comprensió dels elements generats dels programes analitzats com a bones pràctiques radiofòniques en matèria d'integració de les persones immigrades (annex 1).

Els aspectes tractats en el primer qüestionari són els següents:

- a) **Desenvolupament organitzacional.** En aquest bloc vam preguntar sobre el procés de creació de la ràdio, la seva personalitat jurídica i estructura organitzativa, i les seves característiques.
- b) **Evolució històrica de l'emissora i vinculació amb la comunitat.** Aquest bloc estava centrat, per una banda, en l'evolució de l'emissora i els seus moments més importants, i per l'altra, en com coneix la ràdio les necessitats de la seva audiència, quines vinculacions té amb la comunitat, les entitats, les institucions i les associacions del seu entorn, i també quina és la seva utilitat per a la comunitat.
- c) **Aspectes tècnics generals.** En aquest punt, vam preguntar sobre la cobertura de l'emissora: la seva potència, a quines comunitats arriba, i on s'escolta.
- d) **Ressenya general de la programació.** El propòsit d'aquest apartat era conèixer l'evolució de la programació de la ràdio, per determinar en quin moment hi van aparèixer els elements relacionats amb la migració, la convivència i el diàleg.
- e) **Anàlisi de la programació i comparació amb el projecte polític de la ràdio.** Aquest aspecte era de summa importància per a la nostra recerca perquè ens permetia conèixer detalls de la ubicació del programa premiat dins de la graella de l'emissora, si aquest era una experiència radiofònica aïllada de la ràdio o n'hi havia d'altres. Els altres objectius d'aquestes preguntes eren saber si la ràdio

tenia una política o manual d'estil i continguts que orientés la producció radiofònica i quins eren els seus principis bàsics. En relació amb la producció de continguts, en els aspectes generals ens interessava conèixer quina era la proporció entre els programes produïts per l'equip de la ràdio i els produïts per col·laboradors/es externs i si havia un procés previ a la sortida en antena dels programes; i en aspectes específics, quin tipus de continguts es promovien relacionats amb la migració i la convivència i com s'inclouen a la programació.

- f) **Sostenibilitat organitzativa.** Aquest tema ens resultava important per determinar qui prenia les decisions dins de l'emissora, si era el mateix director/a o hi havia un consell directiu i si hi participaven els i les productors/es dels programes analitzats. També ens permetia saber si hi havia persones immigrades en la plantilla de l'emissora.
- g) **Sostenibilitat econòmica.** L'objectiu de preguntar sobre aquest aspecte era saber si l'emissora tenia la capacitat de mantenir-se econòmicament a curt, mitjà i llarg termini. A més de determinar, per una banda, si en els seus pressupostos estaven inclosos els programes premiats, i per l'altra, la seva dotació econòmica per produir altres programes relacionats amb la immigració, el diàleg i la convivència.

En el cas del segon qüestionari, adreçat a productors/es o conductors/es dels programes premiats, vam consultar sobre els següents aspectes:

- a) **Aspectes de producció.** En aquest bloc vam preguntar sobre com va néixer la idea del programa, i quines eren les seves característiques i els seus objectius. També qui participava en la producció del programa, com s'establia la relació amb els actors que participaven en el programa, si existia una relació directa amb l'audiència i quins eren els mecanismes que s'utilitzaven per assolir-la.

Aquesta informació ens oferia detalls sobre el context dels programes analitzats des d'una visió retrospectiva, la qual cosa ens permetia saber si en la definició del programa hi havia hagut claredat en la identificació del problema al qual volien buscar solució i si els seus objectius donaven resposta al problema, els quals són dos elements bàsics pel que fa a identificació de bones pràctiques, tal com hem descrit al punt 2.4.

- b) **Elements que fomenten el diàleg i la convivència.** En aquesta secció del qüestionari volíem aprofundir de manera transversal en els elements de les quatre dimensions i els seus indicadors aplicats en la nostra anàlisi dels programes. Preguntàvem com es definien els continguts del programa, si la direcció de la ràdio tenia veu i vot en aquesta definició, quines eren les principals temàtiques abordades en el programa i per què, de quina manera participaven les persones immigrades en el programa, si consideraven que aquest promovia el diàleg i la convivència entre persones immigrades i autòctones i finalment si hi havia hagut dificultats a l'hora de triar els actors del programa per diferències culturals o religioses o temes que no volien tractar. També ens interessava saber si des de la producció i conducció del programa s'evitava la utilització del llenguatge paternalista.
- c) **Sostenibilitat econòmica del programa.** Aquest apartat és rellevant perquè és un dels elements que s'ha d'identificar quan s'avalua una bona pràctica, tal com ho hem explicat en el punt 2.4, ja que moltes experiències en el camp de la comunicació són excel·lents iniciatives, però amb molt poca durada pel fet que no poden sostenir-se per raons econòmiques.

El tercer qüestionari, adreçat als membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, el vam dividir en tres seccions: la primera sobre el paper de les ràdios

locals en la generació de vincles i inclusió comunitària, concretament pel que fa a la capacitat de les ràdios locals per generar vincles i afavorir la integració de les persones immigrades, l'habilitat per promoure la seva participació en la programació i si s'hauria de regular aquest accés; la segona secció era referent a les bones pràctiques a la ràdio local en relació amb el Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual, específicament com ha definit la MDA quines són les característiques, els criteris i les condicions per determinar si els programes aconsegueixen representar la diversitat etnocultural de les comunitats; i la tercera estava referida a les bones pràctiques de comunicació i integració de les persones immigrades, especialment quines adaptacions, pràctiques radiofòniques i formes de participació haurien de posar en marxa les ràdios locals per poder ser més integradores i participatives.

3.1. Tècniques de recerca

En un primer moment, per al processament de les dades, tant les obtingudes dels programes analitzats com de la documentació generada per les emissores objecte d'estudi i les respectives entitats locals en les quals es defineixen els lineaments de la política de programació dirigits a promoure la integració, el diàleg i la convivència, s'ha portat a terme una anàlisi de contingut qualitativa utilitzant una plantilla administrada en Word que inclou les dimensions i els indicadors que hem definit a partir dels indicadors utilitzats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA) per valorar els continguts emesos pels programes premiats i que es detallen en el punt 3.1.1. Després s'apliquen dos nivells d'anàlisi: en el primer s'identifica la presència de les dimensions i els indicadors dins dels discursos radiofònics i en el segon, els elements relacionats amb les bones pràctiques, els espais de diàleg i la convivència (Bica, 2007; Gilroy, 2008; Rayo, 2013).

Com a segona tècnica ens havíem plantejat, en la primera etapa de la recerca, fer observació participant, entesa com una tècnica de recerca que té per objectiu observar els processos de treball o creació sobre el terreny (Castelló, 2008). Aquesta tècnica ens permetria conèixer de manera directa les dinàmiques de producció de cada programa, la forma d'elaboració dels continguts i la relació amb les fonts i l'audiència. No obstant, la realitat dels programes analitzats ens va portar a descartar-ho, ja que només tres es produïen en el moment de fer la nostra recerca. En aquest sentit, es va decidir realitzar una observació directa simple per conèixer els diferents espais de les ràdios, els llocs on es produïen els programes, els espais de relació entre les persones contractades i les voluntàries, i el funcionament general de les ràdios que promovien aquests programes. Aquesta observació ens va permetre conèixer el grau d'implicació de les ràdios amb la comunitat i les transformacions que han sofert moltes d'elles, que han passat de ser petites ràdios a projectes comunicacionals més complexos, on s'integren altres mitjans de comunicació dels respectius ajuntaments.

Finalment, es van realitzar les entrevistes en profunditat amb els i les directors/es de les ràdios i els i les productors/es i/o conductors/es dels programes per conèixer com entenien i posaven en pràctica els conceptes d'espais de diàleg, integració, convivència i bones pràctiques. Per aprofundir en aquests conceptes i complementar l'anàlisi dels programes també vam fer entrevistes en profunditat a tres membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA).

A continuació explicarem en detall cadascuna de les tècniques que hem fet servir en aquesta recerca.

3.1.1. Anàlisi de contingut qualitativa: dimensions i indicadors

En les taules 10, 11, 12 i 13 presentem les quatre dimensions que hem definit a partir dels set indicadors utilitzats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual per seleccionar i premiar els programes radiofònics com a bones pràctiques, que són: a) normalització de la diversitat cultural, b) diversificació de la diversitat, c) primer allò compartit que allò diferent, d) clau relacional i no individual, e) desdramatització de la immigració, f) complexitat en el plantejament i el discurs i g) cares diverses amb veus pròpies (Boira, 2008). Hem decidit establir quatre dimensions, fusionant alguns dels indicadors que fa servir la Mesa, perquè hem considerat que d'aquesta manera són més operatius i per tant ens han permès codificar els continguts més fàcilment, afavorint la comparació entre els programes analitzats. Les quatre dimensions són: a) normalització de la diversitat cultural, b) diversificació de la diversitat, c) relacions dins de la diversitat (en aquesta tercera dimensió hem fusionat els indicadors de la MDA “primer allò compartit que allò diferent” i “clau relacional i no individual”), i d) desdramatització de la immigració (en aquesta quarta dimensió hem integrat els indicadors de la MDA “complexitat en el plantejament i el discurs” i “cares diverses amb veus pròpies”). Cada una de les quatre dimensions noves té els seus indicadors, que es detallen a continuació.

Normalització de la diversitat cultural

Quan es parla de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, ens referim a la representació dels diferents col·lectius en la seva convivència quotidiana i les seves maneres de conèixer. En relació amb els indicadors corresponents a aquesta dimensió ens trobem amb: 1) la temàtica, la qual fa referència als diferents temes que es tracten al programa. Aquest indicador està directament relacionat amb el segon, 2) les fonts/actors que participen al llarg del programa. El tercer indicador és 3) el discurs, on busquem les

maneres d'enunciar els temes, ja sigui de forma més propera, a través de testimonis, o amb un llenguatge més neutre i informatiu. Un altre dels indicadors importants és 4) les imatges sonores, enteses com totes les sensacions produïdes a partir del desenvolupament del discurs oral en un temps específic i sobre determinades temàtiques que generen un clima de comprensió en l'audiència, i identificades a partir de la presència de descripcions i l'ús de recursos expressius i evocatiu (Balsebre, 1996; Pardos, 2017). L'indicador 5) llengües, fa referència a l'ús habitual del català com a llengua vehicular del programa, però també es refereix a la utilització del castellà per part dels entrevistats i com aquesta acció no genera obstacles per establir un diàleg entre els actors. I finalment tenim un darrer indicador, 6) la representació, que és la manera com apareixen dins del programa les persones immigrades, ja sigui a través de la seva pròpia veu o d'una altra persona que les representi o "parli per elles". En el primer cas es considera representació directa i en el segon, representació indirecta.

Taula 10. Dimensió "Normalització de la diversitat cultural" amb els seus indicadors

Normalització de la diversitat cultural
Temàtica
Fonts/actors
Discurs
Imatges sonores
Llengües
Representació

Font: elaboració pròpia sobre la base de Boira, 2008.

Diversificació de la diversitat

La segona dimensió, diversificació de la diversitat, al·ludeix al fet de trobar en les produccions analitzades actors que tinguin diverses procedències, edats, sexes i altres característiques diferenciadores. També ens apareixen dins d'aquesta dimensió els discursos i les opinions, les quals poden ser diferents o homogènies; i per últim la

visibilització de la diversificació sociocultural, que és la manera com es presenta la realitat migratòria actual.

Taula 11. Dimensió “Diversificació de la diversitat” amb els seus indicadors

Diversificació de la diversitat
Edat
Sexe
Discursos i opinions diferents/ homogenis
Visibilitzar la diversificació sociocultural

Font: elaboració pròpia sobre la base de Boira, 2008.

Relacions dins de la diversitat

La tercera dimensió, relacions dins de la diversitat, es refereix a com es relacionen entre si els diferents col·lectius que viuen a les localitats i de quina manera creen vincles afectius i associatius entre ells i amb les persones autòctones. Quan analitzem els indicadors dins d'aquesta dimensió es busca la presència d'un nosaltres divers *versus* un “els altres” com els diferents que s'han d'integrar. També els tipus de relacions i/o vincles que s'estableixen entre els actors participants dins dels programes.

Taula 12. Dimensió “Relacions dins de la diversitat” amb els seus indicadors

Relacions dins de la diversitat
Nosaltres divers
Els altres / les altres
Relacions, vincles i conflictes (diversos/diversos, diversos/autòctons)

Font: elaboració pròpia sobre la base de Boira, 2008

Desdramatització de la immigració

Per últim, la desdramatització de la immigració permet la comprensió dels processos migratoris de les persones des d'una perspectiva multifactorial i no solament des de l'habitual representació de les persones immigrades com a víctimes, que genera actituds

paternalistes per part de diferents sectors autòctons (periodistes, productors/es, locutors/es, directors/es de mitjans de comunicació, polítics i entitats migratòries, entre altres). Aquesta dimensió la identifiquem a través de la presència de discursos amb èmfasi paternalista o victimista i l'ús d'expressions que evidencien la necessitat per part dels autòctons de resoldre els problemes de les persones immigrades i no de promoure el desenvolupament de les seves capacitats. També s'inclou l'anàlisi dels missatges que transmeten un discurs ric i ple de matisos que permet qüestionar els estereotips i les generalitzacions que es fan sobre la immigració i la diversitat cultural, tot això a partir de la presentació d'un plantejament divers amb diferents nivells d'elements de contrast.

Taula 13. Dimensió “Desdramatització de la immigració” amb els seus indicadors

Desdramatització de la immigració
Victimista –paternalista
Plantejament divers

Font: elaboració pròpia sobre la base de Boira, 2008.

Després d'escoltar els programes i registrar-los en les plantilles administrades en Word vam fer l'anàlisi de les quatre dimensions i els seus indicadors plantejats en les taules 10, 11, 12 i 13, els quals representen les categories discursives procedents de les categories conceptuals que hem establert dins del marc teòric a partir dels conceptes teòrics clau que ens han permès comprendre les bones pràctiques de les ràdios locals de Catalunya en matèria d'espais de diàleg i convivència entre la comunitat autòctona i les persones immigrades. La teoria social que ha servit de vehicle entre les categories conceptuals i les discursives ha estat la teoria del diàleg (Velasco i Alonso, 2009). En aquesta teoria els elements d'estudi són: l'acció en si, que en el nostre cas seria la trobada que esdevé dins dels programes i que permet que es generi el fet de dialogar, per assolir el qual primer s'ha d'entendre allò de què que es parla; el discurs, el qual es refereix a allò que es diu i com es diu, i un tercer element que són els participants i la

comprensió de l'altra persona que parla. És mitjançant un entrecruament de discursos i amb l'interès, per part dels que es comuniquen, per entendre l'altre quan es generen els acords, els desacords i fins i tot els conflictes. Segons Buber existiria, per tant, un diàleg de veritat i un diàleg fals (Buber, 1993). Una vegada que hem identificat i analitzat els elements discursius que fomenten el diàleg i la convivència en cadascun dels programes hem fet una comparació per determinar la recurrència, la relació existent entre ells i de quina manera els programes entenen i reflecteixen el diàleg, la diversitat i la convivència. Finalment, hem realitzat una valoració general del que s'ha fet i què falta per fer en les ràdios locals de Catalunya, a partir de l'experiència dels programes premiats per a la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, en matèria de foment del diàleg i la convivència entre persones immigrades i autòctones.

3.1.2 Entrevistes en profunditat amb els i les directors/es de les emissores i els i les productors/es dels programes analitzats

L'altra tècnica de recollida d'informació que vam fer servir és l'entrevista en profunditat. En el nostre cas les entrevistes van ser semiestructurades, no estandarditzades i obertes, cosa que va permetre seguir un fil conductor i desenvolupar temes comuns i també personalitzats amb cadascun dels entrevistats. Això també ens va permetre trobar coincidències i diferències entre els mateixos (Taylor i Bogdan, 1987).

Les entrevistes en profunditat es van fer amb els i les directors/es de les emissores i els i les productors/es i/o conductors/es dels programes guanyadors del premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. Les entrevistes van tenir dos models: el primer, adreçat als directors/es de les emissores, sobre aspectes generals de la ràdio, com desenvolupament del projecte radiofònic, evolució de la ràdio i relació amb la comunitat, aspectes tècnics generals, ressenya general de la programació, anàlisi de la

programació i comparació amb el projecte i els objectius de la ràdio, sostenibilitat organitzativa i econòmica. El segon model es va utilitzar amb els i les productors/es i/o conductors/es i va estar relacionat amb els aspectes més específics relatius a la producció dels programes, a la seva sostenibilitat econòmica i als elements que fomenten el diàleg i la convivència.

Taula 14. Directors/es i productors/res o conductors/res entrevistats

Nº	Nom del programa	Any d'atorgament del premi	Nom de la ràdio	Tipus d'emissora	Director/a de la ràdio	Data i duració de l'entrevista	Productor/a-conductor/a del programa	Data i duració de l'entrevista
1	<i>Barreja't amb mi</i>	2009	Ràdio Cubelles	Ràdio municipal	Àngels Fuster Bau	21/06/2017 58'20"	Luz Cassino	17/11/2017 53'29"
2	<i>Nines russes</i>	2010	Ràdio Ciutat de Badalona	Ràdio municipal	Josep Viñeta Balsells	23/06/2017 42'22"	Cristina Pitaquer	10/02/2018 34'12"
3	<i>Els cinc cantons</i>	2011	Ràdio Arenys	Ràdio municipal	Josep González Bayo	16/06/2017 34'06"	Isabel Artero	26/06/2018 Per correu electrònic
4	<i>Per tot el món</i>	2012	Mataró Ràdio	Ràdio municipal	Mei Ros	16/06/2017 21'44"	Hicham Bouricha	15/11/2021 Per correu electrònic
5	<i>Mosaic</i>	2013	Ràdio Esparreguera	Ràdio municipal	Imma Muñinos	30/06/2017 18'45"	Jordi Mestre	27/06/2018 Per correu electrònic
6	<i>La tertúlia del fòrum</i>	2015	Olesa Ràdio	Ràdio municipal	Anna Casado Godino	11/07/2017 Per correu electrònic	Joan Pascual	06/09/2018 Per correu electrònic
7	<i>Annour</i>	2016	Ràdio Mollet	Ràdio municipal	Ainhoa Martín	22/06/2017 23'10"	Carles Peña	22/06/2017 17'40"
8	<i>Món possible</i>	2017	Ràdio 4	Ràdio estatal	Vicenç Sanclemente	14/11/2020 45' 12"	Olga Rodríguez	30/05/2017 1'20"
9	<i>Ràdio Àfrica</i>	2018	Betevé	Ràdio municipal	Sergi Vicente	26/10/2020 63' 04"	Tania Adam	15/05/2020 57'26"
10	<i>D'aquí i d'allà</i>	2019	El Prat Ràdio	Ràdio municipal	Imanol Crespo	15/10/2019 26'20"	Julieta Romero i Jesús Gómez Pujol	15/10/2019 45'19"

Font: elaboració pròpia.

3.1.3. Entrevistes en profunditat amb membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

Per completar l'anàlisi dels programes de ràdio també vam realitzar entrevistes en profunditat amb tres membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. Això ens va permetre obtenir un major nivell de profunditat en la comprensió del tema, ja que vam entrevistar expertes que van fer un seguiment de més de deu anys de les diferents propostes que s'han fet per al premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. Aquesta visió ens va oferir les diferents perspectives de les entrevistades sobre les bones pràctiques en la ràdio en matèria de representació de la diversitat i de quina manera entenien el diàleg intercultural a través d'aquest mitjà. De tots els membres de la MDA vam escollir la presidenta, la vicepresidenta i la secretària de l'entitat, perquè vam considerar que amb la seva experiència dins de la MDA al llarg dels anys que s'han atorgat els premis, la seva formació professional i acadèmica i el seu coneixement sobre la matèria aconseguiríem la profunditat i la reflexió necessàries per arribar a una bona comprensió de l'objecte d'estudi.

Taula 15. Membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual entrevistades

Nom	Càrrec	Data i duració de l'entrevista
Carme Figueras i Siñol	Presidenta	16/10/2020 57'
Iolanda Tortajada Giménez	Vicepresidenta	16/10/2020 43'
Carmen Rincón Blázquez	Secretària	28/10/2020 Per correu electrònic

Font: elaboració pròpia.

A continuació es detalla el perfil professional de cadascuna de les expertes entrevistades:

- Carme Figueras i Siñol: presidenta de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. Diplomada en ciències físiques per la Universitat de Barcelona,

és tècnica de l'Administració Local. L'any 2010 va ser nomenada membre del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (Mesa Diversitat, 2020).

- Iolanda Tortajada Giménez: vicepresidenta de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. Llicenciada en Sociologia per la UAB i doctora per la UB. Degana de la Facultat de Lletres de la Universitat Rovira i Virgili, membre del grup de recerca Asterisc, de la mateixa universitat, i investigadora del Centre Especial de Recerca en Teories i Pràctiques Superadores de Desigualtats de la UB (CREA). Ha publicat diversos articles sobre les ràdios locals en revistes arbitrades (Mesa Diversitat, 2020).
- Carmen Rincón Blázquez: psicòloga amb experiència de més de 38 anys en l'administració de la Generalitat ocupant diversos càrrecs en diferents departaments, sempre en relació amb les persones usuàries i les associacions que les representen. Des de l'any 2005 és secretària de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual.

Una vegada que vam tenir totes les entrevistes als directors/es i als productors/es o conductors/es vam fer una agrupació preliminar per temes i vam establir uns eixos (taula 16) que ens van permetre estudiar el seu significat i la relació entre ells. A partir d'aquestes classificacions i comparacions vam realitzar l'informe de les entrevistes, on s'inclouen les conclusions obtingudes de la seva anàlisi. Per complementar-ho vam aprofitar les reflexions obtingudes de les entrevistes en profunditat amb les expertes de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. Aquests elements ens van permetre triangular els resultats amb els trobats a través de les altres tècniques de recerca utilitzades.

Taula 16. Eixos de les entrevistes en profunditat amb els i les directores de les ràdios i els i les productores i/o conductores dels programes

Eixos de les entrevistes amb els i les directores de les ràdios	Eixos de les entrevistes amb els i les productores i/o conductores dels programes
a) Història de la ràdio b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors/es c) Programació d) Continguts relacionats amb les persones immigrades e) Sostenibilitat organitzativa f) Sostenibilitat econòmica	a) Origen de la idea b) Procediments de producció c) Relació amb els actors que participen al programa d) Relació amb l'audiència e) Participació de persones immigrades f) Promoció del diàleg i la convivència g) Dificultats per escollir els actors del programa h) Evolució del programa i) Bones pràctiques radiofòniques en relació amb el tractament de la immigració j) Futur del programa k) Sostenibilitat econòmica l) Horari del programa

Font: elaboració pròpia.

Figura 5. Cristina Pitaquer, productora del programa *Nines russes*

Font: fotografia de l'autora, 2017.

4. Anàlisi dels resultats

4.1. Els programes premiats i les respectives emissores

Les deu experiències radiofòniques que formen el grup de programes analitzats són totes elles de ràdios públiques locals (municipals), excepte el cas de Ràdio 4, que és pública però no local. No n'hi ha cap que sigui d'una ràdio privada, ni tampoc d'una ràdio comunitària (o del tercer sector). S'han analitzat els programes guanyadors dels Premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual en la categoria B de programa de ràdio entre els anys 2009 i 2019. Ràdio 4 no és una emissora local, però l'hem mantinguda a la mostra perquè va guanyar el premi de l'any 2017. En alguns casos l'espai premiat és un programa d'una única emissió, i en d'altres es tracta de diverses emissions d'un mateix programa. La duració és molt variada i inclou des de programes de petit format fins a uns altres de llarga durada. La periodicitat també varia: n'hi ha de setmanals, quizenals, mensuals i d'emissió única. Totes les ràdios pertanyen a empreses públiques municipals, constituïdes a partir dels anys vuitanta i noranta i que tenen finançament directe dels ajuntaments, excepte Ràdio 4, que forma part de Ràdio Nacional d'Espanya.

Els programes presenten diferents característiques segons la seva estructura i intencionalitat. Per exemple: d'una banda, hi ha emissions més divulgatives amb una clara intenció educativa, i de l'altra, hi ha les que tenen objectius més informatius que busquen donar a conèixer una problemàtica i les seves implicacions. També trobem en els programes la utilització de diversos gèneres informatius, com l'entrevista, el reportatge, la notícia, el debat i la tertúlia. En aquest primer punt dels resultats presentarem cada un dels programats analitzats dins de la recerca. Els desenvoluparem en l'ordre en què van guanyar els premis de la Mesa per a la Diversitat en

l'Audiovisual. A més, inclourem informació detallada de les emissores on es van emetre.

Taula 17. Programes seleccionats per a l'anàlisi

Nº	Nom del Programa	Any d'atorgament del premi	Nom de la ràdio	Sector	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Títular de l'emissora	Títular de la persona i/o entitat productora	Conductor/ Conductora
1	<i>Barreja't amb mi</i>	2009	Ràdio Cubelles	Ràdio municipal	Divulgatiu	Setmanal (diumenges de 11h a 1:30h)	30'	Febrer 2008- Juliol 2013	Ajuntament de Cubelles	Asociación por Derecho Propio	Luz Cassino
2	<i>Nines russes</i>	2010	Ràdio Ciutat de Badalona	Ràdio municipal	Magazín	Diari (dl. a dv de 19h a 21h)	120'	Setembre 2008- Juliol de 2012	Ajuntament de Badalona	Treballadors de l'emissora	Cristina Pitarquer/ Carlota Santos
3	<i>Els cinc cantons</i>	2011	Ràdio Arenys	Ràdio municipal	Divulgatiu	Setmanal (dimecres de 20h a 21h)	58' 21"	Setembre 2010- Juliol 2011	Ajuntament d'Arenys de Mar	Regidoria d'Igualtat	Isabel Artero
4	<i>Per tot el món</i>	2012	Mataró Ràdio	Ràdio municipal	Magazín	Quinzenal (divendres de 18h a 19h)	60'	Setembre 2009- Juny 2013	Ajuntament de Mataró	Associació musulmana Al Quahda i Forjadores de la Vida	Hicham Bouricha
5	<i>Mosaic</i>	2013	Ràdio Esparreguera	Ràdio municipal	Divulgatiu	Mensual (primer dimarts de 12h a 13h)	60'	Febrer 2012- Juny 2015	Ajuntament d'Esparreguera	Regidoria de Nous Catalans	Maria Àngels Amoròs
6	<i>La tertúlia del fòrum</i>	2015	Olesa Ràdio	Ràdio municipal	Debat-tertúlia	Programa únic	54'	Febrer 2014- Juny 2016	Ajuntament d'Olesa de Montserrat	Treballadors de l'emissora	Joan Pascual
7	<i>Annour</i>	2016	Ràdio Mollet	Ràdio municipal	Magazín	Setmanal (dimecres de 16:30h a 17h)	24' 54"	Setembre 2011- Juny 2017	Ajuntament de Mollet del Vallès	Carles Peña	Carles Peña

8	<i>Món possible</i>	2017	Ràdio 4	Ràdio estatal	Divulgatiu	Setmanal (diumenge de 15h a 16 h)	3 x 56' 168'	Setembre 2014-Segueix en antena (Novembre 2021)	RNE	Ràdio 4	Olga Rodríguez
9	<i>àadio Àfrica</i>	2018	Betevé	Ràdio municipal	Magazín musical	Setmanal (diumenge de 21h a 23h)	120'	Setembre 2017-Segueix en antena (Novembre 2021)	Ajuntament de Barcelona	Tania Adam	Tania Adam
10	<i>D'aquí i d'allà</i>	2019	El Prat Ràdio	Ràdio municipal	Magazín	Mensual (tercer dimecres de 15h a 16h)	60'	Abril 2007-Segueix en antena (Novembre 2021) ⁸⁶	Ajuntament d'El Prat de Llobregat	Programa de Nova Ciutadania del departament de Ciutadania	Julieta Romero

Font: elaboració pròpia.

⁸⁶ Des de març de 2020 fins maig de 2021 va estar fora d'antena arran de les mesures derivades de la Covid-19.

4.1.1. Programa *Barreja't amb mi*

Aquest programa es va començar a emetre a Ràdio Cubelles el febrer de l'any 2008 i era produït per l'associació Por Derecho Propio, una entitat que es va crear el 2004 a Cubelles i que estava integrada per homes i dones provinents de diferents sectors professionals i països d'origen. L'objectiu del programa era enriquir els valors humans a través de la barreja i el mestissatge cultural, amb la voluntat de ser un espai de convivència entre els diferents col·lectius estrangers que vivien a Catalunya i la seva societat receptora (Luz Cassino, comunicació personal, 17 de novembre de 2017). En els seus inicis tenia una duració de trenta minuts i després va passar a seixanta minuts, però sempre va ser una producció setmanal i de vocació divulgativa. Quan va ser premiat per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual l'any 2008 encara tenia una duració de trenta minuts. A banda, *Barreja't amb mi* també realitzava programes especials en el marc dels projectes que duia a terme l'associació Por Derecho Propio a Cubelles. El programa tenia quatre seccions fixes: països i cultures, itineraris de viatge, espai de convivència i agenda setmanal. L'equip de producció principal estava conformat per Roxana Navarro, Gloria Clavero, Patricia Posada, Milena Posada i Lucía Toro, amb la direcció i conducció de Luz Cassino. El programa també comptava amb la participació de col·laboradors/es de l'associació Por Derecho Propio i la producció tècnica de Marc Machado, de Ràdio Cubelles⁸⁷. El programa es va emetre fins al juliol de l'any 2013. Es va deixar de produir perquè representava un gran esforç per a l'equip de producció i no tenien ni la recompensa econòmica ni el suport necessari per continuar (Luz Cassino, comunicació personal, 17 de novembre de 2017). El seu horari era els diumenges a les 11:00 hores, en repetició els dilluns a les 22:00 hores i els dijous a les 10:00 hores. També hi havia versió online a través de la pàgina web de l'emissora.

⁸⁷ <https://www.donesenxarxa.cat/locals/web-local-cubelles/el-programa-de-radio-cubelles/> (Consultat: 25-09-2021).

El programa va guanyar la primera edició del Premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual el 2009. En aquesta primera edició es van avaluar deu programes: *Mosaic*, de Catalunya Ràdio; *Dijké*, de Ràdio Mollet; *Vents del sud-vents del nord*, de Catalunya Ràdio; *Tarde o temprano*, de Ràdio Tordera; *De terres endins de mar enllà*, de Ràdio Tordera; *Pasaporte rioplatense*, de Ràdio Roda; *Rizomes-temps de compartir*, de La veu de Sant Joan; *Dones d'arreu*, de Llagostera Ràdio; *D'aquí i d'allà*, d'El Prat Ràdio, i *Barreja't amb mi*, de Ràdio Cubelles. El programa *Barreja't amb mi* va ser guardonat per oferir un espai de trobada per a les dones arribades d'altres països i alhora promoure que es trenquin els prejudicis i tòpics que se'ls adjudiquen⁸⁸.

Ràdio Cubelles

El 15 de febrer de l'any 1981 es van fer les primeres emissions de la ràdio i el 23 de febrer es va iniciar la programació regular, tot i que la data oficial d'inauguració de la ràdio va ser el 22 de març de 1981. L'emissora està ubicada en la localitat de Cubelles, situada al sud de la comarca del Garraf. És la població més meridional de la zona costanera de la província de Barcelona i de la comarca. En el moment de la creació de la ràdio, la localitat comptava amb una població d'uns 2.500 habitants empadronats que es convertien en uns 25.000 els caps de setmana i durant la temporada d'estiu⁸⁹. En aquella època Cubelles era un poble petit sense molta activitat cultural, per la qual cosa les finalitats de la ràdio eren educatives i culturals, les quals es mantenen fins al 2021. La primera seu de Ràdio Cubelles va ser les golfes de l'ajuntament, ubicat a la Plaça de la Vila, fins al 6 de març de 1983, quan es va moure a la seu actual en el Casal de Cultura del carrer Colom⁹⁰.

⁸⁸ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2009> (Consultat: 25-09-2021)

⁸⁹ <http://www.radiocubelles.cat/qui-som/historia.htm> (Consultat: 25-09-2021)

⁹⁰ <https://drive.google.com/file/d/1WtHy4Tu4YChvRsmQV5W07bvkgvAiUL5f/view> (Consultat: 27-09-2021)

La programació de la ràdio ha anat canviant des dels seus inicis fins al 2021, en relació amb la quantitat d'hores que emet i el número de col·laboradors i col·laboradores que participen a la producció radiofònica. Les primeres emissions tenien una duració de vuit hores setmanals i es feien els dijous, de 19 a 23 hores, i els diumenges, de 10 a 14 hores. A finals de l'any 1981 es va ampliar la programació als dissabtes. Ja el 1983 es va passar a 28 hores setmanals de dilluns a diumenges, de les 10 a 14 hores. Finalment, l'any 1988, arran del canvi de dial del 102 al 107 de la FM i d'algunes adequacions tècniques, es va començar a emetre diàriament. En el cas dels col·laboradors i col·laboradores, es va passar de 12 a l'inici, entre voluntaris i tècnics, als 60 que té el 2021 (Àngels Fuster, comunicació personal, 21 de juny de 2017).

La ràdio és una emissora municipal que depèn orgànicament de la regidoria de Comunicació i TIC de l'Ajuntament de Cubelles però amb autonomia de funcionament com a mitjà de servei públic. El percentatge més gran d'ingressos prové de l'ajuntament, i l'altra part arriba a través de la publicitat que gestiona la mateixa ràdio. Les quatre persones fixes que treballen a la ràdio, incloent la seva directora, Àngels Fuster, són pagades per l'ajuntament.

4.1.2. Programa *Nines russes*

El programa es va iniciar el setembre de 2008 a Ràdio Ciutat de Badalona. La idea va sorgir en part de Cristina Pitaquer, qui en aquell moment era treballadora de la ràdio i realitzava un informatiu matinal, on volia incloure informacions relacionades amb la interculturalitat present a Badalona. La iniciativa va ser acceptada pel director de programes de l'emissora, Juanjo Zambrano, qui va afegir una part més social a la idea. Finalment, es va aprofitar que hi havia un buit a la programació per la desaparició d'un programa i es van ajuntar les dues idees en una proposta dedicada a la interculturalitat,

però també a la situació social de Badalona. La producció i conducció estava a càrrec de Cristina Pitaquer i Carlota Santos, qui també era treballadora de la ràdio, en l'àrea de producció informativa. L'objectiu del programa era mostrar i aprofundir en la diversitat cultural que existia a la ciutat de Badalona l'any 2008, quan estava començant a perfilar-se el final d'una etapa bona i l'inici d'una crisi econòmica (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018). Tenia una duració de dues hores i s'emetia de dilluns a divendres de les 19 a les 21 hores del vespre. En el programa hi havia molta participació d'entitats de Badalona que treballaven la immigració i la multiculturalitat present a la localitat. Algunes de les entitats tenien una presència fixa en el programa cada setmana, com l'Espai Jove de Converses Interculturals, i altres cada quinze dies, com la comunitat gitana de Badalona. La producció també estava molt influïda per l'actualitat de la ciutat. Malgrat ser un projecte consolidat després de quatre anys en antena, *Nines russes* es va deixar d'emetre el juliol de 2012 arran dels canvis polítics a Badalona i un procés de reestructuració en la ràdio que va provocar que les dues persones que portaven el programa, Cristina Pitaquer i Carlota Santos, fossin acomiadades (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018).

El programa va guanyar la segona edició dels Premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual l'any 2010. En aquesta segona edició es van avaluar sis programes: *Cel obert*, de Ràdio 4; *En primera persona*, de Ràdio Nacional d'Espanya; *Solidaris*, de Catalunya Ràdio; *Dones d'arreu*, de Llagostera Ràdio; *Sintonia Matinal*, de LatinCom Ràdio, i *Nines russes*, de Ràdio Ciutat de Badalona. El jurat va considerar que *Nines Russes* es mereixia el premi per la seva proximitat a la ciutadania i donar veu als habitants, col·lectius i entitats que treballaven per a la convivència a Badalona⁹¹.

⁹¹ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2010> (Consultat: 29-09-2021)

Ràdio Ciutat de Badalona

La ràdio va iniciar les seves emissions el juliol de 1981 i es disputa amb Ràdio Arenys el lloc de primera ràdio local a Catalunya. Està ubicada a Badalona, localitat situada al nord de la desembocadura del riu Besòs, a deu quilòmetres de Barcelona capital. Una de les característiques que va tenir la ràdio inicialment, com moltes de les emissores locals que van néixer en aquella època, era un esperit amateur i un component molt elevat de voluntariat. Al llarg dels anys, l'emissora va créixer i es va professionalitzar, i durant molts anys ha estat un espai de creixement de diversos professionals del món de la ràdio i dels mitjans en general. La creació de la televisió l'any 2000 va generar canvis en la gestió i en la composició dels equips de treball de la ràdio. El 2003 es va crear la Corporació Badalona Comunicació, la qual és una societat mercantil de capital públic que va agrupar Ràdio Ciutat de Badalona i Televisió Badalona. Finalment, l'any 2008 es van unificar les redaccions i el mateix equip va començar a produir continguts per als dos mitjans. Badalona Comunicació rep un pressupost des de l'Ajuntament de Badalona i genera ingressos econòmics a través de la publicitat i la comercialització de continguts de proximitat elaborats pel personal de l'emissora (Josep Viñeta Balsells, comunicació personal, 23 de juny de 2017).

L'any 2012 es va retallar un terç de la plantilla de Badalona Comunicació i l'àrea que més va partir va ser la ràdio. La programació va quedar reduïda a la franja entre les 8 i les 14:30 hores, i la resta de temps s'emetia radiofórmula. El 2016, la ràdio va recuperar el seu horari anterior a aquesta retallada, entre les 8 i les 23:00 hores, on es va prioritzar la programació de proximitat i els esports, sobretot els partits i les activitats de la Penya, l'equip local de bàsquet, que la ràdio segueix a qualsevol lloc on vagi.

4.1.3. Programa *Els cinc cantons*

El programa es va començar a emetre el setembre de 2010 en Ràdio Arenys. El projecte va estar impulsat per l'associació sense ànim de lucre Arenys.org, una entitat que es va crear l'any 2002 i que tenia entre els seus objectius l'impuls i la promoció de la societat de la informació i la comunicació local⁹². Des de l'associació Arenys.org es va presentar la proposta del programa a la regidoria de Nova Ciutadania de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, la qual hi va donar suport. Posteriorment es va presentar al director de Ràdio Arenys, Josep González Bayo, que va donar el seu vistiplau perquè es pogués emetre (Isabel Artero, comunicació personal, 26 de juny de 2018). L'objectiu del programa era donar un impuls a la integració i normalització de les famílies autòctones i immigrades que conformaven la vila d'Arenys de Mar i fomentar el contacte i el coneixement entre elles. L'espai radiofònic era produït, dirigit i conduït per la periodista Isabel Artero, treballadora de l'associació Arenys.org i col·laboradora de la ràdio. S'emetia els dimecres de 20 a 21 hores. La producció estava basada en testimonis, tant de persones immigrades com autòctones, que participaven a través d'entrevistes en profunditat. També hi intervenien membres de les diferents regidories relacionades amb immigració, família i afers socials de l'Ajuntament d'Arenys de Mar i d'associacions que promovien la inclusió social i ciutadana. El programa es va deixar d'emetre el juliol de 2011 després d'estar una temporada en antena per raons personals de la productora del programa, Isabel Artero.

Els cinc cantons va guanyar l'edició de 2011 dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. En aquesta tercera edició, el jurat va avaluar catorze propostes: *Cel obert*, de Ràdio 4; *Dones d'arreu*, de Llagostera Ràdio; *Sàfir*, de Ràdio Gràcia; *Solidaris*, de Catalunya Ràdio; *Tots x tots*, de ComRàdio; *Voces Latinas*, de Ràdio Rubí;

⁹² <https://ca.wikipedia.org/wiki/Arenys.org> (Consultat: 28-09-2021).

Avui Xerrem, de Sants 3 Ràdio; *Son son-Cançons de bressol*, de l'Ajuntament de Solsona i l'Escola municipal de música de Solsona; *Per tot el món*, de Mataró Ràdio; *Latincom*, de ComRàdio; *Altres mons*, de Ràdio Cubelles; *Llengües que contem*, de Ràdio Sabadell; *Do de llengües*, de Catalunya Ràdio, i *Els cinc cantons*, de Ràdio Arenys. El jurat va premiar aquest últim perquè va considerar que era un programa que contribuïa a la inclusió social i ciutadana dels habitants d'Arenys de Mar, a més tenia una actitud normalitzadora i donava veu a les persones que treballaven a les associacions promovent l'enriquiment intercultural⁹³.

Ràdio Arenys

Aquesta ràdio és pionera dins del sector de les ràdios municipals a Catalunya. Està ubicada a Arenys de Mar, localitat del Maresme a 40 quilòmetres de Barcelona. Va començar les seves emissions regulars el setembre de 1979, quan un grup de joves de la vila, alguns d'ells periodistes i altres amb interès per la tecnologia, van promoure la creació d'una ràdio a la ciutat. L'ajuntament es va interessar en el projecte des dels inicis i després d'uns mesos d'estar al pis d'un particular va dotar la ràdio d'unes instal·lacions molt amateurs, que progressivament es van anar tecnificant i professionalitzant (Josep González Bayo, comunicació personal, 16 de juny de 2017). El 1980, la ràdio es va traslladar a l'edifici de la Plaça del Mercat, on va estar durant 23 anys, fins que el 22 d'abril de 2003 va estrenar nous estudis, instal·lacions i equipaments al Centre Cultural Calisay, des d'on dona servei el 2021⁹⁴. La programació de la ràdio s'ha mantingut amb un model basat en la producció d'informatius, on principalment es difon informació de proximitat des de les 8 del matí fins a les 19:15 hores del vespre. No obstant, també hi ha programes d'entreteniment, càpsules culturals dins dels magazins i produccions més “fresques”, però aquestes són minoria.

⁹³ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2011> (Consultat: 29-09-2021)

⁹⁴ <https://arenysdemar.cat/radioarenys> (Consultat: 30-09-2021)

La ràdio, des de l'any 2009, és una entitat pública empresarial i té només un accionista, que és l'Ajuntament d'Arenys de Mar. El seixanta per cent del pressupost prové des de l'ajuntament, i el quaranta per cent restant dels ingressos per vendes de la producció radiofònica feta pels treballadors/es de l'emissora (Josep González Bayo, comunicació personal, 16 de juny de 2017).

4.1.4 Programa *Per tot el món*

El programa es va iniciar el setembre de 2009 a Mataró Ràdio. La idea va estar impulsada principalment per Hicham Bouricha i altres integrants de l'associació Forjadores de la vida, una entitat que entre els seus objectius tenia reconèixer la diversitat cultural, procurar i encoratjar la pau, la justícia, la solidaritat i la cooperació entre tots els éssers humans, i fomentar els principis de reciprocitat, convivència, amistat, suport i ajuda mútua⁹⁵. L'objectiu del programa era servir d'exemple de la convivència intercultural d'immigrants en general i musulmans en particular a Catalunya i Espanya. L'equip de producció i conducció estava conformat per Marwa el Fatni, Soumaya Layadi, Amina Douiab, Raquel García Jiménez i Hicham Bouricha. El programa tenia tres blocs: l'entrevista, l'agenda cultural i la secció juvenil. La més important i central era l'entrevista, on es conversava amb persones de diferents àmbits socials i culturals; a la secció juvenil es tractaven i analitzaven temes d'actualitat d'interès per als joves⁹⁶. El programa tenia una duració de 60 minuts i s'emetia de 18 a 19 hores els últims divendres de cada mes. Després va passar a dos cops al mes i finalment es va emetre cada divendres en el mateix horari. Després de quatre temporades, *Tot un món* es va deixar d'emetre el juny de 2013, perquè els productors

⁹⁵ <https://forjadoresdelavida.wordpress.com/> (Consultat: 01-10-2021).

⁹⁶ <https://pertotelmon.wordpress.com> (Consultat: 01-10-2021).

del programa no tenien temps per fer la seva producció i no es van poder compaginar amb les seves activitats d'estudis o treball.

El programa va guanyar la quarta edició dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, l'any 2012, on es van avaluar quinze productes radiofònics: *Do de llengües*, de Catalunya Ràdio; *Solidaris*, de Catalunya Ràdio; *Voces Latinas*, de Ràdio Rubí; *Llengües que contenen*, de Ràdio Sabadell; *Xarrem d'arreu*, de Sants 3 Ràdio; *Món obert*, de Ràdio L'Hospitalet-SICOM; *Tots x tots*, de ComRàdio; *Comunitat*, de ComRàdio; *Onescat*, de ComRàdio; i *Per tot el món*, de Mataró Ràdio. El jurat va reconèixer el programa per considerar que era una proposta que donava cabuda a la interculturalitat present a Mataró; a més era una de les primeres iniciatives radiofòniques a Catalunya presentada i dirigida per persones immigrades, i finalment buscava els punts en comú entre les cultures⁹⁷.

Mataró Ràdio

L'emissora va néixer el 25 de juliol de 2006, enmig de les celebracions de la festa major de Les Santes, organitzades per l'ajuntament. Està ubicada en la població de la costa catalana i capital de la comarca del Maresme, Mataró.

La ràdio va començar a emetre de manera regular l'11 de setembre de 2006, en els nous estudis de la primera planta del Centre Cívic Pla d'en Boet. Depèn de l'entitat pública empresarial Mataró Audiovisual, que a més d'incloure la ràdio des de l'any 2014, també integra la televisió municipal, Mataró Televisió. L'equip de treballadors que estan contractats per Mataró Audiovisual fan producció per als dos mitjans: la ràdio i la televisió⁹⁸. Els principis bàsics de la ràdio són la proximitat i la participació. L'emissora va ser concebuda com un servei públic, on totes les persones de l'entorn tinguessin la possibilitat de formar-se i desenvolupar-se en l'àmbit de la comunicació i poguessin

⁹⁷ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2012> (Consultat: 30-09-2021).

⁹⁸ <https://mataroaudiovisual.cat/radio> (Consultat: 01-10-2021).

produir els seus propis continguts Des dels inicis de la ràdio, la programació ha tingut com a pilar central la informació. Aquesta és realitzada per un grup de periodistes professionals que fan els programes informatius i d'esports. També existeix un conjunt de programes fets per col·laboradors/es o entitats socials de la ciutat. Gairebé el 50 per cent de la programació la fan col·laboradors/es (Mei Ros, comunicació personal, 16 de juny de 2017).

La ràdio depèn d'una entitat pública empresarial que es diu Mataró Audiovisual, que a més de portar la ràdio des de l'any 2017 també integra a la televisió municipal, Mataró Televisió. L'emissora es sosté principalment a través del suport econòmic que rep des de l'Ajuntament de Mataró i també genera ingressos propis a través de la venda de publicitat (Mei Ros, comunicació personal, 16 de juny de 2017).

4.1.5. Programa *Mosaic*

El programa es va iniciar el 7 de febrer de 2012 a Ràdio Esparreguera. La proposta va sorgir després d'una gravació a la ràdio que van fer uns joves per a unes jornades de portes obertes al centre de culte islàmic del carrer Tíjola d'Esparreguera, una activitat que pretenia apropar l'islam a tots els veïns i veïnes d'Esparreguera i que estava emmarcada dins de la campanya de lluita contra els rumors, impulsada per la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya⁹⁹. Arran d'això, l'emissora municipal va començar a veure la possibilitat de fer un programa de ràdio i va plantejar el projecte a la regidoria de Nous Catalans de l'Ajuntament d'Esparreguera¹⁰⁰. Els objectius del programa eren donar veu a les persones estrangeres o d'origen estranger, conèixer les seves històries de vida i aproximar noves realitats als habitants d'Esparreguera. La producció la feien membres de la ràdio i de la regidoria de Nous

⁹⁹ <https://www.esparreguera.cat/actualitat/noticies/id/1981.html> (02-10-2021).

¹⁰⁰ <https://www.esparreguera.cat/actualitat/noticies/id/2185.html> (03-10-2021)

Catalans de l'ajuntament. La conducció la portava Maria Àngels Amoròs, treballadora de la ràdio, amb la participació del regidor Jordi Mestre. Els temes tractats en el programa normalment es proposaven des de la regidoria de Nous Catalans, però els continguts es dissenyaven de manera conjunta amb els membres de la ràdio que participaven en la producció. Els temes es definien una vegada a l'any a través d'una programació anual en funció dels projectes nous i les dates clau. El programa tenia tres seccions: la primera era d'informació des de la regidoria, la segona estava dedicada a novetats provinents de la comunitat o algun projecte que s'estigués realitzant en la localitat, i la tercera estava centrada en píndoles antirumors. El programa tenia una duració de 60 minuts i s'emetia el primer dimarts de cada mes de 12 a 13 hores, i es va deixar d'emetre el juny 2015, després de quatre temporades en antena, pels canvis polítics que es van produir dins de l'Ajuntament d'Esparreguera que van afectar la regidoria de Nous Catalans (Jordi Mestre, comunicació personal, 27 de juny de 2018).

El programa va guanyar la cinquena edició dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual el 2013. En aquesta ocasió, el jurat va avaluar onze propostes radiofòniques: *Tots x tots "Veus de la Mediterrània"*, de La Xarxa; *Xerrem de festes*, de Sants 3 Ràdio; *Món obert*, de Ràdio Hospitalet; *La cara oculta de la luna*, de Ràdio Trinitat Vella; *Conviure per viure*, d'Olesa Ràdio; *Ràdio Gladys Palmera*, de Ràdio Gladys Palmera; *Pakcelona*, de l'associació de pakistanesos a Espanya; *Ràdio Intercultural Montsià*, de l'Àrea de Joventut del Consell Comarcal del Montsià; *Sudakia Style*, de Mataró Ràdio; *Clips antirumors a les ones*, de Boca Ràdio; i *Mosaic*, de Ràdio Esparreguera. Una de les característiques que el jurat va destacar del programa va ser que constituïa un espai on compartien i participaven les diverses comunitats presents a Esparreguera¹⁰¹.

¹⁰¹ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2013> (Consultat: 02-10-2021)

Ràdio Esparreguera

La ràdio va néixer el 12 de juliol de 1980 en el marc de la festa major del poble, i va ser la quarta emissora municipal que es va crear a Catalunya. Està ubicada en la localitat d'Esparreguera, a la comarca del Baix Llobregat i a 46 quilòmetres de Barcelona. Va emetre els primers anys des de la planta de la sala de plens de l'Ajuntament d'Esparreguera, en un espai molt reduït. L'any 1986 es va traslladar a la seu actual, ubicada al carrer Ferran Puig, 36-40, després d'estar aturada uns mesos. Ha canviat quatre vegades de dial: el primer va ser el 106; després van venir el 102.5 i el 87.8, i finalment l'any 2000 es va ubicar definitivament en el 89.4 FM. Ràdio Esparreguera va participar en la creació del moviment d'Emissores Municipals de Catalunya (EMUC)¹⁰². L'emissora té com a principi bàsic ser un servei públic per a la ciutadania, plural, independent i fiable. Ha fet servir molts anys el manual d'estil que va fer ComRàdio (Ortega i Brunat, 2009). Té dos tipus de productors/es de continguts: personal fix contractat i col·laboradors/es voluntaris/es (uns/es trenta-cinc), la qual cosa comporta que tingui una graella bastant plena i amb diferents tipus de programes: musicals, esportius i infantils, entre d'altres. Els col·laboradors/es voluntaris cobreixen principalment la programació de la tarda i la nit, i el personal fix els continguts del matí, informatius i magazins, així com la franja de les 16 a les 18 hores (Imma Muñinos, comunicació personal, 30 de juny de 2017). La programació s'ha mantingut més o menys igual des dels inicis de la radio: magazín informatiu a primera hora del matí, magazins variats a la segona part del matí, informatiu al migdia, i a la tarda i nit programes realitzats per col·laboradors/es voluntaris. Els canvis que s'han fet en la programació han estat relacionats amb la incorporació del *streaming*, el *podcast* i les xarxes socials.

¹⁰² <https://www.esparreguera.cat/actualitat/noticies/id/4444.html> (Consultat: 03-10-2021)

La ràdio depèn jurídicament de l'Ajuntament d'Esparreguera i està sota la coordinació del departament de Comunicació. Tots els sous de l'equip de l'emissora, incloent la directora, són pagats pel consistori. L'estació de ràdio es finança a través d'una assignació del pressupost municipal, encara que per llei també pot buscar ingressos propis per via de la publicitat.

4.1.6. Programa *La tertúlia del Fòrum*

El programa es va començar a emetre el febrer de 2014 a Olesa Ràdio. La idea va néixer arran dels conflictes que es vivien aquells dies a Síria, Veneçuela i Ucraïna. Un grup de treballadors/es de l'emissora van proposar que es tractessin aquests conflictes, però amb la participació de persones que havien emigrat dels països on s'estaven produint aquestes situacions de violència i que fossin residents a Olesa de Montserrat.

A la producció hi participava l'equip sencer de l'emissora, encapçalat per la seva directora, Lourdes Pallarès, i Joan Pascual era el director i presentador del programa. L'objectiu del programa era debatre sobre temes d'actualitat relacionats amb Catalunya, Espanya i d'altres parts del món (Joan Pascual, comunicació personal, 6 de setembre de 2018). El programa *La tertúlia de fòrum* estava dividit en tres parts: la primera era la presentació de la o les temàtiques que es tractarien, la segona consistia en l'entrevista del conductor als o les participants, i la tercera era una tertúlia oberta amb opinions creuades entre les persones integrants de la taula. Tenia una duració de 60 minuts i s'emetia els dissabtes de 10 a 11 hores. *La tertúlia del fòrum* es va deixar d'emetre el juny de 2016 després d'estar més de dos anys en antena perquè el seu director Joan Pascual va començar amb noves funcions dins de la ràdio i en el departament de comunicació de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat.

El programa va guanyar la setena edició dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual el 2015. En aquesta edició, el jurat va avaluar set produccions radiofòniques: *Altaveu*, de Mataró Ràdio i el Consell municipal per a la solidaritat i la convivència de Mataró; *El Compromís ciutadà*, de Ràdio Estel; *Catalunya sense barreres*, de Ràdio Estel; *Tots som iguals*, de Ràdio Estel; *Boca orella*, de Boca Ràdio; *Mapamundi*, de Catalunya Ràdio; i *La tertúlia del Fòrum*, d'Olesa Ràdio. El jurat va valorar *La tertúlia del Fòrum* per la participació directa de persones coneixedores dels conflictes i l'explicació dels mateixos en tota la seva complexitat, així com pel missatge de solidaritat que transmetia el programa¹⁰³.

Olesa Ràdio

L'emissora va néixer en el marc de les festes de la nit de Reis, el 5 de gener de 1982. Està ubicada a Olesa de Montserrat, una localitat i municipi del Baix Llobregat a 30 kilòmetres de Barcelona¹⁰⁴. Va ser una iniciativa ciutadana i de caràcter privat promoguda per un grup d'habitants d'Olesa de Montserrat encapçalats per Julio García. L'objectiu inicial era crear un projecte radiofònic de servei públic i d'entreteniment per als ciutadans de la vila. L'any 1984 es converteix en una emissora municipal i passa a formar part de l'ajuntament, mantenint la seva vocació de servei. L'emissora ha tingut sis seus. La primera va ser al carrer Mallorca; la segona al carrer Metge Carreras; quan es va incorporar a l'ajuntament es va traslladar a l'edifici de Ca l'Oriol; tres anys més tard, el 1987, es va establir a la tercera planta de l'edifici de l'ajuntament; l'any 1995 es va moure a la seu de la plaça Catalunya, i finalment, l'any 2009 es van inaugurar els

¹⁰³ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premios-2015> (Consultat: 04-10-2021)

¹⁰⁴ <https://www.olesademontserrat.cat/el-municipi/historia-cultura-i-festes/historia.htm> (Consultat: 30-09-2021)

nous estudis ubicats al soterrani de la Casa de Cultura al carrer Salvador Casas, on es troba el 2021¹⁰⁵.

L'emissora va començar amb una programació reduïda a la franja de la tarda-nit i caps de setmana. Entre els anys 1992 i 1995 inicia un procés de professionalització i progressivament es va creant un equip de professionals que juntament amb les persones col·laboradores van ampliar la programació i millorar la qualitat dels continguts. El 2021 la ràdio ofereix una programació pròpia des de les 8 fins a les 22 hores de dilluns a divendres i els matins dels dissabtes. La programació està pensada com una eina de servei públic per a la població, de manera que destaca la informació local i la promoció de l'activitat que impulsen entitats i associacions de la vila. Es completa amb espais conduïts per diferents col·laboradors amb diversos enfocaments i temàtiques (Anna Casado, comunicació personal, 11 de juliol de 2017).

La ràdio depèn jurídicament de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat i pertany a la regidoria de Mitjans de Comunicació del consistori. La cap tècnica del departament és la persona que compleix les funcions de directora de l'emissora. El pressupost de la ràdio està inclòs al pressupost general de l'ajuntament, i s'elabora cada any tenint en compte tant la despesa de personal com la de les altres àrees. També hi ha ingressos reduïts a través de publicitat i venda de continguts elaborats per la ràdio.

4.1.7. Programa *Annour*

El programa es va començar a emetre en Ràdio Mollet el setembre de 2011. Fins a la meitat de la primera temporada es deia *A pas de tortuga*, però una entitat que tenia el mateix nom els va demanar que n'escollissin un altre i van canviar a *Pas a Pas*. Des de

¹⁰⁵ <http://www.aolesa.com/html/public/portal?showContent=NOTICIES&content=21742> (Consultat: 30-09-2021).

setembre de 2012 es diu *Annour*, que vol dir la llum. La idea va sorgir del Carles Peña, a qui sempre li havia interessat la cultura àrab musulmana i per això va fer un màster en civilització musulmana a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Arran de fer aquest màster va pensar que una bona manera d'aprofitar els coneixements que havia adquirit o d'ampliar-los era fer un programa de ràdio tractant aquesta temàtica. Va fer la proposta a Ràdio Mollet, la qual va ser acceptada per la cap de programes, Emma Balea. La producció i conducció de l'espai radiofònic estava a càrrec del mateix Carles Peña. Al principi tenia dos col·laboradors, però els continguts i el guió els preparava ell. L'objectiu del programa era ser un lloc de difusió i de reflexió entorn del món àrab i l'islam, des d'un punt de vista ampli, fugint d'estereotips i d'idees preconcebudes, intentant trencar tòpics i prejudicis en un moment en què la islamofòbia començava a créixer (Carles Peña, comunicació personal, 22 de juny de 2017). Durava 30 minuts i s'emetia els dimecres: durant les tres primeres temporades a les 20 hores; a partir de la quarta a les 17 hores, i a partir de 2015 a les 16:30 hores. Els temes i continguts sempre es tractaven a través d'entrevistes, ja sigui als i les col·laboradores habituals o a convidats/des puntuals, que explicaven el seu coneixement sobre la temàtica tractada o algun esdeveniment que tingués lloc aquella setmana. *Annour* es va deixar d'emetre el juny de 2017, després de sis temporades en antena, perquè el seu productor/conductor, Carles Peña, va decidir deixar-ho de fer per l'esgotament que li produïa la producció en solitari del programa (Carles Peña, comunicació personal, 22 de juny de 2017).

El programa va guanyar la vuitena edició dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual el 2016. En aquesta edició es van avaluar sis programes: *D'Alabama a Ferguson 150 anys després, l'herència de l'esclavitud als Estats Units*, de Catalunya Ràdio; *L'estenedor. Fronteres, murs i ciutadans de tercera*, de Boca Ràdio; *Mapamundi*, de Catalunya Ràdio; *Món possible*, de Ràdio 4; *Valors a l'alça*, de Mataró

Ràdio; i *Annour*, de Ràdio Mollet. El programa va ser guardonat per apropar a la població la cultura àrab musulmana i trencar la identificació de l'islam amb la violència i amb els estereotips negatius mitjançant el coneixement cultural de la comunitat¹⁰⁶.

Ràdio Mollet

L'emissora Ràdio Mollet va néixer el 22 de gener de 1981 en el marc de la festivitat de Sant Vicenç. Està ubicada a Mollet del Vallès, localitat i municipi del Vallès Oriental situada a 17 quilòmetres de Barcelona¹⁰⁷. La van impulsar un grup d'aficionats al món radiofònic: Marius Galian, Antonio Fuentes, Lluís Ramon i Josep Casasnovas. Més tard es van sumar a l'equip els periodistes Josep Cot, Jaume Barberà, Antoni Rabal i Joaquim Elcacho, que van redactar la proposta de creació de l'emissora municipal. Finalment, quan ja es tenia el projecte redactat el van presentar a l'Ajuntament de Mollet del Vallès, qui el va aprovar i va cedir els primers espais per al seu funcionament. Els objectius de la ràdio són constituir un lloc de trobada dels habitants de Mollet del Vallès i que serveixi per promoure la identitat de la localitat. La primera seu va ser l'edifici Jaume I fins al 2009, quan es van inaugurar els nous estudis al primer pis del Centre de Serveis El Lledoner, ubicat a la plaça de Cinco Pinos¹⁰⁸. La ràdio és gestionada per la societat mercantil de capital públic Mollet Comunicació SL i forma part de la Xarxa de Comunicació Local.

La programació de la ràdio no ha canviat molt des dels seus inicis fins a la celebració del seu 40è aniversari l'any 2021. Els informatius sempre han estat presents a la graella de l'emissora. La ràdio està formada per un equip de cinc treballadors/es contractats, i un conjunt d'un 50 col·laboradors/es sense relació laboral amb l'emissora. El 40 per cent de la programació la fan els treballadors/es, mentre que l'altre 60 per cent està a càrrec dels col·laboradors/es. En el cas de la programació pròpia s'ofereixen dos blocs

¹⁰⁶ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2016> (Consultat: 04-10-2021).

¹⁰⁷ <https://www.molletvalles.cat/continguts/la-ciutat/historia-de-mollet/> (Consultat: 05-10-2021).

¹⁰⁸ <https://www.radiomollet.com/page/qui-som> (Consultat: 04-10-2021).

informatius, un al migdia i un al vespre, un magazín de serveis, informació esportiva i butlletins d'informació local i comarcal cada hora (Ainhoa Martín, comunicació personal, 22 de juny de 2017).

La ràdio està integrada a l'empresa municipal Mollet Comunicacions SL. Les decisions es prenen en el consell d'administració, que està compost per un representant de cada grup municipal i periodistes independents. El 97 per cent del pressupost de la ràdio es cobreix amb aportacions municipals, i la resta amb publicitat.

4.1.8. Programa *Món possible*

El programa es va començar a emetre el setembre de 2014 a Ràdio 4 RNE. L'origen de la idea va sorgir d'Olga Rodríguez, periodista dels serveis informatius de l'emissora. El 90 per cent o més de les notícies que es produïen en aquell moment a la ràdio eren de caràcter social, sobre pobresa, vulneració de drets i desigualtat, la qual cosa va generar que es considerés la possibilitat de fer un programa monogràfic sobre aquests temes perquè hi havia material suficient, proposta que va aprovar la direcció de l'emissora. L'objectiu del programa des dels seus inicis ha estat donar visibilitat a la gent que està immersa en situacions de pobresa i exclusió i que no té visibilitat en els mitjans de comunicació. La producció sempre ha anat a càrrec d'Olga Rodríguez, qui selecciona els temes, els redacta i fa la conducció (Olga Rodríguez, comunicació personal, 30 de maig de 2017). El programa s'emetia inicialment els dissabtes de 16 a 17 hores. L'any 2021 es manté en antena però amb l'horari de diumenge de 15 a 16 hores. Sempre ha tingut una durada de 60 minuts i el gènere que més s'ha fet servir és l'entrevista.

El programa va guanyar la novena edició dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual l'any 2017. En aquesta edició es van avaluar set programes: *L'estenedor*. *Fronteres, murs i ciutadans de tercera*, de Boca Ràdio; *La tarde con Brahim*, de la

Ràdio Associativa i Cultural de Barcelona 7 de ràdio; *El Matí de Catalunya Ràdio estiu*, secció “*Sense Fronteres*”, de Catalunya Ràdio; *Migrades*, de Mataró Ràdio; *El matí a Ràdio 4*. *Entrevista a Lourdes Vidal (IEMed)*, de Ràdio 4; *Temps de diàleg*, de Ràdio Estel; i *Món possible*, de Ràdio 4. El programa *Món possible* va ser guardonat per donar veu a col·lectius de vegades exclosos d'altres mitjans de comunicació i per facilitar la visibilització de la tasca d'organitzacions a favor de la justícia social i la solidaritat¹⁰⁹.

Ràdio 4

Ràdio 4 va néixer a Barcelona el 13 de desembre de 1976 com a instrument al servei de la transició un any després de la mort de Francisco Franco. La primera emissió va coincidir amb la nit de Santa Llúcia o festa de les lletres catalanes. Aquesta va ser la primera emissora pública d'àmbit regional integrada en Ràdio Nacional d'Espanya (RNE) que va emetre íntegrament en català.

En els primers anys de transmissió, la ràdio només tenia cobertura a la ciutat de Barcelona i l'àrea metropolitana. Progressivament va ampliar el seu radi d'acció (Minobis, 1993) i l'any 2021 arriba a tota Catalunya i Andorra. Al llarg de la seva existència hi ha hagut dos moments en què ha estat a punt de desaparèixer, el primer l'any 1991, quan cessen les emissions de la xarxa d'emissores autonòmiques de RNE, i el segon l'any 2006, quan des de la direcció de Ràdio Nacional d'Espanya s'anuncia un pla de sanejament de l'ens públic. En el primer cas es va decidir mantenir-la en funcionament perquè serviria com a mitjà d'informació durant els Jocs Olímpics de 1992¹¹⁰, i en el segon cas, després d'una campanya en contra del tancament que va tenir molta ressonància a l'àmbit polític, el 2007 el nou director de Ràdio Nacional d'Espanya, Santiago González, anuncia que Ràdio 4 es mantindria en antena¹¹¹.

¹⁰⁹ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2017> (Consultat: 05-10-2021).

¹¹⁰ https://elpais.com/diario/1991/07/25/radiotv/680392802_850215.html (Consultat: 05-10-2021).

¹¹¹ <http://hemeroteca.e-noticies.com/edicio-1853/actualitat/el-nou-director-de-rne-assegura-que-r%e0dio-4-no-va-a-cerrar-24490.html> (Consultat: 04-10-2021).

L'emissora ha estat ubicada en dues seus, la primera al Passeig de Gràcia i la segona on es troba el 2021, en el districte 22@ del Poblenou de Barcelona.

La programació inicial s'havia definit amb un format similar a la de les emissores europees que existien en aquell moment, només amb la música i les temàtiques catalanes com a element diferenciador. Les emissions començaven a les 7 del matí i finalitzaven a la una de la matinada. Els continguts eren principalment informatius, culturals i musicals (Sampietro, 1992). El 2021, l'emissora emet les 24 hores una combinació de programes en directe i diferits, amb una programació que segueix tenint una altra presència de continguts informatius però ara inclou alguns programes amb èmfasi comunitari i ciutadà, i també ofereix programes dedicats als grups de música catalans. L'any 2020 La 2 de Televisió Espanyola i Ràdio 4 van començar l'emissió conjunta d'un magazín d'actualitat.

La ràdio depèn de la Corporación de Radio Televisión Española i del marc legal que es va establir en el moment de la seva creació. L'emissora es finança al 100% amb recursos que provenen des de la Corporación. No obstant, des de l'any 2020 estan en procés de cerca de recursos econòmics externs, ja sigui de fons europeus o a través de patrocinis d'entitats privades, que és el que tenen permès en el marc de la Sociedad Estatal de Participaciones Industriales (SEPI), a la qual pertany la Corporación RTVE (Vicenç Sanclemente, comunicació personal, 14 de novembre de 2020).

4.1.9. Programa *Ràdio Àfrica*

El programa es va començar a emetre a Ràdio Betevé el setembre de 2017. La idea va sorgir de Tania Adam l'any 2012 a partir de la seva inquietud sobre la mirada estereotipada i reduccionista que rebien els africans a Catalunya. Adam ja portava uns anys treballant sobre la cultura contemporània africana i grups africans que aportaven

nous estils musicals, i veia com aquest sector s'anava fent més complex i feia falta un espai com *Ràdio Àfrica*, on les persones africanes es poguessin visibilitzar i expressar-se d'una manera democràtica, i es trenquessin estereotips. Així doncs, va proposar a Scanner FM, una ràdio *online* que hi havia a Barcelona, un programa que es deia *Radio Àfrica Sonidos Urbanos* i que es produïa un cop al mes en format podcast. Aquest producte es va transformar l'any 2015 en una pàgina web que es deia *Radio Àfrica Magazine*, on no només es parlava de música sinó també d'altres arts, com la fotografia, el cinema, la literatura i la poesia. Entre els anys 2016 i 2017 apareix la possibilitat de fer un programa a Ràdio Betevé, el qual es converteix finalment en l'extensió de tot un procés (Tania Adam, comunicació personal, 15 de maig de 2020).

Tania Adam produeix tot el programa, incloent la selecció dels temes, els i les convidades, les músiques i els gèneres que es fan servir. La música africana és el punt de partida a partir del qual es presenten altres temàtiques o problemàtiques que tenen relació amb la immigració africana. Per música africana no s'entén només les produccions musicals que es produeixen al continent africà, sinó també les que tenen els seus orígens a la diàspora africana en diferents parts del món, ja sigui als Estats Units, a les illes del mar Carib o a Europa (Tania Adam, comunicació personal, 15 de maig de 2020).

Des de la primera temporada, l'any 2017, i fins a l'11 de gener de 2021 el programa tenia una durada de dues hores. A partir de gener de 2021 va passar a una hora de duració. *Ràdio Àfrica* s'emet els diumenges a les 21 hores i es reemet els dilluns a les 17 hores.

El programa va guanyar la desena edició dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual el 2018. En aquesta edició es van avaluar onze programes: *El Matí de Catalunya Ràdio estiu*, secció *Sense Fronteres*, de Catalunya Ràdio; *Migrades*, de

Mataró Ràdio; *Sudakia Style*, de Mataró Ràdio; *Temps de diàleg*, de Ràdio Estel; *Solidaris*, de Catalunya Ràdio; *La tarde de Barcelona*, secció *Barcelona diversa*, de Betevé; *Catalunya migdia. Els nous altres catalans*, de Catalunya Ràdio; *Nur. Mirant cap el futur*, de Ràdio Banyoles; *L'altra ràdio*, de Ràdio 4; *Xerrem d'arreu*, de Sants 3 Ràdio; i *Ràdio Àfrica*, de Betevé. El programa *Ràdio Àfrica* va ser guardonat perquè a través de la música es pensa, reflexiona, mostra i valora la forma de ser i d'estar de la diàspora africana a Catalunya¹¹².

Ràdio Betevé

Aquesta emissora es va crear a Barcelona el setembre de 2014, sota el nom de Barcelona FM¹¹³. La proposta era que l'emissora depengués de la televisió BTV, que ja existia en aquell moment, però amb un nom diferent, amb un model molt inspirat en Catalunya Informació i centrat en notícies de Barcelona. L'any 2015, quan va arribar el nou director, Sergi Vicente, aquest plantejament es va canviar perquè no encaixava amb les idees que Vicente considerava necessàries per a BTV, les quals es centraven en que fos una marca integrada, amb continguts més culturals i socials, i encara que valorava que els informatius eren importants, no desitjava que la ràdio fos una rèplica de Catalunya Informació en versió barcelonina. Finalment es va dissenyar un model amb tres eixos: el primer basat en una escaleta informativa, el segon, en una sèrie de programes amb continguts musicals, i el tercer, en el reaprofitament de productes que s'havien fet en el marc de la Xarxa de Comunicació Local, o que havien estat elaborats per a la televisió però que podien ser reciclats per l'emissora (Sergi Vicente, comunicació personal, 26 d'octubre de 2020). A partir d'aquesta transformació,

¹¹² <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2018> (Consultat: 04-10-2021).

¹¹³ <https://www.lavanguardia.com/vida/2014/201/54420942847/el-ayuntamiento-de-barcelona-inaugura-una-nueva-emisora-municipal-informativa.html> (Consultat: 30-09-2021).

l'emissora va realitzar un canvi d'imatge, de programació i de nom, i va passar a anomenar-se Ràdio Betevé¹¹⁴.

El 2021 la programació de la ràdio és bàsicament musical. Anteriorment es feien rodes informatives cada trenta minuts; després es va passar a butlletins informatius als punts horaris i magazins al matí i al vespre amb un accent més informatiu, però progressivament es van anar eliminant fins arribar a una programació més musical i cultural. Tots els continguts informatius que s'emeten per la ràdio són produïts per la Xarxa Audiovisual Local (XAL)¹¹⁵. Aquesta decisió es va prendre per dues raons, la primera perquè no tenien prou personal i havien d'escollir on fer èmfasi, i van decidir que a la televisió i la web, i la segona perquè Barcelona és una ciutat que produeix molta informació però no tanta com per tenir una programació exclusivament informativa; una programació musical i cultural està més en consonància amb la resta de continguts que produeix Betevé per a altres plataformes, com la web i la televisió (Sergi Vicente, comunicació personal, 26 d'octubre de 2020).

Ràdio Betevé depèn de l'empresa Informació i Comunicació de Barcelona, una societat anònima mixta, privada i municipal, que inclou l'emissora de ràdio i el canal de televisió. En el cas del finançament, al principi la ràdio tenia el seu pressupost, però davant de les tensions econòmiques que ha tingut la societat, les necessitats de l'estructura pressupostària s'han menjat el pressupost exclusiu que tenia l'emissora. Els ingressos són bàsicament públics perquè no tenen una estructura comercial.

¹¹⁴ <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20170131/-btv-cambia-marca-convierte-beteve-5776468> (Consultat: 01-10-2021).

¹¹⁵ <https://beteve.cat/programacio/radio/> (Consultat: 03-10-2021).

4.1.10. Programa *D'aquí i d'allà*

El programa es va començar a emetre a El Prat Ràdio l'abril de 2007. La idea va néixer a partir del programa municipal de ciutadanes de l'Ajuntament del Prat de Llobregat, el qual va plantejar l'any 2007 la necessitat de tenir un espai on es debatés sobre immigració però gestionat per persones de diferents orígens, no només llatinoamericans sinó també d'altres parts del món, des de marroquins fins a xinesos, perquè la proposta era que es pogués parlar en diferents llengües, ja fos castellà, català o els altres idiomes que es parlen al Prat de Llobregat. L'objectiu del programa era que fos un espai de trobada entre la gent que ja vivia al Prat de Llobregat i la nova ciutadania que arribava, que permetés garantir l'intercanvi cultural dels habitants de la vila (Jesús Gómez, comunicació personal, 15 d'octubre de 2019).

La producció des dels seus inicis ha estat feta per voluntaris i voluntàries de diferents orígens amb el suport de Jesús Gómez Pujol, tècnic del programa de noves ciutadanes i immigració de l'Ajuntament del Prat de Llobregat. També ha comptat amb l'assistència d'una periodista treballadora de l'emissora, que és la persona que fa la major part de la producció i prepara les entrevistes i els continguts. Durant tots els anys d'existència del programa, entre el 2007 i el 2021, hi han passat nombrosos voluntaris i voluntàries, dels quals Julieta Romero és la més antiga i fidel al projecte i la persona que hi ha estat pràcticament des de l'inici. La tasca més important realitzada per Romero ha estat la conducció principal del programa juntament amb altres voluntaris i voluntàries (Julieta Romero, comunicació personal, 15 d'octubre de 2019).

Els temes i continguts sempre es tracten a través d'entrevistes als i les convidades. La majoria de les preguntes les fa la voluntària Julieta Romero amb el suport dels altres col·laboradors/es.

A l'inici, el 2007, era un espai breu de 20 minuts que s'emetia l'últim dimarts del mes a les 19:15 hores; a la segona temporada va passar a 45 minuts, mantenint la freqüència d'un cop al mes i el mateix dia i horari. El març de 2020, amb la pandèmia de la Covid-19, es va aturar l'emissió fins al maig de 2021, quan va tornar a antena amb una durada de 60 minuts i una periodicitat mensual, el tercer dimecres de cada mes a les 15 hores¹¹⁶.

D'aquí i d'allà va guanyar l'onzena edició dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual el 2019. En aquesta edició es van avaluar dotze programes: *Migrades*, de Mataró Ràdio; *Solidaris*, de Catalunya Ràdio; *Catalunya migdia. Els nous altres catalans*, de Catalunya Ràdio; *Nuestra Mirada*, de Ràdio Trinijove 91.6 FM; secció *Sons del món* del programa *No ho sé* de RAC1; *La realitat ofegada*, de Ràdio Premià de Mar; *Radiofòniques, compromís amb la solidaritat i la integració*, de Ràdio Arenys; *Islàndia*, de RAC1; espai "*Racó de pensar*" d'*El Matí de Cat Ràdio* de Catalunya Ràdio; *Temps de diàleg*, de Ràdio Estel; *El pregoner*, de Mataró Ràdio; i *D'aquí i d'allà*, d'El Prat Ràdio. El programa *D'aquí i d'allà* va ser guardonat per col·laborar en l'acostament de les persones migrades a sentir-se pratencs i crear vincles personals amb la ciutat¹¹⁷.

El Prat Ràdio

Les emissions de la ràdio municipal El Prat Ràdio van començar el 23 d'abril de 2002. L'emissora està ubicada al Prat de Llobregat, una localitat situada a la comarca del Baix Llobregat que forma part de l'àrea metropolitana de Barcelona. La idea va sorgir des de l'Ajuntament davant la necessitat de tenir un mitjà on es pogués comunicar la realitat dels pratencs i les pratencques d'una manera plural i crítica. L'emissora, des de la seva

¹¹⁶ <https://www.elprat.cat/actualitat/noticies/el-programa-de-radio-daqui-i-dalla-tornara-al-mes-de-maig> (Consultat: 03-10-2021).

¹¹⁷ <https://www.mesadiversitat.cat/premis-i-ajuts/premis-2019> (Consultat: 04-10-2021).

creació, sempre ha estat ubicada a la seu del carrer Dr. Soler i Torrens, amb una superfície de més de 200 metres quadrats i amb instal·lacions que permeten l'assistència de públic als programes. Pertany a la societat Prat Comunicació S.L., una empresa de titularitat pública que depèn de l'Ajuntament i gestiona tots els mitjans de comunicació municipals: la televisió local, la ràdio local i la revista¹¹⁸. En total hi treballen 14 persones, les quals inclouen el director general de la societat i el director de la revista local, redactors/es, productors/es i tècnics, sense distingir entre ràdio, televisió i revista, sinó que tothom treballa indistintament per als tres mitjans (Imanol Crespo, comunicació personal, 15 d'octubre de 2019).

La ràdio ofereix una programació pròpia realitzada pel personal contractat en les franges de 9 a 14 hores i de 16 a 20 hores, més dues hores els dissabtes i tres hores els diumenges. La resta d'hores d'emissió són produïdes i conduïdes per els i les col·laboradores, que l'any 2021 són unes 80 persones. La programació combina la informació, els esports, l'entreteniment, els concursos, l'humor, els serveis i la música.

L'aportació econòmica de l'ajuntament és la principal via d'ingressos de l'emissora i suposa el 85 per cent del pressupost. No obstant, des de la direcció de la ràdio es procura aconseguir altres ingressos, com per exemple la publicitat, coproduccions amb la Xarxa Audiovisual Local o operant com a agència de comunicació. És a dir, quan a la ciutat hi ha entitats que necessiten presentar un acte o fer un vídeo contracten el servei amb la societat Prat Comunicació S.L., aquestes altres accions representen el 15 per cent restant del pressupost de l'emissora (Imanol Crespo, comunicació personal, 15 d'octubre de 2019).

¹¹⁸ <https://www.elpratcomunicacio.com/upload/Documents/informeanualelpratcomunicacio2019.pdf>
(Consultat:04-10-2021)

4.2. Anàlisi del elements presents en els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

A continuació presentarem l'anàlisi dels elements de les quatre dimensions presents en els programes premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual entre els anys 2009 i 2019: normalització de la diversitat cultural, diversificació de la diversitat, relacions dins de la diversitat i desdramatització de la immigració. Dins de cadascuna de les dimensions estan inclosos els seus indicadors: en la primera: temàtica, fonts/actors, discurs, imatges sonores i llengües; en la segona: edat, sexe, discursos i opinions diferents/ homogenis i visibilitzar la diversificació sociocultural; en la tercera: nosaltres divers, els altres / les altres, i les relacions, vincles i conflictes (diversos/diversos, diversos/autòctons); i en la quarta: victimista–paternalista i plantejament divers. Aquests elements estan explicats en detall en el punt 3.1.1. Per a una millor comprensió dels resultats hem analitzat les quatre dimensions per separat amb els seus indicadors, és a dir, que la primera s'analitza per a tots els programes, després la segona i així successivament fins a la quarta.

4.2.1. Dimensió 1. Normalització de la diversitat cultural

Aquesta primera dimensió està relacionada amb els temes i actors presents en els discursos, així com també les llengües que es fan servir, les imatges sonores que es creen i per últim la manera com es representa l'objecte d'estudi, que és el tractament que reben les persones immigrades en els programes.

Programa *Barreja't amb mi*

Taula 18. Dades del programa *Barreja't amb mi*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/Conductora
2009	Ràdio Cubelles	Divulgatiu	Setmanal	30'	Febrer 2008- Juliol 2013	Luz Cassino

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

En relació amb les temàtiques tractades en l'espai radiofònic *Barreja't amb mi* observem que es presenten les dues parts que fan vida a Catalunya, en aquest cas persones d'origen nicaragüenc i persones autòctones, les quals expliquen la seva realitat tal com la viuen. Per exemple: en el cas de Nicaragua es parla de la seva geografia, els seus costums i les seves dones, i quan es fa referència a Catalunya, la dona catalana parla de la seva relació normalitzada amb persones provinents de diferents llocs del món.

b) Fonts/actors

Al revisar els actors i les fonts en el programa, ens trobem, per una banda, una dona que va néixer a Nicaragua i viu a Catalunya des de fa molts anys; i d'altra banda, s'hi inclou la vivència d'una dona catalana, la qual des de la seva quotidianitat promou el viure amb persones de qualsevol part del món.

c) Discurs

El discurs és principalment de tipus testimoni, però amb elements informatius. Algunes de les característiques que destaquen són la seva proximitat amb les persones immigrades, la utilització d'arguments i exemples per donar coneixements sobre la temàtica tractada.

d) Imatges sonores

Dins de les imatges sonores hi ha diversitat perquè es parla de diferents aspectes de Nicaragua i sobretot perquè ho fa una dona originària d'aquest país. En la segona secció del programa aquesta dona ofereix tots els detalls de la seva història, que va començar fa vint anys quan va arribar a Catalunya, i en la tercera part és la dona catalana que ofereix la seva experiència de relacionar-se amb persones d'altres llocs del món.

e) Llengües

La barreja de les llengües castellana i catalana en el programa permet la difusió dels temes a oients de diferents procedències que fan vida a Catalunya, per la qual cosa es pot considerar un espai d'inclusió.

f) Representació

En relació amb la representació, és directa i la fan una persona immigrada i una autòctona, la qual cosa permet una visibilitat de les persones immigrades i una vinculació amb les autòctones.

Programa *Nines russes*

Taula 19. Dades del programa *Nines russes*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2010	Ràdio Ciutat de Badalona	Magazín	Diari (dilluns a divendres de 19h a 21h)	120'	Setembre 2008- Juliol de 2012	Cristina Pitaquer/ Carlota Santos

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

El programa presenta vuit grans temes que desenvolupa durant 120 minuts. La primera temàtica dins d'aquesta producció radiofònica està relacionada amb un nou projecte de l'Espai jove de converses interculturals, el qual es realitza amb la col·laboració de

Badalona Sud. Després es presenten detalls d'un projecte animat per Òmnium Cultural, que consisteix en propostes per conèixer la localitat i els badalonins mitjançant activitats destacades. També es parla d'un projecte de l'Escola de Cultura de Pau de Catalunya anomenat *El semàfor*, que permet conèixer l'evolució dels conflictes armats. Inclou experiències de cooperants que pertanyen a la Federació Setem Servicio Tercer Mundo que han estat al Senegal. En la segona hora del programa, s'explica la situació de la dona dins del món gitano. Posteriorment es dona pas al tema de la Setmana de la Solidaritat a Badalona, on els joves són els protagonistes a través de la presentació de tres documentals, fets per ells mateixos, els quals tracten temes relacionats amb la solidaritat. El següent tema està relacionat amb l'atenció sanitària a persones immigrades en el centre d'atenció primària de Sant Roc en Badalona. Finalment es parla de les peculiaritats del Marroc. Tal com es pot veure, els temes són diversos en diferents aspectes: continguts, gèneres i edats de les persones implicades.

b) Fonts/actors

Els actors provenen de diferents sectors que fan vida a la localitat, però sobretot en representació d'entitats tant públiques com privades com el Consorci de Badalona Sud, que assessora noies paquistaneses, Òmnium Cultural, Federació Setem Servicio Tercer Mundo- Senegal, Associació Gitanes de Catalunya, i Associació La Rotllana, entre altres. En el cas dels actors ciutadans, en la segona part del programa, es presenta el testimoni d'un metge del Centre d'atenció primària Sant Roc de Badalona i un jove marroquí.

c) Discurs

El tipus de discurs que es fa servir en el programa *Nines Russes* és principalment de testimoni amb elements informatius, combinació que s'utilitza almenys tres cops durant l'espai radiofònic. Un altre element destacable és l'ús d'exemples de situacions que

ocorren en la quotidianitat que permeten un discurs proper i de sensibilitat amb la temàtica.

d) Imatges sonores

Pel que fa a les imatges sonores que es generen dins de *Nines russes*, en la primera part del programa es descriu la necessitat d'obtenir nous voluntaris i voluntàries que participin a les activitats que es desenvolupen a l'Espai jove de converses interculturals. La segona imatge sonora es crea parlant en primera persona sobre l'assessorament que es dona a noies paquistaneses que viuen a Badalona i que haurien de sortir per treballar, aprendre català i moure's dins de la ciutat. Un altre element que inclou el programa és la intenció de donar a conèixer la localitat de Badalona com un espai de cohesió quan es parla de les diferents activitats que es van fer o es fan a la ciutat on participen persones de diferents llocs del món i autòctons. Una noia catalana explica la seva experiència al Senegal com a cooperant. Una altra imatge sonora que es planteja a *Nines russes* són els canvis que s'han viscut dintre el món gitano en relació amb el rol de la dona. A més es busca complementar aquesta imatge convidant homes perquè parlin de la seva visió sobre aquests canvi de rol i les relacions dins de l'associació. Quan es parla del tema de la setmana de la solidaritat es presenten i expliquen les activitats que fan els joves i com fan servir el documental contra el racisme. Mitjançant el testimoni, els joves que estan convidats al programa expliquen la seva experiència pel que fa a la producció de documentals on es parla de racisme contra nouvinguts. Finalment s'aborda la relació que es genera dins del centre d'atenció primària entre el metge i les persones immigrades del Pakistan. El tancament és amb les imatges sonores que aporten informació sobre el Marroc.

e) Llengües

En el cas de les llengües es posa l'accent en l'aprenentatge del català i s'utilitza un llenguatge inclusiu i de respecte quan es parla de les persones immigrades, però algun cop té un aire massa institucional. La noia cooperant té un llenguatge respectuós envers l'altre i un to d'agraïment per la possibilitat d'estar a un lloc meravellós com el Senegal, malgrat que només és una visita temporal. Quan parla la convidada gitana, ho fa en primera persona des de l'experiència i explica els canvis que s'han produït però sobretot parla de la importància de canviar els estereotipus de la dona gitana amb un llenguatge reivindicatiu i de valors. També s'utilitza un llenguatge inclusiu pel que fa als conflictes que sorgeixen quan comença la relació entre els nouvinguts i els autòctons. El llenguatge és molt respectuós quan es parla dels pacients pakistanesos que assisteixen al Centre d'Atenció Primària (CAP) i a més l'entrevistador és pakistanès, per la qual cosa la relació es dona entre iguals. Finalment, quan es fa referència al Marroc, el convidat que parla és marroquí i el seu llenguatge és positiu i amb reconeixement dels valors que té aquest país, però no s'explica la relació entre marroquins i autòctons.

f) Representació

En el cas de la representació, encara que és l'experta catalana qui parla sobre les noies d'origen paquistanès li dona molta importància a deixar clar que els països no són homogenis i que existeix diversitat dins de qualsevol cultura. Després qui parla és una noia paquistanesa, que explica la seva experiència assessorant d'altres noies paquistaneses sobre temes laborals, culturals i lingüístics. En la representació que es dona quan es presenta el tema relacionat amb el Consorci Badalona Sud en l'assessorament de noies paquistaneses es parla amb naturalitat sobre les situacions que es presenten quan es fan les activitats d'integració. Malgrat tot, falta l'explicació directa

dels participants. L'entrevistadora certifica que la representació que es fa dels paquistanesos s'assembla molt a la realitat però que hi ha més diferències que similituds, tot i que s'intenta explicar que moltes de les accions o coses que fan els paquistanesos/es també les farien els i les catalans si anessin a treballar al Pakistan.

Avançant en el programa, en el cas de la cooperant de Setem al Senegal no existeix una representació perquè la relació va ser molt fugaç i només es parla de les primeres impressions de la noia que va per primera vegada com a cooperant al Senegal. Pel que fa al món gitano, encara que no es tracta d'una relació de diversitat és un discurs que busca presentar una representació distinta de la dona gitana i els nous rols que ha assumit en els últims anys. No obstant això, la representació és molt propera a la realitat, ja que s'hi inclouen les coses bones i dolentes.

Quan es parla del Marroc no s'arriba a fer una representació perquè es donen principalment dades sobre el país i les raons del perquè emigren els marroquins a Catalunya. Es compara el sistema de salut de Badalona i el Marroc.

Programa *Els cinc cantons*

Taula 20. Dades del programa *Els cinc cantons*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2011	Ràdio Arenys	Divulgatiu	Setmanal (dimecres de 20h a 21h)	58' 21''	Setembre 2010- Juliol 2011	Isabel Artero

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

Els temes plantejats al programa estan relacionats en primer lloc amb el projecte Digiparticipa, organitzat per la Regidoria d'Igualtat de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, on es realitzen trobades amb famílies que venen d'altres parts del món. També es parla

sobre l'Espai Lila, un lloc on la gent pot fer consultes sobre igualtat, dones i persones immigrades. Hi ha un tema al qual se li dona importància: el dol migratori. S'explica a les xerrades i tallers que es fan per tractar-lo i també per parlar sobre la importància del llenguatge no verbal.

b) Fonts/actors

Els actors són principalment persones vinculades a l'Ajuntament d'Arenys de Mar: Josefina Altés, de la Fundació Salut i Família, que està dins d'un programa de la Regidoria d'Igualtat d'Arenys de Mar; Maribel Illescas, la regidora d'Igualtat de l'ajuntament; Laura Espinasa, tècnica de participació de l'ajuntament, i Abdelkader El Kadiri Bellahyan, del servei de mediació intercultural comarcal del Maresme. També participa Marga Montfort, coordinadora dels cursos de català del projecte Digiparticipa de l'Ajuntament d'Arenys de Mar.

c) Discurs

En el programa es parla amb respecte de les persones immigrades però amb un llenguatge de nosaltres i els altres, encara que un dels convidats és d'origen marroquí però va néixer a Melilla.

d) Imatges sonores

Durant el programa *Els cinc cantons* es generen almenys tres imatges sonores, que són aquelles sensacions que es produeixen a partir del discurs oral i que busquen crear comprensió en l'audiència sobre les temàtiques que s'estan tractant. La primera imatge sonora es crea quan es parla d'una experiència que es realitza amb famílies de persones immigrades i autòctones que viuen a Arenys de Mar, segons explica la convidada, en aquest curs s'intenta trencar els tòpics habituals relacionats amb les persones que arriben de fora, els quals moltes vegades no s'ajusten a la realitat i només s'eliminen si es fa un esforç per les dues bandes de conèixer l'altre. La segona imatge sonora es

produeix quan un dels convidats al programa dona detalls del que significa el dol migratori i com pot afectar les persones que el pateixen. I la tercera imatge sonora es presenta quan la convidada, que és professora de català, explica la importància del llenguatge no verbal en situacions on els participants no tenen coneixement de l'idioma de l'altre però sí hi ha l'interès per comunicar-se.

e) Llengües

En el programa *Els cinc cantons* es fa servir principalment el català com a llengua vehicular de comunicació. No obstant, en l'entrevista amb l'expert que parla sobre el dol migratori, la conductora utilitza el català per fer les preguntes però el convidat respon en castellà sense que això representi cap inconvenient.

f) Representació

En el programa tres dels quatre convidats són experts (catalans). Parlen dels projectes i accions que faran per als estrangers/es des de l'Ajuntament d'Arenys de Mar. El quart convidat també parla com a expert, però amb un llenguatge més proper per la seva experiència com a fill d'estrangers.

Programa *Per tot el món*

Taula 21. Dades del programa *Per tot el món*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2012	Mataró Ràdio	Magazín	Quinzenal (divendres de 18h a 19h)	60'	Setembre 2009- Juny 2013	Hicham Bouricha

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

La temàtica que es presenta en el programa està relacionada amb la Copa del món de futbol i els conductors donen informacions i opinions sobre aquest esdeveniment i

aquesta disciplina esportiva. Fan comentaris sobre la relació entre els mitjans de comunicació i la copa del món com a una oportunitat per a la pau.

b) Fonts/actors

En el programa *Per tot el món*, no hi ha persones convidades, per la qual cosa els actors són els vuit joves de diferents nacionalitats que realitzen la conducció de les diverses seccions que conté l'espai radiofònic.

c) Discurs

El programa és informatiu i d'opinió i difon músiques del món. Es combina informació de l'esdeveniment amb temes polítics, històrics i curiositats d'altres copes del món i del futbol.

d) Imatges sonores

Les imatges sonores que s'ofereixen dins del programa surten de l'intent que fan els joves per transmetre diversitat d'informacions sobre el futbol i les copes del món a través de la música i de petits comentaris preparats prèviament per ells mateixos.

e) Llengües

En el 90 per cent del programa es parla en castellà, només una noia ho fa en català; no obstant, no hi ha cap problema pel que fa a parlar en una u altra llengua, tal com ho manifesten explícitament els joves que condueixen l'espai radiofònic.

f) Representació

És una representació interessant perquè parlen dones i homes joves de temes d'interès general però des del punt de vista de producció radiofònica falta més reproducció i diversitat de formats.

Programa *Mosaic*

Taula 22. Dades del programa *Mosaic*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2013	Ràdio Esparreguera	Divulgatiu	Mensual (primer dimarts de 12h a 13h)	60'	Febrer 2012- Juny 2015	Maria Àngels Amoròs

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

El programa està dividit en tres blocs: en el primer es parla d'informacions de la regidoria de Nous Catalans i el regidor Jordi Mestre explica el perquè de l'existència del programa. A més, es donen detalls de les activitats que s'han fet al voltant del programa i informacions vàries. En el segon bloc es fan tertúlies entre els convidats, es posen exemples de bones pràctiques relacionades amb activitats culturals que s'han realitzat de manera conjunta entre persones immigrades i autòctones i es desmunten els rumors que existeixen entre les persones immigrades que regenten comerços a la vila sobre impostos, permisos i horaris dels locals comercials d'Esparreguera. Finalment, en l'últim bloc es presenta una entrevista amb dues infermeres que han dut a terme un taller sobre temes sanitaris per a dones nouvingudes.

b) Fonts/actors

Les fonts i els actors que participen al programa són diversos: en el cas del primer bloc són joves procedents de Romania, Marroc i Colòmbia. Pel que fa a les tertúlies que formen part del segon bloc dialoguen xinesos, paquistanesos i marroquins; hi participa el president de la Unió de Botigues d'Esparreguera, dues noies xineses que regenten bars, un home paquistanès que dirigeix un kebab i una noia que treballa en un locutori, i finalment dues noies catalanes que van realitzar un taller sobre temes sanitaris amb dones nouvingudes. En el tercer bloc es recullen històries de quatre comunitats que fan

vida a la ciutat: romanesa, paquistanesa, colombiana i marroquina. Els participants són: un home romanès, uns germans paquistanesos, una noia colombiana i una parella marroquina.

c) Discurs

En relació amb el tipus de discurs que es fa servir dins del programa *Mosaic* ens trobem que és principalment de tipus testimoni, tot i que també hi ha elements informatius en diferents moments de l'espai radiofònic.

d) Imatges sonores

Els convidats al programa expliquen la seva experiència a Catalunya i parlen sobre diferents aspectes de la vida quotidiana i laboral, festes culturals i els serveis sanitaris, específicament a la localitat d'Esparraguera, la qual cosa permet establir una imatge sonora de la realitat del municipi en relació amb les persones immigrades.

e) Llengües

En diferents moments del programa es parla de la importància de la llengua per a la integració i es dona informació útil per als estrangers en el moment d'obrir un negoci a Catalunya. Es fa servir català i castellà de manera indistinta al llarg de tot el programa.

f) Representació

Totes les situacions i els actors es presenten amb normalitat i es fa referència que tots els habitants de la localitat han de complir les normes i lleis, siguin estrangers o autòctons, per la qual cosa hi ha una representació molt propera i sense prejudicis de les comunitats estrangeres que viuen a Esparraguera.

Programa *La tertúlia del fòrum*

Taula 23. Dades del programa *La tertúlia del fòrum*

Anys d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/Conductora
2015	Olesa Ràdio	Debat-tertúlia	Programa únic	54'	Febrer 2014- Juny 2016	Joan Pascual

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

En el cas del programa *La tertúlia del fòrum*, els tres temes principals dels quals es parlen al llarg de l'espai radiofònic són els diferents conflictes violents que estan ocorrent en els països: Síria, Ucraïna i Veneçuela.

b) Fonts/actors

La realitat conflictiva d'aquests tres països es presenta a través d'un sirí, una ucraïnesa i un català que va viure a Veneçuela, els quals són convidats al programa. A més, també hi ha presència d'un antropòleg que fa el treball de mediador.

c) Discurs

El discurs que principalment s'utilitza és de tipus testimoni. Les mateixes persones immigrades parlen de la situació del seu país amb l'excepció del convidat, que explica el conflicte a Veneçuela, país del qual no és autòcton però hi va viure fa molts anys.

d) Imatges sonores

En relació amb les imatges sonores, en el cas de *La tertúlia del fòrum*, la primera imatge es crea a partir de la descripció dels conflictes que ocorren als països de Síria, Ucraïna i Veneçuela, la qual és realitzada pels convidats del programa. La segona imatge sonora es produïda pels contertulians, que fan preguntes sobre els fets històrics que van desencadenar les situacions actuals de conflicte en els tres països.

e) Llengües

Durant el programa es fa servir castellà i català de manera indistinta, el mateix conductor inicia la presentació del programa i dels temes que s'hi abordaran en català, però quan comença l'entrevista, amb l'entrevistat sirià parla tota l'estona en castellà.

f) Representació

La presència de gent dels països dels quals es parla és important perquè permet una representació directa.

Programa *Annour*

Taula 24. Dades del programa *Annour*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2016	Ràdio Mollet	Magazín	Setmanal (dimecres de 16:30h a 17h)	24' 54"	Setembre 2011- Juny 2017	Carles Peña

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

En el programa analitzat d'*Annour* només es presenta un únic tema, que és el Ramadà, s'explica en què consisteix aquesta celebració realitzada per tots els musulmans del món i la seva importància dins de la seva cultura.

b) Fonts/actors

Al programa hi van participar dues persones, el conductor, d'origen català, i una col·laboradora d'origen marroquí.

c) Discurs

El discurs que es fa servir en l'espai radiofònic és bàsicament informatiu. Al llarg del programa, la col·laboradora ofereix tots els detalls relacionats amb el Ramadà, tant

informació bibliogràfica com experiències personals viscudes per ella mateixa com a musulmana.

d) Imatges sonores

Aquests dos són els que generen les imatges sonores perquè expliquen tot allò relacionat amb el Ramadà, i sobretot la dona és qui parla des de la seva experiència com a musulmana. A més posen el cant que serveix com a crida a l'oració que li dona un ambient molt semblant al que es viu als països musulmans quan minuts abans de la pregària s'escolta aquesta cançó des de les mesquites, tal com va explicar la col·laboradora.

e) Llengües

Al llarg del programa es fa servir només el català, perquè encara que la dona és d'origen marroquí, parla el català amb molta fluïdesa.

f) Representació

El discurs utilitzat és proper i amb molta seguretat perquè la col·laboradora utilitza el seu coneixement i la seva vivència, la qual cosa genera una representació de la cultura musulmana des de la quotidianitat; a més, es parla en primera persona.

Programa *Món possible*

Taula 25. Dades del programa *Món possible*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2017	Ràdio 4	Divulgatiu	Setmanal (diumenge de 15h a 16 h)	3 x 56' 168'	Setembre 2014- Segueix en antena (Novembre 2021)	Olga Rodríguez

Font: elaboració pròpia.

Programa de maig de 2016

a) Temàtica

En el cas del programa *Món possible* es van premiar tres emissions, una de maig del 2016, una altra de novembre i finalment, la tercera de desembre del mateix any.

En el primer programa es parla de la situació que han viscut els primers refugiats que arriben a Espanya fugint de la guerra i de les dificultats que han sofert aquestes persones al llarg del camí. També es plantegen els últims esdeveniments i maltractaments que han rebut aquestes persones en els diferents camps de refugiats en els quals han estat.

b) Fonts/actors

Els actors que van participar en aquest programa van ser una infermera voluntària, un cooperant, el president de la Comissió Catalana d'Ajuda als Refugiats, el president de la Taula del Tercer Sector Social i l'adjunt general del síndic de greuges de Catalunya.

c) Discurs

En relació amb l'indicador del tipus de discurs que es fa servir en aquesta primera emissió del programa *Món possible*, identifiquem que és bàsicament informatiu amb elements de testimoni, combinació que repeteix al llarg de tot l'espai radiofònic.

d) Imatges sonores

Pel que fa a les imatges sonores trobem que la conductora posa en context la situació de les primeres persones que arriben a Catalunya en qualitat de refugiades a través del testimoni d'una cooperant catalana que parla sobre el desallotjament d'un camp de refugiats. Posteriorment, a través d'una estratègia de testimoni d'entrevista amb una cooperant espanyola que va estar acompanyant una família siriana mentre va ser desallotjada del camp on es trobava. Finalment es conversa amb un expert que parla

sobre la problemàtica i de com és la situació dels primers refugiats que han arribat a Catalunya.

e) Llengües

Els idiomes que es fan servir són castellà i català, els quals es combinen sense cap problema.

f) Representació

En la primera part del programa el tipus de representació es dona a través de la periodista, qui entrevista cooperants de l'àrea de salut i experts que parlen de la situació de les persones refugiades. Tots els entrevistats d'aquesta part del programa són autòctons i parlen de l'altre des del coneixement i l'experiència que ells tenen com a experts de la situació que s'està vivint a Síria. En la segona part s'analitza més un tema nacional, sobre l'augment de les xifres de pobresa i risc d'exclusió a Espanya, la qual cosa es fa a través d'un representant de la Taula del Tercer Sector i un altre del Síndic de greuges de Catalunya.

Programa de novembre de 2016

a) Temàtica

En el segon programa, els temes tractats són la situació del Centre d'Internament d'Estrangers a Barcelona (CIE) i la necessitat de tancar-lo.

b) Fonts/actors

Els actors que van participar en aquest programa són: per una banda, un advocat de la Plataforma Tanquem el CIE i l'expresident de la Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat. Per l'altra, un periodista que presenta el tema de la pobresa energètica, en el qual aprofundeixen representats de l'entitat Eco Serveis.

c) Discurs

En aquesta segona emissió del programa *Món possible*, el discurs que es fa servir és bàsicament informatiu.

d) Imatges sonores

Les imatges sonores es produeixen a través de la conductora, qui fa entrevistes als convidats sobre els temes tractats, com per exemple la problemàtica del Centre d'Internament d'Estrangers a Barcelona i la situació de violació dels drets humans que denuncia la Plataforma Tanquem el CIE. L'especialista explica com viuen les persones estrangeres detingudes al CIE.

e) Llengües

Les llengües que es fan servir en aquest segon programa són el català i el castellà. La conductora i el primer entrevistat parlen en llengua catalana, el segon entrevistat parla en llengua castellana i catalana, mentre la conductora continua parlant en llengua catalana. Es fa el canvi d'una llengua a l'altra sense cap problema.

f) Representació

Finalment, la representació es dona bàsicament a través de la realització d'entrevistes a experts sobre els temes plantejats. En aquest cas, el immigrants són representats a partir del coneixement que tenen els especialistes sobre els retinguts al Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de Barcelona.

Programa de desembre de 2016

a) Temàtica

En el tercer programa, durant la primera part, el tema principal és el captiveri que pateixen dones i nenes yazidites per part de l'Estat Islàmic en el nord d'Iraq, s'explica com són obligades a convertir-se a l'islam, les conseqüències psicològiques i el treball que fan les activistes per treure-les del captiveri i després ajudar-les a sobreviure en els

campes de refugiades. En el segon tema es parla sobre els abusos, agressions de diferents tipus i maltractament que pateixen les persones amb discapacitat intel·lectual de Catalunya i com des de les entitats que pertanyen a la federació Discapacitat Intel·lectual de Catalunya (Dincat) donen suport a aquest col·lectiu. Després, es continua amb el tema relacionat amb les persones amb discapacitat intel·lectual però en aquest cas específicament com els afecta l'atur. També es fa referència a l'atenció de refugiats sirians al Líban i com s'impulsa un projecte de recepció de sirians a Catalunya promogut per l'Ajuntament de Barcelona i quinze entitats socials de Barcelona. Finalment, es parla sobre la situació d'exclusió social i pobresa a Catalunya entre els anys 2015 i 2016.

b) Fonts/actors

Els actors van ser la periodista iraquiana yazidita Nareen Shammo, activista defensora dels drets de les dones i nenes yazidites que es troben en captiveri a mans de l'Estat Islàmic; la presidenta de la federació Discapacitat Intel·lectual de Catalunya (Dincat), Rosa Cadenas; Alfred Bosch, vicepresident de l'àrea de cooperació de l'àrea metropolitana de Barcelona, Gerardo Pisarello, primer tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona, i Francesc Roig, president de Càritas de Catalunya.

c) Discurs

Com en els altres dos programes de *Món possible*, el discurs que es fa servir torna a ser bàsicament informatiu, neutre i amb arguments que sustenten els temes plantejats. Solament en el cas de les dues primeres entrevistes hi ha moments d'expressions testimonials.

d) Imatges sonores

Quan analitzem les imatges sonores trobem que malgrat el discurs és bàsicament informatiu, en les dues primeres entrevistes hi ha descripció de situacions complexes i

dolentes que pateixen, en el primer lloc, les dones i nenes yazidites que es troben en captiveri a mans de l'Estat Islàmic, i en segon lloc, les persones amb discapacitat intel·lectual.

e) Llengües

El català és la llengua que té major presència al llarg del programa. Només en el cas de la primera entrevista s'escolta en segon pla l'anglès però es fa una traducció simultània, per la qual cosa s'identifica que està present però no com a primera opció.

f) Representació

Finalment, en tres de les quatre entrevistes que es realitzen en el programa, els actors que participen són autòctons i membres d'organitzacions governamentals i privades, només en la primera entrevista hi ha una persona que és periodista, yazidita i d'origen iraquiana que parla en representació de les dones i nenes que es troben en captiveri a mans de l'Estat Islàmic. En ser ella una persona que va passar per una situació semblant que les persones que representa, es pot considerar que realitza una representació en primera persona. En la resta la representació és indirecta, ja que és feta per persones autòctones i institucionals.

Programa *Ràdio Àfrica*

Taula 26. Dades del programa *Ràdio Àfrica*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2018	Betevé	Magazín musical	Setmanal (diumenge de 21h a 23h)	120'	Setembre 2017- Segueix en antena (Novembre 2021)	Tania Adam

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

Quan analitzem els indicadors de la primera dimensió en aquest programa ens trobem que la temàtica de la primera part de *Ràdio Àfrica* es centra en les característiques de la música africana i els continguts culturals que es transmetran de generació en generació. A més es parla dels principals representants de la música africana i com la seva presència marca la història de vida de Miguel Zamora, el primer convidat del programa. En la segona hora es presenta música de Cap Verd i Angola, països de l'oest africà amb una forta influència portuguesa. El tema central és la relació propera que té l'entrevistat amb aquesta música perquè la considera més similar a la seva cultura gallega, ja que està feta en portuguès. També es parla dels artistes que han influenciat l'entrevistat, com Vasco Martins, José Afonso, Amérigo Brito, Frank de Pina i Vlú.

b) Fonts/actors

En la primera hora el principal actor és Miguel Zamora, un productor i músic d'origen africà, especialista en música africana. Ell també parla de la música del seu pare i els tiets, que van crear el primer grup d'*afropop* del territori espanyol, Máscara.

L'actor de la segona hora és Breixo Martínez (Abu Sou), de Canela en Surco, un programa de música que s'emet online a mixcloud.com. És gallec i parla en primera persona de com va ser la seva experiència en el descobriment de noves músiques de diferents parts d'Àfrica.

c) Discurs

Dins del programa *Ràdio Àfrica* s'utilitzen dos tipus de discurs: en la primera hora és de testimoni i en la segona és informatiu.

d) Imatges sonores

Quan fem l'anàlisi de les imatges sonores que estan presents en el programa veiem que en la primera hora s'utilitza la música com a part del missatge, com és el cas del grup musical Máscara. A més l'entrevistat reivindica les característiques dels africans que van vindre a Espanya quan Guinea Equatorial encara era una província del territori espanyol. Això pretén generar una mirada diferent dels africans. Es combinen la veu de l'entrevistat i la música africana de la qual es parla. En el cas de la segona part del programa, a través de la conversa que es presenta es pot sentir la riquesa de la música dels països de l'oest africà que han estat influïts per Portugal. També a través de la història de vida dels músics de les cançons que porta l'entrevistat es parla de fets històrics que van marcar la història dels països africans colonitzats per Portugal.

e) Llengües

Un altre element de la normalització de la diversitat cultural és la forma con s'utilitzen les llengües: en el programa *Ràdio Àfrica* es fan servir tant el castellà com el català com a idiomes de comunicació de manera indistinta.

f) Representació

En el cas de la representació, l'entrevistat de la primera hora és africà i parla des de la seva història principalment familiar, a més dels seus referents musicals, com Cheikh Lô o Mario Luambo, i el segon entrevistat del programa és gallec i parla de la seva relació amb músics, ja siguin portuguesos que van viure a països de l'oest africà o africans que van viure a Portugal.

Programa *D'aquí i d'allà*

Taula 27. Dades del programa *D'aquí i d'allà*

Any d'atorgament del premi	Ràdio	Gèneres de programes	Periodicitat	Duració	Data d'inici i final	Conductor/ Conductora
2019	El Prat Ràdio	Magazín	Mensual (tercer dimecres de 15h a 16h)	60'	Abril 2007- Segueix en antena (Novembre 2021)* ¹¹⁹	Julieta Romero

Font: elaboració pròpia.

a) Temàtica

En la primera dimensió trobem dins del programa que la temàtica central són les diferents estratègies que existeixen en l'Ajuntament del Prat de Llobregat per promoure la relació i la integració de les persones immigrades en el municipi a través de la Taula de Noves Ciutadanes.

b) Fonts/actors

Els conductors del programa es presenten com a pratenses d'origen forà: una ve d'Argentina, la segona del Marroc i el tercer d'El Salvador. L'espai radiofònic té un únic convidat, que és David Vicioso, exregidor de cultura del Prat de Llobregat.

c) Discurs

El tipus de discurs que es fa servir en el programa és informatiu. A través del gènere de l'entrevista, la conductora principal, Julieta Romero, dirigeix els temes i les preguntes que es realitzen al convidat/da, que normalment és una persona per programa.

d) Imatges sonores

Les imatges sonores es construeixen a partir del discurs del convidat, qui fa una avaluació de la realitat de la migració i la convivència entre les persones immigrades al Prat de Llobregat i les autòctones.

¹¹⁹ Des de març de 2020 fins maig de 2021 va estar fora d'antena arran de les mesures derivades de la Covid-19.

e) Llengües

En el programa només es fa servir el castellà.

f) Representació

Els conductors del programa clarament fan un representació de la comunitat estrangera que fa vida al Prat de Llobregat i en el cas del convidat, al ser una persona autòctona però que ha estat relacionada amb l'àmbit governamental local, presenta una visió de la realitat des d'aquests dos àmbits, autòcton i governamental.

4.2.2. Dimensió 2. Diversificació de la diversitat

Aquesta segona dimensió es refereix a les característiques de les persones que participen en els programes, com són l'edat i el sexe, entre altres. Encara que no hi ha una definició universal sobre joventut, Nacions Unides defineix els joves com les persones d'entre 14 i 24 anys¹²⁰. Ens sembla important caracteritzar els participants dins dels espais radiofònics fent una diferència entre adults i joves, perquè en moltes ocasions ens trobem que la visió dels joves immigrants depèn de l'edat amb la qual van arribar a Catalunya, sobretot quan ens referim a l'aprenentatge de la llengua i el seu ús quotidià.

També hi analitzem amb una mirada més qualitativa els discursos i les opinions que es plantegen als programes, i finalment la manera com es visibilitza la diversificació sociocultural.

Programa *Barreja't amb mi*

a) Edat/sexe

En el cas del programa *Barreja't amb mi* hi troben la presència de tres dones adultes.

¹²⁰ <https://www.un.org/es/global-issues/youth> (Consultat: 30/03/2021).

b) Discursos i opinions diferents/ homogenis

Es presenten diferents mirades sobre la immigració, la qual cosa enriqueix el discurs sobre la diversitat, i a més es planteja que sortir de la crisi no depèn solament dels autòctons sinó també de les persones immigrades que viuen a Catalunya. S'insisteix en presentar discursos i perspectives diferents sobre la immigració i les relacions entre els autòctons i les persones immigrades.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

Es visibilitza la diversitat que existeix tant a Catalunya com a Nicaragua i es deixa que siguin els protagonistes els que parlin per ells mateixos.

Programa *Nines russes*

a) Edat/sexe

Al programa hi participen persones adultes i joves. En relació amb el sexe van ser set dones i sis homes.

b) Discursos i opinions diferents/ homogenis

El programa dona diferents punts de vista sobre la diversitat cultural a través d'un discurs principalment informatiu. Sobretot dona detalls sobre les cultures i persones que viuen a Badalona, i en el cas de la cooperant, sobre la seva experiència al Senegal. Durant les diferents parts del programa el discurs també canvia, en alguns moments es repeteixen els estereotips però és important destacar el gran esforç que es fa per presentar una mirada diferent, tant per part de les conductores com dels convidats.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

En el programa es presenten diferents exemples de situacions i realitats amb les persones immigrades a Badalona, això ho realitzen fonamentalment els joves que participen en la segona hora del programa.

Programa *Els cinc cantons*

a) Edat/sexe

Les principals característiques de les persones participants en aquest programa és que són adultes, específicament quatre dones i un home.

b) Discursos i opinions diferents/ homogenis

Durant el programa es dona informació sobre els projectes i les accions que es fan des de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, el que genera que el contingut sigui només explicatiu, sense donar cap opinió o crítica. El discurs que trobem dins del programa és políticament correcte perquè es parla de les persones immigrades i els beneficis que generen com habitats de la vila, però des d'una mirada institucional i de govern.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

A l'inici de l'espai radiofònic es diu que és la primera emissió del programa en l'emissora i que forma part d'un projecte més ampli. En aquest cas no es convida cap persona immigrada sinó persones que treballen o tenen vincles amb l'Ajuntament d'Arenys de Mar, el que genera que la mirada sigui distant i d'avaluació de la situació. No obstant, un dels membres que participa en el programa és d'origen marroquí i parla en primera persona i des de la seva experiència.

Programa *Per tot el món*

a) Edat/sexe

Els participants al programa són joves, quatre homes i quatre dones.

b) Discursos i opinions diferents/ homogenis

Els discursos són principalment informatius i llegits, per la qual cosa no generen cap conflicte o diferència entre els conductors. Encara que hi ha diferents accents i

nacionalitats, no repercuteixen en els continguts produïts, els quals són homogenis i amb una mirada estereotipada.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

Es fa un intent de visibilitzar la diversitat sociocultural a través de la música i els comentaris, però els elements que es fan servir no aconsegueixen arribar a un discurs que evidencii aquesta diversitat.

Programa *Mosaic*

a) Edat/sexe

En el cas de *Mosaic* hi ha presència de tretze dones i nou homes, dels quals, quatre dones i dos homes són joves.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

Hi ha diferents opinions, discursos i realitats perquè des del programa es va promoure parlar de la vida de cadascú i els joves i adults van plantejar arguments més enllà de les preguntes fetes per la conductora del programa. Cadascú va parlar de la seva experiència i això va enriquir el discurs amb diferents veus, accents, arguments i mirades.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

En relació amb la visibilització de la diversificació sociocultural, aquesta es fa a través de la presència de dones i homes de diferents nacionalitats i temps vivint a Catalunya.

Programa *La tertúlia del fòrum*

a) Edat/sexe

En aquest programa els participants són adults, dos homes i una dona.

b) Discursos i opinions diferents/ homogenis

Les persones que ofereixen el seu testimoni algun cop diuen coses diferents al discurs dels conductors. No es parla de la realitat que viuen les persones immigrades a Catalunya sinó dels conflictes que ocorrien en el seu país d'origen.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

No es visibilitza la diversificació sociocultural perquè el tema central es mira només des d'un sol punt de vista.

Programa *Annour*

a) Edat/sexe

Els participants d'aquest programa són adults, específicament un home i una dona.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

Es parla en forma de testimoni, per la qual cosa a més de la informació que es dona de manera clara i senzilla també es trenquen estereotips i es desmenteixen rumors sobre la cultura musulmana i especialment sobre la celebració del Ramadà. És un discurs diferent perquè no es parla des d'una mirada negativa i distant sinó propera i explicativa.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

Durant tot el discurs es visibilitza la realitat sociocultural musulmana i es promou una millor relació amb les altres comunitats d'immigrants i amb els autòctons.

Programa *Món possible*. Maig de 2016

a) Edat/sexe

En la primera emissió, de maig de 2016, van participar adults, específicament tres dones i dos homes.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

En la primera part es parla sobre el desallotjament del camp de refugiats d'Idomeni, a Grècia, i de la difícil situació que estan vivint les persones desallotjades. En la segona part s'analitzen els drets socials de les persones, ja que les dades sobre pobresa i risc d'exclusió social han augmentat, entre altres coses, per la disminució dels ingressos. Dins de les dades que s'ofereixen és significatiu l'augment del nombre de nens en situació de pobresa. Al programa es parla sobre dos temes: els refugiats dels camps de Grècia i les primeres arribades de refugiats a Catalunya i Espanya; i en la segona part, sobre el risc creixent de pobresa a Espanya.

Les informacions són desenvolupades amb cooperants i experts, és a dir, persones sensibilitzades i coneixedores del tema. Encara que expliquen diferents perspectives sobre el tema dels refugiats, són els autòctons, ajudants o experts, els que parlen sobre la situació que es viu des del seu testimoniatge. No es presenten estereotips negatius durant la primera part del programa, i en la segona part es planteja la mateixa situació, encara que no es parla solament de persones immigrades sinó de nens i de com s'han deteriorat els ingressos econòmics que perceben les famílies i de com ha crescut la pobresa. No es presenten estereotips negatius referents a la pobresa sinó que els continguts s'enfoquen a analitzar les diferents situacions de risc i exclusió social en la que viuen algunes persones a partir de no poder pagar, per exemple el lloguer del pis. També s'analitzen les subvencions que s'atorguen a les associacions que treballen en l'àmbit local.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

En la primera part del programa es parla fonamentalment de la crisi dels refugiats i no es planteja el tema de la diversitat, tampoc es consulten altres actors no autòctons ni implicats directes. En la segona part del programa s'analitza amb l'expert la

problemàtica del creixement de la pobresa a Espanya. Es plantegen els diferents factors socials que comencen a complicar-se a partir de la falta de recursos i de lleis que afavoreixin l'atenció a les persones d'alta vulnerabilitat i risc d'exclusió social. Es plantegen de manera respectuosa les diferents situacions que travessen les famílies, les persones i els nens. No es presenten veus diverses dels actors afectats.

Programa *Món possible*. Novembre de 2016

a) Edat/sexe

En aquesta segona emissió, els participants són adults, una dona i cinc homes.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

En la primera part s'analitza la situació del Centres d'Internament d'Estrangers (CIE) des de la perspectiva dels analistes convidats. Els dos convidats no utilitzen estereotips sobre la immigració i la periodista ofereix informació contextualitzada sobre el tema tractat, intentant fugir de la criminalització dels estrangers. És una defensa dels estrangers detinguts al CIE que fan experts autòctons. S'ofereixen diversos punts de vista per analitzar la situació del CIE de Barcelona i es presenten arguments diversos per condemnar el funcionament d'aquest centre. Es presenta al llarg del programa un discurs informatiu en el qual els participants comparteixen bàsicament un mateix criteri sobre la irregularitat dels Centres d'Internament d'Estrangers.

En la segona part s'analitza la problemàtica de la pobresa energètica. Els convidats mantenen una postura de defensa dels interessos de les famílies i les persones que presenten dificultats econòmiques i no poden pagar el consum energètic. Es continua amb la mateixa estratègia discursiva i s'ofereixen detalls de la situació de pobresa energètica que viuen moltes famílies actualment.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

En aquest programa, en la primera part es visibilitzen les característiques de les persones immigrades que arriben al territori en pastures i com viuen en el Centre d'Internament d'Estrangers, aquesta presentació la fa la conductora del programa abans de realitzar les entrevistes sobre el tema. Després la visibilització de la realitat migratòria a Catalunya i bàsicament de les persones que es troben internades al CIE la fan experts que participen al programa, Andrés García Berrio, advocat de la plataforma Tanquem el CIE, i Francisco Javier de Lucas, especialista en polítiques migratòries i expresident de la Comisión Española de Ayuda al Refugiado. En la segona part de l'espai radiofònic, es visibilitza una temàtica que afecta tant les persones immigrades com les autòctones, com és la pobresa energètica.

Programa *Món possible*. Desembre de 2016

a) Edat/sexe

En la tercera emissió, els participants són adults, dues dones i tres homes.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

En la primera part es planteja un discurs que busca una acció o resposta per part de les entitats governamentals municipals i nacionals en relació amb la situació de conflicte i abús contra les dones i nenes yazidites que es troben en captiveri per l'Estat Islàmic. En la segona entrevista, la convidada presenta un discurs reivindicatiu sobre la situació que pateixen les persones amb discapacitat intel·lectual i la urgent necessitat de definir un protocol que permeti que els diferents casos comesos contra aquest col·lectiu no es quedin en impunitat. En la segona part del programa, a través d'un reportatge, s'expliquen les accions que s'estan impulsant des de l'Ajuntament de Barcelona i quinze entitats social de Barcelona per atendre als refugiats siris que arribaran al

territori. Finalment, es presenten detalls de les xifres de pobresa i exclusió social que existeixen a Catalunya entre els anys 2015 i 2016.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

El discurs que es fa servir en aquest programa visibilitza temes relacionats amb violacions de drets humans, exclusió social i pobresa però no directament amb la diversitat cultural.

Programa *Ràdio Àfrica*

a) Edat/sexe

En aquest programa tots els actors que participen són adults i homes.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

En *Ràdio Àfrica* la música és el vehicle que permet conèixer elements culturals i històrics de diversos països africans, com per exemple Guinea Equatorial, Cap Verd, Angola i Moçambic. Durant tot el programa es desenvolupa una mirada experta i amb un gran desig d'aprendre fets nous, ja siguin de música o històrics. Dins del programa el discurs està marcat per un gran interès per conèixer els països africans dels quals es parla i això es fa a través de la música i la història de vida dels músics que estan presents al programa.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

Finalment, dins d'aquesta dimensió trobem que és un programa que visibilitza la diversitat sociocultural a través de diferents eines. La conductora deixa clara la seva procedència de Moçambic i els entrevistats provenen de diferents parts, tant països de l'Àfrica com diferents zones d'Espanya.

Programa *D'aquí i d'allà*

a) Edat/sexe

Tots els que participen en el programa són adults, dues dones i dos homes.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

En el programa s'expressen diferents mirades sobre la realitat migratòria en el Prat de Llobregat perquè els conductors es consideren pratenses d'origen estranger i en el cas del convidat, malgrat que té una mirada bastant propera i sensible sobre la migració, es fa referència en moltes ocasions a ells i nosaltres. La imatge és d'una entitat governamental acollidora i promotora de la convivència entre les persones immigrades i les autòctones.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

A través de la presentació i l'explicació de les diferents activitats i estratègies que es fan servir per promoure la convivència es visibilitza la presència de les persones immigrades al municipi del Prat de Llobregat.

4.2.3. Dimensió 3. Relacions dins de la diversitat

Dins d'aquesta dimensió s'inclouen, per una banda, elements relacionats amb un plantejament de la integració on es pugui evidenciar la diversitat cultural present dins de la societat i sobretot que permeti destacar els aspectes compartits entre les persones que viuen al territori, ja siguin immigrades o autòctones. La idea és determinar si existeix un nosaltres divers i que vagi més enllà del concepte dels altres com els diferents.

D'altra banda, dins d'aquesta dimensió també s'inclou la clau relacional i no individual, la qual consisteix en el reconeixement de les relacions o vincles que es donen entre les parts participants dins dels programes, tant entre persones de procedències i/o referents culturals diversos com entre aquestes i les persones autòctones.

Programa *Barreja't amb mi*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

En relació amb la presència d'un nosaltres divers o una diferència entre els uns i els altres, en aquest programa trobem que es fa èmfasi en la importància del nosaltres, tant en el cas de la persona immigrada com en el de l'autòctona. Es menciona els altres quan es parla de Nicaragua i les activitats i festes que ells fan però seguidament es parla del testimoni d'una nicaragüenca, cosa que genera una sensació de proximitat.

b) Relacions, vincles i conflictes

En aquest programa es parla de les relacions i els vincles que es donen entre les persones immigrades i les autòctones, i les relacions que existeixen entre persones d'altres llocs del món, principalment de Nicaragua. S'explica la importància de la presència dels immigrants per millorar l'economia de Catalunya i Espanya i sortir més ràpid de la crisi. Es mencionen els conflictes en primera persona perquè la conductora principal és una persona immigrada que ha viscut els sentiments de rebuig i els estereotips negatius, però alhora presenta una solució davant d'aquesta situació per donar-li la volta.

Programa *Nines russes*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

En el cas d'aquest programa, encara que el més comú és donar informació sobre les altres cultures que viuen a Badalona es fa un esforç per parlar d'un nosaltres divers. Durant el programa en diferents moments es parla dels altres però no de manera despectiva sinó deixant clar que existeixen diferències culturals, però que a mesura que existeixi més coneixement mutu serà més fàcil la relació. En la segona hora del programa es parla de les relacions i els vincles entre autòctons i persones immigrades.

En el cas del testimoni del metge de Sant Roc s'explica el suport que es donen mútuament els pakistanesos que viuen a Badalona quan es tracta de temes de salut, tant entre els que ja vivien a la localitat des de feia temps com amb els nousvinguts.

b) Relacions, vincles i conflictes

No és el tema principal del programa però hi ha pinzellades de les relacions que es produeixen en festes i activitats culturals. Quan parlen els joves, que són productors audiovisuals, es deixa clar que amb l'arribada de persones immigrades s'ha evidenciat el racisme, sobretot de les persones grans que viuen a Badalona però que estan convençuts que amb experiències com la producció de documentals es pot millorar la imatge negativa que es té de les persones immigrades.

Programa *Els cinc cantons*

a) Nosaltres divers/ Els altres, les altres

Durant el programa *Els cinc cantons* sempre es parla d'ells i nosaltres, a més s'expliquen les accions que es faran des de l'Ajuntament d'Arenys de Mar per millorar la qualitat de vida i la integració amb els autòctons de les persones immigrades. Es detallen les característiques que tenen les persones estrangeres que arriben a la localitat i tot el que es fa i es farà per elles.

b) Relacions, vincles i conflictes

No es parla de relacions i vincles en la quotidianitat sinó des de la institució de govern. No hi ha cap relació entre diversos. No hi ha cap relació entre diversos i autòctons. No es planteja cap conflicte.

Programa *Per tot el món*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

No es parla del nosaltres divers perquè es planteja la temàtica d'una manera molt neutra i poc dinàmica. No hi ha cap plantejament en aquest sentit. S'intenta fer una analogia entre el món del futbol i la lluita per la pau però finalment no s'aconsegueix connectar els continguts amb la realitat més propera.

b) Relacions, vincles i conflictes

Encara que hi ha relacions entre els diversos, no s'evidencia una connexió entre els continguts i els conductors. No es fa diferència entre diversos i autòctons. No es presenten conflictes.

Programa *Mosaic*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

En el cas d'aquest programa existeix un nosaltres divers perquè es parla de la realitat que viuen els joves des que arriben a Catalunya i es presenten expressions com "ja no em pregunten d'on ets". A més, durant el programa es presenten diferents moments on els convidats parlen amb normalitat de "nosaltres". No es diferencia entre ser o no ser català. Els joves i els adults es consideren integrats de la societat, encara que tinguin algunes dificultats per parlar el català.

b) Relacions, vincles i conflictes

Es parla de les relacions i els vincles que hi ha entre els membres de la mateixa comunitat i amb els autòctons. Hi ha relacions entre els diversos amb una actitud d'escoltar i de comprendre l'altre. La relació entre els diversos i els autòctons es planteja amb normalitat i alguns dels joves expliquen que la majoria dels seus amics són

catalans. S'expliquen les diferents situacions que han viscut al llarg de la seva estada a Catalunya però que no han arribat a conflictes greus.

Programa *La tertúlia del fòrum*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

No existeix un nosaltres divers. Els altres són els que tenen conflictes als seus països. No hi ha relacions ni vincles perquè no es parla de la vida que fan les persones immigrades a Catalunya.

b) Relacions, vincles i conflictes

Dins del programa en cap moment es plantegen relacions, ja siguin entre diversos o entre diversos i autòctons. Es parla de conflictes externs, als països d'origen però no a Catalunya, i quan es fa és amb poca profunditat i de manera anecdòtica.

Programa *Annour*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

Sempre es parla des del nosaltres, sobretot la dona col·laboradora, que comença el seu discurs des de la seva experiència de desconeixement de les persones no musulmanes del seu entorn, afirmant que fa un esforç per explicar les raons dels seus costums i les seves pràctiques religioses. Des del programa es parla dels altres per referir-se als autòctons o a altres comunitats estrangeres però no de manera despectiva sinó per explicar la seva cultura i d'aquesta manera facilitar la comprensió entre les diferents cultures.

b) Relacions, vincles i conflictes

Encara que no és el centre d'interès del discurs, es plantegen diferents tipus de relacions i vincles entre els musulmans i altres comunitats que fan vida a Mollet. Encara que dins

del programa no apareix una relació explícita entre diversos sí es parla d'aquest tipus de vincle. No hi cap conflicte dins del programa.

Programa *Món possible*. Maig de 2016

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

En la primera part es deixa molt clar el nosaltres i ells, per exemple es fa referència a “nosaltres ajudants” i a ells com “els nostres amics sirians”, o també “la nostra família siriana”, la qual cosa expressa una implicació directa, ja que els cooperants es trobaven a Grècia compartint directament amb les persones refugiades que estaven vivint aquesta situació. D'altra banda l'expert es refereix a “ells, com a refugiats”, segons el llenguatge oficial. Es fan servir conceptes com refugiats, amics, família, persones en situació de vulnerabilitat i persones en risc d'exclusió social.

b) Relacions, vincles i conflictes

En la primera part s'estableixen vincles afectius amb les persones i especialment, la cooperant es refereix com a “amics”, “família” quan parla de les persones amb les quals va compartir durant la seva estada al Senegal, el que implica una relació estreta entre tots dos. En els altres casos el vincle parteix d'una preocupació pel deteriorament de les condicions de vida de les persones i l'increment de la pobresa. No es presenten relacions ni diàlegs entre diversos, ni entre diversos i autòctons. No es presenten conflictes entre els actors ni debats de cap tipus. Es presenten punts de vista sobre situacions conflictives.

Programa *Món possible*. Novembre de 2016

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

No es parla d'un nosaltres divers sinó que s'analitza la situació que viuen els estrangers i la falta d'atenció jurídica que pateixen. Es parla dels altres com a persones estrangeres

que intenten arribar al país i són detingudes i maltractades per les autoritzats nacionals. Els actors que participen en l'espai radiofònic i que són autòctons realitzen campanyes per al tancament del Centre d'Internament d'Estrangers i aprofiten el programa per demanar que es millorin les condicions de vida de les persones immigrades que estan internades.

b) Relacions, vincles i conflictes

Al programa es parla de relacions i vincles conflictius entre un ells “irregular” i un nosaltres que intenta posar ordre o que busca una justícia igualitària. No hi ha cap relació entre els diversos. Els conflictes es presenten en la relació que estableixen els autòctons amb la visió que l'Estat i els cossos de seguretat tenen dels estrangers. Quan ho analitzem en profunditat ens trobem amb un “nosaltres” que parla de l'actuació irregular dels altres. Per fer aquesta asseveració, el convidat utilitza l'afirmació: “està comprovat que el 95 per cent de les persones retingudes en el CIE no ha comès mai cap delictes”.

Programa *Món possible*. Desembre de 2016

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

En aquest tercer programa de *Mon possible*, ens trobem que no es parla d'un nosaltres divers perquè les temàtiques tractades tenen un èmfasi en situacions de violacions de drets humans i abusos contra dos col·lectius vulnerables, el primer, dones i nenes yazidites, i el segon, persones amb discapacitat intel·lectual. En la segona part de l'espai radiofònic apareixen dos actors que representen al consistori de Barcelona, els quals ofereixen arguments de la necessitat de rebre als siris que arriben a Europa i específicament a Catalunya, ja que d'aquesta manera volen exigir a altres països europeus que facin el mateix. Finalment, en l'última part del programa es presenten les xifres de pobresa i risc d'exclusió que existeix a Catalunya, la qual cosa es fa des d'una

visió institucional ja que la persona que ofereix la informació és el president de Càritas de Catalunya.

b) Relacions, vincles i conflictes

En aquesta producció radiofònica no es fa referència a la relació entre persones immigrades i autòctones perquè es parla de temes relacionats amb persones autòctones vulnerables i només en la primera part es conversa sobre persones estrangeres però que no viuen a Catalunya.

Programa *Ràdio Àfrica*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

Pel que fa al primer indicador, el nosaltres divers, trobem que durant les dues hores del programa es deixa clara la presència a la societat de persones provinents de països de l'Àfrica i els efectes que això ha generat en la construcció d'un nosaltres amb diversitat de llengües, expressions artístiques, valors i cosmovisions. A través de la menció dels fets històrics i musicals que van ocórrer a l'Àfrica hi ha una forta presència dels altres però amb una intenció més de donar a conèixer les seves característiques que genera una distància entre ells (africans/es) i nosaltres (autòctons).

b) Relacions, vincles i conflictes

Quan revisem el tipus de relacions que es plantegen dins del programa identifiquem que s'estableix un nexa entre iguals. A més, no es ressalten tòpics com migració econòmica, arribada en pasteres o que les persones immigrades s'emporten la feina de les autòctones. Una altra situació que es produeix al llarg del programa és que es donen relacions entre persones diverses que comparteixen històries comuns dels seus avantpassats. En aquest cas, l'entrevistadora va néixer a Moçambic però viu a Espanya des que era petita, per la qual cosa coneix ambdues cultures i pot parlar de totes dues.

Pel que fa a la presència dels conflictes en les relacions entre les persones diverses i les autòctones, en general en el programa *Ràdio Àfrica* no es parla dels conflictes que existeixen dins e les relacions entre els diferents protagonistes, ja siguin persones immigrades o autòctones.

Programa *D'aquí i d'allà*

a) Nosaltres divers / Els altres, les altres

Es fa èmfasi en l'existència del nosaltres divers en el territori, fins i tot en un punt del programa es diu que les persones immigrades que viuen al Prat de Llobregat s'haurien de denominar pratenses d'origen estranger. Un altre element es presenta quan el convidat diu que en l'àmbit laboral no faria diferència entre una persona immigrada i una autòctona perquè totes dues necessiten les mateixes oportunitats de formació, percebre el subsidi d'atur i qualsevol suport que els permeti retornar al món laboral. A més, el convidat explica que sigui d'on sigui la persona que viu al municipi ha de tenir els mateixos drets per fer servir els recursos del departament de serveis socials.

Pel que fa a l'indicador de la manera de referir-se als altres, durant el programa es parla del col·lectiu immigrant però d'una manera propera i no despectiva. A més s'aprofundeix en les característiques de les persones immigrades que han arribat al municipi i s'explica la necessitat que aquestes aprenguin tant el castellà com el català per comunicar-se amb les persones autòctones del municipi.

b) Relacions, vincles i conflictes

Es fa referència a la importància de la relació i els vincles entre les persones immigrades i les autòctones amb el plantejament que ajuntar-se permet el coneixement de l'altre i que en el cas del Prat de Llobregat aquesta relació es pot donar a través de la Taula de la Nova Ciutadania que promou l'ajuntament. Degut que el convidat forma part de les

autoritats municipals, hi ha un reconeixement dels conductors al tipus de relació i d'acollida que es dona des de l'ajuntament a les persones immigrades des del primer dia d'arribada. S'explica que es realitzen activitats per celebrar i commemorar festes i dates importants dels països d'origen, com el Ramadà, i dies de la independència, entre altres. També es parla de la inclusió d'activitats pròpies dels països de les persones immigrades dins de la festa major del Prat de Llobregat. El plantejament es basa en la convivència entre els diferents i no en una integració d'un grup en l'altre. A més s'explica com des de l'ajuntament s'intenta que hi hagi representació dels col·lectius immigrants que viuen al municipi dins de les diferents comissions u organismes locals perquè es considera que el primer pas per a la bona convivència és la participació. Com a missatge final del programa es convida les persones immigrades que viuen al municipi a participar en totes les activitats que es realitzen per aconseguir una bona convivència. Durant la conversa amb el convidat surt el tema dels conflictes de convivència que existeixen en el municipi però aquest explica que no són greus ni han estat produïts per la presència de les persones immigrades. Un altre element que planteja el convidat és la necessitat de lluitar contra els rumors perquè trenquen la convivència entre els veïns i explica que per a això en el municipi s'han fet sessions anti-rumors.

4.2.4. Dimensió 4. Desdramatització de la immigració

En aquesta última dimensió analitzem la manera com es planteja la visió sobre els moviments migratoris, els quals habitualment es presenten des d'una mirada paternalista però que dins de les bones pràctiques radiofòniques haurien de ser considerats com un procés històric amb una sèrie d'iniciatives, superacions i reptes que viuen les persones protagonistes, sense oblidar les dificultats jurídiques i d'accés als drets bàsics.

Programa *Barreja't amb mi*

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

No es parla amb una mirada ni victimista ni paternalista, perquè sempre el tractament és en primera persona, cosa que genera una relació entre iguals. És un plantejament divers perquè hi ha presència de diferents mirades, perspectives i veus. La complexitat en el plantejament i el discurs va més enllà del que significa la presència de persones immigrades a Catalunya i encara que es parla dels estereotips relacionats amb la immigració, es plantegen propostes i solucions. En relació amb les cares “diverses” amb veus pròpies, totes les persones que parlen durant el programa ho fan en primera persona, és a dir, que són diferents veus i a més tenen clar què significa la diversitat.

Programa *Nines russes*

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

En general tot el discurs és optimista i sense intenció paternalista o de victimització. El plantejament és bastant divers perquè hi ha participació de gent de tot arreu. Hi ha diversitat de fonts i actors, cosa que genera diferents mirades i matisos sobre la presència de persones immigrades a Badalona. Durant el programa es presenten cares diverses, amb i sense veu pròpia, però les cares que no tenen veu pròpia deixen una llavor per generar interès en la cultura de l'altre.

Programa *Els cinc cantons*

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

Encara que és una mirada amb respecte i sense estereotips s'evidencia una sensació paternalista des del govern municipal. En relació amb un plantejament divers és un discurs que intenta presentar la immigració com un fenomen normal, però des d'una posició de poder, on és el govern el que ha de resoldre els problemes i les situacions

dels nouvinguts. No hi ha diversitat de fonts o actors perquè tots els que participen estan vinculats o treballen en l'Ajuntament d'Arenys de Mar, per la qual cosa el discurs és expositiu i no inclou elements de complexitat en el plantejament. No participen persones immigrades, per la qual cosa els autòctons parlen per ells. Cal destacar que el programa que es va avaluar per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual i que va guanyar el premi és el primer programa que es va emetre a l'emissora de Ràdio Arenys.

Programa *Per tot el món*

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

Dins d'aquest programa constatem que no hi ha una actitud ni paternalista ni de victimització perquè el tema tracta està relacionat amb el mundial de futbol i los comentaris que fan els conductors/es són genèrics. Quan analitzem la presència d'un discurs divers, ens trobem que està conformat per informacions merament anecdòtiques, per la qual cosa no es pot dir que sigui ric en matisos. El conductor principal de *Per tot el món* proposa parlar de la relació entre política i la copa del món i presenta com exemple el mundial de futbol de l'any 1934: “entre 34 y 38 era el fascismo en Italia, entonces el dictador Benito Mussolini transformó la segunda copa del mundo en 34 en una operación de propaganda para su política y los miembros del partido fascista llenaron todas las gradas de los estadios para gritar Italia, Italia y Benito Mussolini le dijo a seleccionador italiano que Dios les ayude si pierden, lo que hizo que Italia ganara la copa con alivio”. El discurs no és complex en relació amb la diversitat, a més identifiquem problemes en la seva construcció. Finalment, quan s'analitza l'indicador relacionat amb la presència de cares diverses amb veu pròpia ens trobem que els conductors tenen veus molt febles en relació amb els arguments i sembla que repeteixen discursos agafats d'altres llocs o fonts. En una altra part del programa el conductor principal continua parlant de la relació entre la política i la copa del món i en esta ocasió

es refereix a la situació que ocorre en el mundial de 1982: “en el mundial de España un personaje insólito hizo su aparición en el partido entre Francia y Kuwait, en el minuto 80 el francés Alain Giresse marcó el cuarto gol de su equipo, los jugadores árabes protestaron y un silbido desde la tribuna les perturbó y allí fue cuando apareció el hermano del emir de Kuwait y le ordena a los jugadores que se retiren del campo, bueno política y futbol”, després d'aquesta explicació el conductor principal li pregunta a un dels col·laboradors que li sembla aquest fet i aquest respon que no hauria d'haver fet això perquè un partit s'ha d'acabar independent del que ocorre.

Programa *Mosaic*

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

Dins del discurs d'aquest programa no es troba cap posició victimista o paternalista. El plantejament és divers perquè es presenta amb normalitat, per la qual cosa no es dramatitza la immigració. En relació amb la complexitat en el plantejament i el discurs podem identificar que és un discurs ple de matisos amb la participació de diferents actors i fonts, i trenca els estereotips que hi ha sobre els joves immigrants. A més, els joves que participen al programa es reconeixen com a persones immigrades però al mateix temps destaquen la seves idees sobre la integració a la comunitat catalana, per la qual cosa hi ha diversitat de tipus de persones immigrades amb veu pròpia.

Programa *La tertúlia del fòrum*

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

En aquest programa la visió que ens trobem al fer l'anàlisi és que no parlen de la immigració sinó dels conflictes polítics als països d'origen dels convidats. En moments puntuals el conductor i els contertulians tenen una visió amb elements paternalistes en relació amb la situació dels països dels quals es fa referència en aquesta emissió. No hi

ha discussió ni plantejament divers perquè es parla de la problemàtica a Síria, Ucraïna i Veneçuela. El discurs és complex perquè els contextos són difícils de descriure. Finalment, dins del programa estan presents diverses cares i aquestes tenen veu pròpia, encara que en alguns casos no són persones originàries dels països dels quals es conversa, com és el cas de Veneçuela, on la persona va viure al país però fa molts anys.

Programa *Annour*

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

Dins d'aquesta emissió no existeix una mirada ni paternalista ni de victimització. A més, hi ha una plantejament divers, sobretot perquè una de les persones que parla és musulmana. El discurs és molt complet ja que aborda els diferents aspectes de la festa del Ramadà. Encara que és una mirada diferent faltarien veus que permetin expressar altres punts de vista.

Programa *Món possible*. Maig de 2016

a) Victimista –paternalista / Plantejament divers

Existeix una mirada respectuosa cap a la persona immigrada i preval una actitud d'ajuda cap a aquestes des de la idea que hi ha un procés injust i on es violen drets humans, tal com ho expressa una de les convidades quan es refereix al desallotjament en un camp de refugiats ubicat entre Grècia i Macedònia i diu: “a la familia siria que cuida de nosotros cuando estábamos escondidos la llevaron a una vaqueriza, eso era un corral de vacas y ellos dijeron que no eran ganado, que cómo era posible que los llevaran allí”. Encara que la situació que es presenta és dramàtica, la manera com s'aborden els continguts no cau en estereotips negatius ni llocs comuns. Encara que es presenten diversos punts de vista, totes les veus són de persones autòctones i no s'escolten testimoniatsges o veus dels propis immigrants.

En la primera part es presenta un testimoniatge d'un cooperant que continua després amb una entrevista-testimoni d'una altra cooperant, el que ofereix una informació contextualitzada i amb elements afectius que mostren relacions socials que van més enllà del treball de cooperació o assistència. En la segona part es presenten dos entrevistats que ofereixen la seva visió de la situació social que es viu actualment a Espanya. Parlen en primera persona i tots dos ofereixen una mirada similar de la situació de la pobresa creixent.

Les persones que participen al programa ho fan en qualitat de cooperants i experts. No es presenten altres veus d'immigrants ni testimoniats directes de refugiats o persones que es trobin en situació de pobresa.

Programa *Món possible*. Novembre de 2016

a) Victimista–paternalista / Plantejament divers

En aquest segon programa de *Mon possible* també s'evidencia una mirada respectuosa cap a les persones immigrades i preval una actitud d'ajuda cap a elles des de la idea que estan patint un procés injust i on es violen drets humans quan les retenen en el Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de Barcelona i no les permeten la llibertat de moviment, tal com ho planteja el convidat quan diu: "l'únic que no té el CIE de presó és el seu nom...però és pitjor perquè hi ha serveis a les presons que no hi ha al CIE" En aquesta segona emissió del programa, encara que hi ha diversos punts de vista totes les veus són de persones autòctones i no s'escolten testimoniats o veus dels propis immigrants. És un discurs d'experts que no es mou en l'àmbit dels estereotips sinó que analitza la problemàtica en profunditat i totes les intervencions conflueixen en demanar el tancament del Centre d'Internament d'Estrangers a Barcelona. Les persones que parlen en el programa ho fan en primera persona, perquè encara que són autòctones,

assumeixen la defensa de les persones immigrades, ja que parteixen de la idea que hi ha una incapacitat d'aquestes per defensar-se jurídicament.

Programa *Món possible*. Desembre de 2016

a) Victimista–paternalista / Plantejament divers

Al llarg de tot el programa es presenta un discurs reivindicatiu que demana a diferents entitats governamentals, siguin locals, nacionals o internacionals, que donen resposta i preguin accions davant de situacions de violacions de drets humans, abusos contra col·lectius vulnerables o persones que es troben en risc d'exclusió social. No hi ha una visió paternalista davant els temes proposats, però sí institucional perquè només en una de les quatre entrevistes és una ciutadana la que parla, en la resta són representants d'organismes governamentals o privats. No hi ha contrast sobre el tema de la diversitat cultural perquè la temàtica tractada en l'espai radiofònic no inclou elements que permetin qüestionar estereotips o generalitzacions sobre la immigració o les diferències culturals presents a la localitat.

Programa *Ràdio Àfrica*

a) Victimista–paternalista / Plantejament divers

En cap moment es presenta una situació que plantegi una mirada victimista-paternalista, la qual significaria una relació de superioritat per part de l'autòcton. En aquest cas la conductora parla des d'una posició entre iguals. Les característiques de la conductora del programa, com haver nascut a Moçambic i viure des de petita a Espanya, li permeten que tingui una mirada inclusiva i amb elements de diversitat. A més, en el cas del discurs és un plantejament que va més allà de la presència de persones immigrades o el simple reconeixement com a divers. El discurs permet establir una relació propera i de familiaritat entre els convidats amb una forta càrrega cultural i informació històrica.

Les cares diverses estan presents de diferents formes, ja sigui a través de la música, els fets històrics que es contenen o les experiències viscudes per la conductora del programa o els convidats.

Programa *D'aquí i d'allà*

a) Victimista–paternalista / Plantejament divers

Donades les característiques dels conductors, els quals són tots d'origen estranger, i la presència d'un convidat autòcton, es genera una conversa en igualtat de condicions i sense una mirada ni victimista ni paternalista. Hi ha un plantejament divers perquè la proposta no és d'inclusió social sinó de convivència i de relació multicultural. Malgrat semblar un discurs amb molta càrrega política, perquè el convidat és un antic regidor de cultura i ciutadania de l'ajuntament, contrasta amb la visió dels conductors, el que permet a la gent que escolta avaluar què es correspon a la realitat i què als interessos polítics. El pes en el programa el té el convidat autòcton; no obstant això els conductors són tres i provenen de tres països diferents, i amb els seus exemples i experiències omplen el programa de veus pròpies de les persones immigrades en el municipi.

4.3. Anàlisi comparativa dels elements presents en els programes premiats per la

Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

En aquesta secció presentem les similituds i diferències que hem trobat en l'anàlisi dels programes premiats en relació amb les quatre dimensions establertes al marc metodològic. Hem decidit mantenir les quatre dimensions per separat amb els seus indicadors, com vam fer a l'apartat anterior, és a dir, que es fa la comparació dels resultats de la primera dimensió, després de la segona i així successivament fins a la quarta.

4.3.1 Dimensió 1. Normalització de la diversitat cultural

En aquesta dimensió ens trobem molta diversitat entre els diferents programes premiats.

a) Temàtica

En relació amb el primer indicador d'aquesta dimensió, el qual es refereix a les temàtiques incloses en els diferents programes analitzats, ens trobem que hi ha diverses àrees tractades: la primera està relacionada amb els costums i les característiques de les persones immigrades¹²¹, en la segona es fa referència a la relació de les persones immigrades amb la localitat d'acollida¹²², en la tercera es parla sobre activitats i projectes que desenvolupen els ajuntaments i les entitats privades per a la inclusió de les persones immigrades¹²³, en la quarta àrea s'expliquen conflictes que ocorren a altres països que afecten a comunitats estrangeres que viuen en els municipis on transmeten les ràdios¹²⁴, i en la cinquena, es desenvolupen temes generals que afecten la comunitat autòctona i immigrada¹²⁵.

b) Fonts/actors

En tots els espais radiofònics hi ha productors/es, conductors/es, fonts i actors diversos amb una alta sensibilitat en relació amb la presència de persones immigrades a Catalunya i amb una actitud positiva cap a elles. Entre la diversitat d'actors, ens trobem un primer grup conformat per ciutadans, un segon grup per membres d'organismes governamentals i un tercer grup d'entitats privades. En aquest sentit resulta important ressaltar que els i les conductores dels espais radiofònics són inclosos com a actors, ja que la seva visió i sensibilitat sobre els temes tractats determinen els discursos emesos

¹²¹ *Barreja't amb mi, Els cinc cantons, Annour i Ràdio Àfrica.*

¹²² *Nines russes, Els cinc cantons, Mosaic i D'aquí i d'allà*

¹²³ *Els cinc cantons, Nines russes, Mosaic i D'aquí i d'allà.*

¹²⁴ *La tertúlia del fòrum i Món possible.*

¹²⁵ *Per tot el món i Món possible.*

al llarg del programa. Quan són col·laboradors de les ràdios representen els ciutadans¹²⁶ i quan són treballadors de les emissores¹²⁷ o d'alguna entitat privada o governamental són considerats com a institucionals¹²⁸.

c) Discurs

Pel que fa al tipus de discurs que s'utilitza en els diferents programes analitzats identifiquem que en tots els espais radiofònics predomina el discurs informatiu, ja que es transmeten fets concrets i dades d'interès per a les persones immigrades i les autòctones a través d'entrevistes i lectura de notícies. En el cas dels programes *Nines russes* i *Món possible* també es fan servir reportatges. Un altre tipus de discurs present en menor percentatge en set¹²⁹ de les deu produccions radiofòniques és el de testimoni, on es narren situacions particulars que van viure les persones convidades.

d) Imatges sonores

Les imatges sonores són variades, entre les quals destaquen la descripció dels llocs d'origen i les relacions que es donen a Catalunya entre els diferents col·lectius que fan vida al país, ja sigui entre grups de persones immigrades o amb els autòctons. També s'expliquen les vivències de persones autòctones a l'estranger¹³⁰, les situacions complicades que viuen molts dels immigrants a Catalunya¹³¹, sobretot en l'aspecte econòmic, i per últim també la riquesa dels costums¹³², la cultura i la música que aporten els immigrants a Catalunya. És freqüent en tots els programes l'ús de testimoniatges de les persones immigrades en combinació amb la informació que presenten.

¹²⁶ *Barreja't amb mi, Per tot el món, Annour, Ràdio Àfrica i D'aquí i d'allà.*

¹²⁷ *Nines russes, Mosaic, La tertúlia del fòrum i Món possible.*

¹²⁸ *Els cinc cantons.*

¹²⁹ *Barreja't amb mi, Nines russes, Mosaic, La tertúlia del fòrum, Annour, Món possible i Ràdio Àfrica.*

¹³⁰ *Nines russes.*

¹³¹ *Món possible.*

¹³² *Barreja't amb mi, Annour i Ràdio Àfrica.*

e) Llengües

En el cas de les llengües, en la majoria dels casos es fa servir indistintament el català i el castellà, i això permet una comunicació fluïda entre els participants.

f) Representació

En relació amb l'indicador de representació observem que es realitza de dues maneres: per una banda, són les mateixes persones immigrades les que s'expressen sobre les seves problemàtiques, característiques o vivències, per l'altra, són expertes o especialistes, membres d'entitats públiques o privades les que parlen en representació de les persones immigrades. En la primera forma es considera representació directa i en la segona, representació indirecta. Cal ressaltar que en vuit¹³³ dels deu programes es fa representació de les dues maneres i en els tres restants només representació indirecta¹³⁴. Finalment, després d'analitzar tots els indicadors d'aquesta primera dimensió, considerem que la varietat de temàtiques, actors i imatges sonores presents en les produccions radiofòniques permet conèixer diferents aspectes de la diversitat cultural existents en els municipis o localitats on s'emeten els espais radiofònics valorats. Com a febleses d'aquesta dimensió i que s'haurien de millorar podem identificar la manca d'una major presència de discurs de testimoniatge i una representació directa de les persones immigrades.

4.3.2 Dimensió 2. Diversificació de la diversitat

a) Edat/sexe

En aquesta segona dimensió, quan analitzem els indicadors edat i sexe ens trobem que la característica que més es repeteix és la presència d'adults en tots els programes

¹³³ *Barreja't amb mi, Nines russes, Mosaic, Per tot el món, Annour, Món possible, Ràdio Àfrica i D'aquí i d'Allà.*

¹³⁴ *Els cinc cantons i La Tertulia del fòrum.*

analitzats. Poques vegades hi participen persones joves¹³⁵ i en cap cas nens, nenes o gent gran. Pel que fa al sexe hi ha presència equilibrada d'homes i de dones en tots els programes, i ambdós tenen diferents papers dins dels espais radiofònics: conductors/es, fonts, actors, persones autòctones o immigrades.

b) Discursos i opinions diferents/homogenis

Els discursos que s'utilitzen en els diferents programes són variats. En alguns es plantegen les relacions entre persones autòctones i immigrades¹³⁶; en altres les possibilitats per millorar aquest vincle d'una manera propera, acollidora, explicativa¹³⁷, i finalment els que promouen la convivència, la qual cosa permet visibilitzar la realitat sociocultural, on la música també té cabuda¹³⁸. La presentació de les opinions es fa de manera homogènia, ja que no es presenten punts de vista diferents ni per part dels conductors/es dels programes ni dels convidats/es. En general tots els participants en les produccions radiofòniques estan d'acord en els continguts exposats. En cap dels programes es presenten conflictes pels arguments tractats ni per opinions diferents.

c) Visibilitzar la diversificació sociocultural

La realitat migratòria es presenta en tots els programes d'una manera àmplia i inclusiva a través dels temes tractats, els actors que participen i la forma com es plantegen els discursos, on s'expressa la importància de la diversitat sociocultural present en cadascuna de les comunitats. En alguns casos es mostra aquesta diversitat cultural a través dels costums i tradicions¹³⁹, aspectes religiosos¹⁴⁰, problemàtiques del països d'origen¹⁴¹ i de les activitats que realitzen¹⁴².

¹³⁵ *Nines russes, Per tot el món i Mosaic.*

¹³⁶ *Per tot el món i la Tertúlia del fòrum.*

¹³⁷ *Els cinc cantons, Annour i Món possible.*

¹³⁸ *Barreja't amb mi, Nines russes, Mosaic, Ràdio Àfrica. i D'aquí i d'allà.*

¹³⁹ *Barreja't amb mi i Ràdio Àfrica.*

¹⁴⁰ *Annour.*

¹⁴¹ *La tertúlia del fòrum i Món Possible.*

¹⁴² *Els cinc cantons, D'aquí i d'allà, Nines russes, Per tot el món i Mosaic.*

En aquesta segona dimensió trobem que hi ha una visibilització de la diversitat sociocultural variada, àmplia i inclusiva, la qual representa un primer moment en la creació d'espais que promoguin el diàleg i la convivència. No obstant, considerem que en les produccions radiofòniques d'aquest tipus s'hauria d'incloure, per una banda, la participació dels diferents grups d'edat i no només adults, i per l'altra, punts de vista diferents i no homogenis, els quals donin cabuda als conflictes entesos com a oportunitats per aconseguir consensos sobre els interessos comuns i així garantir una convència més harmònica.

4.3.3 Dimensió 3. Relacions dins de la diversitat

a) Nosaltres divers/Els altres, les altres

En relació amb la presència del “nosaltres divers” que anés més enllà del concepte dels altres com a diferents, entre els resultats que vam trobar, en alguns casos¹⁴³ es va fer èmfasi en la importància del nosaltres, que s'utilitza tant per a les persones immigrades com per als autòctons, i en els casos més ben treballats¹⁴⁴ apareix a través d'expressions que manifesten l'absència de diferències entre els uns i els altres. Per exemple, quan es parla de nosaltres amb normalitat, es fa referència al nosaltres ajudants, a la nostra família¹⁴⁵, els nostres amics¹⁴⁶, o es deixa clar que les persones han de tenir els mateixos drets siguin d'on siguin¹⁴⁷. En altres casos¹⁴⁸ es parla dels altres però no de manera despectiva, sinó deixant clar que existeixen diferències culturals que es podrien reduir si es promou el coneixement de totes les persones. En dos programes quan intervenen

¹⁴³ *Barreja't amb mi, Nines russes, Mosaic, Per tot el món, Annour, Ràdio Àfrica i D'aquí i d'allà.*

¹⁴⁴ *Barreja't amb mi, Mosaic i D'aquí i d'allà.*

¹⁴⁵ *Món possible.*

¹⁴⁶ *Mosaic.*

¹⁴⁷ *D'aquí i d'allà.*

¹⁴⁸ *Els cinc cantons, Nines russes, La tertúlia del fòrum, Annour i Món possible.*

experts parlen d'un ells/elles per referir-se a les persones immigrades i un nosaltres quan esmenten els autòctons/es¹⁴⁹.

b) Relacions, vincles i conflictes

En els tipus de relacions i vincles que es donen entre les parts participants en les produccions radiofòniques hem trobat que no són homogenis, ja que en alguns programes¹⁵⁰ vam identificar que s'explica la relació entre les persones immigrades i les autòctones d'una manera positiva, ja sigui perquè es parla de la importància de la immigració per millorar l'economia i sortir més ràpid de la crisi, per una actitud d'escoltar i de comprendre l'altre o pels aspectes culturals que es comparteixen entre les comunitats estrangeres i les autòctones. En altres programes¹⁵¹ s'observen pinzellades de les relacions que ocorren en espais culturals, com festes o trobades populars del poble o del municipi, i els vincles que es donen entre les institucions de govern, experts o membres d'entitats privades i la ciutadania immigrada i autòctona. En dos programes¹⁵² no es parla de les relacions i vincles entre els actors participants perquè les temàtiques tractades ocorren en altres països i no s'estableix un vincle amb la localitat on s'emet l'espai radiofònic.

En tots els programes les relacions comunitàries són presentades sense conflictes i es destaca la importància del coneixement mutu com a element que permet la convivència harmònica. Alguns programes ressalten la importància d'aquestes relacions i ho concreten en les diferents activitats que realitzen dins dels espais radiofònics i els vincles que mantenen amb ciutadans, organitzacions comunitàries o entitats públiques i privades.

¹⁴⁹ *Els cinc cantons i Món possible.*

¹⁵⁰ *Barreja't amb mi, Nines russes, Mosaic, Ràdio Àfrica i D'aquí i d'allà.*

¹⁵¹ *Els cinc cantons, Per tot el món i Annour.*

¹⁵² *La tertúlia del fòrum i Món possible.*

En aquesta tercera dimensió és important ressaltar la presència del nosaltres divers que ens hem trobat en l'anàlisi de les relacions que s'estableixen entre els diferents actors que participen en les produccions radiofòniques, ja que això significa un reconeixement mutu, el qual és la base per crear vincles més estables entre els membres de la comunitat.

4.3.4 Dimensió 4. Desdramatització de la immigració

a) Victimista-paternalista / Plantejament divers

En aquesta quarta dimensió identifiquem que nou¹⁵³ dels deu programes tenien una percepció dels moviments migratoris com un procés multicausal generat per diferents situacions que es donaven tant dins del país d'origen de les persones immigrades com del país d'acolliment. Aquest procés migratori també era presentat com un fenomen històric que s'ha donat al llarg del temps i que continuarà ocorrent. No es presenten visions ni enfocaments paternalistes o victimistes i les persones immigrades són representades com a part de la comunitat¹⁵⁴, amb capacitats per resoldre conflictes de convivència¹⁵⁵ i compartir els seus coneixements amb la resta de la comunitat¹⁵⁶.

Finalment, en aquesta quarta dimensió, a partir dels resultats que ens hem trobat, considerem que en les produccions radiofòniques analitzades predomina la intenció de generar capacitats tant en les persones immigrades com en les autòctones que els permetin superar els reptes i dificultats que produeixen els processos migratoris.

¹⁵³ En el programa la *Tertúlia del fòrum* es presenta puntualment un enfocament paternalista quan s'aborden els conflictes de Síria, Ucraïna i Veneçuela.

¹⁵⁴ *Barreja't amb mi, Els cinc cantons, Mosaic, Per tot el món i D'aquí i d'allà.*

¹⁵⁵ *Nines russes i Món possible.*

¹⁵⁶ *Annour i Ràdio Àfrica.*

4.4. Anàlisi comparativa de les entrevistes en profunditat amb els directors/es de les ràdios dels programes premiats

a) Història de les ràdios

Els orígens de les ràdios on s'han emès els programes premiats tenen algunes similituds, com per exemple l'època dels inicis de les seves emissions. Set¹⁵⁷ de les deu emissores van sortir a l'aire entre els anys 1976 i 1982. Aquí està inclosa Ràdio 4, que encara que no és una emissora local, va sorgir en aquella època. Això té molt de sentit, tant perquè la implantació de la freqüència modulada (FM) va fer possible unes cobertures d'àmbit local, com també per la situació política i social que s'estava vivint al país després de la mort del dictador Francisco Franco. Les tres restants ho van fer entre els anys 2006 i 2014¹⁵⁸, i el seu naixement va estar molt lligat a decisions institucionals dels ajuntaments dels quals depenen.

Una altra característica comú rellevant és l'inici amateur amb un elevat component de voluntarisme que van tenir la majoria d'aquestes ràdios, a més d'una profunda relació amb els moviments comunitaris i socials dels pobles o ciutats on es troben. Amb el pas del temps es van anar professionalitzant i en algunes d'elles¹⁵⁹ això va generar que es convertissin en part de les corporacions comunicacionals dels respectius ajuntaments, perdent el seu esperit més comunitari i associatiu.

A aquestes ràdios se'ls va encomanar una funció molt específica com a mitjans de servei públic segons la Llei de Comunicació Audiovisual de Catalunya, i dins d'aquesta categoria se'ls va assignar la de promoure la convivència cívica, per això haurien de tenir dins de la seva graella de programació no sols espais destinats al reconeixement de

¹⁵⁷ Ràdio 4, Ràdio Arenys, Ràdio Cubelles, Ràdio Ciutat de Badalona, Ràdio Esparreguera, Ràdio Mollet i Olesa Ràdio.

¹⁵⁸ El Prat Ràdio, Ràdio Mataró i Ràdio Betevé,

¹⁵⁹ Ràdio Ciutat de Badalona, Ràdio Mataró i Betevé.

la diversitat cultural, sinó també produïts per persones immigrades i on es puguin expressar les seves inquietuds i interessos.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els i les col·laboradors/es

Donat l'esperit comunitari i social de la majoria de les emissores en els seus inicis, moltes tenien interès perquè hi participés gent de les entitats i organitzacions del poble o ciutat en la seva programació. Amb el pas del temps i la professionalització de moltes d'aquestes emissores, aquesta relació va canviar i en alguns casos, com Ràdio Cubelles, que va ser de les primeres emissores locals de Catalunya, actualment la participació dels voluntaris i voluntàries representa només el deu per cent de la seva programació. En canvi, hi ha ràdios, com la d'Esparreguera, que han mantingut la seva relació estreta amb els col·laboradors voluntaris; a dia d'avui Ràdio Esparreguera manté unes 35 persones col·laboradores que hi realitzen diferents programes: musicals, esportius i infantils, entre altres. O Ràdio Arenys de Mar, que manté uns 60 col·laboradors i col·laboradores en la producció de programes, principalment musicals i d'entreteniment. En el cas de Ràdio Mataró, el 50 per cent de la programació és realitzada pels col·laboradors/es. Mentrestant, altres¹⁶⁰ intenten conservar la seva relació amb la comunitat a través de transmissions al carrer i cobertures informatives sobre activitats, festes majors i altres iniciatives associatives i comunitàries.

Les ràdios més antigues també han servit com a espai de formació de molts periodistes i comunicadors¹⁶¹ que van tenir els seus inicis professionals a les ràdios locals dels seus pobles o ciutats i després van passar a mitjans més grans i reconeguts.

¹⁶⁰ Ràdio Cubelles, El Prat Ràdio i Olesa Ràdio.

¹⁶¹ Ràdio 4, Ràdio Arenys i Ràdio Cubelles.

c) Programació

En el cas de la programació, la majoria dels directors/res de les ràdios van expressar la importància que donen als elements relacionats amb la seva funció de mitjà de servei públic per a la ciutadania. No obstant, cada emissora els concreta de manera diferent i posa l'èmfasi d'acord amb la seva proposta comunicativa. Per exemple, unes prioritzen els informatius i els programes d'esport, d'altres els programes musicals o d'entreteniment, i totes la cobertura d'esdeveniments locals, festes majors, activitats de proximitat i temes que afecten la comunitat.

Un altre aspecte destacat pels directors i directores entrevistats va ser la utilització dels continguts produïts i oferts per la Xarxa Audiovisual Local com a complement de la programació pròpia que els permet tenir una producció de qualitat amb èmfasi en la informació local i renovada periòdicament.

Finalment, la majoria de les emissores al llarg de la seva història han canviat la seva programació per diferents raons, algunes pel seu procés de professionalització, altres pels canvis en la direcció o els recursos econòmics de què disposaven, però n'hi ha dos¹⁶² que han intentat mantenir els mateixos elements en la seva proposta programàtica des dels seus inicis.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

En el moment de fer les entrevistes, la majoria de les emissores no tenien programes específics realitzats o conduïts per persones immigrades: de les deu ràdios analitzades només quatre¹⁶³ tenien un espai produït per persones d'origen estranger. Els directors/res van donar diverses raons per explicar aquesta absència: laborals, per falta de personal qualificat per fer-los o per una relació efímera amb els voluntaris/es o

¹⁶² Ràdio Cubelles i Ràdio Arenys.

¹⁶³ Ràdio Cubelles, Matarò Ràdio, El Prat Ràdio i Betevé.

col·laboradors/es; o perquè les propostes que arriben a les ràdios de la mà de persones immigrades no compleixen els requisits mínims per ser emeses. El que sí va manifestar la majoria dels directors/res és que, tot i no tenir programes específics, es promou que aquests temes relacionats amb la integració de les persones immigrades es tractin de manera transversal dins de la programació de l'emissora.

En les ràdios on sí hi ha programes produïts o conduïts per persones immigrades, els continguts varien entre l'intercanvi cultural entre individus de diversos orígens, la promoció de la cultura d'altres països i el debat sobre temes relacionats amb la integració i la convivència, però no solament de les persones immigrades sinó també de les vulnerables i en risc d'exclusió social. No obstant, segons la informació donada pels directors i directores, aquests programes són excepcions dins de les respectives graelles, ja que la gran majoria de la programació està a càrrec d'autòctons.

e) Sostenibilitat organitzativa

Totes les ràdios formen part dels consorcis municipals, o són de titularitat municipal, menys Ràdio 4, que forma part de la Corporación de Radio y Televisión Española. En el cas dels espais per prendre les decisions sobre els continguts que s'emeten, el més comú és el consell d'administració de la ràdio, seguit pel consell de redacció, l'òrgan o equip directiu i la direcció de la ràdio.

Un altre element que es repeteix en quatre de les emissores analitzades és la producció per a televisió i ràdio al mateix temps, com és el cas de Ràdio Ciutat de Badalona, Mataró Ràdio, Ràdio Betevé i El Prat Ràdio. En les emissores hi ha personal contractat fix i col·laboradors/es o voluntaris/es, excepte en Ràdio Betevé i Ràdio 4, on tot el personal és contractat.

f) Sostenibilitat econòmica

Segons van explicar els directors i les directores entrevistades, les nou emissores municipals tenen un finançament de més del 60 per cent a càrrec dels ajuntaments dels pobles o ciutats on es troben i també reben un petit percentatge d'ingressos a través de la publicitat o de la venda de continguts a la Xarxa Audiovisual Local que pot oscil·lar entre un tres per cent i un 40 per cent del total del pressupost. Només en el cas de *Ràdio 4* el finançament prové íntegrament de la Corporació de Ràdio i Televisió Espanyola (RTVE), encara que segons el seu director, en el moment de l'entrevista estaven en procés de cerca d'ingressos externs a través de fons europeus o patrocinis d'entitats privades.

4.5. Anàlisi comparativa de les entrevistes en profunditat amb les persones productores i/o conductores dels programes premiats

a) Origen de la idea

Els orígens de les idees dels programes premiats van ser diversos, alguns propers a entitats socials i comunitàries, com per exemple els programes *Barreja't amb mi* (Ràdio Cubelles) i *Per tot el món* (Mataró Ràdio), els quals van néixer a partir d'organitzacions que estaven realitzant accions relacionades amb temes d'immigració i integració social en els respectius municipis. Altres van sorgir a partir d'activitats periodístiques de les emissores o els ajuntaments, com va passar amb *Nines russes* (Ràdio Ciutat de Badalona), *Mosaic* (Ràdio Esparreguera), *Món possible* (Ràdio 4) i *D'aquí i d'allà* (El Prat Ràdio), que es van posar en antena a partir de propostes realitzades per periodistes i/o regidors, els quals van esdevenir els responsables de produir i conduir els programes. En el cas dels programes *Annour* (Ràdio Mollet), *Els cinc cantons* (Ràdio Arenys) i *Ràdio Àfrica* (Betevé) van ser persones externes a les emissores les que van demanar espais per fer produccions que atenguessin temes de diversitat cultural i immigració.

b) Procediments de producció

Segons el que hem observat en les entrevistes, dins dels procediments de producció destaquen principalment dues modalitats. La que més es repeteix¹⁶⁴ és la realització dels continguts per una persona o màxim dues, i en un cas¹⁶⁵ amb un/a voluntari o voluntària; la segona és a través d'un equip de producció¹⁶⁶. El que sigui d'una forma o l'altra, en la majoria dels casos, no té relació amb si el programa va ser promogut per una entitat o un/a periodista, perquè ens trobem les dues situacions: que la idea la va proposar una entitat i és una sola persona la que produeix el programa, o la promotora va ser una persona però hi ha un equip de producció darrere dels continguts. Només en dos¹⁶⁷ programes ens trobem que encara que és una sola persona la que lidera la producció dels continguts, hi ha la col·laboració d'alguna entitat o organització del territori que elabora productes per al programa.

c) Relació amb els actors que participen al programa

La relació amb els actors participants es dona de diferents maneres, però la que més es repeteix és a través de l'entrevista, on normalment la persona convidada té un rol passiu i limitat a la dinàmica de pregunta i resposta. Només en dos casos¹⁶⁸ hi ha iniciatives més actives, on algun membre del programa fa activitats al carrer per participar en esdeveniments comunitaris o festes populars.

d) Relació amb l'audiència

En general hi ha poca relació directa entre els productors dels programes i l'audiència. La relació s'estableix principalment pels vincles que tenen els i les productors/as amb les associacions i entitats dels diferents municipis. Una dificultat per a aquesta relació és que només dos programes, *La tertúlia del fòrum* i *Nines russes* s'emeten en directe i la

¹⁶⁴ *Els cinc cantons, Mosaic, La tertúlia del fòrum, Món possible i Ràdio Àfrica.*

¹⁶⁵ *Annour.*

¹⁶⁶ *Barreja't amb mi, Nines russes, Per tot el món i D'aquí i d'allà.*

¹⁶⁷ *Els cinc cantons i Mosaic.*

¹⁶⁸ *Barreja't amb mi i Nines russes.*

resta s'enregistren prèviament. Una altra manera de comunicar-se amb l'audiència és a través de les xarxes socials, el correu electrònic i trucades telefòniques, però és un mecanisme que és utilitzat principalment per quatre programes¹⁶⁹.

e) Participació de persones immigrades

Tots els i les entrevistats/as van manifestar que la participació de les persones immigrades en els programes és una de les idees centrals dels espais radiofònics. També indiquen que les formes de participació són diverses, ja sigui de manera individual amb un convidat, o de manera col·lectiva amb la participació de diverses persones de la mateixa procedència o amb grups de persones de diferent origen. La productora del programa *Ràdio Àfrica*, Tania Adam, va dir que en el seu programa els convidats no es determinen per la seva procedència sinó pel coneixement que tinguin sobre el tema. La productora de *Nines russes*, Cristina Pitaquer, també va indicar que a vegades no era fàcil la participació de persones immigrades perquè no sempre es trobaven disposades a intervenir en el programa.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Tots els/les productors/es coincideixen que l'estratègia principal per promoure el diàleg i la convivència és la participació. Però després, en cada programa s'evidencia que aquesta participació s'implementa de forma molt diversa: en alguns casos¹⁷⁰ amb dinàmiques d'alt nivell de participació, on es veuen involucrats actors socials, entitats i organitzacions socials comunitàries; en canvi, en d'altres¹⁷¹ es produeix un baix nivell de participació, amb convidats puntuals.

L'ús de la llengua no és vist com una barrera per part dels productors/es, ja que en els programes les persones immigrades poden parlar en castellà o català sense que hi hagi

¹⁶⁹ *Barreja't amb mi, Annour, Ràdio Àfrica i D'aquí i d'allà.*

¹⁷⁰ *Barreja't amb mi, Nines russes, Mosaic, La tertúlia del fòrum, Món Possible, Ràdio Àfrica i D'aquí i d'allà.*

¹⁷¹ *Els cinc cantons, Per tot el món i Annour.*

cap problema. No obstant, Luz Cassino, del programa *Barreja't amb mi*, considera que s'hauria de promoure que es parli en totes les llengües presents en les comunitats, ja que és una manera d'integrar les persones immigrades. Tania Adam del programa *Ràdio Àfrica* va dir que era una feblesa dels programes no comptar amb traductors que facilitin la participació de les persones que no parlen ni català ni castellà, però que tenen coneixements i experiències importants per compartir amb la resta de la comunitat.

Segons indiquen tres productors, la forma com es tracten els temes fa que les persones puguin veure's com una comunitat i no com a enemics. Segons l'experiència dels productors, sempre que participen actors o col·lectius de persones immigrades en els programes de ràdio aquestes prenen visibilitat i s'enforteix la seva presència en la comunitat. Un exemple de producció per al diàleg i la convivència és, segons Cristina Pitaquer, productora del programa *Nines russes*, la taula de les religions que es feia a Badalona i que s'emetia per la ràdio, on participaven persones de diverses religions i nacionalitats i es tocaven temes complexos sense que es generessin conflictes.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Els i les productors/es¹⁷² dels espais radiofònics destaquen que un dels aspectes que influeixen al moment de seleccionar els convidats o convidades que participen en els programes és la seva disposició per parlar dels diferents temes tractats, ja que en alguns casos, sobretot si són ciutadans, no estan acostumats a expressar-se per la ràdio i el fer-ho els produeix nervis. No obstant això, afegixen els productors/es que hi ha un altre grup de persones que els entusiasma que les convidin a l'emissora ja que els agrada contar experiències, costums i tradicions dels seus països i a més els alegra que les tinguin en compte. Els actors són triats pels propis productors d'acord amb la temàtica

¹⁷² Luz Cassino (*Barreja't amb mi*), Cristina Pitaquer (*Nines russes*) i Tania Adam (*Ràdio Àfrica*).

planificada sense cap mena d'interferència per part de la ràdio. Hi ha programes¹⁷³ que han tingut relació més directa amb els actors socials, pel tipus de treball associatiu que realitzen, i això els porta a establir contactes i vincles amb actors socials de la comunitat. Dos¹⁷⁴ conductores dels programes ressalten la importància de contactar amb la gent al carrer, un a través de la unitat mòbil de la ràdio i un altre amb l'organització d'esdeveniments i activitats.

h) Evolució del programa

Els programes han tingut diferent evolució des de la seva creació. Aquests canvis tenen molt a veure amb el suport que han rebut des de l'inici, ja que alguns van néixer des d'iniciatives pròpies de l'ajuntament on es troben i altres són fruit d'iniciatives personals, però en general van ser ben rebuts per l'audiència, segons els productors. Un aspecte important que afirmaven quatre dels productors¹⁷⁵ entrevistats és que els programes depenien en certa manera de la dinàmica política de l'ajuntament, i dos¹⁷⁶ es van tancar arran de canvis polítics en els respectius consistoris.

Els programes¹⁷⁷ van agafar força en la mesura que amb el temps van despertar l'interès de les persones de la comunitat, les organitzacions i els polítics. Els programes que se centren en entrevistes¹⁷⁸ van intentar incloure altres gèneres, com el reportatge, o retransmissió d'activitats de carrer, però això es va quedar en projecte degut als pocs recursos econòmics amb els quals comptaven les ràdios implicades o els mateixos programes.

¹⁷³ *Barreja't amb mi, Els cinc cantons, Nines russes, Mosaic i D'aquí i d'allà.*

¹⁷⁴ Luz Cassino del programa *Barreja't amb mi* i Cristina Pitarquer del programa *Nines russes*, que va indicar que utilitzaven la unitat mòbil per fer alguna transmissió o entrevistes al carrer.

¹⁷⁵ *Nines russes, Els cinc cantons, Mosaic i D'aquí i d'allà.*

¹⁷⁶ *Nines russes i Mosaic.*

¹⁷⁷ *Barreja't amb mi* (Luz Cassino), *Per tot el món* (Hicham Bouricha) i *Annour* (Carles Peña).

¹⁷⁸ *Per tot el món* (Hicham Bouricha) i *Annour* (Carles Peña).

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Segons els i les productors/es, hi ha bones experiències de comunicació radiofònica que inclouen els temes relacionats amb la immigració, però que presenten problemes de sostenibilitat, especialment econòmica, i per aquesta raó acaben sortint d'antena. Segons Luz Cassino, productora del programa *Barreja't amb mi*, un punt important en els programes és l'ús d'un llenguatge inclusiu i no sexista, això ha de ser present de manera transversal en tot el que es diu en les produccions radiofòniques. Cristina Pitaquer, productora del programa *Nines russes*, considera que una bona pràctica en comunicació en matèria de diàleg i convivència empodera les persones perquè produeixin els seus propis programes o almenys els continguts que poden incorporar-se a la seva ràdio local. Carles Peña, del programa *Annour*, Hicham Bouricha, productor de *Per tot el món*, i Tania Adam, del programa *Ràdio Àfrica*, van manifestar que una bona pràctica radiofònica implica que les persones que participin ho facin de manera normalitzada i no a partir d'estereotips o elements anecdòtics de la seva cultura. Julieta Romero, productora del programa *D'aquí i d'allà*, va dir que el treball en xarxa és una de les formes com es pot aprofitar més la diversitat que es troba en la comunitat i tenir més projectes on es puguin escoltar les necessitats de les persones.

Hicham Bouricha, productor del programa *Per tot el món*, va assegurar que una estratègia bàsica per consolidar una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència ha de ser el respecte mutu, si hi ha bon tracte cap a les persones i els grups de persones immigrades, la resta del treball pot avançar de manera més fàcil. La productora Isabel Artero, del programa *Els cinc cantons*, i Jordi Mestre, productor del programa *Mosaic*, van afirmar que s'ha d'evitar el discurs paternalista, i que s'ha d'enfortir el protagonisme de les persones immigrades.

j) Futur dels programes

En el moment d'escriure aquestes línies (desembre de 2021), dels deu programes analitzats, set¹⁷⁹ ja no es troben en les graelles de les respectives ràdios. Els programes han tingut una durada mitjana de tres anys i mig, per la qual cosa considerem que la seva estabilitat és molt fràgil. En aquest sentit, per una banda, depenen de la dinàmica política del municipi, perquè quan hi ha canvis en aquesta també es modifica la gestió en la ràdio i els suports que reben els espais radiofònics. Per altra banda, és difícil fer projeccions o planificar canvis quan no es té una sostenibilitat econòmica i hi ha poca continuïtat en els equips de producció.

En relació amb l'últim aspecte, una part del personal que treballa en aquests programes són empleats de la ràdio o l'ajuntament¹⁸⁰, el que genera que la continuïtat del programa depengui del suport d'aquests, mentre que els i les voluntàries o col·laboradors/es¹⁸¹ han de compaginar la seva activitat laboral amb la producció del programa.

El premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual ha estat considerat pel Carles Peña, productor d'*Annour*, Luz Cassino, de *Barreja't amb mi*, i Hicham Bouricha, de *Per tot el món*, com un estímul important que els va animar i els va fer pensar que podrien rebre més suport de part de les ràdios, però no va ser així.

Cristina Pitaquer, de *Nines russes*, va dir que un cop va finalitzar l'emissió del seu programa de ràdio es va oferir a altres emissores, però sense èxit. Luz Cassino, de *Barreja't amb mi*, i Hicham Bouricha, de *Per tot el món*, van manifestar que van tenir la intenció d'ampliar el programa i millorar alguns aspectes, però es van trobar amb dificultats per fer-ho.

¹⁷⁹ *Barreja't amb mi*, *Els cinc cantons*, *Nines russes*, *Mosaic*, *Per tot el món*, *La tertúlia del fòrum* i *Annour*.

¹⁸⁰ Cristina Pitaquer (*Nines russes*), Jordi Mestre (*Mosaic*), Joan Pascual (*La tertúlia del fòrum*), Olga Rodríguez (*Món possible*).

¹⁸¹ Luz Cassino (*Barreja't amb mi*), Isabel Artero (*Els cinc cantons*), Hicham Bouricha (*Per tot el món*), Carles Peña (*Annour*), Tania Adam (*Ràdio Àfrica*) i Julieta Romero (*D'aquí i d'allà*).

k) Sostenibilitat econòmica

Luz Cassino, de *Barreja't amb mi*, Carles Peña, d'*Annour*, i Hicham Bouricha, de *Per tot el món*, van dir que la sostenibilitat econòmica és el problema central d'aquesta mena d'espais radiofònics, que no compten amb un finançament per part de les ràdios o els ajuntaments per sostenir-se en el temps. Altres programes¹⁸² no van tenir problemes per al seu funcionament perquè eren finançats per la ràdio, la qual rebia els recursos econòmics de l'ajuntament. Encara que algunes ràdios municipals permeten la publicitat, és molt difícil aconseguir inversors quan no es tracten temes comercials o netament musicals.

l) Horari dels programes

Els programes tenen horaris diversos i no tots estan programats setmanalment. Dels deu programes, nou estan fora de les franges que comunament es consideren de major audiència, excepte *Nines russes*, que s'emet diàriament entre les 19 i les 21 hores.

La majoria dels productors indiquen que els horaris en els quals s'emeten els espais radiofònics han estat decidits per la direcció de la ràdio, sense gaire comunicació amb ells/elles. Olga Rodríguez, productora de *Món Possible*, i Joan Pascual, de *La Tertúlia del fòrum*, afirmen que estan situats en bon horari, mentre que els altres diuen que és la ràdio qui va assignar l'horari, sense marge de negociació. Isabel Artero, del programa *Els cinc cantons*; Hicham Bouricha, del programa *Per tot el món*, Carles Peña, del programa *Annour*, i Olga Rodríguez, de *Món possible*, donen valor al fet que els programes siguin convertits en podcast perquè d'aquesta manera hi ha un públic potencial que els pot escoltar per internet quan ho desitgi.

¹⁸² *Els cinc cantons*, *Nines russes*, *Món possible* i *D'aquí i d'allà*.

4.6. Anàlisi comparativa de les entrevistes en profunditat amb les membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

a) El paper de les ràdios locals en la generació de vincles i inclusió comunitària

Les ràdios locals de Catalunya són considerades per les expertes de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA) entrevistades, Carme Figueras, Iolanda Tortajada i Carmen Rincón, com una eina fonamental per a la generació de vincles i inclusió comunitària entre les persones immigrades i les autòctones, per la seva proximitat amb la realitat que les envolta.

En aquest sentit, un element destacat per Carme Figueras és que moltes vegades les ràdios locals no tenen tants recursos tècnics com les emissores comercials, però tenen la sensibilitat sobre la inclusió de les persones immigrades, la qual s'evidencia en les produccions que realitzen. Per la seva part, Iolanda Tortajada considera que el fet que aquests temes relacionats amb la immigració estiguin presents de manera transversal dins de la ràdio local és una forma d'afavorir la integració de les persones immigrades. Finalment, sobre aquest tema, Carmen Rincón creu que les ràdios locals tenen plenament assumida la seva capacitat de generar vincles i inclusió comunitària, i moltes d'elles fins i tot incorporen la diversitat en la major part de la programació com a eix central dels programes.

En relació amb la importància dels premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual en la concreció d'aquest paper de les ràdios locals, Figueras considera que serveixen com a reconeixement d'aquesta tasca, que molts cops és feta per persones voluntàries que estan molt implicades en les accions de cohesió del municipi, ja sigui perquè han vingut des de fora del territori o perquè són autòctons implicats i sensibilitzats amb el coneixement de l'altre. Segons Tortajada, les produccions

radiofòniques que han arribat a la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual des dels inicis del premi i que han resultat guanyadores tenen el valor de crear comunitat, perquè, d'una banda, es basen en la proximitat a través de la inclusió de les veus que participen en la quotidianitat de l'entorn de la ràdio, i per l'altra, donen importància a les persones que formen part d'aquest context més proper, generant visibilitat per a les seves opinions. Rincón explica que la societat és diversa i cal representar-la en els mitjans amb la finalitat que la població migrada tingui referents; en segon lloc, el contingut dels programes ha de ser prou variat per connectar amb els interessos de la població en general (migrada i autòctona) i no parlar exclusivament de conflictes i d'immigració, cal parlar de qualsevol tema: econòmic, cultural i social, entre altres.

Les tres expertes de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual consideren que, encara que és necessari promoure la participació de persones immigrades en les produccions radiofòniques realitzades per les ràdios locals, això no es pot regular ni pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) ni per la MDA, ja que això seria una forma de censura. Sobre aquest tema, Figueras explica que la funció del CAC consisteix a fer recomanacions, publicacions i recerques, que poden ser pròpies o encarregades a altres entitats, que promoguin la diversitat en els mitjans i que permetin la reflexió i el coneixement sobre diferents temes, com migracions, refugiats, menors sols i estereotips, entre altres, a més de valorar les bones pràctiques. Per la seva part, Tortajada explica que ella personalment no veu malament que s'apliquin accions afirmatives, com, per exemple, que quan s'hagi d'aconseguir una llicència o algun tipus de finançament existeixin una sèrie de requisits relacionats amb la diversitat cultural i la integració, el compliment dels quals doni punts davant d'altres competidors. Respecte a aquest aspecte, Rincón assegura que les quotes de representació són molt difícils d'aplicar, i més quan es parla de persones migrades. Afegeix Rincón que potser seria més efectiu

fer pedagogia entre les empreses audiovisuals i els responsables de la comunicació per incrementar la seva sensibilitat en relació amb aquests aspectes.

b) Les bones pràctiques a la ràdio local en relació amb el Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual

Les tres membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual entrevistades coincideixen en el fet que les bones pràctiques haurien de fomentar la convivència i la cohesió social, promovent el coneixement mutu, i posar en valor tot allò positiu que genera la diversitat cultural, a més de denunciar situacions excloents i discriminatòries. Explica Figueras que el premi que es va crear des de la MDA per a l'avaluació i el reconeixement de les produccions radiofòniques com a bones pràctiques té unes bases o criteris que no són rígids i que s'han anat millorant amb el pas del temps, els quals donen les pautes per definir quin producte radiofònic és la millor bona pràctica, però finalment és el debat que es produeix entre els membres del jurat el que acaba definint que una producció radiofònica es mereix el premi. Tortajada afegeix que hi ha una sèrie de criteris que sempre han estat inclosos al moment de valorar les produccions radiofòniques, com per exemple que es dona valor a les situacions i accions que ocorren en l'entorn de la ràdio, perquè això permet tenir incidència i normalitzar la diversitat cultural. Finalment, Rincón assegura que el Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual s'ha convertit per al sector de les ràdios locals en un reconeixement significatiu de la seva feina, la qual és poc reconeguda en general, ja que els grans premis són acaparats per les grans empreses mediàtiques.

Les tres expertes coincideixen que des de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual és impossible conèixer tot el que s'emet en les ràdios de Catalunya relacionat amb el tractament de la immigració i la diversitat, per les dimensions que això representaria. Els programes que s'han premiat fins ara són produccions dedicades a la diversitat

cultural des de diferents punts de vista, però estan convençudes que hi ha altres espais radiofònics que inclouen aquests temes, si bé no de manera exclusiva sinó transversal, perquè estem parlant de ràdios municipals i totes tenen integrada la seva labor de servei públic i a més, cada cop hi ha més consciència de la necessitat de fomentar la convivència, per la qual cosa si surt algun contingut que no és adequat segurament algun oient o entitat es queixaria.

c) Bones pràctiques de comunicació i integració de les persones immigrades

Les ràdios locals tenen assignada una missió molt concreta, la qual es tradueix en l'enfortiment de la diversitat cultural i la cohesió social en les comunitats a través de diferents pràctiques comunicatives. En aquest sentit, les bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència haurien de contribuir al desenvolupament d'aquesta labor fent una alineació entre els objectius de les ràdios locals i les necessitats de les persones immigrades que viuen en els municipis. De fet, Figueras afirma que les ràdios locals ja tenien un paper fonamental en la promoció de la integració social i la convivència, però ara més que mai hauran de complir amb la seva labor de cohesió social i coneixement de l'altre, perquè la situació generada per la pandèmia així ho requereix i es necessitaran altaveus que diguin que determinada informació o acció de xenofòbia o exclusió és mentida o no és correcta, i haurien de ser les emissores locals i municipals qui ho fessin per la seva proximitat amb els actors que participen en la vida quotidiana. Per la seva part, Tortajada assevera que la resposta a com les bones pràctiques poden generar espais d'integració de les persones immigrades es dona en la relació i el vincle que estableixen amb les entitats i organitzacions del barri o de la vila on es troben, perquè d'aquesta manera es fa xarxa i a més es coneixen els interessos i les necessitats de les persones i els col·lectius, i això pot contribuir a millorar l'oferta radiofònica com un espai de trobada. En relació amb aquest punt, Rincón afirma que per

tal que les ràdios locals siguin més integradores i participatives cal anar més enllà dels rols estereotipats relacionats amb la diversitat cultural en els diferents àmbits de la producció audiovisual. L'objectiu és transmetre, mitjançant diferents formats, la realitat canviant i complexa dels contextos multiculturals.

Però tot això no es produirà si no es fa una reflexió sobre la pràctica professional en general i la radiofònica en particular. En aquest sentit, Figueras assenyala que les adaptacions que haurien de realitzar les ràdios locals per ser més integradores i participatives són promoure la formació i la reflexió de tots els membres de l'emissora, però sobretot dels directius i directives i coordinadors/es, que són els qui permeten que aquests temes es consolidin dins de les programacions dels mitjans. L'altra acció que haurien de fer és promoure el desenvolupament de la consciència del poder que tenen els mitjans en el futur de la societat. Tortajada afegeix que hi ha diferents entitats que han fet propostes relacionades amb els temes de diversitat cultural, integració social, racisme i xenofòbia, com la mateixa Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual i el Col·legi de Periodistes de Catalunya, entre altres, les quals poden contribuir a la reflexió sobre la pràctica professional en general, i la radiofònica en particular, però sens dubte els i les professionals de la comunicació han de tenir una certa sensibilitat per formar-se i fer canvis en la forma de realitzar les cobertures i les produccions periodístiques, perquè els espais realment puguin ser de reflexió profunda i de transformació. Afirmar que dins d'aquesta revisió i proposta no s'hauria de deixar al marge tota la producció d'entreteniment, que de moment és una assignatura pendent, perquè sembla que per ser de diversió i "superficial" un programa no influeixi en la generació d'emocions, prejudicis o estereotips. A més, segons Tortajada, dins d'aquesta àrea hi ha un dèficit d'instruments i de materials que permetin pensar sobre tot això d'una manera profunda i reflexiva. Rincón explica que els professionals haurien d'emprar un llenguatge inclusiu,

que evités els estereotips i no suposés cap barrera per a les persones o els col·lectius. Cal demanar a les persones entrevistades com volen ser presentades. Les persones poden ser presentades només amb el nom i els cognoms, sense necessitat de definir-les i/o classificar-les. En definitiva, Rincón no creu que els conductors dels programes hagin de tenir unes característiques especials, però sí que han de tenir una sensibilitat especial envers les minories ètniques sense caure en el paternalisme, fer servir un llenguatge inclusiu i fugint de les generalitzacions.

Finalment, les tres expertes de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual consideren que si es fan petits canvis, però de manera constant es pot crear un escenari que permetrà que ocorrin coses noves i algunes d'elles poden ser molt positives. La solidaritat, l'empatia, la comprensió de l'altre, són valors que més que mai és necessari promoure per part de les ràdios locals, sobretot amb tota la situació que ha generat la Covid-19 en relació amb l'increment de la pobresa i la desigualtat.

4.7. Valoració de cada un dels programes analitzats a la vista dels indicadors de bones pràctiques

En aquest apartat reprendrem els elements que permeten valorar si una activitat o projecte comunicacional es pot considerar una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència: a) innovació, b) aplicabilitat, c) transferibilitat a diferents contextos, d) sostenibilitat, e) caràcter participatiu, f) promoció de les capacitats de les persones, g) generació d'identitat i cohesió social, h) promoció del diàleg i i) promoció de la convivència, els quals hem desenvolupat en detall en el punt 2.4 i utilitzarem per analitzar els programes de ràdio premiats per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. També tindrem en compte els resultats de l'anàlisi de les dimensions i els

indicadors descrits al punt 4.2, i l'anàlisi comparativa de les entrevistes als productors/es-conductors/es del punt 4.4.

4.7.1. Programa *Barreja't amb mi* (Ràdio Cubelles)

Un element bàsic abans de determinar si un programa de ràdio o una pràctica radiofònica és innovadora és la claredat de l'objectiu o els objectius al moment de dissenyar-lo. En el cas de *Barreja't amb mi*, el seu objectiu: enriquir els valors humans a través de la barreja i el mestissatge cultural, amb la voluntat de ser un espai de convivència entre els diferents col·lectius estrangers que viuen a Catalunya i la seva societat receptora, ofereix dos components que evidencien la fortalesa de la proposta i les bases que permetran el desenvolupament del programa. Per una banda, l'objectiu d'enriquir els valors humans, i per l'altra el de generar un espai de convivència. Quan revisem l'anàlisi de les dimensions i els indicadors del punt 4.2 ens trobem que la temàtica, els tipus d'actors, les fonts, les imatges sonores i la representació de les persones immigrades estan en concordança amb l'objectiu plantejat, és a dir, que presenten barreja i mestissatge cultural, la qual cosa demostra la seva capacitat per donar resposta a la problemàtica que va originar el programa de ràdio.

a) Innovació

Els elements innovadors del programa *Barreja't amb mi* són la inclusió de temes relacionats amb les persones estrangeres i la immigració des d'una perspectiva diferent, més acadèmica i comunitària i amb una implementació del llenguatge no sexista i l'existència d'una relació amb la vida comunitària a través d'altres entitats i persones col·laboradores (Luz Cassino, comunicació personal, 17 de novembre de 2017).

b) Aplicabilitat

El fet que el programa estigués en antena durant cinc anys evidencia que el seu disseny i les seves dinàmiques de treball el feien viable i practicable. Una altra característica de l'aplicabilitat és la flexibilitat. En el cas de *Barreja't amb mi*, al llarg del període d'emissió, el procediments de producció van canviar i es van adaptar, com ara arran de l'ampliació de la durada del programa, que va passar de 30 a 60 minuts, i la inclusió de noves temàtiques relacionades amb la diversitat cultural (Luz Cassino, comunicació personal, 17 de novembre de 2017).

c) Transferibilitat a diferents contextos

Els continguts, les dinàmiques de producció i les formes de presentació del programa poden ser referències per a altres propostes radiofòniques que vulguin donar resposta a una problemàtica similar, per la qual cosa el format d'aquest programa podria ser transferible a altres contextos, amb les adaptacions necessàries.

d) Sostenibilitat

En relació amb el primer tipus de sostenibilitat, que és l'organitzativa, *Barreja't amb mi* comptava amb un equip nombrós conformat principalment per dones que es repartien les tasques de producció, i a més tenia el suport d'una entitat social que es diu Por Derecho Propio, la qual cosa li donava estabilitat organitzativa. Les febleses del programa van estar relacionades amb la sostenibilitat econòmica i social, per dues raons. D'una banda, encara que hi havia diversitat de temàtiques, actors, llengües, representacions de persones immigrades i vincles amb organitzacions de la comunitat, no va rebre suport econòmic per part d'entitats o empreses de la localitat; per altra banda, malgrat que responia als objectius plantejats per l'emissora, Ràdio Cubelles, tampoc va obtenir recursos d'aquesta (Luz Cassino, comunicació personal, 17 de novembre de 2017).

e) Caràcter participatiu

Els aspectes positius que té el programa en relació amb la participació són, per una banda, que sorgeix d'una associació que treballa per la integració de les persones immigrades, i per l'altra, que en el programa intervenen persones convidades de diversa procedència, tant immigrants com autòctones. Un altre element important és que comparteix informació provinent de diferents tipus d'organitzacions de l'àmbit social i cultural, la qual cosa permet que el programa no es quedi només en l'àrea específica del seus objectius o els de l'associació que el promou. L'ús del gènere de l'entrevista permet la participació de diferents actors de la comunitat; no obstant, s'hauria d'haver promogut la utilització d'altres gèneres com les tertúlies, els debats i les taules rodones per ampliar la dinàmica comunicacional més enllà de les preguntes fetes pel conductor/a i les respostes de la persona participant.

f) Promoció de les capacitats de les persones

La capacitat principal que es promou en les persones que participen en el programa, ja siguin immigrades o autòctones, és l'exercici de la llibertat d'expressió. Els convidats poden expressar les seves idees en llibertat, tal com trobem en els resultats de la quarta dimensió: desdramatització de la immigració en el punt 4.2.4. dels resultats, on totes les persones que parlen durant el programa ho fan en primera persona, és a dir, que són diferents veus i a més tenen clar què significa la diversitat

g) Generació d'identitat

La diversitat d'actors, fonts i tipus de vincles que s'estableixen, tant entre les persones immigrades com entre aquestes i les autòctones, les quals hem identificat a través de les dimensions i els indicadors en el punt 4.2, evidencia la disposició dels participants en el programa per compartir en igualtat de condicions aspectes d'interès comú respectant els elements diferenciadors de cada cultura.

h) Promoció del diàleg

El programa es basa en el gènere de l'entrevista, i encara que avança en un clima distès i familiar, existeix una actitud de direcció molt marcada per part de la conductora, que fixa cadascun dels aspectes que s'han de tractar. Els temes de conversa sempre es desenvolupen en harmonia i no es presenten desacords o punts de vista diferents, els qual haurien d'aparèixer perquè quan ho fan poden generar alternatives innovadores a la problemàtica a la qual es vol donar solució.

i) Promoció de la integració

S'exerceix la integració en el programa en la mesura que es comparteixen els coneixements dels participants i es promou la justícia i l'equitat. Tal com planteja Aramburu (2002), perquè existeix una integració real primer s'ha de promoure la igualtat; en el cas del programa *Barreja't amb mi*, tots els participants es refereixen constantment als drets de les dones i especialment als drets de les dones immigrades.

j) Promoció de la convivència

El programa fa èmfasi en la necessitat d'una convivència harmònica entre les persones. Per això inclou la secció "Espai de convivència", entrevistes a persones immigrades i autòctones. En aquesta part del programa les persones convidades parlen sobre les seves percepcions i allò que implica la vida comunitària, també sobre la situació i la precarietat de les condicions de vida del país d'on procedeixen, els costums i les tradicions, però sempre des d'una perspectiva de la convivència sense conflictes. Els problemes semblen estar només situats al país de procedència. Es planteja la convivència com una experiència de coneixement mutu que es desenvolupa en dos sentits, tant per a les persones que arriben, com per a les persones autòctones, i on ambdues han de conèixer i aprendre sense perdre els seus valors i tradicions fonamentals. S'aborda la convivència com un conjunt de relacions harmòniques on no

apareixen conflictes o desacords. En aquest sentit, el programa perd una oportunitat de generar espais de resolució de conflictes que estan presents en la comunitat i que podrien ser debatuts en l'espai radiofònic tenint els conductors/es com a mediadors d'aquest diàleg.

El programa *Barreja't amb mi* és una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència perquè en tots els elements valorats s'evidencia la seva capacitat d'incorporar-los i aplicar-los de manera adequada durant els cinc anys que va estar en antena. S'hi desenvolupa un diàleg respectuós i es promou un espai de convivència entre tots els actors participants. Malgrat això, tal com vam detallar en el punt 2.4, una característica molt important dins de les bones pràctiques és la sostenibilitat econòmica, i en el cas d'aquest programa això ha estat un problema des de l'inici, ja que no va aconseguir consolidar els recursos necessaris per continuar desenvolupant la seva pràctica radiofònica.

4.7.2. Programa *Nines russes* (Ràdio Ciutat de Badalona)

A partir dels resultats obtinguts de l'anàlisi de la primera dimensió que hem explicat al punt 4.2.1 i que estan relacionats amb la selecció dels temes, els actors/fons, el discurs, les imatges sonores i la representació, valorem que existeix una concordança amb el seu objectiu de mostrar i aprofundir en la diversitat cultural que existia a la ciutat de Badalona l'any 2008, quan estava començant a perfilar-se el final d'una etapa bona i l'inici d'una crisi econòmica (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018). Aquesta concordança amb l'objectiu reforça el seu rol com a espai de promoció de diàleg i convivència perquè no només ofereix la possibilitat d'interacció entre els actors participants sinó que també dona elements per promoure una solució perdurable en el temps.

a) Innovació

Una característica innovadora del programa *Nines russes* és la varietat d'imatges sonores que es generen dins de l'espai radiofònic, les quals ofereixen la possibilitat de promocionar el diàleg i la convivència a través de la difusió d'elements que formen part de la realitat de la localitat. Malgrat això, algunes d'aquestes imatges es creen a partir d'una presència més institucional que no pas ciutadana i ocasionalment es repeteixen estereotips sobre la realitat de la diversitat cultural a Badalona, però és important destacar el gran esforç que es fa per part de la conductora i de vegades dels convidats per presentar una mirada diferent, tal com hem identificat a partir de l'anàlisi de la primera dimensió en el punt 4.1.1.

b) Aplicabilitat

En la fase de disseny, abans de concretar l'aplicació de la proposta, la idea original va tenir una modificació i es va incloure un nou element: d'entrada s'havia previst que el programa només parlaria d'interculturalitat, però finalment es va decidir que la part social també hi hauria d'estar present (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018). Una vegada que es va concretar el projecte, aquest va sortir en antena i durant quatre anys es va desenvolupar utilitzant tots els recursos dels quals disposava, com un equip de producció i conducció estable, suport tècnic i unitat mòbil. D'aquesta manera va demostrar que era un programa amb alta aplicabilitat en el context de la localitat de Badalona.

c) Transferibilitat a diferents contextos

El programa *Nines russes* conté elements, com la forma de producció participativa, la relació amb entitats, organitzacions i associacions de la localitat i la promoció de les capacitats de les persones que fan seccions dins de l'espai radiofònic, els quals es

podrien replicar en altres emissores de Catalunya, Espanya o altres parts del món que vulguin mostrar i aprofundir en la diversitat cultural.

d) Sostenibilitat

En el cas de la sostenibilitat organitzativa i econòmica, el programa *Nines russes* té una fortalesa, que prové de la mateixa emissora on s'emet, perquè les productores i conductores, Cristina Pitaquer i Carlota Santos, són treballadores fixes de la ràdio i es dediquen de manera exclusiva al desenvolupament del programa, d'aquesta forma les dinàmiques de treball es realitzen amb més facilitat i constància. A més, els seus salaris estan garantits i compten amb un tècnic de so i una unitat mòbil, el que evidencia tots els recursos econòmics dels quals disposa el programa. Quan valorem la seva sostenibilitat social ens trobem que hi ha vincles amb ciutadans de diversos orígens, organitzacions o entitats, tant públiques com privades, que permeten aprofundir en les temàtiques tractades en el programa. No obstant, aquesta situació, que sembla favorable per a l'execució del projecte, no es correspon amb el poc suport que va rebre el programa quan es va donar el canvi de la relació laboral entre les treballadores i la direcció de l'emissora a través de l'aplicació d'un ERE, situació que finalment va generar la sortida d'antena de *Nines russes*.

e) Caràcter participatiu

El caràcter participatiu es produeix en el programa *Nines russes* a través de dos tipus d'intervenció: per una banda, gent provinent de diferents parts de món que viu a Badalona, principalment del Marroc, Argentina, Armènia, Guinea Equatorial, Pakistan, l'Índia, Bangladesh, Sèrbia, Rússia i Ucraïna; i per l'altra, d'associacions, entitats i federacions que representen diferents col·lectius que fan vida a la localitat o que formen part del govern local (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018). Aquesta diversitat li dona la possibilitat d'incloure la mirada de diferents actors, els

quals a partir del coneixement mutu podrien generar accions que busquin transformar la realitat sobre la relació entre els autòctons/es i les persones immigrades que viuen a Badalona .

f) Promoció de les capacitats de les persones

Quan valorem al programa *Nines russes* en relació amb la promoció de les capacitats de les persones ens trobem que hi ha seccions dins de l'espai radiofònic que són fetes per associacions o entitats de la localitat, com per exemple, el cas de la federació d'Associacions Gitanes de Catalunya, que té assignada una secció de mitja hora els dijous. Els membres de la federació van aprendre a produir ràdio amb Cristina Pitaquer i Carlota Santos, per la qual cosa quan acudeixen a l'emissora ja saben què han de fer i a més porten una persona que els dona suport durant l'emissió del seu espai (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018).

g) Generació d'identitat

A partir dels resultats de l'anàlisi de la tercera dimensió, la qual es refereix a les relacions dins de la diversitat i que hem explicat en el punt 4.2.3, s'evidencia que es parla més de les altres cultures que estan presents a Badalona que d'un nosaltres divers, però hi ha elements discursius que mostren l'esforç que es fa per part de les conductores per promoure la seva existència. Com a primer pas per a la seva creació, s'explica la presència de les diferències culturals i que en la mesura que es doni més coneixement mutu serà més fàcil la relació. Per la qual cosa, valorem que el programa *Nines russes* promou una identitat que està marcada per la intenció de superar les visions individualistes, trencar les barreres i els estereotips prèviament establerts ja que en algunes ocasions es parla dins de l'espai radiofònic de les relacions entre les persones autòctones i les immigrades que són les que promouen la normalització dels vincles entre les diferents cultures que fan vida a la localitat.

h) Promoció del diàleg

En el programa es realitzen una sèrie d'accions que promocionen el diàleg, com per exemple, la taula de religions, on els participants es posen d'acord encara que sigui un tema espinós, i sempre hi ha molt respecte entre tots els integrants; un altre cas és l'espai d'informació dels projectes que fan els joves que pertanyen a l'associació La Rotllana, una entitat de Badalona que busca millorar la qualitat de vida de la comunitat a través de projectes d'educació no formal. En aquesta trobada participen joves que han nascuts a Badalona i joves que han vingut a viure a la localitat des de fa més de deu o onze anys des del Marroc, Itàlia o Romania i coincideixen a la ràdio per fer l'activitat (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018).

i) Promoció de la integració

El programa *Nines russes* intenta promoure la integració a través de les formes de representació que es donen dins de l'espai radiofònic, les quals valorem com a correctes perquè deixen clar que els col·lectius representats no són homogenis sinó que tenen la mateixa diversitat que la localitat d'acollida, en aquest cas Badalona. No obstant, no totes les representacions són fetes per membres de les comunitats immigrades sinó també per institucions o entitats que desenvolupen projectes amb ells/es, i això genera que en molts casos no siguin les persones immigrades les que parlen d'elles mateixes sinó les autòctones en representació d'elles. Segons Cristina Pitaquer, l'equip de producció fa un esforç per augmentar la presència de persones immigrades en el programa, la qual cosa no sempre s'aconsegueix perquè moltes vegades no són participatives o no volen formar part de cap associació o entitat que promogui la seva integració (Cristina Pitaquer, comunicació personal, 10 de febrer de 2018).

j) Promoció de la convivència

Quan valorem els resultats de l'anàlisi de les dimensions primera (normalització de la diversitat cultural) i quarta (desdramatització de la immigració), explicades en detall en els punts 4.2.1 i 4.2.4, identifiquem que en el programa *Nines russes* tots els actors estan presents en igualtat de condicions; a més, s'evidencia la diversitat de fonts i actors que participen en l'espai radiofònic, cosa que genera diferents coneixements, mirades i matisos sobre la presència de les persones immigrades a Badalona. Tal com planteja Martí (1995), la convivència no sorgeix de manera espontània o improvisada, per la qual cosa el rol d'aquest programa radiofònic és significatiu en la creació de coneixements i capacitats, els quals poden ser utilitzats tant per les persones autòctones com per les immigrades en els moments de relacionar-se dins de la localitat.

Després de valorar tots els elements del programa *Nines russes* que permeten identificar si un espai radiofònic és una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència, podem concloure que reuneix totes les condicions per considerar que ho és. És una proposta innovadora producte que les imatges sonores que genera, les quals permeten un coneixement global de la realitat de Badalona en relació amb la diversitat cultural. La varietat d'actors i fonts que assisteixen al programa li atorga un caràcter participatiu que, juntament amb els diferents tipus de representació i la participació dels actors en igualtat de condicions, li dona fortalesa com a espai creador de diàleg i convivència. Cal indicar que el programa *Nines russes* va un pas més enllà quan crea capacitats en les persones a través de la formació en matèria de producció radiofònica que ofereix membres d'entitats i associacions que realitzen seccions setmanals o quinzenals. Finalment, considerem que és destacable l'esforç que es fa des del programa en la generació d'identitat perquè, encara que en alguns moments de l'espai radiofònic hi ha

més presència institucional que ciutadana, les conductores de *Nines Russes* intenten promoure la creació d'un nosaltres divers.

4.7.3. Programa *Els cinc cantons* (Ràdio Arenys)

Revisant els resultats obtinguts de l'anàlisi de les dimensions i els indicadors explicats en el punt 4.2 i de l'entrevista en profunditat realitzada a la productora i conductora del programa, Isabel Artero, considerem que el programa analitzat no dona resposta a l'objectiu plantejat, que és donar un impuls a la integració i la normalització de les famílies autòctones i immigrades que conformen la vila d'Arenys de Mar i fomentar el contacte i coneixement entre elles, ja que no hi ha varietat en els actors i fonts que participen, s'utilitza un discurs expositiu i no de testimonis, i no hi ha ni vincles ni relació entre les persones immigrades i les autòctones, perquè només hi participen persones que tenen un vincle o treballen en l'Ajuntament d'Arenys de Mar. Cal destacar que a l'inici del programa, la conductora manifesta la seva intenció d'incloure persones immigrades dins de l'espai radiofònic en les properes edicions i explica que és la primera vegada que el programa s'emet en l'emissora Ràdio Arenys, No obstant això, com aquesta edició és la que va ser avaluada per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual i la que va resultar guanyadora, vam decidir que fos aquesta l'edició analitzada i no revisar altres programes.

a) Innovació

Un element innovador del programa *Els cinc cantons* és la inclusió del tema relacionat amb el dol migratori, ja que d'aquesta manera la proposta surt de les temàtiques més comuns quan es parla de persones immigrades, com són les característiques, els costums, la cuina o l'aprenentatge de la llengua del lloc d'acollida. A més, en aquest cas la persona que explica el tema és d'origen marroquí, així que parla en primera persona i

a partir de la seva experiència, tal com identifiquem en l'anàlisi de la segona dimensió: diversificació de la diversitat presentada en el punt 4.2.2.

b) Aplicabilitat

A partir de la valoració dels resultats de la primera dimensió (normalització de la diversitat cultural), considerem que el programa *Els cinc cantons* té una sèrie de característiques que evidencien la planificació prèvia que es va fer perquè pogués sortir en antena i amb les quals es vol donar resposta a l'objectiu plantejat d'impulsar la integració i la normalització de les famílies autòctones i immigrades que conformen la vila d'Arenys de Mar, aquestes són la temàtica, els actors, les fonts i el vincle que s'estableix amb un projecte promogut per l'Ajuntament d'Arenys de Mar anomenat Digiparticipa.

c) Transferibilitat a diferents contextos

La proposta del programa *Els cinc cantons* inclou tots els elements necessaris per donar origen a un altre espai radiofònic que vulgui promoure el diàleg i la convivència entre persones immigrades i autòctones, aquestes característiques són claredat dels objectius que es volen aconseguir, tenir actors i fonts relacionades amb la temàtica, un discurs correcte i realitzat amb respecte, i una sostenibilitat organitzativa, econòmica i social.

d) Sostenibilitat

L'espai radiofònic *Els cinc cantons* mostra una sostenibilitat organitzativa sòlida ja que les dinàmiques de producció reuneixen els elements necessaris per crear un programa d'aquestes característiques, les quals hem identificat a través de la informació oferta per la productora i conductora de l'espai, Isabel Artero, i hem explicat en el punt 4.4. En relació amb la sostenibilitat econòmica, el fet de tenir un vincle amb un projecte desenvolupat per la Regidoria de Nova Ciutadania de l'Ajuntament d'Arenys de Mar li dona un suport essencial per realitzar la seva labor com a espai de promoció del diàleg i

la convivència. A partir de l'anàlisi dels elements de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, presentats en el punt 4.2.1, valorem que la sostenibilitat social està basada principalment en la relació que manté el programa amb treballadors o persones vinculades amb l'Ajuntament d'Arenys de Mar, ja que no s'evidencia la presència de persones immigrades o entitats que les representen.

e) Caràcter participatiu

El programa *Els cinc cantons* té un caràcter participatiu pel número d'actors que estan presents dins de l'espai radiofònic, els quals hem identificat a partir de l'anàlisi de la segona dimensió, diversificació de la diversitat, presentats en el punt 4.2.2, però només apareixen un tipus d'actors, principalment institucionals, provinents tant d'organismes públics com privats. Tractant-se d'un programa que vol impulsar la integració i la normalització de les famílies autòctones i immigrades que viuen a Arenys de Mar, hauria de promoure la participació de diferents sectors de la comunitat.

f) Promoció de les capacitats de les persones

A partir del discurs que identifiquem a través de l'anàlisi de la tercera dimensió (relacions dins de la diversitat), i que hem descrit en el punt 4.2.3., valorem que durant el programa s'expliquen les accions que es faran des de l'Ajuntament d'Arenys de Mar per millorar la qualitat de vida i la integració de les persones immigrades, però des d'una perspectiva institucional i no d'una acció concreta que surti des de la comunitat i generi capacitat en les persones a les quals es dirigeix l'espai radiofònic.

g) Generació d'identitat

Si valorem el discurs difós per *Els cinc cantons*, analitzat en el punt 4.2.2, podem identificar el seu caràcter expositiu i correcte, el qual busca fomentar una actitud que elimini les barreres i els estereotips establerts quan es fa referència a les persones immigrades. Malgrat això, considerem que no s'aconsegueix arribar a tots els membres

de la comunitat per la falta de presència de persones immigrades en el programa, la qual cosa permetria desenvolupar un discurs a partir de les particularitats de les persones promovent els acords comuns.

h) Promoció del diàleg

Tal com hem explicat en el punt 2.4, en el cas de la promoció del diàleg, la presència dels conflictes s'interpreta com una oportunitat per donar les respostes més apropiades i consensuades als diferents interessos individuals i comunitaris (Galtung, 1998). En el cas del programa *Els cinc cantons*, a causa de l'existència d'un discurs políticament correcte i de l'absència de diversitat d'actors, ja que només hi intervenen actors institucionals, es produeix un espai sense conflictes i amb un únic punt de vista. Aquesta situació genera informació de qualitat, però sense la possibilitat de crear consensos o propostes que permetin generar accions que promoguin la convivència.

i) Promoció de la integració

La integració tan sols és possible si l'entendem com la reducció de les desigualtats entre les persones immigrades i les autòctones (Aramburu, 2005); a més, requereix un esforç tant de les persones que arriben com de les autòctones. En aquest sentit, per aconseguir que això ocorri s'han de crear els espais que permetin una relació en igualtat de condicions, on es trobin tots els sectors que formen part de la vida comunitària de la localitat. En el cas d'*Els cinc cantons*, davant l'absència de les persones immigrades considerem que es perd la possibilitat de promoure aquest espai que faciliti que totes les persones que fan vida a Arenys de Mar subscriguin a una visió comuna de com conduir els assumptes d'interès col·lectiu sense fer distincions de grups culturals o del seu origen.

j) Promoció de la convivència

Un punt que resulta important destacar és el concepte que planteja Aramburu (2009), qui considera la convivència com un espai de deliberació amb la possibilitat que totes les veus estiguin representades i que funcioni per regular tensions. Un altre element que s'ha de tenir en compte és que la convivència és la manera de relacionar-se de les persones i els grups socials amb l'objectiu de viure bé, en pau i amb una certa harmonia enmig de la diferència, però per aconseguir-ho es requereix de diversos coneixements o capacitats que es puguin utilitzar oportunament d'acord amb les situacions que es presentin. En relació amb això, el programa *Els cinc cantons* presenta una important feblesa en la promoció de la convivència, perquè tal com hem esmentat, la presència directa de les persones immigrades en l'espai radiofònic, i no només de manera discursiva o mitjançant persones autòctones o vinculades a organitzacions tant governamentals com privades, és fonamental per iniciar el procés d'integració.

Finalment, considerem que el programa *Els cinc cantons* és un espai radiofònic que promou la diversitat cultural i els coneixements de les persones immigrades, però que en alguns aspectes té fortaleces i en altres, febleses. Entre les fortaleces estan les dinàmiques de producció; la sostenibilitat econòmica i organitzativa a través del seu vincle amb el projecte Digiparticipa de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, que li dona la possibilitat d'entrevistar expertes en el tema de la immigració, el diàleg i la convivència; i el seu discurs expositiu. Entre les febleses identifiquem l'absència de persones immigrades com a actors o fonts del programa, cosa que genera deficiències en el caràcter participatiu, la generació d'identitat i la promoció de diàleg i convivència, els quals formen part fonamental de l'objectiu fundacional del programa.

4.7.4. Programa *Per tot el món* (Mataró Ràdio)

Existeixen un conjunt d'estratègies discursives generals en la representació negativa dels àrabs musulmans en alguns mitjans de comunicació espanyols que han permès l'extensió d'estereotips sobre aquesta comunitat, tal com hem plantejat en el punt 2.2. En aquest sentit, i reconeixent la necessitat de transformar aquesta representació negativa, el programa *Per tot el món* es planteja un objectiu concret, que és servir d'exemple de la convivència intercultural dels immigrants en general i musulmans en particular a Espanya i Catalunya i demostrar que les persones musulmanes poden realitzar aportacions positives a tota la societat. Per això es plantegen produir un programa on puguin sortir dels estereotips negatius amb què els mitjans de comunicació presenten les persones musulmanes. Quan revisem els resultats de les quatre dimensions i els seus indicadors identifiquem que no hi ha concordança en alguns aspectes entre el que es van proposar i el que van realitzar en la pràctica.

a) Innovació

El programa *Per tot el món* presenta dos elements innovadors, d'una banda, està produït i conduït per persones immigrades, i d'altra banda, els temes es presenten de manera col·lectiva. En aquest sentit, es busquen diferents perspectives i mirades culturals dels fets que tracten. No obstant, considerem que no s'aconsegueix aquesta diversitat per l'absència de conflictes i que tots els participants mantenen un discurs sense discrepàncies. Una altra característica que valorem com a feblesa és la falta de preproducció i de diversitat de formats.

b) Aplicabilitat

El programa analitzat presenta unes dificultats en la seva aplicabilitat, ja que els objectius plantejats no estan clarament expressats en la temàtica tractada. En principi es parla de presentar la comunitat musulmana i les seves possibles aportacions a la societat

en general, però en el programa no es presenten aquests aspectes particulars que estan en la intenció. Cal tenir en compte que es tracta d'un programa especial sobre el mundial de futbol, però aquest és el programa que va ser seleccionat com a guanyador del premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, per la qual cosa vam decidir continuar amb els criteris d'anàlisi.

c) Transferibilitat a diferents contextos

Un aspecte transferible del programa *Per tot el món* és la dinàmica de producció en forma de fòrum obert, on hi ha una alternança en el rol de conducció i cadascun dels membres de l'equip de producció està encarregat de conduir una part del programa. De fet, en la mesura que es desenvolupen els temes, la resta de l'equip participa activament oferint la seva visió sobre la temàtica tractada però sense generar discrepàncies.

d) Sostenibilitat

La sostenibilitat organitzativa es basa en la distribució de les tasques de producció del programa entre l'equip de producció i conducció, el qual està conformat per cinc persones i coordinat per Hicham Bouricha. En el cas de la sostenibilitat econòmica, és un element que representa una feblesa ja que no existeix una font de recursos econòmics, per la qual cosa els membres de l'equip de producció no reben diners per la seva feina sinó que la fan de manera voluntària. Finalment, en la sostenibilitat social identifiquem el suport que rep de l'associació Forjadores de la vida, relació que li permet establir vincles amb diferents sectors de la comunitat. No obstant això, aquest suport no va ser suficientment fort per mantenir en el temps la producció del programa i va representar una feblesa que va provocar la seva sortida d'antena davant la falta de temps i recursos econòmics dels voluntaris que conformaven l'equip de producció i conducció.

e) Caràcter participatiu

La producció del programa la fa un equip de treball i no solament una persona, la qual cosa constitueix una fortalesa important tant en la producció com en la realització del programa. Hi ha una participació diversa de productors/es adolescents i adults, i de diferents nacionalitats. La dinàmica i l'organització dels temes de discussió també són participatives, ja que cada integrant prepara una part del programa i els seus respectius comentaris, cosa que genera que la conducció sigui àgil i tingui una construcció col·lectiva. Com a feblesa podem dir que en el programa només participen els membres de l'equip de producció i no s'escolten altres veus o altres punts de vista.

f) Promoció de les capacitats de les persones

La generació de capacitats és un element primordial de les bones pràctiques perquè col·loca les persones en disposició de gestionar i solucionar les seves necessitats a partir de les relacions amb altres persones. En aquest sentit, el programa analitzat té febleses, ja que es limita a explicar situacions i a donar exemples d'accions realitzades a partir del concepte d'un esport de col·laboració com és el futbol, però no generen una transferència de com es pot incorporar a la vida quotidiana i els exemples queden com a anècdotes curioses. La principal capacitat que promou el programa és la de la llibertat d'expressió, ja que cadascun dels participants en l'espai radiofònic s'expressa de manera autònoma, encara que el conductor principal del programa exerceix un control predominant en l'ús de la paraula.

g) Generació d'identitat

Una característica important en el cas d'una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència és que la proposta estigui dirigida a tots els sectors que viuen en la localitat. En aquest sentit, *Per tot el món* es refereix a tota la comunitat sense exclusió, encara que no es fa referència a un nosaltres perquè es planteja la temàtica d'una manera molt

neutra i poc dinàmica, sense remarcar les diferències entre els uns i els altres. També es parla des d'una dinàmica col·lectiva i no des d'una visió individualista. L'equip de producció participa activament per comunicar els continguts que han preparat. El tema central del programa és tractat amb la intenció d'arribar al número més gran de persones possible a partir de la idea de la no-violència i del treball en equip.

h) Promoció del diàleg

A partir de l'anàlisi de la segona dimensió (diversificació de la diversitat), identifiquem que el tractament dels temes es desenvolupa en harmonia al llarg de tot el programa i no hi ha opinions diferents, la qual cosa representa una feblesa perquè el diàleg també es construeix a través dels punts de vista diferents i no homogenis, els quals són oportunitats per generar un altre tipus de relacions entre les persones. Considerem que al programa falten els nivells de discussió que li permetin sortir-se en alguns moments del consens general i donar altres perspectives al diàleg. En aquest sentit, com indiquem en el marc teòric, unes de les dinàmiques que fa que un diàleg sigui fructífer és el debat amb idees diferents i que es pugui arribar a consensos a partir d'interessos comuns.

i) Promoció de la integració

Un dels aspectes positius del programa és que no presenta divisions entre el nosaltres i l'altre, entès com el diferent. La participació dels membres de l'equip de producció es fa dins d'una situació d'igualtat de condicions i no es marquen els orígens de les persones ni les diferències culturals, sinó més aviat la visió que tenen del tema tractat. Precisament, es treballa el tema principal del programa i no les particularitats de cada persona, la qual cosa fa que els aspectes culturals diferenciadors no apareguin remarcats.

j) Promoció de la convivència

En el programa *Per tot el món* es manté una relació de cordialitat i respecte entre les persones participants. Això es reflecteix en una normalització de la diversitat cultural, ja que el que uneix el grup no és l'origen de cadascun, sinó la temàtica que han preparat per compartir amb els oients. Al programa li fan falta visions diverses que permetin enriquir el diàleg, ja que tot es presenta des d'una perspectiva de convivència sense conflictes.

El programa *Per tot el món* és una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència perquè en la majoria dels aspectes analitzats es presenta amb forteses. Existeix un diàleg respectuós entre els participants i una varietat d'actors que formen part de l'equip de treball. En relació amb la intenció de ser un exemple de convivència com a persones immigrades i especialment com a àrabs i musulmans, queda difusa, ja que en el desenvolupament del programa no s'aborden directament els elements que la defineixen. La sostenibilitat econòmica i organitzativa de l'espai radiofònic és una altra de les febleses, perquè no es va aconseguir mantenir l'equip de treball i garantir la continuïtat de la proposta comunicativa.

4.7.5. Programa *Mosaic* (Ràdio Esparreguera)

El programa *Mosaic* parteix d'una necessitat detectada per l'ajuntament d'Esparreguera de trencar amb els rumors sobre les persones immigrades dins de la comunitat i es va plantejar com a objectiu donar veu a les persones estrangeres o d'origen estranger, conèixer les seves històries de vida i aproximar noves realitats als habitants d'Esparreguera. Quan revisem els resultats de les quatre dimensions amb els seus indicadors, ens trobem que l'espai radiofònic compleix de manera adequada amb l'objectiu plantejat, ja que inclou veus diverses, tant de persones immigrades com

autòctones, que busquen trencar els estereotips existents en la comunitat. Cal destacar que el programa que va ser premiat per la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual és una recopilació de fragments de diferents emissions.

a) Innovació

Una característica innovadora del programa és que els participants presenten de manera directa les seves experiències a través de testimoniatges o històries de vida. Un altre aspecte innovador és que els temes que es tracten estan relacionats amb la vida quotidiana de les persones del municipi, com l'escola, les oportunitats laborals i el comerç.

b) Aplicabilitat

A partir de la valoració dels resultats de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, considerem que el programa *Mosaic* reuneix una sèrie de característiques que fan possible la seva aplicabilitat. A més d'establir una estratègia de participació de persones autòctones i immigrades que parlen dels temes que més problemes o confusió generen en la localitat, com ara l'ús dels serveis públics, els permisos per instal·lar un negoci o el pagament d'impostos. El programa treballa amb informació d'utilitat per a tots els habitants del municipi, però amb un enfocament particular per a les persones immigrades, oferint-los continguts que els permetin comprendre les normes o requisits del municipi en els diversos aspectes de la gestió municipal i la vida comunitària.

c) Transferibilitat a diferents contextos

El programa *Mosaic* reuneix un conjunt de característiques que li permeten que pugui funcionar en un altre context amb les corresponents adaptacions. El primer element que compleix és el de la coherència entre l'objectiu i les accions que realitza amb actors diversos, el segon element són els temes relacionats amb la vida quotidiana de la

comunitat i el tercer, el discurs respectuós i coherent que busca trencar amb falsos rumors i estereotips negatius sobre les persones immigrades.

d) Sostenibilitat

Mosaic presenta una sostenibilitat organitzativa estable, ja que les dinàmiques de producció garanteixen que un espai amb aquestes característiques pugui estar en antena, i sobretot pel nombre d'actors que participen (Jordi Mestre, comunicació personal, 27 de juny de 2018). La sostenibilitat econòmica del programa ve garantida perquè pertany a la regidoria de Nous Catalans en col·laboració amb ràdio Esparreguera, el que garanteix la seva estabilitat, malgrat que aquest element també porta una feblesa, ja que fa dependre el programa de les dinàmiques polítiques de l'ajuntament d'Esparreguera.

e) Caràcter participatiu

D'acord amb allò que hem identificat a partir de l'anàlisi de la segona dimensió, diversificació de la diversitat, una de les fortaleces del programa *Mosaic* és la seva dinàmica altament participativa. En diferents parts del programa es poden apreciar intervencions tant de persones immigrades de diferents orígens com de persones autòctones. Aquestes intervencions es desenvolupen a través del gènere de l'entrevista radiofònica i als participants se'ls ofereix un ampli espai de temps perquè puguin respondre i explicar les seves experiències.

f) Promoció de les capacitats de les persones

El programa ofereix informació d'utilitat del municipi perquè les persones immigrades puguin comprendre el funcionament dels serveis i les activitats generals que es realitzen al municipi d'Esparreguera. Dins de les bones pràctiques aquesta acció és considerada com un fet que genera capacitats perquè les persones immigrades puguin vincular-se, conèixer, integrar-se en la comunitat i gestionar les seves pròpies necessitats en les organitzacions o entitats respectives.

g) Generació d'identitat

Una fortalesa del programa *Mosaic* és donar a conèixer la diversitat cultural que existeix en el municipi amb la participació de diferents persones immigrades i autòctones, a pesar que aquesta dinàmica es fa des d'una perspectiva individual i no col·lectiva, amb trobades on es puguin compartir necessitats o aspiracions comuns. En aquest sentit, encara que es remarquen les diferències i s'insisteix en els orígens de les persones, en la conducció del programa es reiteren constantment els aspectes relacionats amb la importància del coneixement mutu entre les persones immigrades i les autòctones com a base per a la integració.

h) Promoció del diàleg

Dins del l'espai radiofònic *Mosaic* es desenvolupen accions que permeten la participació de persones d'origen divers, on es tracten temes relacionats amb la diversitat cultural i sobretot, s'intenta trencar estereotips sobre la migració en la localitat. No obstant això, no es desenvolupa un intercanvi entre les persones que participen en el programa, sinó que aquestes es presenten de manera separada i a través del gènere de l'entrevista radiofònica. Això es podria considerar una feblesa, ja que el diàleg es nodreix de la diversitat d'opinions i els debats que ofereixen diferents perspectives d'un fet.

i) Promoció de la integració

En relació amb la promoció de la integració, el programa *Mosaic* la porta a terme en la mesura que la participació dels diferents actors generi coneixements que permetin comprendre les característiques de les comunitats presents en el municipi i promoguin la ruptura de falsos rumors i estereotips. La promoció de la integració s'enfoca a partir de les històries de vida dels persones immigrades i les seves estratègies per integrar-se a la comunitat d'Esparreguera, però caldrien testimoniatges de persones autòctones que

expressessin les seves experiències, dificultats i avantatges en aquest procés d'integració amb les persones immigrades.

j) Promoció de la convivència

El programa *Mosaic* reflecteix en cadascuna de les seves emissions la diversitat cultural i d'origen existent en el municipi d'Esparreguera i permet conèixer les experiències, necessitats i aspiracions dels diferents col·lectius de persones immigrades que fan vida en la localitat. El programa també possibilita que aquestes experiències siguin conegudes en la comunitat i d'aquesta manera trencar estereotips i falsos rumors. El programa es desenvolupa en un clima de respecte i harmonia entre tots els participants. Malgrat aquests elements positius per a la promoció de la convivència, els actors participants tenen poca o nul·la relació entre ells, factor que és necessari per poder crear vincles i relacions que permetin establir els interessos comuns, base de tota convivència. Després de la valoració de tots els aspectes que permeten determinar si una activitat és una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència, considerem que el programa *Mosaic* ho és, perquè atén la necessitat detectada i l'objectiu plantejat des de l'inici, el qual és treballar per desmentir els rumors i transformar els estereotips negatius entorn a la comunitat immigrada d'Esparreguera. Un altre element positiu és la participació de diferents actors, la promoció d'una convivència harmoniosa i l'especial interès per donar a conèixer recursos i informacions per a les persones immigrades. Tots aquests elements converteixen l'espai radiofònic en una eina per a la integració de les persones, ja que aquest programa genera un clima propici per a l'intercanvi de relacions normalitzades entre les comunitats que fan vida en el municipi.

4.7.6. Programa *La tertúlia del fòrum* (Olesa Ràdio)

A partir de la revisió dels resultats obtinguts de l'anàlisi de les dimensions i els indicadors explicats en el punt 4.2 i l'entrevista realitzada al productor i conductor del programa, Joan Pascual, valorem que el programa *La tertúlia del fòrum* dona resposta a l'objectiu que es va plantejar, el qual era debatre sobre temes d'actualitat relacionats amb Catalunya, Espanya i d'altres parts del món (Joan Pascual, comunicació personal, 6 de setembre de 2018). Ara bé, resulta important destacar que l'objectiu que es van proposar no conté molts elements relacionats amb la promoció del diàleg i la convivència, i això s'evidencia en els actors presents en el programa, les imatges sonores que es creen, el tipus de discurs i la representació que es fa de les persones immigrades.

a) Innovació

En relació amb els elements que indiquen el nivell d'innovació d'una pràctica comunicativa que promou el diàleg i la convivència ens trobem que en el cas de l'espai radiofònic *La tertúlia del fòrum* hi ha mancances en alguns, com és la falta d'originalitat i creativitat, ja que es repeteixen dinàmiques similars a altres programes existents. No obstant, considerem que és destacable la presència d'actors que provenen dels països dels quals es parla, com ara Síria, Ucraïna i Veneçuela, tal com es detalla en el punt 4.1.1.

b) Aplicabilitat

La proposta del programa de *La tertúlia del fòrum* es va dissenyar amb l'objectiu de debatre sobre temes d'actualitat relacionats amb Catalunya, Espanya i altres parts del món. Si analitzem els elements de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, ens trobem que els elements per desenvolupar la idea estan presents, per la qual cosa s'evidencia la seva capacitat d'executar l'activitat d'acord amb l'objectiu formulat,

però malgrat això no hi ha discussió ni plantejament divers perquè es parla de la problemàtica a Síria, Ucraïna i Veneçuela i no de com afecta aquesta situació les persones immigrades que viuen a Olesa de Montserrat.

c) Transferibilitat a diferents contextos

El programa *La tertúlia del fòrum* té dos elements que poden servir de referència per a altres experiències comunicatives que vulguin promoure el debat sobre temes d'actualitat relacionats amb Catalunya, Espanya i d'altres parts del món, com és, per una banda, la diversitat d'actors, ja siguin persones immigrades, experts/es o membres de diferents sectors de la comunitat, i per l'altra, la representació directa dels actors que participen. Encara que considerem que es necessari incloure altres elements bàsics per ser una bona pràctica, com és el tenir un discurs inclusiu, no paternalista i divers, a més de generar vincles entre les persones immigrades i les autòctones.

d) Sostenibilitat

Quan fem la revisió dels resultats de l'anàlisi de les quatre dimensions i els indicadors dels elements presents en el programa, que hem explicat en el punt 4.2, i segons la informació que ens va donar el productor Joan Pascual, ens trobem que la producció de *La tertúlia del fòrum* té una forma de gestió de l'equip de treball adequada, per la qual cosa considerem que la sostenibilitat organitzativa està present i es compleix de manera correcta. En el cas de la sostenibilitat econòmica, al ser l'espai radiofònic una producció pròpia de l'emissora, els seus recursos estan coberts al cent per cent i no representa cap inconvenient per al desenvolupament adequat del projecte. Finalment, la sostenibilitat social és un indicador present en el programa i que podem identificar a partir del vincle que s'estableix amb els diferents tipus d'actors que participen en el programa.

e) Caràcter participatiu

Un indicador fonamental per considerar un programa com a bona pràctica en matèria de promoció del diàleg i la convivència és el seu caràcter participatiu. En el cas de l'espai radiofònic *La tertúlia del fòrum*, la presència d'actors provinents de diferents sectors de la comunitat i que realitzen diversos rols dins del programa, ja sigui com a ciutadans/es o com a experts/es, evidencia la seva intenció de desenvolupar una dinàmica d'inclusió de membres de la localitat que generi coneixements sobre la realitat de la vila.

f) Promoció de les capacitats de les persones

Un altre aspecte que té una gran importància dins de les bones pràctiques en matèria de promoció del diàleg i la convivència és la capacitat dels programes d'oferir eines als diferents sectors que formen part del teixit ciutadà i associatiu, perquè les persones puguin trobar solucions als problemes o situacions que se'ls presentin al moment de relacionar-se amb altres cultures que viuen a la localitat. Quan valorem *La tertúlia del fòrum* en relació amb aquest indicador, a partir de la informació oferta pel productor i conductor del programa, Joan Pascual, constatem que és un indicador que no està present i no es va incloure dins de la proposta inicial de l'espai radiofònic; en aquest sentit considerem és una mancança significativa del programa.

g) Generació d'identitat

D'acord amb la definició que vam plantejar en el punt 2.4 sobre la generació d'identitat per part de produccions radiofòniques que promouen el diàleg i la convivència, valorem que el programa *La tertúlia del fòrum* compleix amb una part dels elements que la conformen, com és la inclusió de diferents col·lectius i públics de les diferents comunitats que formen part de la localitat, però no intenta superar les visions individualistes. En el cas del programa premiat, si revisem els resultats dels indicadors de la segona dimensió, diversificació de la diversitat, ens trobem que no es parla de la realitat que viuen les persones immigrades a Catalunya sinó dels conflictes que ocorren

en el seus països d'origen, acció que no promou el debat sobre les necessitats de les comunitats immigrades ni genera identitat amb el territori d'acollida.

h) Promoció del diàleg

La promoció del diàleg és complexa, ja que implica no solament diversitat d'actors, sinó també pluralisme en les idees i igualtat en les condicions al moment d'expressar la temàtica tractada en l'espai radiofònic. En aquest aspecte, el programa *La tertúlia del fòrum* també té mancances perquè en revisar els resultats de les dimensions i indicadors presentats en el punt 4.2 identifiquem que hi ha diversitat d'actors, però no hi ha pluralisme en les idees i hi ha presència d'un discurs paternalista, on són les persones autòctones les que tenen les propostes i solucions a la problemàtica plantejada.

i) Promoció de la integració

La promoció de la integració és un dels indicadors per determinar si un programa és una bona pràctica en matèria de promoció del diàleg i la convivència. En el cas de *La tertúlia del fòrum* és difícil d'establir la seva presència perquè no s'evidencien tots els elements necessaris per confirmar-la. El programa compta amb una diversitat d'actors i la seva participació en igualtat de condicions, però ni la temàtica està relacionada amb la promoció del diàleg i la convivència, ni es genera un sentiment d'identitat; a més, es manifesta la idea que els conflictes ocorren en els llocs d'origen de les persones immigrades i estan allunyats de la realitat de la localitat.

j) Promoció de la convivència

Si reprenem el plantejament de Martí (1995) sobre el concepte de convivència, el qual és entès com la manera de relacionar-se de les persones i els grups socials i que a més no neix espontàniament o de manera improvisada, ens trobem que el programa *La tertúlia del fòrum* és un espai on participen persones immigrades, però no genera un vincle entre els diferents sectors que viuen en la localitat, ni dona coneixements ni

capacitats que aquests puguin utilitzar oportunament per al desenvolupament d'una bona convivència.

Finalment, després d'avaluar els resultats de les quatre dimensions amb els seus indicadors que hem presentat en el punt 4.2, la informació oferta pel productor del programa, Joan Pascual, en l'entrevista en profunditat i els elements que determinen si una acció comunicativa pot ser considerada una bona pràctica, creiem que el programa *La tertúlia del fòrum* té mancances en tots els aspectes analitzats, sent les més rellevants les relacionades amb el discurs paternalista, la no incorporació de temàtiques relacionades amb el diàleg i la convivència i no generar vincles entre les persones immigrades i les autòctones.

4.7.7. Programa *Annour* (Ràdio Mollet)

El programa *Annour* presenta claredat en el seu objectiu, que és ser un lloc de difusió i reflexió entorn del món àrab i l'islam, des d'un punt de vista ampli i fugint dels estereotips i idees preconcebudes, i és a partir d'aquí que desenvolupa la seva proposta radiofònica. En la pràctica, el programa detecta una necessitat d'aquesta mena d'informació en la comunitat de Mollet i a partir d'aquí busca donar visibilitat a diferents actors que puguin trencar amb la visió estereotipada i limitada que hi ha sobre la comunitat àrab i musulmana, en particular en el municipi de Mollet.

a) Innovació

L'espai radiofònic *Annour* és innovador en la forma com presenta amb profunditat els temes relacionats amb la vida, els costums i les maneres de relacionar-se de la comunitat àrab i musulmana. En el programa es desmenteixen informacions falses i que no corresponen amb la realitat de la comunitat musulmana. El desenvolupament del programa és coherent amb l'objectiu proposat i busca millorar la visió que les persones

autòctones i altres comunitats de persones immigrades tenen d'aquesta comunitat en particular.

b) Aplicabilitat

A partir de la valoració dels resultats de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, considerem que el programa *Annour* és una bona pràctica radiofònica que pot ser aplicable en altres contextos, a causa del fet que presenta en profunditat elements de la cultura àrab i islàmica, trencant amb estereotips assignats a aquesta comunitat i busca establir altres tipus d'interaccions a partir de la participació de persones expertes o membres d'aquesta comunitat.

c) Transferibilitat a diferents contextos

El programa pot adaptar-se a altres contextos, especialment a aquells on hi hagi una comunitat àrab i musulmana significativa i on es vulguin establir vincles i relacions basats en el coneixement mutu. El programa posseeix una estructura senzilla i ofereix informació rellevant sobre la cultura àrab i musulmana.

d) Sostenibilitat

La sostenibilitat organitzativa i econòmica és l'element més feble d'aquest projecte radiofònic, perquè no té ni un equip de treball ni el suport d'una entitat o organització social, només compta amb la participació d'una persona convidada que ofereix els seus coneixements sobre el tema tractat. En aquest sentit, el productor i conductor del programa, Carles Peña, va dir en l'entrevista en profunditat que és un projecte que s'ha desenvolupat en solitari (Carles Peña, comunicació personal, 22 de juny de 2017). De fet, el projecte va sortir d'antena per no tenir el suport organitzatiu, econòmic i social necessari per desenvolupar la proposta radiofònica. Respecte a la sostenibilitat social, el productor Carles Peña regenta una llibreria en el municipi de Mollet, situació que li ha permès establir relacions amb diferents sectors que viuen en la localitat.

e) Caràcter participatiu

La producció del programa promou la intervenció d'altres persones per desenvolupar els continguts. En aquest sentit, l'espai radiofònic és limitat ja que podria aprofitar la participació de la persona experta en el tema i vincular-la amb altres persones o sectors de la comunitat que vulguin conèixer algun aspecte o que tinguin dubtes sobre el tema tractat, d'aquesta manera s'abordaria la temàtica d'una forma més participativa.

f) Promoció de les capacitats de les persones

El programa aprofita les capacitats que posseeixen les persones que viuen en el municipi de Mollet perquè participin en el programa explicant el coneixement que tenen referent a la cultura àrab i musulmana. Concretament, el programa *Annour* es desenvolupa a través d'una entrevista que el conductor del programa Carles Peña, realitza als col·laboradors que participen en el del programa, on s'ofereix informació nova i s'aclareixen aspectes que circulen entre la comunitat, però que no són correctes o veritables.

g) Generació d'identitat

Pel que fa a la generació d'identitat, la producció radiofònica *Annour* ofereix coneixements sobre tradicions, cultura i costums religiosos de la comunitat àrab musulmana. No obstant, aquesta informació es queda curta per la falta de contrastos amb altres idees o punts de vista provinents de la resta de sectors o comunitats que viuen en la localitat, ja siguin immigrades o autòctones. Aquesta altra mirada li donaria un caràcter més integrador i promouria la identitat comunitària i la riquesa cultural del municipi.

h) Promoció del diàleg

Es desenvolupa un diàleg respectuós entre el conductor del programa i la col·laboradora. Encara que no hi ha interacció ni debat amb altres persones musulmanes

o autòctones sobre el tema, es tracten aspectes problemàtics sobre el que és o no el Ramadà, i fins i tot es parla d'algunes persones musulmanes que no realitzen aquesta temporada de dejuni i sacrifici. En aquest sentit, la temàtica s'aborda des d'un diàleg que implica la presència d'elements complexos i de diferents perspectives que no sempre porten al consens de les opinions. Es presenta la visió d'una persona musulmana sobre la celebració del Ramadà, però no es mostra la visió que en tenen les persones autòctones, ni el contrast entre com la perceben els uns i els altres.

i) Promoció de la integració

Des del programa es fa un esforç per explicar les raons, els costums i les pràctiques religioses de la comunitat musulmana en general i en particular la de Mollet, però aquesta explicació es fa només en un sol sentit, sense que les persones autòctones puguin participar en el diàleg o expressar els seus punts de vista, elements comuns o diferenciadors.

j) Promoció de la convivència

El programa promou una convivència harmònica que parteix del coneixement i reconeixement de l'altre com a part de la mateixa comunitat. Es realitzen comentaris positius sobre la convivència entre les persones àrabs musulmanes i les autòctones. Al llarg del programa es parla de la realitat sociocultural, tocant aspectes positius i negatius de la comunitat àrab musulmana i promovent aspectes que permetin una comprensió per part de les persones autòctones.

El programa *Annour* pot considerar-se una bona pràctica radiofònica en matèria de diàleg i convivència perquè promou una major comprensió de la cultura àrab i musulmana en la comunitat de Mollet. Ho fa a través d'un diàleg directe i senzill on es tracten temes claus en la vida quotidiana de la comunitat àrab i musulmana i es busca explicar-los amb els seus aspectes positius i negatius a la comunitat autòctona, partint

del principi que el coneixement permet comprendre les diferències culturals i incloure-les com a part de la convivència en un entorn multicultural. Els aspectes que considerem com a feblesa de l'espai radiofònic són, per una banda, l'absència dels punts de vista de les persones autòctones sobre les temàtiques abordades dins del programa, i per l'altra, la debilitat de les sostenibilitats organitzativa i econòmica que dificulten el desenvolupament adequat del projecte.

4.7.8. Programa *Món possible* (Ràdio 4)

Quan valorem, d'una banda, la claredat de l'objectiu que es va plantejar el programa *Món possible*, el qual va ser donar visibilitat a la gent que està immersa en situacions de pobresa i exclusió i que no té visibilitat en els mitjans de comunicació, i d'altra banda, la realització de l'espai radiofònic a partir dels resultats de l'anàlisi de dimensions i indicadors com ara els actors que hi participen, les imatges sonores que es creen, el tipus de discurs i la representació, considerem que hi ha concordança entre la proposta teòrica i la pràctica realitzada, la qual representa un bon punt de partida per desenvolupar una idea que aconsegueixi ser una bona pràctica.

a) Innovació

Una característica creativa i original del programa *Món possible* és la inclusió d'elements contextuals al moment d'abordar els temes relacionats amb la pobresa, la immigració i la convivència, els quals permeten una millor comprensió de la realitat i promouen coneixements que generen vincles més estrets entre diferents sectors que viuen en la localitat, ja siguin ciutadans/es, experts/es, representants d'organitzacions socials o entitats governamentals que treballen per la integració de les persones immigrades. Quan analitzem els resultats de la primera dimensió, normalització de la

diversitat cultural, identifiquem que aquesta contextualització es realitza a través de testimonis i entrevistes amb experts/es.

b) Aplicabilitat

El programa *Mon possible* neix a partir d'una pràctica periodística que ja s'estava realitzant a Ràdio 4 de cobertura de temes relacionats amb la pobresa, la exclusió i immigració, la qual va incloure nous elements segons les situacions i necessitats que es troba en la realitat i això genera que sigui una proposta en constant transformació, (Olga Rodríguez, comunicació personal, 30 de maig de 2017). En aquest sentit, el desenvolupament del programa evidencia elements de flexibilitat i adequació que generen un equilibri entre els actors i les seves dinàmiques, a més d'una execució d'acord amb el seu objectiu.

c) Transferibilitat a diferents contextos

Món possible és una producció radiofònica que reuneix una sèrie d'elements que poden servir de referència per a altres projectes que vulguin donar visibilitat a la gent que està immersa en situacions de pobresa i exclusió i que no té visibilitat en els mitjans de comunicació. Aquestes característiques que hem identificat a partir de l'anàlisi de les dimensions i indicadors i que estan explicades en el punt 4.2 són: la inclusió d'actors que provenen de diferents sectors de la societat, ja siguin ciutadans, socials o governamentals, l'ús del testimoni com a forma de participació dins de l'espai radiofònic, i el discurs contextualitzat que genera coneixement sobre la problemàtica i les possibles solucions.

d) Sostenibilitat

Per tal d'identificar aquest aspecte hem valorat la informació obtinguda en l'entrevista en profunditat que vam realitzar amb la productora i conductora de l'espai radiofònic, Olga Rodríguez, on hem trobat que la sostenibilitat organitzativa i econòmica és una

fortalesa del programa ja que està garantida al ser una producció pròpia de Ràdio 4, i Olga Rodríguez, una treballadora de l'emissora, el que ha permès que ella es dediqui tot el temps necessari per fer una producció de qualitat, a més d'obtenir tots els recursos indispensables per al desenvolupament adequat del programa. Pel que fa a la sostenibilitat social, l'experiència periodística de la productora del programa ha generat que es puguin establir vincles amb diferents sectors relacionats amb la temàtica tractada dins de l'espai radiofònic.

e) Caràcter participatiu

Un element prou important al moment d'avaluar una producció radiofònica com a bona pràctica és la seva capacitat de promoure espais de participació per als diferents sectors de la comunitat. Malgrat que el programa *Món possible* té altament potenciat aquest caràcter participatiu, entenem que hauria d'incloure més persones immigrades i no bàsicament experts/es o representants d'entitats privades i organismes governamentals que treballen els temes relacionats amb la pobresa, la immigració i la convivència, tal com s'observa en els resultats obtinguts en l'anàlisi de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural.

f) Promoció de les capacitats de les persones

L'espai radiofònic *Món possible* t dues característiques que promouen les capacitats en les persones, per una banda, la inclusió d'elements contextuais quan es tracten les diferents temàtiques en el programa, i per l'altra, l'existència de seccions amb experts/es, on de manera professional i respectuosa s'aborden diferents situacions i problemàtiques, entre les que destaquen l'espai mensual amb el síndic de greuges de Catalunya, representat per Jaume Saura i Estapà, i la secció "Del dret i del revés" amb el periodista Jordi Subirana.

g) Generació d'identitat

En el cas de l'indicador de generació d'identitat, quan analitzem els resultats de l'anàlisi de les dimensions, trobem que la informació que s'ofereix és de qualitat perquè el llenguatge és respectuós i conté arguments, és fet per persones expertes en la temàtica, hi ha diversitat d'actors i es fan servir indistintament diferents llengües: català, castellà i anglès; l'únic element que trobem a faltar és la presència de persones immigrades en els tres programes valorats, perquè la seva participació és important per poder promoure identitat i superar les visions individualistes, les barreres i els estereotips.

h) Promoció del diàleg

La promoció del diàleg l'entendem com un procés de comunicació i cooperació entre els diferents actors que viuen en una localitat, per la qual cosa considerem de summa importància que una pràctica que vulgui generar diàleg i convivència creï espais on tots els sectors que formen part de la comunitat participin en igualtat de condicions. Cal destacar que la promoció del diàleg és un procés complex que no solament implica diversitat, sinó també pluralisme en les idees, coneixement de la temàtica per part de les persones implicades i disposició a la varietat d'opinions, als consensos i els dissensos. En aquest sentit, si un dels sectors fonamentals no participa en aquets punts de trobada, no és possible el desenvolupament del sistema relacional, on tots poden opinar i contribuir obertament; això és exactament el que ocorre en el programa *Món possible*, en el qual no participen tots els sectors que formen part de la comunitat, tal com s'evidencia en els resultats de l'anàlisi la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, explicats en el punt 4.2.1.

i) Promoció de la integració

Encara que Aramburu (2005) adverteix que la integració es pot convertir en un maquillatge que no suavitzava les marcades diferències que s'estableixen entre les

persones immigrades i les autòctones, creiem que si no es propicien possibilitats reals de participació en diferents àmbits de la vida quotidiana de la comunitat, on incloem a les ràdios locals, no serà possible ni la reducció de les desigualtats, ni el reconeixement de les necessitats d'altres ciutadans i ciutadans que formen part d'un "nosaltres". El programa *Món possible* contribueix al coneixement de l'altre des d'una mirada professional i d'experts/es, la qual cosa no considerem negativa, però sí valorem que s'hauria de fer un major esforç per incloure les persones immigrades en cada emissió de l'espai radiofònic per aconseguir una interacció de manera horitzontal, on cap grup social es situï per sobre dels altres i d'aquesta forma afavorir la integració i la convivència dels individus.

j) Promoció de la convivència

En el cas de l'indicador de la convivència ocorre una situació semblant a l'explicada en el punt anterior: per poder generar convivència s'han de crear espais de deliberació amb la possibilitat que totes les veus estiguin representades i que funcionin com a reguladors de les tensions. En aquest sentit, al valorar els actors que participen en l'espai radiofònic identifiquem que no totes les veus estan presentades de manera directa sinó que algunes hi figuren a través de la representació de professionals que coneixen directament la font o experts/es en el tema. Ara bé, si es vol trencar estereotips i promoure la convivència, el vincle que s'estableix entre les persones immigrades i les autòctones és fonamental, perquè la convivència no és una cosa que neixi espontàniament o de manera improvisada enmig de la comunitat, sinó que requereix diversos coneixements o capacitats que es puguin utilitzar oportunament d'acord amb les situacions que es presentin.

Al valorar tots els aspectes que permeten determinar si una pràctica comunicativa es pot considerar una bona pràctica, juntament amb els resultats de l'anàlisi les quatre

dimensions amb els seus indicadors, explicats en el punt 4.2, i la informació oferta per Olga Rodríguez en l'entrevista en profunditat, considerem que *Món possible* té una producció de qualitat, professional i de generació de capacitats per a les persones, a més d'estar garantida la seva sostenibilitat organitzativa, econòmica i social, el que permet un desenvolupament adequat de la proposta. No obstant, el seu objectiu és donar visibilitat a la gent que està immersa en situacions de pobresa i exclusió i que no té visibilitat en els mitjans de comunicació, la qual cosa el programa fa parcialment perquè els actors estan presents i són visibilitzats però no de forma directa sinó representats per altres, ja siguin experts/es o persones que coneixen la realitat directament com a cooperants o infermeres. En aquest sentit, considerem que la presència de persones immigrades és un element que s'hauria de promoure per aconseguir una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència en plenitud.

4.7.9. Programa *Ràdio Àfrica* (Ràdio Betevé)

El programa *Ràdio Àfrica* neix l'any 2017 com a resultat d'un procés que va iniciar la seva productora i conductora, Tania Adam, anys enrere. L'objectiu del programa és crear un espai on les persones africanes es puguin visibilitzar i expressar-se d'una manera democràtica, i es trenquin estereotips (Tania Adam, comunicació personal, 15 de maig de 2020). Quan analitzem els resultats de les quatre dimensions amb els seus indicadors presentats en el punt 4.2, ens trobem que la principal característica dels actors és que tenen una relació directa amb Àfrica, o perquè van néixer en aquest continent o perquè coneixen o produeixen música africana. A més, s'expressen en primera persona, per la qual cosa el tipus de representació és directe i la forma del discurs és principalment testimonial amb elements informatius. Tot això evidencia una

concordança entre l'objectiu que es va proposar de visibilitzar i expressar-se de forma democràtica, trencant estereotipus, i la pràctica que es realitza.

a) Innovació

A partir dels resultats de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, explicats en el punt 4.2.1, identifiquen que l'aspecte més innovador del programa *Ràdio Àfrica* és el de fer servir la música com a part del missatge, és a dir, que no és un element secundari i d'acompanyament sinó que és l'element central en la transmissió de les idees. Aquesta proposta permet generar una mirada diferent sobre les persones africanes que viuen a Catalunya i això és un aspecte creatiu i original per abordar les temàtiques en matèria de diàleg i convivència.

b) Aplicabilitat

Tal com hem explicat, aquesta producció és el resultat d'un procés que es va iniciar l'any 2012 i que va culminar el 2017 amb la seva posada en antena a Ràdio Betevé. Durant aquests anys la proposta inicial va sofrir diferents modificacions i va incorporar ajustos per adequar cadascun dels elements perquè funcionés millor i sobretot per generar un equilibri en la participació dels actors i les activitats que realitzen; això demostra la seva capacitat de ser aplicable.

c) Transferibilitat a diferents contextos

Ràdio Àfrica és una producció radiofònica que reuneix diferents elements que poden servir de referència per a altres produccions en matèria de promoció del diàleg i la convivència. Aquests aspectes, que emergeixen en l'anàlisi de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural, són: la utilització de la música com a element discursiu, la representació directa de les persones immigrades a través dels testimonis i la generació d'imatges sonores que promouen el coneixement de l'altre.

d) Sostenibilitat

L'aspecte de la sostenibilitat organitzativa és un element que en el cas de *Ràdio Àfrica* es presenta de dues formes. Per una banda, la manera com es realitzen les tasques de producció, la qual és adequada i té característiques d'excel·lència. Per una altra banda, Tània Adam expressa la seva disconformitat amb no disposar d'un equip de treball que li permetés definir els continguts amb altres persones de diferents àmbits acadèmics i culturals, i li facilités estar centrada en els temes importants i no en els petits detalls, com confirmar els convidats o si hi ha traductor o no per fer les entrevistes. La sostenibilitat econòmica del programa és molt fràgil perquè el contracte que hi ha amb Ràdio Betevé per fer el programa és per mesos i no per períodes més llargs, a través d'una empresa que ofereix serveis a la ràdio (Tania Adam, comunicació personal, 15 de maig de 2020). En referència a la sostenibilitat social, és la gran fortalesa de l'espai radiofònic, donades les característiques de la productora, qui va néixer a Moçambic i ha viscut des de petita a Espanya, les quals li permeten tenir vincles amb diferents sectors de la societat que donen suport i participen al programa.

e) Caràcter participatiu

Ràdio Àfrica és una pràctica comunicativa on intervenen diferents tipus d'actors, els quals tenen el coneixement o la producció de música africana com a element en comú. A més, quan es parla de música africana no només es refereix a la que es produeix al continent africà, sinó també la que té els seus orígens a la diàspora africana en diferents parts del món, ja sigui als Estats Units, a les illes del mar Carib o a Europa (Tania Adam, comunicació personal, 15 de maig de 2020). Tot això genera un caràcter participatiu de l'espai radiofònic perquè es creen dinàmiques que impliquen la intervenció d'experts/es, tècnics/es i membres d'entitats o organitzacions que tenen

diferents coneixements sobre la realitat africana, els quals poden trencar els estereotips establerts sobre les persones africanes.

f) Promoció de les capacitats de les persones

En *Ràdio Àfrica* aquest aspecte s'evidencia a través de les eines que s'ofereixen perquè les persones autòctones que ho escoltin identifiquin elements positius i diversos sobre les persones africanes, el que genera una disposició per buscar noves maneres de relacionar-se i entendre-les. Quan ens referim a les eines parlem dels discursos professionals i d'experts/es que participen en l'espai radiofònic i com la música és el vehicle que permet conèixer elements culturals i històrics de diversos països africans, com per exemple Guinea Equatorial, Cap Verd, Angola i Moçambic. A més, això ajuda a trencar els estereotips que s'han establert a partir dels discursos negatius sobre les persones africanes difosos per alguns mitjans de comunicació.

g) Generació d'identitat

Quan valorem els resultats de la tercera dimensió, relacions dins de la diversitat, els quals expliquem en el punt 4.2.3, identifiquem que en el programa es deixa clara la presència en la societat de persones provinents de països de l'Àfrica i els efectes que això genera en la construcció d'un nosaltres amb diversitat de llengües, expressions artístiques, valors i cosmovisions. Tots aquests elements evidencien la capacitat del programa *Ràdio Àfrica* de generar identitat, ja que es busca superar les visions individualistes, les barreres i els estereotips prèviament establerts i d'aquesta manera integrar el major nombre de membres de la comunitat.

h) Promoció del diàleg

L'espai radiofònic *Ràdio Àfrica* promoció el diàleg en el moment que ofereix les condicions per establir una comunicació en igualtat amb un clima de respecte i pluralitat, i això ocorre, tal com ho identifiquem en l'anàlisi de la quarta dimensió,

desdramatització de la immigració, quan no es presenta cap situació on es planteja una mirada victimista-paternalista, la qual significaria una relació de superioritat per part de la persona autòctona. A més, en el cas del tipus de discurs és un plantejament que va més enllà de la presència de persones immigrades o el simple reconeixement d'aquestes com a diverses.

i) Promoció de la integració

L'aspecte de promoció de la integració procura que hi hagi un sentiment d'identitat que permeti que totes les persones subscriuïn una visió comuna en els assumptes d'interès col·lectiu sense fer distincions de grups culturals o del seu origen. En el cas de *Ràdio Àfrica*, aquest element representa una característica de fortalesa del programa perquè el discurs que es produeix busca reduir les individualitats i les barreres que separen a les persones immigrades de les autòctones, a través d'entrevistes i testimonis que visibilitzin la diversitat sociocultural.

j) Promoció de la convivència

Dels elements que permeten establir si una activitat és una bona pràctica, el de la promoció de la convivència és el més complex perquè no és una cosa que neix espontàniament o de manera improvisada enmig de la comunitat, sinó que requereix diversos coneixements o capacitats que es puguin utilitzar oportunament d'acord amb les situacions que es presentin. *Ràdio Àfrica* obre noves finestres per conèixer diverses realitats, però no pel fet de parlar de persones immigrades, sinó pels continguts que aquestes aporten, és a dir, una persona immigrada no surt al programa per ser-ho sinó pels coneixements que aporta, i això permet que els interlocutors estiguin en igualtat de condicions per abordar els diferents temes a través d'un diàleg enriquidor i respectuós, perquè el valor està en el contingut i no només en les persones (Tania Adam, comunicació personal, 15 de maig de 2020).

Una vegada hem valorat els resultats de les quatre dimensions amb els seus indicadors presentats en el punt 4.2, la informació oferta per la productora Tània Adam a través de l'entrevista en profunditat i les característiques que permeten avaluar si un programa és una bona pràctica en matèria de diàleg i convivència, considerem que Ràdio Àfrica reuneix tots els elements per ser-ho, ja que hi ha concordança entre l'objectiu plantejat, crear un espai, on les persones africanes es puguin visibilitzar i expressar-se d'una manera democràtica reduint estereotips, i la pràctica realitzada en el programa. A més, és una producció original i creativa, que té aplicabilitat, que es transferible a altres contextos, que genera identitat i promou diàleg, integració i convivència; l'únic aspecte que valorem com una feblesa de *Ràdio Àfrica* és la fragilitat a nivell econòmic i organitzatiu, perquè si en algun moment el programa deixa de percebre els recursos tant econòmics com organitzatius des de l'emissora no té la capacitat per mantenir-se en antena.

4.7.10. Programa *D'aquí i d'allà* (El Prat Ràdio)

El programa *D'aquí i d'allà* es planteja desenvolupar un espai de diàleg i informació on puguin participar persones de diferents procedències que visquin en la comunitat del Prat de Llobregat. El programa té per objectiu ser un espai de trobada entre la gent que ja vivia al Prat de Llobregat i la nova ciutadania. En aquest sentit, la bona pràctica d'aquest programa en matèria de promoció del diàleg i la convivència es concreta en la creació d'un espai que possibiliti el tractament de temes diversos sobre les relacions entre les persones immigrades i les autòctones i oferir informació sobre la varietat de recursos i activitats que té el municipi del Prat de Llobregat per als seus habitants i com les persones immigrades hi poden tenir accés.

a) Innovació

Un aspecte innovador del programa és la producció i conducció realitzada per persones immigrades de diferents orígens i amb un ampli coneixement de la realitat social i cultural del Prat de Llobregat, la qual cosa els permet tractar varietat de temes i orientar les persones immigrades sobre els diferents aspectes relacionats amb la convivència en la vila. Altres elements importants que observem en el programa són la forma normalitzada d'abordar els temes i les característiques dels convidats al programa, els quals no reflecteixen una visió paternalista, tal com hem identificat en l'anàlisi feta en l'apartat 4.2.4 de la quarta dimensió, desdramatització de la immigració.

b) Aplicabilitat

El programa s'ha mantingut en antena des de 2007, la qual cosa demostra que la forma com s'ha organitzat la seva producció en fa un projecte viable i aplicable. Al llarg del temps el programa ha aconseguit compartir informació i entrevistes amb un nombre important de persones tant immigrades com autòctones, i amb la perspectiva de ser un punt de trobada per al diàleg constructiu entre els diferents membres de la comunitat del Prat de Llobregat (Julieta Romero, comunicació personal, 15 d'octubre de 2019).

c) Transferibilitat a diferents contextos

Les temàtiques tractades, les dinàmiques de producció i conducció del programa per persones immigrades de diversos orígens, les característiques de les persones convidades, en la seva majoria especialistes en temes relacionats amb la diversitat cultural i la immigració, fan que el programa *D'aquí i d'allà* sigui un projecte transferible a altres contextos amb les corresponents adaptacions.

d) Sostenibilitat

El programa ha demostrat una sostenibilitat organitzativa que li ha permès desenvolupar-se al llarg del temps amb persones voluntàries, algunes de les quals han

anat canviant en el transcurs de les diferents temporades. També compta amb el suport institucional de l'emissora de ràdio i de la regidoria de Noves ciutadanes i immigració de l'Ajuntament del Prat de Llobregat. Aquesta combinació de treball voluntari i suport institucional li ha permès mantenir-se en antena durant 15 temporades.

e) Caràcter participatiu

El caràcter participatiu en el programa *D'aquí i d'allà* s'evidencia de dues maneres: d'una banda, que en la producció participen persones immigrades provinents de l'Argentina, El Salvador i el Marroc; i d'altra banda, que hi intervenen com a convidats persones immigrades i autòctones de manera individual o com a part de col·lectius organitzats. També participen institucions i entitats que desenvolupen el seu treball en el municipi del Prat de Llobregat per explicar el funcionament i la forma com es pot tenir accés als serveis que ofereixen. Aquesta dinàmica d'incloure els punts de vista de diferents actors i institucions amplia el coneixement de les diferents comunitats que conviuen en la localitat.

f) Promoció de les capacitats de les persones

El programa ha generat un procés de capacitació del personal voluntari que ha realitzat l'espai radiofònic al llarg del temps i això ha permès la transferència dels coneixements de com es fa la producció del programa a altres voluntaris. *D'aquí i d'allà* compta amb convidats/es experts/es en temes relacionats amb la immigració i la convivència i a partir d'aquí, s'han generat dinàmiques perquè les persones que escolten el programa coneguin els recursos i serveis que ofereix l'ajuntament, i d'aquesta manera motivar-les perquè gestionin, davant del consistori o els serveis socials, les seves necessitats o utilitzin els recursos de la localitat per iniciativa pròpia.

g) Generació d'identitat

El programa *D'aquí i d'allà* presenta un fort component relacionat amb la identitat, ja que sempre es parla de la unitat dels pratenses (habitants del Prat de Llobregat), tant les persones immigrades com les autòctones, sense cap diferència sinó com a habitants d'un espai en el qual comparteixen una sèrie de característiques i necessitats comuns. També es fa èmfasis en l'existència d'un nosaltres divers, tal com s'evidencia en l'anàlisi explicada en el punt 4.2.3 de la tercera dimensió, relacions dins de la diversitat.

h) Promoció del diàleg

En el programa es promou un diàleg respectuós entre els conductors/es i els convidats/es. En general, tots els temes tractats es desenvolupen en un ambient harmoniós. El programa permet la presentació de tota mena de temes, el que facilita el diàleg, especialment en els aspectes més complexos (Jesús Gómez, comunicació personal, 15 d'octubre de 2019). Però certament, una feblesa del programa és que no s'inclouen elements que facilitin debats amb opinions diverses, ja que com hem dit en el punt 2.4 d'aquesta recerca, la convivència també es construeix a partir de les mediacions que es poden fer en les diferències i els conflictes.

i) Promoció de la integració

La promoció de la integració és una de les forteses del programa *D'aquí i d'allà* i això s'evidencia, en primer lloc, a través de la forma com es presenten les persones que fan la conducció de l'espai radiofònic, les quals tot i ser persones immigrades es consideren "pratenses" d'origen estranger, és a dir, ciutadans i ciutadanes integrats en la localitat d'una manera normalitzada, ja que realitzen les mateixes activitats que les persones autòctones. No es parla d'un nosaltres i un ells, tal com s'explica en el punt 4.2.1. de la primera dimensió, normalització de la diversitat cultural.

j) Promoció de la convivència

En relació amb la promoció de la convivència, *D'aquí i d'allà* és un programa on totes les persones que hi participen, ja sigui com a conductors/es o convidats/es, el fan des d'un rol actiu i en igualtat de condicions. S'evidencia un interès perquè les persones immigrades tinguin un accés a la informació i els serveis que els permeti incorporar-se a la vida normalitzada de la comunitat.

El programa *D'aquí i d'allà* pot considerar-se com una bona pràctica radiofònica en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones, ja que reuneix els aspectes necessaris per promoure aquestes dues dimensions esmentades prèviament. D'una banda, propicia el diàleg entre les persones que viuen en el municipi del Prat de Llobregat, i, de l'altra, anima el desenvolupament d'una convivència on les persones puguin aproximar-se no solament a les necessitats comunes sinó també reconèixer els aspectes diferenciadors i d'aquesta manera propiciar una millor comprensió de la diversitat cultural existent en la localitat i poder fer una vida comunitària equilibrada. En aquest sentit, el programa es troba alineat amb el seu objectiu general, que és ser un espai de trobada entre la gent que ja vivia al Prat de Llobregat i la nova ciutadania.

Figura 6. Carles Peña, productor del programa *Annour*

Font: fotografia de l'autora, 2017.

5. Conclusions

5.1. General conclusions

Before starting with the conclusions of this research, we would like to highlight that our work has identified, analysed and evaluated ten radio programmes that were recognised as ‘good radio practices’ in the promotion of cultural diversity by the Mesa per a la Diversitat en l’Audiovisual (Bureau for Diversity in the Audiovisual Field) del Consell de l’Audiovisual de Catalunya (Catalan Audiovisual Council), between 2009 and 2019; and although the results obtained in this thesis cannot be directly linked to the 209 municipal radio stations that exist as of 2021 in Catalonia, they do allow us to identify the main elements and practices, both positive and negative, that these local radio stations have put into practice to promote dialogue and coexistence between foreign immigrant and native people, which, with some adaptations, can serve as experiences applicable to other local radio stations in Catalonia¹⁸³.

In this regard, it is important to bear in mind that these ten experiences analysed form part of a wider radio practice, which in the case of some stations, is more than forty years old, such as Radio Arenys or Radio Cubelles; The methodology applied in our work, which included the analysis of award-winning programmes and interviews with the directors of the radio stations where they were broadcast, with the producers of the programmes analysed and with members of the Mesa per a la Diversitat en l’Audiovisual, has allowed us to obtain a more comprehensive perspective of this whole phenomenon, responding to the objectives we set ourselves.

Our general objective was to identify, analyse and evaluate the good practices of local radio stations in Catalonia in terms of the integration of immigrants and the creation of

¹⁸³ One of the programmes analysed does not belong to a municipal radio station, however, as it is a public broadcaster, it shares the public service mission established by law.

spaces for dialogue and coexistence between the foreign immigrant and native populations. In this sense, the first element we found is the public service perspective of all the radio stations and programmes analysed, which incorporate it into their communicative practice, seeking to satisfy the social, cultural, linguistic, political, religious and participatory needs of immigrants in order to promote a dialogue that allows for respectful coexistence based on common interests. It is also significant to note that this aspect is present not only because it is indicated in the Audiovisual Communication Law of Catalonia, but also because of the concordance we found between the objectives of the broadcasters and the programmes analysed and the communicative practice they carry out.

The programmes approach dialogue as consensus-building, where immigrants and local people can talk in a harmonious and peaceful atmosphere. However, dialogue also needs elements of contrast and diverse points of view, which can generate more real and lasting solutions to the situations experienced in the community environment. One aspect in which the programmes do not venture is the direct dialogues between immigrants and locals, since the interview genre, used in most of the programmes analysed, focuses on each guest individually. In this respect, it is through direct dialogue that negative perceptions of each other can be transformed and thus build ties and bonds related to community and coexistence. On the other hand, we found that there are programmes that can function as spaces to make visible and recognise cultural diversity, as they present themes related to immigrants, diverse actors, create sound images that break stereotypes, and others that are at a deeper level because they have established stable links and relationships between the different actors, organisations and associations of immigrants in the localities where they operate.

Even though the ten programmes analysed can be considered good practices, with their strengths and weaknesses, we found that only the last three recognised by the Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual were still on air at the time of writing (December 2021). Based on the interviews with the producers of the radio programmes and the directors of the radio stations, we found that two elements were repeated as being the causes for them no longer being on air: on the one hand, the organisational and economic fragility of the production teams, and on the other, the administrative and political changes in the radio stations and town councils.

In the first specific objective, we examined the radio programmes of local Catalan radios that stood out in recent years for implementing good practices in terms of promoting integration, dialogue and coexistence between the foreign immigrant and native population, in accordance with the criteria of the Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual as expressed in its awards.

In this regard, we find that the programmes present a **normalised situation of cultural diversity** and the lives of immigrants living in the municipalities where the radio stations are located. As Jares (2006) points out, this implies the inclusion of the greatest possible plurality in the dynamics of the programmes, and the direct participation of immigrants, although they do not appear in two of the programmes¹⁸⁴, where it is the local people, experts or technicians from the town councils who intervene.

One of the indicators that enable the normalisation of cultural diversity is the way in which issues related to immigrants are dealt with. On this aspect, we found that in the programmes analysed there are a variety of situations in which characteristics, links, problems, care projects promoted by local governments or private entities, in which

¹⁸⁴ In the *Els cinc cantons* programmes, only local experts intervene in the subjects dealt with, and in *Món possible*, of the three programmes analysed, only in one section of one of the programmes does an expert of foreign origin intervene.

people of foreign origin are at the centre of the story, are evidenced. Only in one programme¹⁸⁵, does the subject matter refer to problems or conflicts that are located in the immigrants' place of origin and does not take into account those that affect coexistence in the current place of residence.

A second indicator of the normalisation of cultural diversity are the sources and actors that appear in the programmes analysed, that represent a first phase in the *visibilisation* of the immigrant people who live in the localities where the radio productions were broadcast. In this sense, the presence of different actors, both citizens and governmental and private entities, stands out. In this regard, it is important to highlight that the hosts of the radio programmes are included as actors, since their vision and sensitivity concerning the issues addressed, determine the speeches broadcasted throughout the programme. When they are collaborators of the radio stations, they represent the citizens, and when they are employees of the radio stations or of a private or governmental entity, they are considered as institutional actors. In the case of citizen actors, we find that in three programmes there is a numerical balance between immigrants and natives¹⁸⁶, while in *Per tot el món* there are only immigrants; as far as institutional people are concerned, we consider that in the two programmes in which they appear¹⁸⁷, they correspond to native people. There is a third group where citizen and institutional actors are combined¹⁸⁸. Only in the programme *Nines russes* does a private entity representing the Roma community of Badalona participate. From these results we conclude that in the programmes awarded by the Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual there is a recognition of the importance of the diversification of actors,

¹⁸⁵ *La tertúlia del fòrum*.

¹⁸⁶ *Barreja't amb mi, Annour and Ràdio Àfrica*.

¹⁸⁷ *Els cinc cantons and Món possible*.

¹⁸⁸ *Nines russes, Mosaic, La tertúlia del fòrum and D'aquí i d'allà*.

but with an emphasis on institutional actors, to the detriment of immigrant citizen actors.

The third indicator of the normalisation of diversification refers to the discourses and opinions presented in the programmes, which in the case of the radio programmes analysed are homogeneous and do not offer different points of view or positions on the topics dealt with. In this way, both the participants and the hosts of the programmes are aligned in the same direction, without divergences or conflicts. In this sense, we recognise that there is a lack of different visions that we consider relevant, since, as we have expressed in the theoretical framework, the normalisation of immigrants is not exempt from differences and conflicts, but it is in conflicts where there are opportunities to find common points that help to build a better coexistence (Galtung, 1998; 2003).

The fourth element of the normalisation of cultural diversity is constituted by sound images, which, as we have defined in the methodological framework, are all the sensations produced from the development of oral discourse that generate understanding in the audience by using descriptions, expressive and evocative resources. In this respect, in all the programmes analysed, we found that the resources most used to create sound images are description and narration: in the description, aspects related to the landscape and the places where the immigrants come from are detailed, as well as some customs and traditions; in narration, stories of the countries and personal testimonies are explained. Music is present in all the programmes as an evocative resource to recall the country of origin, elements of the culture or direct links to the topics covered.

The fifth indicator of the normalisation of cultural diversity is the use of different languages in the programmes. In this sense, Catalan is the language most frequently used in radio programmes, especially by native people, although there are also

programmes that combine the use of Catalan and Spanish, showing a normalised relationship in this practice¹⁸⁹. In the case of the *D'aquí i d'allà* programme, the hosts use Spanish exclusively throughout the entire radio production. There are also two programmes that include some phrases in Arabic, but the radio space is developed in Spanish or Catalan¹⁹⁰. For her part, a limiting element, as expressed by Tania Adam, producer of *Ràdio Àfrica*, is that she does not have translators that would allow her to include people who do not speak Spanish or Catalan but who form part of important groups of immigrants in Catalonia. In conclusion, we can highlight that the use of one language or another does not represent a difficulty for the development of the programmes, as this is assumed as a matter of course.

The sixth indicator linked to the normalisation of cultural diversity is the assessment of the types of representation of actors in radio productions. In all the programmes analysed, we observed that immigrants are represented as active members of the community and their differentiating features such as skin colour, language, dress, religion, tastes and interests are not highlighted. When differentiating characteristics enter into the dynamics of the dialogue, it is to highlight some cultural or personal elements in a positive way¹⁹¹. Another aspect that we identified in two programmes is that immigrants are represented by natives, some of whom are experts or members of public or private entities that carry out cultural, service or support activities for communities coming from other countries¹⁹². In short, the representation of immigrants in the programmes analysed is a consolidated element, regardless of the fact that in two programmes they are represented by native people.

¹⁸⁹ This situation can be clearly seen in the programmes: *Barreja't amb mi*, *Nines russes*, *Els cinc cantons*, *Mosaic*, *La tertúlia del fòrum*, *Món possible* and *Ràdio Àfrica*.

¹⁹⁰ This appears in the programmes: *Per tot el món* and *Annour*.

¹⁹¹ *Barreja't amb mi*, *Nines russes*, *Mosaic*, *Annour* and *D'aquí i d'allà*.

¹⁹² *Els cinc cantons* and *Món possible*.

The **diversification of diversity** is significant for the construction of good practice in terms of dialogue and coexistence because it corresponds to the way in which the different actors who participate in the radio programmes are characterised and to the visibility of socio-cultural diversification. The migratory reality, the characteristics of the actors who have participated in the different programmes analysed and the types of discourse that have been used respond to a broad and inclusive diversification of diversity. In all the programmes analysed, we found that actors from different backgrounds participated, including the main immigrant communities present in the different municipalities where the radio stations that broadcast the programmes are located. We consider that the only element of weakness in terms of the characteristics of the actors is that neither minors nor elderly people participate in the programmes, which corresponds to the socio-demographic data of the municipalities where the radio stations are located; in relation to the types of discourse, there is an evident absence of themes related to these age groups.

The establishment of links and relations between immigrants and locals is one of the most significant actions to consolidate good practice in terms of dialogue and coexistence. In this regard, in the programmes analysed, we found that, as far as **relations within diversity** are concerned, there are two moments: the first consists of the visibility and recognition of cultural diversity, and the second, more complex and deeper, where relations and links have already been established between foreign immigrant and native people. A group of these programmes are in the first stage, such as *Els cinc cantons*, *Per tot el món*, *La tertúlia del fòrum* and *Món possible*; and a second group has taken a step forward and established deeper relations and links, such as *Barreja't amb mi*, *Nines russes*, *Mosaic*, *Annour*, *Radio Àfrica* and *D'aquí i d'allà*.

Another aspect valued in the programmes is the **de-dramatisation of immigration**, where we find that in the different discourses there is no emphasis on paternalistic or victimising attitudes, nor do the hosts of the programmes or the native or institutional guests pretend to solve the problems of immigrants. The latter only happens at specific moments in the programme *La tertúlia del fòrum*. In most programmes¹⁹³, migratory movements are presented as part of a historical, continuous and multi-causal process, which includes a series of challenges and actions to overcome them; the latter involves the development of certain capacities that allow immigrants to integrate into the host locality and the locals to create the spaces for this to happen. In this respect, we conclude that in the radio productions analysed, the intention to generate these skills and useful information, for both immigrants and natives, prevails.

In the second specific objective, we identify, compare and assess the elements of good practice present in the programmes analysed. In this part, we found that the radio programmes incorporate most of the aspects related to good practices, especially those referring to dialogue and coexistence between foreign immigrant and native people. Each programme presents strengths and weaknesses in each of the elements analysed. Some are more balanced in the development of the different aspects, others have incorporated and consolidated some elements over others, and there are also programmes that are lacking in specific aspects. But in general, they can be considered as good radio practices that promote cultural diversity and encourage dialogue and coexistence. Below, we present the general conclusions of each of the aspects assessed:

a) Innovation: the programmes presented original aspects to make cultural diversity visible and some managed to go further, to create spaces where deeper links were

¹⁹³ *Barreja't amb mi, Nines russes, Els cinc cantons, Mosaic, Annour, Món possible, Ràdio Àfrica* and *D'aquí i d'allà*.

established between foreign immigrant and native people. In three of the cases, the programmes were led by immigrants¹⁹⁴.

b) Applicability: all the programmes achieved applicability because the need they identified and the objective they subsequently developed were consistent with the communication practice they carried out in the programme.

c) Transferability to different contexts: the experiences of promoting diversity presented in the programmes, especially in-depth interviews with experts or immigrants from the community, can be replicated in other radio programmes. Also, the presentation of testimonies and the promotion of knowledge of the immigrant communities present in the municipality.

d) Sustainability: most of the programmes presented strengths in the working teams¹⁹⁵, which guaranteed the structure for the production of the radio space. Especially those that had the backing of a social organisation, or belonged to one, were able to stay on the air for a longer period of time. In terms of economic sustainability, the programmes developed directly by the radio stations or by a local council were guaranteed to continue broadcasting¹⁹⁶. However, in this respect, Mosaic was affected by the political changes in the Esparreguera Town Council, *Nines russes* by the change of management of Ràdio Ciutat de Badalona and *Ràdio Àfrica* expressed its uncertainty as it depended on a service contract with *Ràdio Betevé*. Those whose economic sustainability was most fragile were those that depended on the voluntary work of the producers, without the

¹⁹⁴ *Barreja't amb mi, Per tot el món* and *D'aquí i d'allà*.

¹⁹⁵ *Nines russes, Els cinc cantons, Mosaic, La tertúlia del fòrum, Món possible* and *D'aquí i d'allà*.

¹⁹⁶ *Nines russes, Els cinc cantons, Mosaic, La tertúlia del fòrum, Món possible, Ràdio Àfrica* and *D'aquí i d'allà*.

support of any organisation¹⁹⁷. In the case of social sustainability, all programmes showed links with different public and private organisations in the municipalities.

e) Participatory nature: all the radio stations had a dynamic of active participation by representatives of organisations, entities or people from the community, both immigrant and native. Although, some programmes did not include the participation of immigrants¹⁹⁸ but only local people who spoke about the characteristics of these communities or explained a topic or service of interest to them.

f) Promotion of people's abilities: the radio programmes analysed have encouraged the participation of various people in the programmes to tell their experiences or talk about a topic of interest to them about their culture or the reality of the community in which they live. The programmes have also promoted interviews or topics where information has been provided on the functioning of services or general aspects of life in the municipalities so that immigrants can manage their own needs. In one particular case¹⁹⁹, the programme producers trained community members to produce their own sections for the programme autonomously.

g) Generation of identity: the people who participate in the programmes share the radio space on equal terms and address the whole community without exclusion. The programmes show the diversity existing in the communities through the people who take part, both native and immigrant, promoting mutual knowledge.

h) Promotion of dialogue: the radio genre used in most of the programmes is the interview, in this way participation is mainly through questions and answers, and participants are generally free to speak without restrictions from the host. In all cases,

¹⁹⁷ *Barreja't amb mi, Per tot el món and Annour.*

¹⁹⁸ *Els cinc cantons and Món possible.*

¹⁹⁹ *Nines russes.*

this dialogue takes place between the programme host and the guest, whether immigrant or native. In general, there are no other genres or formats that generate dialogue between people without the direct mediation of the programme host. One element that we observe as a weakness is that all topics are presented in a consensual manner and there are no divergent voices or diverse positions that could express other points of view.

i) Promotion of integration: the way in which the programmes have dealt with integration has different expressions. On the one hand, some programmes have done so through institutional representation²⁰⁰, where experts from public entities talk about the importance of cultural diversity, integration, coexistence and dialogue; other programmes do so directly with a high participation of immigrants who usually talk about migration. We also find a programme²⁰¹ that integrates through music and in a standardised way the African cultural diversity present in Catalonia and where the themes dealt with are mainly related to musical creation.

j) Promotion of coexistence: a normalisation of diversity is observed in the radio programmes, where respectful and harmonious coexistence is promoted, although a weakness of all the radio programmes is the absence of conflicts in the established dialogues. Three programmes²⁰² have deepened the establishment of closer links and relationships with social actors or people in the community, generating a dynamic where diversity is a strength and mutual knowledge is the basis for coexistence.

Finally, after assessing all the aspects that allow us to identify whether a radio programme is a good practice in terms of promoting dialogue and coexistence, we conclude that the ten programmes showed a high capacity to incorporate fundamental

²⁰⁰ *Barreja't amb mi, Nines russes, Els cinc cantons* and *Món possible*.

²⁰¹ *Ràdio Àfrica*.

²⁰² *Annour, Radio Àfrica* and *D'aquí i d'allà*.

elements such as innovation, a participatory nature, the promotion of immigrant and native people's capacities and the generation of identity. Although some were stronger in some aspects than others, all were geared towards the promotion of cultural diversity and dialogue, two indispensable requirements for coexistence between foreign immigrant and native people.

5.2. Recommendations

After the study carried out in this thesis, we make the following proposals to promote radio production with the aim of favouring integration, dialogue and coexistence and especially the participation of immigrants in the production of content for local radio:

1.- Announcing normality: that radio productions make normality and coexistence between people visible and that they do not only focus on the problems of origin or on the difficulties of coexistence in the country of arrival.

2.- With all voices: when programmes deal with specific problems of immigrant communities and other groups, they should be contextualised and explained with their own diverse voices through testimonies, the different ways of seeing the problem and possible solutions. In this way, generalisations and stereotypes can be set aside²⁰³. Ensure that migrants speak for themselves and that others do not speak for them.

3.- Conflict as an opportunity and source of content for radio production: always keep an eye on the opportunity in each of the conflicts that may arise. As Galtung's (2003) theory of conflict describes, conflict must be seen as an opportunity to promote new processes of dialogue and coexistence. Radio productions must have this hopeful character and always seek proposals and solutions with the broad participation of foreign immigrants and local people.

²⁰³ The manual Responsible Journalistic Coverage of Forced Internal Displacement, published by Medios para la Paz de Colombia, explains what stereotypes and prejudices are and how they operate in the media. See Chapter I, which is dedicated to this topic: <http://www.acnur.org/t3/fileadmin/Documentos/portugues/Publicacoes/2013/9336.pdf>: (Retrieved: June 20, 2020).

4.- Training for professionals in communication, dialogue and participation of immigrants: local radio stations, according to their capabilities, should encourage the training of their staff in communication for the production of content that promotes spaces for dialogue and coexistence between the different groups that cohabit the municipality.

5.- Training in communication, dialogue and participation of immigrants for volunteers and different groups: the production of a variety of radio genres requires a certain degree of training in scriptwriting, information research and editing, which is why it is necessary for radio stations and social entities that work in the sector to promote radio training workshops for radio volunteers. It is important to take into account and know the foundations of the use of sound language, such as the environments, music, effects and the variety of voices that are included in the productions.

6.- Knowing in order to trust: promote programmes that allow us to get to know the different groups that coexist in a community, since the more we get to know others, the lower the levels of mistrust, intolerance and racism can be. These programmes should focus on the characteristics and values of each group. An interesting exercise for local radio stations would be to stop focusing only on the common themes that have always been talked about in the programming and to look for other topics of interest among the different collectives that make up life in the community.

7.- Use of a variety of radio genres, formats and resources: incorporate a variety of radio genres and formats in the programmes that may be more interesting and useful for presenting certain content.

8.- Promoting the use of inclusive language²⁰⁴: incorporate these inclusive forms both in the writing of scripts and in the way we speak in the development of the programmes.

²⁰⁴ It is essential to implement the Guide to Inclusive Language: Immigration, Racism and Xenophobia, published by the Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual. This

9.- The participation of immigrants in a normalised way as a policy of local media: in many cases, local media, and those who manage them, do not see the capacities of immigrants and the different groups as qualified subjects to produce radio content that allow them to explain themselves as they perceive themselves and not mediated through the gaze of others or the interests of the media itself. In this regard, it is convenient that the content producers can also be the people of the community itself, and not only specialists or native journalists.

10.- Community networking: social and government bodies can encourage the creation of a network for the production of radio content produced by foreign immigrant and local people. In some cases, a network of community reporters²⁰⁵ can be promoted to keep the community informed about daily life through local radio stations. Promote the creation of community radio stations that can be managed and run by immigrants.

11.- Seek forms of community participation in the definition of the radio's themes and approaches: immigrants can participate in the radio stations' internal councils, advisory councils or editorial boards with proposals for the development of an agenda of interest that includes the different groups.

5.3. Future research

This research has allowed us to assess the importance of local media in the creation of spaces for the promotion of dialogue and coexistence between immigrant and native people. We consider it highly relevant to continue in this direction, as this could help

guide highlights aspects in the use of language that should be promoted and those that should be avoided. It is an essential guide for any radio production.

http://www.mesadiversitat.cat/pfw_files/cma/MDA/materials_mesa/materials_mesa/guia_breu_llenguatge_inclusiu1.pdf (Retrieved: November 22, 2020).

²⁰⁵ In some Latin American community radio stations, networks of community spokespersons or community reporters, who are people from the community who commit themselves to keeping the community informed about events in their area, street or neighbourhood, have been very successful. This takes the form of a weekly phone-in to the radio, either in the form of an entry or a short feature. Some radio stations have even had more than a hundred spokespersons. An example of this is Aler's Kiechua Satellite network. <https://www.youtube.com/watch?v=rw7H-cogRNsA> (Retrieved: November 22, 2020).

local radio stations to strengthen their links with the promotion of cultural diversity and mediation in processes of understanding that facilitate the strengthening of coexistence in each of the municipalities. These studies can be approached from different theoretical and methodological perspectives, which would make it possible to obtain diverse results that would serve both to generate theoretical reflection on radio practice and proposals applicable to the production and management of local radio stations.

The lines of research we propose are as follows:

- 1.- Processes of radio training so that immigrants can produce their own programmes and incorporate them into local radio stations.
- 2.- The participation of immigrant and native people in the creation of the content of local radio stations.
- 3.- The development of citizen networks for the production of content related to cultural diversity and coexistence for local radio stations.

In our case, we are very interested in continuing to work on these lines of research, but now approaching the subject using a methodology of participant observation that allows us to know how the production processes of local radio stations are carried out, and how the dynamics of participation of immigrants are developed, but beyond the sample of the programmes awarded by the Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual.

Referències

- Aierbe, P. (2008). “Herramientas para trabajar las buenas prácticas informativas”. En *Inmigración, discurso y medios de comunicación*. Alicante: Instituto Alicantino de Cultura.
- Aja, E. i Arango, J. (2006). *Veinte años de inmigración en España: Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004)*. Barcelona: Fundación CIDOB.
- Alegre, C. (2015). *De la llavor resistent a la conquesta d'espais de llibertat. El moviment associatiu i cultural a Cardedeu durant el tardofranquisme i la Transició*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperat de: http://memoria.gencat.cat/web/.content/00_publicacions/MD/documents/Premi_Rerca_01_env.pdf
- Al-Rawi, A. (2016). “Understanding the social media audiences of radio stations”. *Journal of Radio & Audio Media* 23(1): 50-67.
- Altarejos, F. i Moya, A. (2003). “Del relativismo cultural al etnocentrismo (y vuelta)”. *Estudios sobre Educación* 4: 23-34.
- Álvarez, I. (1993). *Diversidad cultural y conflicto nacional*. Madrid: Talasa.
- Ampuja, M. i Koivisto, J. (2014). “From ‘post-industrial’ to ‘network society’ and beyond: the political conjunctures and current crisis of information society theory”. *Communication, Capitalism & Critique* 12(2): 447-463.
- Anderson, B. (2006 [1983]). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Londres: Verso Books.

- Aragall, X. (2001). “Migracions i polítiques públiques a Catalunya: Una aproximació al paper dels actors”. *Revista electrònica de Geografia y Ciencias Sociales* 94: 94-98. Recuperat de: <http://www.ub.edu/geocrit/sn-94-98.htm>
- Aramburu, M. (2005). “La immigració i els usos de l’espai públic”. *Barcelona: Metròpoli Mediterrània*, 6: 34-42.
- Aramburu, M. (2009). “Convivència intercultural a l’espai públic urbà”. *Barcelona Societat: revista d’informació i estudis socials* 16: 62-70.
- Arango, J. (1999). “Después del gran boom: la inmigración en la bisagra del cambio”, en Aja, E., Arango, J. i Oliver, J. (Dirs.): *La inmigración en tiempos de crisis. Anuario de Inmigración en España. (2008)*. Barcelona; CIDOB, pàgs. 52-73.
- Arango, J. (2003). “Inmigración y diversidad humana”. *Revista de Occidente* 268: 5-21.
- Arango, J. (2013). *Exceptional in Europe? Spain’s experience with immigration and integration*. Bielefeld: Migration Policy Institute.
- Arasa, D. (2015). *La batalla de las ondas en la Guerra Civil española*. Maçanet de la Selva: Gregal.
- Arias, F. (1999). *El Proyecto de Investigación. Guía para su elaboración*. Caracas: Episteme Orial.
- Arnorsson, A. i Zoega, G. (2018). “On the causes of Brexit”. *European Journal of Political Economy* 55: 301-323.
- Balsebre, A. (1996). *El Lenguaje radiofónico*. Madrid: Cátedra.
- Balsebre, A. (1999). *En el aire: 75 años de radio en España*. Madrid: Promotora General de Revistas.

- Balsebre, A. (2001). *Historia de la radio en España* (vol. 1). Madrid: Cátedra.
- Bañón, A. (2002): *Discurso e inmigración. Propuestas para el análisis de un debate social*. Murcia: Ediciones de la Universidad de Murcia.
- Bañón, A. (2003a). “Nuevas reflexiones sobre la representación periodística de los inmigrantes”. A Contreras, F.; González, R. i Sierra, F.(eds), *Comunicación, cultura y migración*, pàgs: 55-73.
- Bañón, A. (2003b): “Análisis crítico del discurso sobre la inmigración. A propósito de la representación de los actores comprometidos”. *Interlingüística* (14) 15-30.
- Bañón, A. (2006). “La asociación discursiva de terrorismo e inmigración. Un ejemplo de incomunicación intercultural”. *Revista Internacional de Comunicación Audiovisual, Publicidad y Estudios Culturales* 1 (4): 259-277.
- Bañón, A. (2007) “Los medios como mediadores interculturales. A modo de presentación.” En Bañón, A. (ed.) *Discurso periodístico y procesos migratorios*. San Sebastián: Tercera Prensa;, pàgs. 7-26.
- Barrera, C. (1997). “Poder político, empresa periodística y profesionales de los medios en la transición española a la democracia”, *Comunicación y Sociedad* 10 (2): 7-46.
- Barrieras, M. (2013). “La cruïlla del multilingüisme: les llengües dels catalans al segle XXI”. *Revista de la càtedra sobre diversitat social de la Universitat Pompeu Fabra* 3: 3-37.
- Beltrán, J. (2003). “El nou valor de la diferència”, a Ros, A. (coord). *Interculturalitat. Bases antropològiques, socials i polítiques*. Barcelona: Universita Oberta de Catalunya.

- Beltrán, J. (2005) *La interculturalitat*. Barcelona: UOC.
- Beltrán, J. (2009). “La inmigración china en Cataluña”. *Quaderns de l'Institut*, 23: 125-150.
- Beltrán, J. i Sáiz A. (2007). “La comunidad pakistaní en España”. A *La investigación sobre Asia Pacífico en España*. Granada: Editorial Universidad de Granada, pàgs. 207-216.
- Beltrán, J. i Zhong, W. (2020). “Vivienda y movilidad. Comportamiento residencial de la migración china en España”. *Revista electrónica de geografía y ciencias sociales* 24: 1-25.
- Bica, Y. (2007). *Diagnóstico sobre el espacio de diálogo social. Un estudio a partir de la percepción de sus protagonistas*. Montevideo: ANONG. Recuperat de: www.anong.org.uy/docs/documentos%20ANONG/espaciodedialogo.pdf
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: perspective and method*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Boira, D. (2007). *La diversitat cultural a les ràdios i televisions d'Europa i el Canadà*. Barcelona: Fundació Jaume Bonfill. Recuperat de: <https://fundaciobonfill.cat/uploads/docs/9/t/1/e/c/o/0/d/e/463.pdf>
- Boira, D. (2008). *Indicadors de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual*. Document intern inèdit de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual.
- Borja, J. (2000). “Ciudadanía y espacio público”. A Jiménez, D. (comp.). *Laberintos urbanos en América Latina*. Quito: Abya-yala, pàgs. 9-34.
- Bratic, V. (2008). “Examining peace-oriented media in areas of violent conflict”. *International Communication Gazette* 70(6): 487-503.

Buber, M. (1993). *Yo y tú*. Madrid: Caparrós.

Buendía, A. i Pino, J. (2008). “Radio local, opinión pública y participación ciudadana”.

Signo y pensamiento 52: 84-96. Recuperat de:

<http://www.redalyc.org/pdf/860/86005206.pdf>

Buraschi, D. i Fumero de León, I. (2019). *La representación del fenómeno migratorio*

en la prensa escrita de Tenerife. Universidad de La Laguna. Recuperat de:

[https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/15387/OBF_%282019%29_8.pdf?](https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/15387/OBF_%282019%29_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[sequence=1&isAllowed=y](https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/15387/OBF_%282019%29_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Burns, Tom (2016 [1977]). *The BBC: Public institution and private world*. Londres:

Springer.

Busquet, J. (2006) *La cultura*. Barcelona: UOC.

Cabré, A. (1990). “Les migracions a Catalunya 1900-2000”. A *Els moviments Humans*

en el Mediterrani Occidental. Simposium internacional. Barcelona: Institut

Català d'Estudis Mediterranis, pàgs. 281-290.

Cabré, A. i Domingo, A. (2002). “Flujos migratorios hacia Europa: actualidad y

perspectives”. *Arbor* 172: 325-344.

Camps, E. (2019). *Fem-nos escoltar! Història de les ràdios ciutadanes de l'espai català*

de comunicació (1977-2017). Maçanet de la Selva: Gregal.

Cardona, O. (2019). “Asociacionismo e inmigración en Cataluña”. *Quaderns de la*

Mediterrània 1(28): 288-296.

Castelló, E. (2008). *Identidades mediáticas. Introducción a las teorías, métodos y casos*.

Barcelona: UOC.

- Cerbino, M. i Belotti, F. (2016). “Medios comunitarios como ejercicio de ciudadanía comunicativa: experiencias desde Argentina y Ecuador”. *Comunicar* 24: 49-56.
- Chaparro, M. (1998). *Radio pública local*. Madrid: Fragua
- Chaparro, M. (2009). “Comunicación para el empoderamiento y comunicación ecosocial. La necesaria creación de nuevos imaginarios”. *Perspectivas de la comunicación* 2(1): 146-158.
- Chaparro, M. (2014). *Medios de proximidad: participación social y políticas públicas*. Málaga: Imedeia.
- Cohen, S. (1999). “Moral panics and folk concepts”. *Pedagogica Historica* 35(3): 585-591.
- Comas-d'Argemir, D. (2008). “Construyendo imaginarios, identidades, comunidades: el papel de los medios de comunicación”. A Bullen, M. i Díez, C. (eds.). *Retos teóricos y nuevas prácticas*. San Sebastián: Ankulegi, pàgs. 179-208.
- Comas-d'Argemir, D. (2009), “L'espai radiofònic en la societat i el territori de Catalunya. El concurs de les FM”. A Subirats, M. (coord.). *Societat catalana 2009*. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia, pàgs. 149-172.
- Comisión Española de Ayuda al Refugiado (2016). *Movimientos migratorios en España y Europa*. Madrid: Comisión Española de Ayuda al Refugiado..
- Consejo Económico y Social de España (2019). *La inmigración en España: efectos y oportunidades*. Madrid: Consejo Económico y Social de España. Recuperat de: <http://www.ces.es/documents/10180/5209150/Inf0219.pdf>
- Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2002). “Recomanacions del CAC sobre el tractament informatiu de la immigració”. *Quaderns del CAC* 12: 63-67.

Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2013). *Guia de llenguatge inclusiu. Immigració, racisme, xenofòbia*. Barcelona: Mesa per la Diversitat en l'Audiovisual.

Recuperat

de:

https://www.mesadiversitat.cat/sites/default/files/201711/guia_breu_llenguatge_incluiu.pdf

Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2014). *Estudi sobre la ràdio local a Catalunya (2010-2012)*. Document inèdit.

Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2016). *Mapa de mitjans audiovisuals de Catalunya*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Recuperat de:

<http://mapamitjansaudiovisuals.cac.cat/>

Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2021) *El Consell de l'Audiovisual de Catalunya*. Recuperat de: <https://www.cac.cat/es/descripcion-del-cac>

Contraràdio (1985). “Boletín para diexistas de FM i TV”. *MAF* 21: 25.

Contreras, P. i Alcaide, V. (2021). “Mujeres inmigrantes latinoamericanas: procesos de agencia en contextos de vulnerabilidad”. *Papers* 106 (4): 499-523.

Corbella, J. (2004). “La radio en Cataluña: usos y percepciones sobre el medio”. *Quaderns del CAC* 18: 49-59.

Corominas, M., Díez, M. i Bergés, L. (1999). “Vint anys de ràdios municipals”. *Quaderns del CAC* 4: 51-56.

De la Selva, A. (2015). “Los nuevos rostros de la desigualdad en el siglo XXI: la brecha digital”. *Revista mexicana de ciencias políticas y sociales* 60(223): 265-285.

De Lera, D. i Pérez-Carames, A. (2015). “La decisión de retornar en tiempos de crisis. Una perspectiva comparada de los migrantes ecuatorianos y rumanos en

España”. *Migraciones. Publicación del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones* 37: 171-194.

Domingo, A. (2014). *Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i identitat nacional*. Barcelona: L’Avenç.

Domingo, D., Guimerà, J. i Corominas, M. (2002). “Medios comunitarios en el espacio local de comunicación: el caso catalán”. Comunicació presentada a *Our Media, Not Theirs II. Barcelona*. Recuperat de: <http://www.mediaprof.org/ourmedia/omwebsite/papers/om2002/Domingo.om2002.pdf>

Domingo, J. i Bernad, O. (2017). “Inmigración africana en el contexto rural de Cataluña”. *Revista internacional de estudios migratorios* 7(1): 9-45.

Eberl, J.-M., Meltzer, C., Heidenreich, T., Herrero, B., Theorin, N., Lind, F., Berganza, R., Boomgaarden, H., Schemer, C. i Strömbäck, J. (2018). “The European media discourse on immigration and its effects: A literature review”. *Annals of the International Communication Association* 42(3): 207-223.

El-Madkouri Maataoui, M. i Taibi, M. (2006). “Estrategias discursivas en la representación del Otro árabe”. A Lario Bastida, M. *Medios de comunicación e inmigración*. Murcia: Caja de Ahorros del Mediterráneo, pàgs. 125-143.

Escribano, A. i de Lera, D. (2003). “El rastro demográfico de la inmigración en España: 1996-2002”. *Papeles de economía española*: (98) 68-93.

Escudero, J. (2009). “Buenas prácticas y programas extraordinarios de atención al alumnado en riesgo de exclusión educativa”. *Revista de currículum y formación de profesorado* 13(3): 107-141.

- Escudero, J. i Martínez, B. (2012). “Las políticas de lucha contra el fracaso escolar: ¿programas especiales o cambios profundos del sistema y la educación?”. *Revista de educación*, n. extraordinario: 174-193.
- Fajardo, R. i Soriano, R. (2016). “La construcción mediática de la migración en el Mediterráneo: ¿no-ciudadanía en la prensa española?”. *Revista internacional de estudios migratorios* 6(1): 141-169.
- Farreny, A., Garreta i Bochaca, J., Mayoral, D. i Molina, F. (2002). “Noves i velles migracions: dimensions de la integració sociocultural dels immigrants a Lleida”. *Perspectives territorials* 1: 47-55.
- Federació de Ràdios Locals de Catalunya (2008). *Llibre blanc de la ràdio local pública*. Barcelona: Federació de Ràdios Locals de Catalunya. Recuperat de: <http://www.radiolocal.cat/docs/Llibre%20blanc.pdf>
- Fernández, C. i Corral, A. (2016). “La representación mediática del inmigrante magrebí en España durante la crisis económica (2010-2011)”. *Migraciones internacionales* 8(4): 73-103.
- Ferrall, Ch. i McNeill, D. (2015). *Writing the 1926 general strike: literature, culture, politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ford, A. (2001). *La marca de la bestia: identificación, desigualdades e infoentretenimiento en la sociedad contemporánea*. Buenos Aires: Grupo Editorial Norma.
- Franquet, R. i Martí, J. (1985): *La radio, de la telegrafía sin hilos a los satélites (cronología 1780-1984)*. Barcelona: Mitre.

Gabilondo, M. (2015). *Emisoras municipales en Andalucía proximidad y rentabilidad social (1979-2014)*. Tesis doctoral. Universidad de Málaga.

Gabilondo, M. i Olmedo, S. (2012). “Mapa de la radio pública local e indicadores de buenas prácticas”. *Actas del IV Congreso Internacional Latina de Comunicación Social*. Universidad de La Laguna. Recuperat de:
http://www.revistalatinacs.org/12SLCS/2012_actas/157_Olmedo.pdf

Galán, E. (2006). “La representación de los inmigrantes en la ficción televisiva en España. Propuesta para un análisis de contenido. El Comisario y Hospital Central”. *Revista latina de comunicación social* (61). 1-10.

Galtung, J. (1998). *Tras la violencia, 3R: reconstrucción, reconciliación, resolución*. Bilbao: Bakeas.

Galtung, J. (2003). *Trascender y transformar. Una introducción al trabajo de conflictos*. México: Quimera.

García, A. (2017). “Influencia de los medios de comunicación en la sobrerrepresentación de los flujos migratorios en España”, *Del verbo al bit* 2: 723-742.

García, E. (2019). “Más inmigración, menos delincuencia”. *Crítica penal y poder* 18: 194-205.

García, J. (2013). “Transformaciones en el Tercer Sector: el caso de las radios comunitarias en España”. *AdComunica. Revista de estrategias, tendencias e innovación en comunicación* 5: 111-131. Recuperat de:
<http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/66635/90-204-1-PB.pdf?sequence=1>

García, J. i Bernal, I. (2007). “Inmigrantes en televisión: una imagen sesgada”.

Cuadernos de periodistas: revista de la Asociación de la Prensa de Madrid (9)
70-75.

García-Mingo, E. (2011). *Ondas de paz. El activismo mediático de las mujeres periodistas contra la violencia sexual en el Congo contemporáneo*. Tesis doctoral. Universidad de Deusto.

Gavin, N. (2018). “Media definitely do matter: Brexit, immigration, climate change and beyond”. *The British journal of politics and international relations* 20(4): 827-845.

Geertz, C. (1996). *Los usos de la diversidad*. Barcelona: Paidós.

Generalitat de Catalunya (2008). *Pacte nacional per a la immigració*. Recuperat de:
http://www.gencat.cat/eapc/revistes/RCDP/Documents_interes/RCDP_40/4A_Pacte_Nacional_Immigracio_ca_doc_final_rcdp40.pdf

Generalitat de Catalunya (2014). *Pla de ciutadania i de les migracions: horitzó 2016*.
Recuperat de:
https://xarxanet.org/sites/default/files/benestar_pla_ciutadania_migracions.pdf

Generalitat de Catalunya (2016). *Pla de ciutadania i de les migracions 2017-2020*.
Recuperat de:
https://www.acm.cat/sites/default/files/manual_uploads/comissions/sectorials/2016_09_28_pla_ciutadania_migracions_2017_2020.pdf

Generalitat de Catalunya (2021). *Comissió interdepartamental d'Immigració*. Recuperat de: http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/organisme_fitxa.jsp?codi=5955

- Gil, S., García, S. i Sanz, I. (2018). “Espacios alternativos de libertad durante la Transición. Breve historia de las radios libres en España (1976-1983)”. *Revista latina de comunicación social* 73: 1179-1210.
- Gilroy, P. (2008). *Después del imperio. Emigración, xenofobia y diversidad cultural*. Barcelona: Tusquets.
- Giró, X. i Muixí, M. (2011) “Cobertura televisiva de propostes polítiques Sobre immigració. Anàlisi de tres casos: restriccions a l’empadronament a Vic, regulació sobre l’ús del vel integral a Lleida i tensions veïnals a Badalona”. Mesa per a la Diversitat en l’Audiovisual, Consell de l’Audiovisual de Catalunya. Recuperat de: https://www.mesadiversitat.cat/sites/default/files/201711/recerca_propostesimmigracio.pdf
- Goodwin, M. i Milazzo, C. (2017). “Taking back control? Investigating the role of immigration in the 2016 vote for Brexit”. *The British journal of politics and international relations* 19(3): 450-464.
- Gradaïlle, R. i Caballo M. (2016). “Las buenas prácticas como recurso para la acción comunitaria: criterios de identificación y búsqueda”. *Contextos educativos: Revista de educación* 19: 75-88.
- Guerrini, R. M. T. (2020). “Les entrevistes sociolingüístiques repetides al llarg dels anys: dos casos d’italians a Catalunya i la seva història conversacional”. *Treballs de sociolingüística catalana* 30: 113-138.
- Guimerà, J. (2007). “La televisió local a Catalunya: un model en profunda transformació”. *Quaderns del CAC* 26: 141-149.

- Gumucio-Dagron, A. (2001). *Making waves. Participatory communication for social change*. Nova York: Rockefeller Foundation. Recuperat de <http://goo.gl/yXwib1>
- Gutiérrez, B., Ciocoletto, A. i Garcia-Almirall, M. P. (2011). “Migración, espacio público y convivencia en la región metropolitana de Barcelona”. *Architecture, city and environment* 6(17): 335-358.
- Gutiérrez, M., García, E. i Mateu, M. (2011). *Els mitjans de comunicació local en el procés d'integració de la població estrangera resident a Catalunya. Estratègies i polítiques programàtiques*. VII Convocatòria d'ajuts a projectes de recerca sobre comunicació audiovisual del Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Recuperat de: <https://ddd.uab.cat/record/106298>
- Hall, S. (2010). “El espectáculo del ‘otro’”. A Cruces Villalobos, F. i Pérez Galán, B. (coord.). *Textos de antropología contemporánea*. Madrid: UNED.
- Hallin, D., i Mancini, P. (2008). *Sistemas mediáticos comparados: tres modelos de relación entre los medios de comunicación y la política*. Barcelona: Hacer.
- Heras, R. (2020). “Impacto del COVID-19 en el mercado de trabajo: un análisis de los colectivos vulnerables”. Documentos de Trabajo. *IAES, Instituto Universitario de Análisis Económico y Social* 2: 1-29.
- Hernández, A. i Marchesi, M. (2008). “60 años de la radio popular y comunitaria en América Latina: historia, incidencia y prospectiva”. *Comunicación: estudios venezolanos de comunicación* 144: 14-21.
- Hernández-Arteaga, I. (2012). “Investigación cualitativa: una metodología en marcha sobre el hecho social”, en *Rastros Rostros* 14(27): 57-68.

- Heywood, E. i Tomlinson, M. (2020). “The contribution of citizen views to understanding women’s empowerment as a process of change: the case of Niger”. *Feminist media studies* 20(5): 713-729.
- Holguín, G. (2019). “Prácticas inclusivas e interculturales destinadas al alumnado recién llegado de otros países a Cataluña”. *Revista Científic* 4(14): 163-181.
<https://raco.cat/index.php/Capcalera/article/view/323198>
- Ibarra, J. (2009). “Historia contextualizada de la radio española del franquismo (1940-1960)”. *Historia y comunicación social* 14: 367-386.
- Igartua, J. i Muñiz, C. (2004). “Encuadres noticiosos e inmigración: un análisis de contenido de la prensa y televisión españolas”. *ZER: revista de estudios de comunicación* 9: 1-16 . Recuperat de: <https://addi.ehu.es/handle/10810/40850>
- Igartua, J., Muñiz, C., Otero, J., Cheng, L. i Gómez-Isla, J. (2008). “Recepción e impacto socio-cognitivo de las noticias sobre inmigración”. *Revista de psicología social* 23(1): 3-16.
- Innerarity, D. (2011): *La democracia del conocimiento. Por una sociedad inteligente*. Madrid: Paidós.
- Jares, X. (2006). *Pedagogía de la convivencia*. Barcelona: Graó.
- Kearns, A. i Forrest, R. (2000). “Social Cohesion and Multilevel Urban Governance”. *Urban Studies* 37(5-6): 996-1117.
- Kipoma, T. (2014). *The role of radio in national cohesion in Kenya*. Tesis doctoral, University of Nairobi. Recuperat de: https://scholar.google.es/scholar?hl=es&as_sdt=0%2C5&q=Kipoma%2C+T.+%

282014%29.+The+role+of+radio+in+national+cohesion+in+Kenya+%28Doctor
al+dissertation%2C+University+of+Narobi%29.&btnG=

Lacomba, J. i García, J. (2008). *La inmigración en la sociedad española: una radiografía multidisciplinar*. Barcelona: Edicions Bellaterra.

Lipmann, W. (2003). *La opinión pública*. Madrid: Cuadernos de Langre.

Lirola, I. i Fernández, A. (2016). “La inmigración legal en el marco de la Política Común de Inmigración de la Unión Europea: de un papel secundario a un protagonismo sobrevenido”. *Revista Internacional de Estudios Migratorios* 6(1): 50-83.

López i Casasnovas, G. (2007). *Inmigración y transformación social en Cataluña: Aspectos socioeconómicos del fenómeno inmigratorio: Las cuestiones relevantes*. Barcelona: Fundación BBVA.

López, A. (2007). “La política española de inmigración en las dos últimas décadas: del asombro migratorio a la política en frontera y la integración”. A diversos autors. *Inmigración en Canarias. Contexto, tendencias y retos*. Fundación Pedro García Cabrera, pàgs. 23-37 Recuperat de: <https://digital.csic.es/handle/10261/11920>

López, C. (2017). “Paradigma para la televisión pública en España. La renovación de la BBC”. *Telos* 107: 101-110.

López, M. (2012). “La Ética Periodística en el tratamiento informativo de la inmigración”. *Cuadernos de información y comunicación* 17: 339-354.

López-Sala, A. (2021). “Luchando por sus derechos en tiempos de Covid-19. Resistencias y reclamaciones de regularización de los migrantes Sinpapeles en España”. *REMHU: Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana* 29: 83-96.

- Lugo-Ocando, J. (2007). “A tale of donkeys, swans and racism: London tabloids, scottish independence and refugees”. *Communication and Social Change* 1(1): 22-37.
- Maataoui, M. (2006). “El otro entre nosotros: el musulmán en la prensa”. A Lario Bastida, M. (coord.) *Medios de comunicación e inmigración*. Murcia: Caja de Ahorros del Mediterráneo, pàgs. 96-127.
- MacFarland, D. (2013). *Future radio programming strategies: cultivating listenership in the digital age*. Abingdon : Routledge.
- Mahía, R. (2020). “Los efectos del COVID-19 sobre la inmigración en España: economía, trabajo y condiciones de vida”. *Anuario CIDOB de la Inmigración*. Barcelona: CIDOB, pàgs. 67-82.
- Mansell, R. (2016). “Power, hierarchy and the internet: why the internet empowers and disempowers”. *Global Studies Journal* 9(2): 19-25.
- Marcu, S. (2020). “La comunidad rumana en España, treinta años después de la caída del muro de Berlín: Experiencias identitarias y culturales”. *Revista de estudios europeos* 76: 242-265.
- Marthoz, J. (2012). *Corresponsals de les migracions. La cobertura informativa d'un fet global*. Barcelona: Pol·len Edicions.
- Martí, M. (1995). *La convivencia*. Navarra: Eunsa.
- Martín, J. (2003). *La educación desde la comunicación*. Bogotá: Norma.
- Martínez, J. (2002). “La expresión oral. Contextos educativos”. *Revista de educación* 5: 57-72.

Martínez, M. (2000). *La investigación cualitativa. Etnografía en educación*. México: Trillas..

Martínez-Costa, M. i Herrera, S. (2005). “Qué son los géneros radiofónicos y por qué deberían importarnos”. *Global media journal México* 2 (3): 62-70.

Mata, M. i Scarafía, S. (1993). *Lo que dicen las radios*. Quito: ALER.

Mattelart, A. (2000). *Networking the world, 1794-2000*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Maturana, H. (1999). *Transformación en la convivencia*. Santiago de Chile: JC Sáez Editor.

McNair, B. (2006). *Cultural chaos: journalism and power in a globalised world*. Abingdon: Routledge.

Medios para la paz de Colombia (2008). *Cubrimiento periodístico responsable del desplazamiento forzado interno*. Bogotá: Medios para la paz de Colombia.

Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (2008). *Eines per a la diversitat, per a professionals de la comunicació audiovisual*. Barcelona: Consell Audiovisual de Catalunya.

Mesa per la Diversitat en l'Audiovisual (2013a). *Guia de llenguatge inclusiu. Immigració, racisme i xenofòbia*. Barcelona. Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Recuperat de: https://www.mesadiversitat.cat/sites/default/files/2021-01/Guia_llenguatge_inclusiu_ES_0.pdf

Mesa per la Diversitat en l'Audiovisual (2013b). *El discurs mediàtic sobre la immigració a Catalunya*. Barcelona. Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

Recuperat de: https://www.mesadiversitat.cat/sites/default/files/2017-11/guia_llarga_llenguatge_inclusiu_0.pdf

Mesa per la Diversitat en l'Audiovisual (2021). *Recomenacions sobre el tractament informatiu de les persones immigrades i refugiades als mitjans de comunicació.*

Barcelona. Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Recuperat de:
https://www.mesadiversitat.cat/sites/default/files/2021-02/Recomanacions_persones_migrades_refugiades.pdf

Meza, P. i Sabaj, O. (2016). “Funciones discursivas de consenso y disenso en tesis de lingüística”. *Onomázein* 33: 385-411.

Miller, D. i Dinan, W. (2008). *A century of spin: how public relations became the cutting edge of corporate power.* Londres: Pluto Press.

Mills, T. (2020). *The BBC: myth of a public service.* Londres: Verso.

Minobis, M. (1993). Ràdio 4. *Annals del Periodisme Català.* 5: 96-10. Recuperat de:
[file:///C:/Users/hp/Downloads/266532-Text%20de%20l'article-361679-1-10-20130702%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/hp/Downloads/266532-Text%20de%20l'article-361679-1-10-20130702%20(2).pdf)

Moragas, M. i Corominas, M. (1988). *La comunicació local a Catalunya (1975-1988).* Barcelona: Diputació de Barcelona.

Moré, P. (2020). Cuidados y crisis del coronavirus: el trabajo invisible que sostiene la vida. *Revista Española de Sociología (RES)* 29(3): 737-745.

Nash, M. (1999). “Prefacio”. A Kincheloe, J i Steinberg, S. *Repensar el multuculturalismo.* Barcelona: Octaedro.

Nash, M. (2005). *Inmigrantes en nuestro espejo: inmigración y discurso periodístico en la prensa española.* Barcelona: Icaria editorial.

- Nash, M. i Vives, A. (2011). *Alteridad cultural y género en la recepción mediática de la inmigración*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona,
- Nieto, G. (2003). “La inmigración china en España. Definiciones y actuaciones sobre integración social”. *Revista CIDOB d’afers internacionals* 63: 167-189.
- Niqui, C. i Segarra, L. (2016). “Mapa de la radiodifusió analògica i digital a Catalunya”, a Martí, J i Monclús, B. (eds). *Informe sobre la ràdio a Catalunya 2012-2014..* Universitat Autònoma de Barcelona, pàgs.11-61
- Niqui, C. i Segarra, L. (2021): “La ràdio”. A Civil i Serra, M., i López, B. (eds.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2019–2020*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, pàgs. 93–120.
- Nussbaum, M. (2003). “Capabilities as fundamental entitlements: Sen and social justice”. *Feminist economics* 9(2-3): 33-59.
- Nussbaum, M. (2012). *Crear capacidades. Propuesta para el desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- Oliván, F. i Checa, F. (2002). “Derecho y migraciones. Elementos para una aproximación metodológica (con un análisis de la elaboración de la mal llamada Nueva Ley de Extranjería y de otras reformas)”. A Checa, F. (ed.). *Las migraciones a debate. De las teorías a las prácticas sociales*. Barcelona: Icaria, pàgs. 7-10.
- Oliver, A. (2014). *Periodisme per la pau i la convivència. Manual de bones pràctiques i recomanacions*. Barcelona: Moviment per la pau. Recuperat de http://mujeresperiodistas.net/wp-content/uploads/2014/04/manual_periodisme_pau.pdf

- Ortega, B. (2003). "Spain: forging and immigration policy". *Migration Information Source*. Recuperat de: <http://www.migrationpolicy.org/article/spain-forging-immigration-policy>
- Ortega, R. i Brunat, G. (coord.) (2008). *Com Ràdio. Llibre d'estil*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Osorio, M. (2018). "El factor religioso en la integración de los inmigrantes en España". *Cauriensia. Revista anual de Ciencias Eclesiásticas* 13: 605-617.
- Pajares, M (1998). *La inmigración en España. Retos y propuestas*. Barcelona: Icaria.
- Pajares, M. (2005). *La integración ciudadana: una perspectiva para la inmigración*. Barcelona: Icaria.
- Pardos, A. (2017). "Las imágenes sonoras de los signos lingüísticos". *Revista mexicana de investigación en psicología* 9(2): 149-161.
- Patiño, A. i Martín, L. (2007). "Las bandas juveniles y las estrategias discursivas de criminalización". A Bañón, A. (ed.). *Discurso Periodístico y procesos migratorios*. San Sebastián: Gak@a Liburuak, pàgs. 81-116.
- Pereda, C., Actis, W. i Prada, M. (2001). "Política migratoria española en el marco europeo". *4º Meeting Internazionale Di Loreto Europa: Dialogo tra le culture, una sfida (23-29 Luglio 2001)*, pàgs. 1-13. Recuperat de: <https://www.colectivoioe.org/uploads/842fc75dc384120406534f1466b7f44949b2d3bc.pdf>
- Pérez, J. (2009). "La radio libre española, aquel movimiento social olvidado". A Quirosa-Cheyrouze, Muñoz, R. i Fernández Amador, M. (coords.). *Sociedad y movimientos sociales*. Almería: Instituto de Estudios Almerienses.

- Policastro, E. (2021). *Creatividad y genio: del caos a la innovación*. Almería: Círculo Rojo.
- Potter, S. (2012). *Broadcasting empire: the BBC and the British world, 1922-1970*. Oxford: Oxford University Press
- Prado, E. (1980). “El movimiento por la libertad de emisión en España”, en Bassets, Ll. (ed): *De las ondas rojas a las radios libres*, 237-255. Barcelona: Gustavo Gilli.
- Prado, E. (1980). “El desenvolupament de les ràdios lliures a Espanya”. *Anàlisi: Quaderns de comunicació i cultura*, 155-167
- Prado, E. (1981). *Estructura de la informació radiofónica*. Barcelona: ATE.
- Radiocentre (2020). “Commercial radio reaches biggest ever audience”. Radiocentre.org, 12 de maig. Recuperat de: <https://bit.ly/3xdtU8e>
- Rayo, A. (2013). *Espacios de diálogo para construir estrategias de desarrollo público-privadas: una guía metodológica*. México: Naciones Unidas.
- Reglitz, M. (2020) “The human right to free internet access”. *Journal of applied philosophy* 37(2): 314-331.
- Relaño, E. (2004). “Los continuos cambios de la política de inmigración en España”. *Migraciones internacionales* 2(3): 110–141. Recuperat de: https://www.researchgate.net/publication/28138086_Los_continuos_cambios_de_la_politica_de_inmigracion_en_Espana
- Relats i Casas, V. (1988). “Radio en catalán: consolidación y expansión”. *Catalònia*, 10: 26-28.

- Rodríguez, C. (ed.) (2008). *Lo que le vamos quitando a la guerra: medios ciudadanos en contextos de conflicto armado en Colombia*. Centro de Competencia en Comunicación para América Latina, Frierich Ebert Stiftung.
- Rodríguez, F. (2019). *Ones lliures, llavor de radiodifusió a L'Hospitalet*. Hospitalet de Llobregat: Associació Foment de la Informació Crítica de L'Hospitalet.
- Román, M., García, A. i Álvarez, S. (2011). “Tratamiento informativo de la mujer inmigrante en la prensa española”. *Cuadernos de información* 29: 173-186.
- Ruiz-Aranguren, M. i Cantalapiedra, M. J. (2018). “La inmigración en la esfera mediática: estrategias de actores políticos clave”. *Communication & Society* 31(2): 87-100.
- Said, E. i Barsamian, D. (2003). *Culture and resistance: conversations with Edward W. Said*. Cambridge: South End Press.
- Sampieri, R. (2018). *Metodología de la investigación: las rutas cuantitativa, cualitativa y mixta*. México: McGraw Hill.
- Sampietro, P. (1992). “Ràdio 4, cap a l'any 2000”. *Capçalera* 31: 15-22. Recuperat de:
- Sánchez, N., Román, M. i González, A. (2015). *Contexto de la intervención social*. Barcelona: Altamar.
- Seaton, J. (2007). “The BBC and metabolising britishness: critical patriotism”. *The political quarterly* 78: 72-85.
- Seaton, J. (2021). “The BBC: guardian of public understanding”. A Boin, A., Fahy, L. i ‘t Hart, P. (eds.). *Guardians of public value. How public organisations become and remain institutions*. Londres: Palgrave Macmillan, pàgs. 87-110. Recuperat de:

https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/43278/2021_Book_GuardiansOfPublicValue.pdf?sequence=1#page=97

Sehl, A., Cornia, A. i Nielsen, R. (2016). *Public service news and digital media*. Oxford: Reuters Institute Reports, University of Oxford.

Sen, A. (2001). *Development as freedom*. Oxford: Oxford Paperbacks.

Sluzki, C. (1979). "Migración y conflicto familiar". *Family process* 4: 87-106.

Solà, S. i Micó, J. (2012b). "Presència i participació de treballadors i col·laboradors a les emissores de ràdio locals i comarcals de Catalunya". *Revista de estratègies, tendències e innovació en comunicació* 4: 125-149.

Solórzano, J. (2006). *Análisis y reflexión de una experiencia de comunicación alternativa intercultural. Métodos del programa Callos y Guatitas en Corape*. Tesis de grado. Quito, Universidad Politécnica Salesiana.

Solves, J. i Arcos-Urrutia, J. (2020). "Periodistas ante la inmigración: sobre aspiraciones y hechos". *El profesional de la información* 29. 1-11.

Soriano-Miras, R. (2011). "Análisis sociológico de la Ley 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social. Sus reformas (8/2000, 11/2003, 14/2003, 2/2009) y su implicación social". *Revista de sociología*, 96(3): 683-705.

Starkey, G. (2017). "Radio: the resilient medium in today's increasingly diverse multiplatform media environment". *Convergence* 23(6): 660-670.

Tavera, S., Balsebre, A. i Martín, J. (2020). *Barcelona, capital de la ràdio*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

- Taylor, S. i Bogdan, R. (1987). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona: Paidós.
- Tirado, A., Cuesta U., Martínez, L. i Almeida, D. (2020). “Agenda-setting e inmigración: análisis crítico del discurso y frecuencia en los medios: Estudio descriptivo de investigaciones en revistas científicas desde 2015 a 2020”. *Revista Ibérica de Sistemas e Tecnologías de la Información* 35: 289-301.
- Todorov, T. (1991). *Nosotros y los otros*. México: Siglo XXI.
- Torregrosa, J. (2005). “El tratamiento informativo de la inmigración como paradigma de la alteridad”. *Revista de información y debate* (s/n):1-3. Recuperat de: <https://burjcdigital.urjc.es/bitstream/handle/10115/3145/Torregrosa.www.revistapueblos.org.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tortajada, I. (2009) “¿Qué hay de nuestro aquí? Cómo se perciben en los medios algunas minorías residentes en Cataluña”. *Zer* 14 (26): 59-80.
- Tortajada, I., Comas d'Argemir, D. i Martínez, R. (2014). “Inmigración, crisis económica y discursos radiofónicos: hacia un lenguaje excluyente”. *Estudios del mensaje periodístico* (20)2: 899-916.
- UNESCO (2001). *Declaración universal de la UNESCO sobre la diversidad cultural*.
Recuperat de: http://portal.unesco.org/es/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- Valero-Matas, J., Coca, J. i Valero-Oteo, I. (2014). “Análisis de la inmigración en España y la crisis económica”. *Papeles de población* 20(80): 9-45.
- Van Dijk, T. (1995). *Prensa, racismo y poder*. México: Universidad Iberoamericana.
- Van Dijk, T. (1997). *Racismo y análisis crítico de los medios*. Barcelona: Paidós.

- Van Dijk, T. (2003a). *Racismo y discurso de las élites*. Barcelona: Gedisa.
- Van Dijk, T. (2003b). *Dominación étnica y racismo discursivo en España y América Latina*. Barcelona: Gedisa.
- Van Dijk, T. (2005). “Nuevo racismo y noticias. Un enfoque discursivo”. A Nash, M., Benach, N. i Tello, R (eds.). *Inmigración, género y espacios urbanos: los retos de la diversidad*. Bellaterra, pàgs. 33-56.
- Van Dijk, T. (2007). “El racismo y la prensa en España”. A Bañón (ed). *Discurso periodístico y procesos migratorios*. Bilbao: Gakoa Liburuak, pàgs. 27-80.
- Van Dijk, T. (2008). “Reproducir el racismo: el rol de la prensa”. A Checa i Olmos (eds) *La inmigración sale a la calle: comunicación y discursos políticos sobre el fenómeno migratorio*. Barcelona: Icaria Editorial, pàgs. 19-50.
- Velázquez, T. i Laborda, X. (1999). “Magreb en la prensa: fingimiento de unos hechos”. *La lengua y los medios de comunicación*. Madrid: Universidad Complutense, pàgs. 435-445.
- Ventín, J. (1983). *La radio en la guerra civil española (zona franquista)*. Tesis doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- Wadsworth, J., Dhingra, S., Ottaviano, G. i Van Reenen, J. (2016). *Brexit and the impact of immigration on the UK*. Londres: The London School of Economics and Political Science. Recuperat de:
<https://cep.lse.ac.uk/new/publications/abstract.asp?index=5053>
- Wagman, D. (2002). “Imágenes sobre la inmigración: estadística, delito e inmigrantes”. *Boletín CF+S > 21*: 1-13. Recuperat de:
<http://polired.upm.es/index.php/boletincfs/article/view/2203/2285>

Walter, S. (2019). “Better off without you? How the British media portrayed EU citizens in Brexit news”. *The international journal of press/politics* 24(2): 210-232.

Zapata-Barrero, R. (coord.) (2007). *Immigració i autogovern*. Barcelona: Proa

Zavalza, M. (2012). “El estudio de las buenas prácticas docentes en la enseñanza Universitària”, *Revista docencia unviversitaria* 10: 17-42.

Annexos

Annex 1. Questionaris de les entrevistes en profunditat

1. Qüestionari de l'entrevista en profunditat amb els directors/res de les emissores

a) Desenvolupament organitzacional

- 1) Com va ser el procés de consolidació de la idea de la creació de la ràdio?
- 2) A quina organització/ns pertany la ràdio i quines són les seves característiques?
- 3) Quina figura jurídica posseeix la ràdio?

b) Evolució històrica de l'emissora i vinculació amb la comunitat

- 1) En quina data va iniciar les seves transmissions aquesta emissora? Quins han estat els moments més importants de la ràdio?
- 2) Com va ser els inicis de la ràdio i com va estar vinculada amb la comunitat?
- 3) Com coneix la ràdio les necessitats de la seva audiència?
- 4) Quines vinculacions té l'emissora amb la comunitat? Detallar quina classe de vincles manté amb entitats, institucions i associacions del seu entorn.
- 5) Per a què ha servit la ràdio a la comunitat?

c) Aspectes tècnics generals

- 1) Quina cobertura té l'emissora? (potència, a quines comunitats arriba, on s'escolta)

d) Ressenya general de la programació

- 1) La programació ha canviat amb el temps, per què? Quins aspectes han canviat

e) Anàlisi de la programació i projecte polític de la ràdio

- 1) La ràdio té una política o manual d'estil i continguts que orientin la producció radiofònica? Quins són els seus principis bàsics?
- 2) En relació amb la producció de continguts, en quina proporció es difonen programes produïts per l'equip de la ràdio o per productors externs a la ràdio? Hi ha un procés previ a la sortida en antena dels programes?
- 3) Quin tipus de continguts es promouen relacionats amb la migració i la convivència? (llengua, tradicions, organització social, folklore, música...)

- 4) Com s'inclouen a la programació els continguts sobre migració, convivència i diàleg entre cultures? (horaris preferencials, número de programes, duració, recursos tècnics i econòmics)

f) Sostenibilitat organitzativa

- 1) Quina és l'estructura organitzativa de la ràdio?
- 2) En relació amb el personal que treballa (directors, productors, locutors tècnics), existeixen persones immigrades dins del talent humà de la ràdio?

g) Sostenibilitat econòmica

- 1) Com es sosté econòmicament aquesta emissora?
- 2) Quines són les fonts de finançament de la ràdio?
- 3) Quines oportunitats de finançament li veu a la ràdio?

2. Qüestionari de l'entrevista al productors/es i/o als conductors/es dels programes

a) Aspectes de producció

- 1) Com va néixer la idea del programa?
- 2) Quins són les característiques i objectius del programa?
- 3) Qui participa en la producció del programa?
- 4) Com s'estableix la relació amb els actors que participen al programa?
- 5) Existeix alguna relació directa amb l'audiència? A través de quins mecanismes? (esdeveniments, telèfon, xarxes socials...)

b) Elements que fomenten el diàleg i la convivència

- 1) Com es defineixen els continguts del programa? La direcció de la ràdio té veu i vot en aquesta definició?
- 2) Quines són les principals temàtiques abordades en el programa i per què?
- 3) De quina manera participen persones immigrades en el programa?
- 4) Considera vostè que el programa promou el diàleg i la convivència entre persones immigrades i autòctones?
- 5) Has tingut alguna dificultat al moment d'escollir els actors del programa per diferències culturals o religioses o temes que no vulguin tractar?
- 6) Des de la producció i conducció del programa, com s'evita la utilització del llenguatge paternalista?
- 7) Amb l'experiència que tens amb el programa, què hi canviaries o agregaries?

- 8) Què és per a tu una bona pràctica radiofònica?
- 9) Quins suggeriments faries a altres ràdios i productors/es de programes que inclouen continguts relacionats amb la immigració i la convivència?
- 10) Quines perspectives de futur li veus al programa?

c) Sostenibilitat econòmica

- 1) Com se sosté el programa econòmicament?
- 2) Qui i com va decidir la durada i la ubicació del programa a la programació general de la ràdio?
- 3) Consideres que el programa té un horari adequat en el conjunt de la programació de la ràdio?

3. Qüestionari de l'entrevista als membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual sobre les bones pràctiques de comunicació a les ràdios locals

El propòsit d'aquesta entrevista és aprofundir i conèixer l'experiència de cadascun de vosaltres com a membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual a Catalunya. L'objectiu de la meua recerca és analitzar i avaluar les bones pràctiques de les ràdios de Catalunya en matèria d'integració de la immigració i de creació d'espais de diàleg i convivència entre la població immigrada i la autòctona. Com a objecte d'anàlisi vam escollir els programes de ràdio que han estat reconeguts pel Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual com a bones pràctiques radiofòniques entre 2009 i 2019.

I. El paper de les ràdios locals en la generació de vincles i inclusió comunitària

A les ràdios locals se'ls assigna un paper de promotores dels vincles entre els diferents actors de la comunitat. La majoria de les ràdios tenen aquest objectiu com a bàsic en la seva activitat quotidiana. Fins i tot la Federació de Ràdios Locals de Catalunya deia que les ràdios havien de “tenir un paper actiu per començar a preparar un marc de bona relació i convivència positiva amb la població immigrant”.

- 1.- Creu vostè que la ràdio local té aquesta capacitat i l'està assumint avui dia?
- 2.- Les ràdios municipals, com a ràdios públiques, tenen entre els seus objectius afavorir la integració de les persones immigrades. De quina manera creu que aquestes ràdios locals poden enfortir aquest objectiu?
- 3.- La ràdio en general té diferents maneres de generar participació del seu públic. Com creu que han de participar les persones immigrades en les ràdios locals?

4.- És convenient regular d'alguna manera la participació i l'accés de persones immigrades a la producció i conducció de programes en la ràdio local?

II. Les bones pràctiques a la ràdio local en relació amb el Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual

El Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual s'ha convertit per al sector de les ràdios locals en un reconeixement significatiu de la seva feina, la qual és poc reconeguda en general, ja que els grans premis són acaparats per les grans empreses mediàtiques.

1.- La Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual vol "reconèixer una millor representació de la diversitat etnocultural en els mitjans audiovisuals de Catalunya". En aquest sentit, com defineix la MDA quines són les pràctiques radiofòniques que han de fer els programes per aconseguir representar la diversitat etnocultural de les comunitats?

2.- Quines característiques ha de tenir una bona pràctica radiofònica en matèria de promoció de la integració, el diàleg i la convivència entre població immigrada i autòctona?

3.- Té la MDA criteris establerts per valorar els programes de ràdio en matèria de promoció de la integració, el diàleg i la convivència entre població immigrada i autòctona? Quins?

4.- Com participen els programes en la selecció per al premi?

III. Bones pràctiques de comunicació i integració de les persones immigrades

Actualment vivim en un món canviant. La immigració, les maneres de relacionar-nos i els mitjans de comunicació han anat canviant. De cara a un futur més integrador, divers i participatiu en els mitjans locals és necessari promoure unes certes transformacions.

1.- Quines adaptacions haurien de realitzar les ràdios locals per poder ser més integradores i participatives?

2.- Quines característiques han de tenir els conductors dels programes on participen persones immigrades?

3.- Quins tipus de programes hi hauria d'haver en una ràdio local per promoure la integració, la creació d'espais de diàleg i la convivència entre les persones immigrades i autòctones?

4. En el cas de les ràdios municipals, que han de complir missions de servei públic, haurien de tenir més present la inclusió social de les persones immigrades?

5.- Quin lloc haurien de tenir en la programació d'una ràdio local els programes que promouen la integració, els espais de diàleg i la convivència entre les persones immigrades i autòctones?

6.- De quina manera es pot promoure que les persones immigrades tinguin espais propis a la ràdio local i no siguin només convidats eventuais?

Annex 2. Plantilla amb l'anàlisi de les dimensions i els indicadors

INDICADORS 1							
Nom del Programa	Data i Duració	Normalització de la diversitat cultural					
		Temàtica	Fonts/actors	Discurs	Imatges Sonores	Llengües	Representació
<i>Barreja't amb mi</i>	37' 02"	1.- Es parla de Nicaragua, la seva geografia, els seus costums i les seves dones 2.- La història d'una dona nicaragüenca que viu a Catalunya des de fa molt anys 3.- La vivència d'una dona catalana, Katy Vinyals, qui des de la seva quotidianitat promou el viure amb persones de qualsevol part del món.	Les conductores del programa donen informació sobre Nicaragua relacionada amb geografia, història, festes tradicionals, costums i menjars típics del país. També expliquen les similituds i diferències amb Espanya en relació amb la geografia.	1.- Informatiu 2.- Testimoni 3.- Testimoni	Hi ha diversitat en el discurs quan es tracten diferents aspectes de Nicaragua i sobretot perquè el fa una dona originària d'aquest país. En la segona secció del programa aquesta dona ofereix tots els detalls de la seva història, que va començar fa 20 anys, quan va arribar a Catalunya. En la tercera part és una dona catalana la que aporta la seva experiència de relacionar-se amb persones d'altres llocs del món.	Una de les conductores del programa saluda i en algunes ocasions parla en castellà i després ho tradueix al català. L'altra parla sempre en castellà. La convidada catalana sempre parla en català.	Hi ha representació tant d'una persona immigrada com d'una autòctona, a més, l'espai radiofònic s'anomena "espai de convivència".

<p><i>Nines russes</i></p>	<p>120'</p>	<p>1.- Nou projecte de l'Espai jove de converses interculturals</p> <p>2.- Propostes per conèixer Badalona i els badalonins: activitats destacades</p> <p>3.- El semàfor, un projecte de l'Escola de Cultura de la Pau de Catalunya que permet conèixer l'evolució dels conflictes armats</p> <p>4.- Experiència de cooperants que han estat al Senegal (Setem)</p> <p>5.- Es parla de la situació de la dona dins del món gitano</p> <p>6.- Setmana de la solidaritat a Badalona, on els joves solidaris són els protagonistes</p> <p>7.- Proposta d'un metge molt destacat a Badalona</p> <p>8.- Es parla de les</p>	<p>1.- Dolors Sabaté, de l'Espai de converses interculturals</p> <p>2.- Benis. Una de les quatre noies que participen amb el Consorci Badalona Sud en l'assessorament a noies paquistaneses que viuen a la localitat</p> <p>3.- Marta Solé, tècnica de "Quedem", d'Omnium Cultural</p> <p>4.- Núria Castell Tordall, cooperant de Setem al Senegal</p> <p>5.- Emilia Claveria Borjas, vicepresidenta de la Federació de Associacions Gitanes de Catalunya</p> <p>6.- José Cortés,</p>	<p>1.- Informatiu</p> <p>2.- Testimoni</p> <p>3.- Informatiu</p> <p>4.- Testimoni</p> <p>5.- Testimoni-Informatiu</p> <p>6.- Testimoni</p> <p>7.- Informatiu</p> <p>8.- Testimoni</p> <p>9.- Testimoni-Informatiu</p> <p>10.- Testimoni-Informatiu</p>	<p>1.- Es busca aconseguir nou voluntariat per participar a les activitats que es desenvolupen a l'Espai jove de converses interculturals</p> <p>2.- Es parla en primera persona sobre l'assessorament que es dona a noies paquistaneses que viuen a Badalona i que haurien de sortir per treballar, aprendre català i moure's dins de la ciutat</p> <p>3.- Es parla de diferents activitats que es va fer o es fan a Badalona on participen persones de diferents llocs del món i autòctones. La</p>	<p>1.- Es dona molta importància a l'aprenentatge del català</p> <p>2.- S'utilitza un llenguatge inclusiu i de respecte quan es parla de les persones immigrades, però hi ha vegades on sembla molt institucional</p> <p>3.- La noia cooperant té un llenguatge respectuós de l'altre i un to d'agraïment per la possibilitat d'estar a un lloc meravellós com el Senegal, però és clar que no es tracta d'una relació sinó d'una</p>	<p>1.- Encara que és l'experta catalana la que parla sobre les noies pakistaneses, es dona molta importància a que quedi clar que els països no són homogenis i que existeix diversitat dins de qualsevol cultura</p> <p>2.- La que parla és una noia pakistanesa que explica la seva experiència assessorant altres noies pakistaneses sobre temes laborals, culturals i lingüístics</p> <p>2.- Es parla amb naturalitat sobre les situacions que es presenten quan es fan les activitats d'integració; no</p>
----------------------------	-------------	--	---	--	---	---	---

<p><i>Nines russes</i></p>		<p>peculiaritats del Marroc</p>	<p>tresorer de la Federació</p> <p>7.- Felipe Hernández, secretari de la Federació</p> <p>8.- David Rius, Jenifer Ruiz i Carlota Santos, col·laboradors del programa</p> <p>9.- Chus Blanco, representant d'Adsur.</p> <p>10.- Camila Barietti, Alison Masieta, Ainoa García, membres de l'Associació Rotllana</p> <p>11.- Lumer Dart, col·laborador del programa / Dr. Fernández, metge del CAP Sant Roc</p> <p>12.- Abdelacrim Latiffi, col·laborador del programa.</p>		<p>intenció es donar a conèixer la localitat i obtenir una ciutat més cohesionada</p> <p>4.- S'explica l'experiència que va tenir una noia catalana al Senegal com a cooperant.</p> <p>5.- Es parla del canvi que s'ha donat dins del món gitano en relació amb la dona i el seu rol</p> <p>6.- Els homes gitanos convidats al programa també parlen de la seva visió sobre els pensaments dels homes gitanos davant dels canvis de rol de les dones gitanes i les relacions dins de l'associació</p> <p>7.- Dins de la</p>	<p>visita temporal</p> <p>4.- Es parla en primera persona des de l'experiència d'una dona gitana que explica els canvis que s'han fet però sobretot la importància de canviar els estereotips de la dona gitana amb un llenguatge reivindicatiu i de valors</p> <p>5.- S'utilitza un llenguatge inclusiu incloent els conflictes que es presenten quan comença la relació entre els nouvinguts i els autòctons</p> <p>6.- El llenguatge és molt respectuós</p>	<p>obstant això, falta l'explicació directa de les participants</p> <p>3.- No existeix una representació perquè la relació va ser molt fugaç i només es parla de les primeres impressions d'una noia que va per primera vegada com a cooperant al Senegal</p> <p>4.- Encara que no es tracta d'una relació de diversitat és un discurs que busca una representació distinta de la dona gitana i els nous rols que ha assolit en els últims anys</p> <p>5.- És una representació molt propera a la realitat</p>
----------------------------	--	---------------------------------	---	--	---	--	--

<p><i>Nines russes</i></p>					<p>setmana de la solidaritat, s'explica l'activitat que es fa sobre els joves i s'utilitza el documental a Badalona</p> <p>8.- Els joves que participen dins de l'activitat de la Setmana de la Solidaritat expliquen la seva experiència sobre la producció de documentals audiovisuals on es parla sobre racisme davant de les persones nouvingudes</p> <p>9.- Es parla de la relació que es dona dins del centre d'atenció primària entre el metge i les persones immigrades del Pakistan</p>	<p>quan es parla dels pacients pakistanesos que assisteixen al CAP i, a més, l'entrevistador és pakistanès, per la qual cosa la relació es dona entre iguals</p> <p>7.- El que parla és un marroquí i el seu llenguatge és positiu i amb reconeixement dels valors que té aquest país, però no s'explica la relació entre persones marroquines i autòctones.</p>	<p>perquè s'inclouen les coses bones i les dolentes</p> <p>6.- L'entrevistador certifica que la representació que es fa dels pakistanesos s'assembla molt a la realitat; no obstant, hi ha més presència de les diferències que de les similituds, però es fa un intent d'explicar que moltes de les accions o coses que fan els pakistanesos també les farien els catalans si anessin a treballar al Pakistan</p> <p>7.- Quan es parla del Marroc no s'arriba a fer una representació perquè es donen principalment</p>
----------------------------	--	--	--	--	--	--	--

<i>Nines russes</i>					10.- Es dona informació sobre el Marroc.		dades sobre el país i les raons del perquè emigren els marroquins a Catalunya. Es fa una comparació entre el sistema de salut de Badalona i el del Marroc.
<i>Els 5 cantons</i>	58' 21"	<p>1. Projecte Digiparticipa realitzat per la regidoria d'igualtat de l'ajuntament d'Arenys de Mar (trobadres amb les famílies que venen d'altres parts del món)</p> <p>2. Espai Lila és un lloc on la gent pot consultar sobre igualtat, dones i persones immigrades</p> <p>3. Xerrades sobre el dol migratori</p> <p>4. La importància del llenguatge no verbal.</p>	<p>1. Josefina Altés, de la Fundació Salut i Família, que està dins d'un programa de la Regidoria d'Igualtat d'Arenys de Mar.</p> <p>2. Maribel Illescas, la regidora d'Igualtat de l'ajuntament;</p> <p>3. Laura Espinasa, tècnica de participació de l'ajuntament,</p> <p>4. Abdelkader El Kadiri Bellahyan, del servei de mediació intercultural</p>	<p>1.- Informatiu</p> <p>2.- Informatiu</p> <p>3.- Informatiu</p> <p>4.- Informatiu</p>	<p>1.- La convidada és membre de la fundació Salut i Família, coordina el projecte i explica el que s'ha fet dins del projecte des de fa 2 anys</p> <p>2.- Expliquen el que fa l'espai Lila</p> <p>3.- Es parla de la xerrada i els tallers sobre el dol migratori.</p>	<p>En el programa es parla amb respecte de les persones immigrades però amb un llenguatge de nosaltres i els altres, encara que un dels convidats és d'origen marroquí.</p>	<p>En el programa tres dels quatre convidats són persones expertes (catalanes), les quals parlen dels projectes i les accions que faran per als estrangers des de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, i el quart convidat també parla com a expert, però amb un llenguatge més proper per la seva experiència com a fill d'estrangers.</p>

<i>Els 5 cantons</i>			comarcal del Maresme. 5.Marga Montfort, coordinadora dels cursos de català del projecte Digiparticipa de l'Ajuntament d'Arenys de Mar.				
<i>Per tot el món</i>	51' 23"	En el programa es parla de la Copa del Món de futbol i els conductors donen informacions i opinions sobre aquest esdeveniment i aquesta disciplina esportiva. Fan comentaris sobre la relació entre els mitjans de comunicació i la copa del món com a una oportunitat per la pau.	8 joves de diferents nacionalitats condueixen el programa que està organitzat en diferents seccions.	Informatiu i d'opinió acompanyat de músiques del món. Es combina informació de l'esdeveniment amb temes polítics, històrics i curiositats d'altres copes del món i del futbol.	Els joves fan un intent per transmetre diversitat d'informacions sobre el futbol i les copes del món a través de la música i de petits comentaris preparats prèviament per ells mateixos.	En el 90 per cent del programa es parla en castellà, només una noia ho fa en català, no obstant, no existeix cap problema de parlar en una altra llengua segons ells mateixos.	És una representació interessant perquè parlen dones i homes joves de temes d'interès general. Des del punt de vista de producció radiofònica falta més pre-producció i diversitat de formats.
	Resum / 1 h 05'	3 Blocs 1.- Informacions des de la Regidoria d'igualtat i el	1.- Joves de Romania, Marroc i Colòmbia.	1.- Testimonis 2.- Informatiu	Els convidats al programa expliquen la seva experiència a Catalunya i parlen	1.- En diferents moments del programa es parla de la importància	1.- Una conversa amb les persones immigrades.

<i>Mosaic</i>		<p>regidor explica el perquè del programa. Activitats que s'han fet al voltant del programa i informacions varies.</p> <p>2.- Tertúlies que s'han fet amb els convidats i exemples de bones practiques.</p>	<p>2.- Tertúlia amb persones que treballen i tenen en comerços. Ells són xinesos, paquistanesos, marroquins.</p> <p>3.- Espais on es parla de festes culturals.</p> <p>4.- Una mostra d'un programa sobre un taller del servei sanitari per noies nouvingudes.</p>	<p>3.- Testimonis</p> <p>Es dona informació sobre la festa del sacrifici (Marroc)</p> <p>4.- Bones practiques dins del poble.</p>	<p>sobre diferents aspectes de la vida quotidiana i laboral, festes culturals i els serveis sanitaris, específicament a la localitat d'Esparraguera.</p>	<p>de la llengua per a la integració</p> <p>2.- Informació útil pels estrangers al moment d'obrir un negoci.</p>	<p>2.- Totes les situacions i actors es presenten amb normalitat (Es fa referencia que tots els habitants de la localitat han de complir les normes i lleis siguin estrangers o autòctons).</p>
<i>La tertúlia del fòrum</i>	22-02-14/ 54' 07"	<p>Conflictes</p> <p>Síria-Ucraïna- Veneçuela</p>	<p>Un Sirià- Una Ucraïnesa-Un Argentí que va viure a Veneçuela.</p>	<p>Testimoni (Sirià) – Testimoni (Ucraïna)</p> <p>Antropòleg (Mediador)</p> <p>Notícies (Conductor)</p>	<p>Les mateixes persones immigrades parlen de la situació del seu país.</p>	<p>Es parlar de ells i nosaltres</p>	<p>La presència de gent dels països dels que es parla es important</p>
<i>Annour</i>	24' 54"	<p>1.- El significat i la realitat sobre el Ramadà</p>	<p>1.- Carles Peña (Conductor)</p> <p>2.- Naduah Harub,</p>	<p>Informatiu</p>	<p>El conductor i la seva col·laboradora són els que</p>	<p>És un llenguatge proper i amb molta seguretat</p>	<p>Hi ha una representació de la cultura musulmana</p>

<i>Annour</i>			col·laboradora		expliquen tot el relacionat amb el Ramadà i sobretot la dona es qui parla des de la seva experiència com a musulmana.	perquè la col·laboradora utilitza el seu coneixement i la seva vivència	des de la quotidianitat i en primera persona.
<i>Món possible</i> Maig 2016	3 programes 28-05- 2016/ 58'13"	Programa 1 1.- Es parla de la situació que han viscut els primers refugiats que arriben a Espanya fugint de la guerra i de les dificultats que han travessat aquestes persones al llarg del camí abans d'arribar a Espanya. També es plantegen els últims esdeveniments i maltractaments que han rebut aquestes persones en els diferents camps de refugiats en els quals han estat.	1.- Gemma Poca, testimoni (infermera voluntària) 2.- Esther Serra. Cooperant. Testimonio 3.- Miguel Pallares, president de la Comissió Catalana de Ajuda als Refugiats 4.- Oriol Illa, president de la Taula del Tercer Sector Social 5.- Síndic de greuges de Catalunya .	1.- Informatiu (testimoni) 2.- Informatiu (testimoni-entrevista) 3.- Informatiu (entrevista)	La conductora posa en context la situació de les primeres persones en qualitat de refugiades que arriben a Catalunya. En la primera part es presenta un testimoniatge d'una cooperant catalana, el qual s'havia fet viral sobre el desallotjament d'un camp de refugiats. Posteriorment a través d'una estratègia de testimoniatge-entrevista amb una cooperant espanyola que va estar	Català i castellà es combinen sense problemes.	La periodista entrevista a cooperants de l'àrea de salut i experts que parlen de la situació de les persones refugiades. Totes les persones entrevistades d'aquesta part del programa són autòctones i parlen de l'altre des del coneixement i l'experiència que tenen com a expertes de la situació que s'està vivint a Síria. En la segona part

<p><i>Món possible</i> Maig 2016</p>					<p>acompanyant a una família síria mentre van ser desallotjats del camp on es trobaven. També es conversa amb un expert que parla sobre la problemàtica i de com és la situació dels primers refugiats que han arribat a Catalunya.</p>		<p>s'analitza un tema més nacional sobre l'augment de les xifres de pobresa i risc d'exclusió a Espanya.</p>
<p><i>Món possible</i> Novembre 2016</p>	<p>5-11-2016/ 56'15"</p>	<p>Programa 2. Novembre 2016 1- Es parla de la situació dels Centres d'Internament d'Estrangers en Barcelona i de la necessitat de tancar aquest centre.</p>	<p>1.- Andrés García Berrio. Advocat de la Plataforma Tanquen el CIE . 2.- Javier de Lucas. Expresident de la Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat. 3.- Xavi Segura. Periodista presenta una crònica del tema que es tractarà como és la pobresa energètica. 3.- Jordi Subirana</p>	<p>1.- Informatiu 2.- Informatiu 3.- Informatiu 4.- Informatiu</p>	<p>La conductora fa entrevistes a especialistes sobre els temes tractats En la primera entrevista es parla de la problemàtica del CIE a Barcelona i la situació de violació dels drets humans que denuncia la Plataforma Tanquen el CIE. L'especialista parla de com viuen les</p>	<p>La conductora i el primer entrevistat parlen en llengua catalana, el segon entrevistat parla en llengua castellana i catalana i la conductora en llengua catalana (es canvia d'una llengua a l'altra sense cap problema).</p>	<p>Bàsicament el programa és realitzat per una periodista que realitza entrevistes a experts. Les persones immigrades són representades a partir del coneixement que tenen els experts sobre els retinguts al Centre d'Internament</p>

<p><i>Món possible</i> Novembre 2016</p>			<p>4.- Oriol Jiménez, de Eco Serveis.</p>		<p>persones estrangeres detingudes en el CIE. En la segona entrevista es parla de la il·legalitat de la existència del CIE.</p>		<p>d'Estrangers. En la segona part s'ofereix una entrevista on es parla sobre la pobresa energètica.</p>
<p><i>Món possible</i> Desembre 2016</p>	<p>3-12-2016/ 56'10"</p>	<p>Programa 3. Desembre 2016 1.- Durant la primera part, el tema principal és el captiveri que pateixen dones i nenes yazidites per part de l'Estat Islàmic en el nord d'Iraq, s'explica com son obligades a convertir-se a l'islam, les conseqüències psicològiques i el treball que fan les activistes en favor de donar-les suport per sortir del captiveri i després ajudar-les a sobreviure en els camps de refugiades. 2.- En el segon tema es parla sobre els abusos,</p>	<p>1.- La periodista iraquiana yazidita Nareen Shammo, activista defensora dels drets de les dones i nenes yazidites que es troben en captiveri per l'Estat Islàmic; 2.- La presidenta de la federació Discapacitat Intel·lectual de Catalunya (Dincat) Rosa Cadenas; 3.- Alfred Bosch vicepresident de l'àrea de cooperació de l'àrea metropolitana de</p>	<p>1.- Informatiu amb elements de testimoni 2.- Informatiu amb elements de testimoni 3.- Informatiu 4.- Informatiu 5.- Informatiu</p>	<p>1.- En les dues primeres entrevistes hi ha descripció de situacions complexes i dolentes que pateixen, en el primer lloc, les dones i nenes yazidites que es troben en captiveri per l'Estat Islàmic i en segon lloc, les persones amb discapacitat intel·lectual.</p>	<p>Llengua catalana amb l'anglès en segon pla en la primera entrevista</p>	<p>1.- En tres de les quatre entrevistes que es realitzen en el programa, els actors que participen són autòctons i membre d'organitzacions governamentals i privades, només en la primera entrevista hi ha una persona que és periodista, yazidita i d'origen iraquiana que parla en representació de les dones i nenes que es troben en captiveri per l'Estat Islàmic, en ser ella una persona que va</p>

<p><i>Món possible</i> Desembre 2016</p>		<p>agressions de diferents tipus i maltractament que pateixen les persones amb discapacitat intel·lectual de Catalunya i com des de les entitats que pertanyen a la federació Discapacitat Intel·lectual de Catalunya (Dincat) donen suport a aquest col·lectiu.</p> <p>3.- Es continua amb el tema relacionat amb les persones amb discapacitat intel·lectual però en aquest cas específicament com els afecta l'atur.</p> <p>4.- També es fa referència a l'atenció de refugiats sirians al Líban i com s'impulsa un projecte de recepció de sirians a Catalunya promogut per l'Ajuntament de Barcelona i quinze entitats socials de Barcelona.</p> <p>5.- Finalment, es parla</p>	<p>Barcelona,</p> <p>4.- Gerardo Pisarello primer tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona.</p> <p>5.- Francesc Roig, president de Càritas de Catalunya.</p>				<p>passar per una situació semblant que les persones que representa, es pot considerar que realitza una representació en primera persona en la resta la representació és indirecta ja que es feta per persones autòctones i institucionals.</p>
---	--	--	---	--	--	--	---

		sobre la situació d'exclusió social i pobresa a Catalunya entre els anys 2015 i 2016.					
<i>Ràdio Àfrica</i>	120'	<p>1.- La temàtica de la primera part del programa es centra en les característiques de la música africana i els continguts culturals que es transmeten de generació en generació.</p> <p>Es parla dels principals representants de la música africana i com la seva presència marca la història de vida de l'entrevistat.</p> <p>2.- En la segona hora es parla i presenta música de Cap Verd i Angola, països de l'oest africà amb una forta influència del portuguès. El tema central és la relació propera que té l'entrevistat amb aquesta música perquè la</p>	<p>1.- Miguel Zamora. Productor i músic. Especialista en música africana. Ell també parla de la música del seu pare i tiets que van crear el primer grup d'afropop del territori espanyol, Màscara.</p> <p>2.- L'entrevistat de la segona hora és Breixo Martínez (Abu Sou) de Canela en Surco.</p>	<p>1.- Testimoni</p> <p>2.- Informatiu</p>	<p>1.- En la primera hora del programa s'utilitza la música com a part del missatge que es construeix dins del programa com és el cas de Màscara, el primer grup de música d'Àfrica al territori espanyol. A més l'entrevistat reivindica les característiques dels africans que van vindre a Espanya quan Guinea Equatorial encara era una província del territori espanyol, el que vol generar una mirada diferent dels africans. Es combina la veu de</p>	<p>Durant tot el programa es fan servir tant el castellà com el català com llengües de comunicació de manera indistinta i a la mateixa vegada.</p>	<p>1.- L'entrevistat és africà i parla des de la seva història principalment familiar, a més dels seus referents musicals com Cheikh Lô o Mario Luambo.</p> <p>2.- El segon entrevistat del programa és gallec i parla de la seva relació amb músics ja siguin portuguesos que van viure a països de l'oest africà o africans que van viure a Portugal.</p>

<p><i>Ràdio Àfrica</i></p>		<p>considera més similar a la seva cultura gallega ja que està feta en portuguès. També es parla dels artistes que han influenciat a l'entrevistat com Vasco Martins, José Afonso, Amérito Brito, Frank de Pina i Vlú.</p>		<p>l'entrevistat i la música africana de la que es parla.</p> <p>2.- A través de la conversa que es presenta en la segona hora del programa es pot sentir la riquesa de la música dels països de l'oest africà que han estat influenciats pel portuguès i que malgrat en alguns casos es parla en altres llengües africanes genera empatia en l'entrevistat per les coses comunes que hi ha.</p> <p>També a través de la historia de vida dels músics de les cançons que porta l'entrevistat es parla de fets històrics que van marcar la</p>		
----------------------------	--	--	--	---	--	--

					historia dels països africans colonitzats per Portugal.		
<i>D'aquí i d'allà</i>	60'	1.-Dins del programa la temàtica es refereix a les diferents estratègies que existeixen en l'Ajuntament del Prat de Llobregat per promoure la relació i integració de les persones immigrades en el municipi a través de la Taula de noves ciutadanes.	1. Els conductors del programa es presenten com a pratenses d'origen estranger. La conductora principal va néixer a Argentina, la segona al Marroc i el tercer al Salvador. 2. David Vicioso, Ex regidor de cultura del municipi El Prat de Llobregat.	1.- Informatiu	A partir del discurs del convidat es fa una avaluació de la realitat de la migració i la convivència entre les persones immigrades al Prat de Llobregat i els autòctons.	En el programa només es fa servir el castellà	Els conductors del programa clarament fan un representació de la comunitat estrangera que fa vida al Prat de Llobregat i el convidat parla des d'una mirada com autòcton i des d'una instància governamental.

INDICADORS 2					
Nom del Programa	Diversificació de la diversitat				
	Edat	Sexe	Discursos i opinions diferents	Imatge i el discurs homogeni	Visibilitza la diversificació sociocultural
<i>Barreja't amb mi</i>	Adults	3 dones	Es presenten diferents mirades sobre la immigració la qual cosa enriqueix el discurs sobre la diversitat i a més es planteja que el sortir de la crisi no depèn solament dels autòctons sinó també de les persones immigrades que viuen a Catalunya.	S'insisteix en presentar discursos i perspectives diferents sobre la immigració i les relacions entre les persones autòctones i les immigrades.	Es visibilitza la diversitat que existeix tant a Catalunya com a Nicaragua i es deixa que siguin les protagonistes les que parlin per elles mateixes.
<i>Nines russes</i>	Adults Joves	3 dones 4 dones joves 5 homes 1 home jove	El programa dona diferents punts de vista sobre la diversitat, no obstant això, sobretot dona informació sobre les cultures i les persones que viuen a Badalona i en el cas de la cooperant la seva experiència al Senegal.	Durant les diferents parts del programa la imatge i el discurs també canvia, en alguns moments es repeteixen els estereotipus però és important destacar el gran esforç que es fa per presentar una mirada diferent.	Al llarg del programa es fa un intent de presentar diferents exemples de situacions i realitat amb les persones immigrades a Badalona prioritzant un discurs informatiu.
	Adults	4 dones 1 home	Durant el programa es dona informació sobre els projectes i accions que es fan des de l'Ajuntament de Arenys de Mar el que genera que la informació sigui	El discurs que es troba dins del programa és políticament correcte perquè es parla de les persones immigrades i els seus beneficis però des de	A l'inici del espai radiofònic es diu que és el primer programa que es fa sobre aquest tema i que forma part d'un projecte més ampli per la qual cosa no es convida a ninguna persona

<i>Els 5 cantons</i>			solament explicativa i de propostes sense donar cap opinió o crítica.	una mirada institucional i de govern.	immigrada sinó als membre de l'ajuntament i això genera una mirada distant i d'avaluació de la situació. No obstant, un dels membres de l'ajuntament es d'origen marroquí i parla en primera persona i des de la seva experiència com a fill d'estrangers.
<i>Per tot el món</i>	Joves	4 homes joves 4 dones joves	Els discursos són principalment informatius. Al llarg del programa no es genera cap conflicte o diferència entre els conductors.	Encara que hi ha diferents accents i nacionalitats no repercuteix en els continguts produïts, els quals són homogenis.	Es fa un intent de visibilitzar la diversitat sociocultural a través de la música i els comentaris però no hi ha una reflexió pròpia darrera que generi aquesta intencionalitat.
<i>Mosaic</i>	Joves Adults	4 dones joves 2 homes joves 7 homes adults 9 dones adultes	Hi ha diferents opinions, discursos i realitats perquè des del programa es va promoure parlar de la vida de cadascú i els joves i adults van plantejar arguments més enllà de les preguntes fetes per la conductora del programa.	Cadascú va parlar de la seva experiència i això va enriquir el discurs amb diferents veus, accents, arguments i mirades.	Es visibilitza la diversificació sociocultural perquè hi ha dones i homes que tenen diferents nacionalitats i temps vivint a Catalunya.
<i>La tertúlia del fòrum</i>	Adults	2 homes 1 dona	Les persones que fan el testimoni a vegades diuen coses diferents als que	No es parla de la realitat que viuen les persones immigrades a Catalunya	No es visibilitza la diversificació sociocultural perquè el tema central es mira

			condueixen.	sinó dels conflictes que ocorrien en el seu país d'origen.	només des d'un sol punt de vista.
<i>Annour</i>	Adults	1 home 1 dona	Es parla en forma de testimoni per la qual cosa a més de la informació que es dona de manera clara i senzilla també es trenquen estereotipus i es desmenten rumors sobre la cultura musulmana i especialment sobre la celebració del Ramadà.	És un discurs diferent perquè no es parla des d'una mirada negativa i distant sinó propera i explicativa.	Durant tot el discurs es visibilitza la realitat sociocultural musulmana i promou una millor relació entre les altres comunitats d'immigrants i els autòctons.
<i>Món possible.</i> Maig 2016	Adults	3 dones 2 homes	En la primera part es parla sobre el desallotjament del camp de refugiats d'Idomeni a Grècia i de la difícil situació que estan vivint les persones desallotjades. En la segona part s'analitza els drets socials de les persones ja que les dades sobre pobresa i risc d'exclusió social han augmentat hagut de, entre altres coses, a la disminució dels ingressos. En les dades	Al programa es parlen sobre dos temes. Els refugiats dels camps de Grècia i les primeres arribades de refugiats a Catalunya i Espanya; i en la segona part sobre el risc creixent de la pobresa a Espanya. Les informacions són desenvolupades amb cooperants i experts, és a dir, amb persones	En la primera part del programa es parla fonamentalment de la crisi dels refugiats i no es planteja el tema de la diversitat, tampoc es consulten altres actors no autòctons o implicats directes. En la segona part del programa s'analitza amb l'expert la problemàtica del creixement de la pobresa a Espanya. Es plantegen els diferents factors socials que comencen a complicar-se a partir de la falta

<p><i>Món possible.</i> Maig 2016</p>			<p>que s'ofereixen és significatiu l'augment del nombre de nens en situació de pobresa.</p>	<p>sensibilitzades i coneixedores del tema. Encara que expliquen diferents perspectives en el cas del tema dels refugiats són els autòctons, ajudants o experts, els que parlen i enuncien la situació que es viu des del testimoniatge.</p> <p>No es presenten estereotips negatius al llarg de la primera part del programa.</p> <p>En la segona part es planteja la mateixa situació encara que no es parla solament de persones immigrades sinó de nens i com s'ha deteriorat l'ingrés de les famílies i hi ha crescut la pobresa.</p> <p>No es presenten estereotips negatius referents a la pobresa sinó que els continguts enfocats a analitzar les diferents situacions de "Jungla" que viuen algunes persones en</p>	<p>de recursos i de lleis que afavoreixin a l'atenció de les persones de alta vulnerabilitat i risc d'exclusió social. Es planteja de manera respectuosa les diferents situacions que travessen les famílies, les persones i els nens. No es presenten veus diverses dels actors afectats.</p>
--	--	--	---	---	--

				risc i exclusió social a partir de no poder pagar, per exemple el lloguer del pis. També s'analitzen les subvencions que s'atorguen a les associacions locals que treballen en l'àmbit local.	
<i>Món possible.</i> Novembre 2016	Adults	1 dona 5 homes	En la primera part s'analitza la situació del CIE des de la perspectiva dels analistes convidats. Els dos convidats no utilitzant estereotips sobre la immigració i la periodista ofereix informació contextualitzada sobre el tema tractat. Intentant fugir de la criminalització d l' <i>estranger</i> i del tractament inhumana que els hi donen. És una defensa dels experts autòctons sobre l'estranger detingut en el CIE. En la segona part s'analitza la situació de pobresa	S'ofereixen diversos punts de vista per analitzar la situació del CIE de Barcelona i es presenten arguments diversos per condemnar el funcionament d'aquest centre. En la segona part s'analitza la situació de pobresa energètica d'una part de la població.	Es presenta al llarg del programa un discurs informatiu en el qual els participants al programa comparteixen bàsicament un mateix criteri sobre la irregularitat en el Centre d'Internament d'Estrangers. En la segona part es continua amb la mateixa estratègia discursiva i s'ofereixen detalls de l'actual situació de pobresa energètica que viuen moltes famílies actualment.

<p><i>Món possible.</i> Desembre 2016</p>			<p>energètica.</p> <p>Hi ha una postura que defensa els interessos de les famílies i persones que presenten dificultats econòmiques i no poden pagar el consum energètic.</p>		
	Adults	<p>2 dones</p> <p>1 home</p>	<p>En la primera part es planteja un discurs alineat amb la política de la Unió Europea sobre el maneig de la crisi dels refugiats i refugiades</p> <p>En la segona part es fa una anàlisi crítica de la situació dels nens i nenes actualment i com treballar per garantir els drets dels infants malgrat la seva condició econòmica. Existeix una certa segregació que comença a l'escola i es refereix que les escoles que tenen nous nens poden tenir nivells més baixos.</p>	<p>Al programa s'hi presenten dos temes i és realitzat amb la dinàmica de l'entrevista. No s'hi presenten altres veus ni hi ha divergència amb l'expert.</p>	<p>No hi ha una estratègia de participació on s'incloguin altres idees i plantejaments. És una discussió tancada entre la periodista i la convidada. Es presenten altres col·lectius vulnerables, però sempre des de la mirada de l'expert que pot ajudar o que realitza una crítica al sistema.</p>

<i>Ràdio Àfrica</i>	Adults	2 homes	La música és el vehicle que permet conèixer elements culturals i històrics de diversos països africans com per exemple Guinea Equatorial, Cap Verd, Angola i Moçambic. Durant tot el programa es desenvolupa una mirada experta i amb un gran desig d'aprendre fets nous ja siguin de música o històrics.	La imatge i el discurs està marcat per un gran interès de coneixement sobre els països africans dels que es parla i es fa a través de la música i la història de vida dels músics que estan presents al programa.	És un programa que visibilitza la diversitat sociocultural a través de diferents eines, la conductora deixa clar la seva procedència de Moçambic i els entrevistats provenen de diferents parts ja sigui descendents de països de l'Àfrica o de diferents zones d'Espanya.
<i>D'aquí i d'aquí allà</i>	Adults	2 dones 2 homes	Dins del programa es produeixen diferents mirades sobre la realitat migratòria en el Prat de Llobregat perquè els que el condueixen es denominen com a pratenses d'origen estranger i en el cas del convidat, malgrat que és una mirada bastant propera i sensible sobre la migració, fa referència en moltes ocasions a ells i nosaltres.	La imatge és d'una entitat governamental acollidora i promotora de la convivència entre les persones immigrades i els autòctons.	A través de la presentació i explicació de les diferents activitats i estratègies que es fan servir per promoure la convivència es visibilitza la presència de les persones immigrades al municipi del Prat de Llobregat.

INDICADORS 3						
Nom del programa	Primer allò compartit que no allò diferent		Clau relacional i no individual			
	Nosaltres divers	Els “altres”	Relacions i vincles	Diversos/ Diversos	Diversos/Autòcton s	Conflictes
<i>Barreja't amb mi</i>	Durant el programa es parla i es fa èmfasi en la importància del nosaltres i ho diu tant la persona immigrada com l'autòctona.	Es fa menció dels altres quan es parla de Nicaragua i les activitats i festes que fan, però seguidament hi ha el testimoni d'una dona nicaragüenca, el que genera una sensació de proximitat.	En aquest programa es parla de les relacions i vincles que es donen entre les persones immigrades i les autòctones.	Hi relacions entre persones d'altres llocs del món principalment de Nicaragua.	S'explica la relació entre persones immigrades i les autòctones, sobretot de la importància de la presència dels immigrants per millorar l'economia de Catalunya i Espanya i a més de que permet sortir més ràpid de la crisi.	Es mencionen els conflictes en primera persona perquè la conductora principal és una persona immigrada que ha viscut els sentiments de rebuig i estereotipus, però a la vegada presenta una solució davant d'aquesta situació per donar-li la volta.

<p><i>Nines russes</i></p>	<p>En poques ocasions es parla de nosaltres; el més comú és donar informació sobre les altres cultures que viuen a Badalona. Cal destacar que en la segona part del programa participa un home marroquí que explica dades i costums del Marroc</p>	<p>Al llarg del programa en diferents moments es parla dels altres però no de manera despectiva sinó deixant clar que existeixen diferències culturals i que a mesura que existeixi més coneixement serà més fàcil la relació.</p>	<p>Només en una part del programa es parla de les relacions i vincles entre persones autòctones i immigrades.</p>	<p>En el cas del testimoni del metge de Sant Roc s'explica el suport que es donen els pakistanesos que viuen a Badalona quan es tracta de temes de salut, tant entre els antics com amb els nousvinguts.</p>	<p>No és el tema principal del programa però hi ha pinzellades de les relacions que es donen en festes i activitats culturals.</p>	<p>Quan parlen els joves, qui són productors audiovisuals, es deixa clar que amb la arribada de persones immigrants s'ha evidenciat el racisme, sobretot de les persones grans que viuen a Badalona.</p>
<p><i>Els 5 cantons</i></p>	<p>Durant el programa sempre es parla d'ells i nosaltres, a més s'expliquen les accions que es faran per millorar la seva qualitat de vida i la integració amb les persones autòctones.</p>	<p>Es detallen les característiques que tenen les persones estrangeres que arriben a la localitat i tot el que es fa i farà per a elles.</p>	<p>No es parla de relacions i vincles en la quotidianitat sinó des de la vinculació entre la institució de govern amb la ciutadania.</p>	<p>No hi ha cap relació entre persones diverses.</p>	<p>No hi ha cap relació entre persones diverses i autòctones.</p>	<p>No es planteja cap conflicte.</p>

<i>Per tot el món</i>	No es parla del nosaltres perquè és planteja la temàtica d'una manera molt neutra i poc dinàmica.	No hi ha cap plantejament en aquest sentit.	S'intenta fer una analogia entre el món del futbol i la lluita per la pau però finalment no s'aconsegueix connectar els continguts amb la realitat més propera.	Encara que hi ha relacions entre els diversos no s'evidencia una connexió entre els continguts i els conductors.	No es fa diferència entre persones diverses i autòctones.	No es presenten conflictes.
<i>Mosaic</i>	Existeix un nosaltres divers perquè es parla de la realitat que viuen els joves des de que van arribar a Catalunya. Es presenten expressions com "ja no em pregunten d'on ets". A més, al llarg del programa hi ha diferents moments on els convidats parlen amb normalitat de "nosaltres".	No es diferencia ser o no ser català. Els joves i adults es consideren integrats a la societat encara que tinguin algunes dificultats per parlar la llengua.	Es parla de les relacions i vincles que hi ha entre els membres de la mateixa comunitat i les persones autòctones.	Hi ha relacions entre les i els diversos amb una actitud d'escoltar i de comprendre a l'altre.	La relació entre persones diverses i autòctones es planteja amb normalitat i alguns dels joves expliquen que la majoria dels seus amics són catalans.	S'expliquen les diferències que han tingut al llarg de la seva estada a Catalunya però que no arriben a conflictes.
	No existeix un nosaltres divers.	Els altres són els que tenen conflictes als seus països.	No hi ha relacions i vincles perquè no es parla de la vida que fan les	No n'hi ha.	No n'hi ha.	Es parla de conflictes externs als països

<i>La tertúlia del fòrum</i>			persones immigrades a Catalunya.			d'origen però no a Catalunya i quan es fa és amb poca profunditat i de manera anecdòtica.
<i>Annour</i>	Sempre es parla des del nosaltres, sobretot la dona col·laboradora que comença el seu discurs des de la seva experiència de desconeixement de les persones no musulmanes del seu entorn i, a més, ella fa un esforç per explicar les raons de les seves costums i pràctiques religioses.	Des de el programa es parla dels altres per referir-se a les persones autòctones o altres comunitats estrangeres, però no de manera despectiva sinó per explicar-los la seva cultura i d'aquesta manera facilitar l'enteniment entre les diferents cultures.	Encara que no és el centre d'interès del discurs es plantegen diferents tipus de relacions i vincles entre musulmans i altres comunitats que fan vida a Mollet.	Encara que dins del programa no apareix una relació explícita entre persones diverses, sí es parla d'aquest tipus de vincle.	En aquest ocorre el mateix que amb les relacions entre persones diverses perquè també es parla dels vincles amb les autòctons.	No hi cap conflicte dins del programa.
<i>Món possible. Maig 2016</i>	En la primera part es deixa molt clar el nosaltres i ells, per exemple es fa referència a "Nosaltres ajudants" i a ells com "Els nostres	-Refugiats -Amics -Família	En la primera part s'estableixen vincles afectius amb les persones i especialment a través del que diu	No es presenten relacions ni diàlegs entre diversos.	No es presenten relacions ni diàlegs entre diversos i autòctons.	No es presenten conflictes entre els actors ni debats de cap tipus. Es

	<p>amics sirians" o també "La nostra família siriana", la qual cosa genera una implicació directa ja que els cooperants es trobaven a Grècia compartint directament amb les persones refugiades la situació que s'estava presentant. D'altra banda l'expert es refereix a "ells, com a refugiats" segons el llenguatge oficial.</p>	<p>-Persones en situació de vulnerabilitat</p> <p>-Persones en risc d'exclusió social.</p>	<p>la cooperant com a "amics", família" el que implica una relació estreta entre tots dos.</p> <p>En els altres casos el vincle parteix d'una preocupació per la deterioració de la vida de les persones i l'increment de la pobresa.</p>			<p>presenten punts de vista de situacions conflictives.</p>
<p><i>Món possible</i> Novembre 2016</p>	<p>No es parla d'un nosaltres divers sinó que s'analitza la situació que viuen les persones estrangeres i la falta d'atenció jurídica que pateixen.</p>	<p>Es parla dels altres com a persones estrangeres que intenten arribar al país i són detingudes i maltractades per les autoritzats nacionals. Els autòctons realitzen campanyes per al tancament d'aquest Centre i perquè millorin les</p>	<p>Al programa es parla de relacions i vincles conflictius entre un ells "irregular" i un nosaltres que intenta posar ordre o que busca una justícia igualitària.</p>	<p>No hi ha cap relació entre els diversos.</p>	<p>No hi ha cap relació.</p>	<p>Els conflictes es presenten en la visió que tenen les persones autòctones respecte a l'Estat i els cossos de seguretat respecte a les persones estrangeres. És un nosaltres</p>

<p><i>Món possible</i> Novembre 2016</p>		<p>condicions de vida de les persones que hi són retingudes.</p>				<p>que parla de l'actuació irregular dels altres. I com deixa molt clar un dels entrevistats, està comprovat que el 95 per cent de les persones retingudes en el CIE no ha comès mai cap delictes</p>
<p><i>Món possible</i> Desembre 2016</p>	<p>En la primera part es parla de la problemàtica de les persones refugiades, però des de la distància que analitza la situació com a expert. Es parla molt poc del nosaltres sinó que s'estableixen criteris de refugiats o desplaçats.</p>	<p>Quan es parla dels altres en la temàtica tractada, aquests són: -Refugiats -Immigrats -Persones en situació de vulnerabilitat.</p>	<p>Encara que els experts que parlen en els programes es mostren interessats per la problemàtica presentada no s'estableixen vincles que marquin un acostament entre persones autòctones i immigrades, entre xiquets i adults que</p>	<p>No hi ha cap relació entre diversos.</p>	<p>No hi ha cap relació entre les persones diverses i les autòctones.</p>	<p>S'esmenten els conflictes però no hi ha interlocució de les persones expertes amb les immigrades</p>

			estableixin un diàleg per fer front a una situació excloent i d'exclusió social que deixa als xiquets en condicions de desigualtat pel que fa a altres persones.			
<i>Ràdio Àfrica</i>	Durant les dues hores del programa es deixa clar la presència de persones provinents de països de l'Àfrica i els efectes que això ha generat en la construcció d'un nosaltres divers.	A través de la menció dels fets històrics i musicals que van ocórrer a l'Àfrica hi ha una forta presència dels altres però amb una intenció més de donar coneixement que de distància entre ells i nosaltres.	Les relacions que s'estableixen en aquest programa són d'iguals. A més no es ressalta els tòpics comuns com migració econòmica, arribada en pasteres o que els migrats s'emporten la feina dels autòctons	Al llarg del programa es produeixen relacions entre diversos que comparteixen històries comuns dels seus avantpassats.	L'entrevistadora va néixer a Moçambic però viu a Europa i a Espanya des de que era petita, per la qual cosa te coneixement de ambdues cultures i pot parlar d'una u altra sense cap inconvenient.	En general no es parla dels conflictes que existeixen dins de les relacions entre les diferents protagonistes ja siguin persones immigrades o autòctones
<i>D'aquí i d'aquí allà</i>	Es fa èmfasi en l'existència del nosaltres divers en el territori fins i tot en un punt del programa es diu que les	Durant el programa es parla del col·lectiu immigrant però d'una manera	A través de la ressenya de l'existència de la Taula de la Nova Ciutadania es fa	S'explica dins del programa que es realitzen activitats per	Es parla de la inclusió d'activitats pròpies dels països de les persones immigrades en el	Durant la conversa amb el convidat surt el tema dels conflictes

<p><i>D'aquí i d'aquí allà</i></p>	<p>persones immigrades que viuen al Prat de Llobregat s'haurien de denominar pratenses d'origen estranger. Un altre element es presenta quan el convidat diu que en el cas de l'àmbit laboral no faria diferència entre una persona immigrada i una autòctona perquè totes dues necessiten la mateixa oportunitat de formació, la recepció de l'aportació per hi ser aturada i qualsevol suport que les permeti retornar al món laboral. A més, el convidat explica que sigui on sigui la persona que viu al municipi ha de tenir els mateixos drets per fer servir els recursos que es tenen en el departament de serveis socials.</p>	<p>propera i no despectiva. Es profunditza sobre les característiques de les persones immigrades que han arribat al municipi. S'explica la necessitat que les persones immigrades aprenguin tant el castellà com el català per comunicar-se amb els autòctons del municipi.</p>	<p>referència a la importància de la relació i els vincles entre les persones immigrades i les autòctones amb el plantejament que el ajuntar-se permet el coneixement de l'altre. Malgrat que el convidat prové de les autoritats municipals hi ha un reconeixement per part dels conductors a la importància del tipus de relació i acollida que es dona des de l'ajuntament a les persones immigrades des del primer dia en el territori.</p>	<p>celebrar i commemorar festes i dates importants dels països d'origen com el Ramadà, dies d'independència, entre altres.</p>	<p>municipi dins de la Festa Major del Prat de Llobregat. El plantejament es basa en la proposta de la convivència entre els diferents i no una integració d'un grup en l'altre. A més s'explica com des de l'ajuntament s'intenta que hagi representació dels col·lectius immigrants que viuen al municipi dins dels consells perquè considera que el primer pas per a la bona convivència és la participació. Com missatge final del programa es convida a la participació de les persones immigrades que</p>	<p>de convivència que existeixen en el municipi però explica que no són greus ni han estat produïts per la presència de les persones immigrades. Un altre element que planteja el convidat és la necessitat de lluitar en contra dels rumors perquè trenquen la convivència entre els veïns i per això dins del municipi s'han fet sessions anti-rumors.</p>
------------------------------------	---	---	---	--	---	--

					viuen en el municipi dins de totes les activitats que es realitzen perquè d'aquesta manera es podrà aconseguir una bona convivència.	
--	--	--	--	--	--	--

INDICADORS 4				
Nom del programa	Desdramatització de la immigració		Complexitat en el plantejament i el discurs	Cares “diverses” amb veus pròpies
	Victimista-Paternalista	Plantejament Divers		
<i>Barreja't amb mi</i>	No es parla amb una mirada ni victimista ni paternalista perquè sempre el tractament és en primera persona el que genera una relació entre iguals	Es un plantejament divers perquè hi ha presència de diferents mirades, perspectives i veus	Es parla més enllà del que significa la presència de persones immigrades a Catalunya i encara que es parla dels estereotipus relacionats amb la immigració es plantegen propostes i solucions	Totes les persones que parlen durant el programa ho fan en primera persona, és a dir, que són diferents veus i a més tenen una claredat del que significa la diversitat
<i>Nines russes</i>	En general tot el discurs és optimista i sense intenció paternalista o victimista	El plantejament es bastant divers perquè hi ha participació de gent de tota arreu	Hi ha diversitat de fonts i actors el que dona diferents mirades i matisos a la realitat de la presència de persones immigrades a Badalona	Durant el programa es presenten cares diverses, amb i sense veu pròpia, però les cares que no tenen veu pròpia deixen una llavors per generar interès en la cultura de l'altre
<i>Els 5 cantons</i>	Encara que és una mirada amb respecte i sense estereotipus s'evidencia una sensació paternalista des del govern	És un discurs que intenta plantejar la immigració com un fenomen normal però té la mirada des del govern que ha de resoldre les problemes i situacions	No hi ha diversitats de fonts o actors perquè és el primer programa que fa l'ajuntament i només participen els treballadors o membres del govern local	No participen persones nouvingudes o immigrades per la qual cosa parlen per elles

		de les persones nouvingudes		
<i>Per tot el món</i>	No hi ha una actitud ni victimista ni paternalista perquè el tractament dels temes es fa amb poca implicació social	El discurs està conformat per informacions merament anecdòtiques per la qual cosa no es pot dir que sigui ric en matisos	No es troba cap complexitat en el discurs en relació amb la diversitat no obstant això s'identifiquen problemes en la construcció del discurs	Els conductors tenen veus molt febles en relació amb els arguments i sembla que repeteixen discursos agafats d'altres llocs o fonts
<i>Mosaic</i>	no es veu cap posició de victimista o paternalista	El plantejament és divers perquè es presenta amb normalitat per la qual cosa no es dramatitza la immigració	És un discurs ple de matisos amb la participació de diferents actors i fonts i trenca els estereotips que hi ha sobre els joves immigrants	Els joves que participen al programa es reconeixen com a persones immigrades però al mateix temps destaquen les seves idees sobre la integració a la comunitat catalana Hi ha diversitat de tipus de persones immigrades amb veu pròpia
<i>La tertúlia del fòrum</i>	No parlen de la immigració però tenen una visió paternalista de la situació en aquests països	No hi ha discussió ni plantejament divers perquè es parla de la problemàtica a Síria, Ucraïna i Veneçuela	El discurs és complex perquè els contextos són difícils de descriure	Estan presents diverses cares i tenen veu pròpia.
<i>Annour</i>	No existeix una mirada ni paternalista ni victimista	Hi ha una plantejament divers sobretot perquè una de les que parla és	El discurs és molt complet ja que aborda els diferents aspectes de la festa del Ramadà	Encara que és una mirada diferent faltaria altres veus que permetin explicar des d'altres punts de vista

		musulmana		
<i>Món possible.</i> Maig 2016	Existeix una mirada respectuosa cap a l'immigrant i preval una actitud d'ajuda cap a ells des de la idea que hi ha un procés injust i on es violen drets humans. Encara que la situació que es presenta és dramàtica la manera com es presenten els continguts no cau en estereotips negatius ni llocs comuns.	Encara que es presenten diversos punts de vista totes les veus són d'autòctons i no s'escolten testimoniatges o veus dels propis immigrants.	En la primera part es presenta un testimoniatge d'un cooperant que continua després amb una entrevista-testimoni d'una altra cooperant el que ofereix una informació contextualitzada i amb elements afectius que mostren relacions socials que van més enllà del treball de cooperació o assistència. En la segona part es presenten a dos entrevistats que ofereixen la seva visió de la situació social que es viu actualment a Espanya. Parlen en primera persona i tots dos ofereixen una mirada similar de la situació de la pobresa creixent.	Les persones que participen al programa ho fan en qualitat de cooperants i experts. No es presenten altres veus d'immigrants, testimoniatges directes dels refugiats o persones que es trobin en situació de pobresa i que presentin la seva opinió del tema.
<i>Món possible.</i> Novembre 2016	Existeix una mirada respectuosa cap a l'immigrant i preval una actitud d'ajuda cap a ells des de la idea que hi ha un procés injust i on es violen drets humans com per exemple la	Encara que es presenten diversos punts de vista, totes les veus són d'autòctons i no s'escolten testimoniatges o veus dels propis immigrants.	És un discurs d'experts que no es mou en l'àmbit dels estereotips sinó que analitza la problemàtica en profunditat i totes les intervencions es mouen en un mateix sentit com és tancar el CIE.	Les persones que parlen en el programa ho fan en primera persona, encara que no es presenten les persones immigrades s'assumeix la seva defensa ja que es parteix de la idea que hi ha una incapacitat de l'altre per defensar-se

	llibertat de moviment.			jurídicament
<i>Món possible.</i> Desembre2016	En la primera part s'aborda de manera respectuosa el tema dels refugiats però es presenta com un problema que deu i pot resoldre la Unió Europea. Es planteja la idea de quotes de refugiats per països com una bona solució als desplaçaments de les persones de Síria o Àfrica.	1.Parlen persones autòctones (periodista i expert) i veuen la problemàtica de les persones refugiades com un problema sense presentar altres veus. 2.En el cas dels xiquets i la pobresa es presenta la mateixa situació on s'aborden altres subtemes relacionats però no es consulta ni parlen una altra veus.	Els dos moments del programa plantegen les temàtiques encaminades en un sol sentit i molt en relació amb la visió de l'entrevistat. No hi ha qüestionaments ni problematitzacions.	Les persones que parlen en el programa ho fan com a expert el primer i com a síndic de greuges, el segon. En la primera part no hi ha cap abordatge sobre la diversitat encara que s'estigui parlant de temes de desplaçaments forçats de persones. No participen les persones novingudes o immigrades per la qual cosa parlen per a elles.
<i>Ràdio Àfrica</i>	En cap moment del programa es presenta una situació que plantegi una mirada victimista-paternalista. La conductora parla des d'una posició entre iguals	Les característiques de la conductora del programa com haver nascut a Moçambic, viure des de petita a Espanya permeten que tingui una mirada inclusiva i amb elements de diversitat.	És un plantejament que va més enllà de la presència de persones immigrades o el simple reconeixement com a divers. El discurs permet establir una relació propera i de familiaritat entre els convidats amb una forta carga cultural i informació històrica.	Les cares diverses estan presents de diferents formes ja sigui a través de la música, els fets històrics que es contenen i les experiències viscudes per la conductora del programa o els convidats.
	Donades les característiques dels conductors, els quals	Hi ha plantejament divers perquè la proposta no és	Malgrat semblar un discurs amb molta càrrega política perquè el convidat és un ex regidor de	El pes dins del programa el té el convidat que en aquest cas és una persona autòctona i a més és un

<i>D'aquí i d'aquí allà</i>	són tots d'origen estranger i la presència d'un convidat autòcton fa una conversa en igualtat de condicions i sense una mirada ni victimista ni paternalista.	d'inclusió social sinó de convivència i de relació multicultural.	cultura i ciutadania de l'ajuntament es fa un contrast amb la visió dels conductors, el que permet a la gent que escolta avaluar que es correspon a la realitat i que als interessos polítics.	ex regidor de l'ajuntament, no obstant això, els conductors són tres i provenen de tres països diferents i amb els seus exemples i experiències omplen el programa de veus pròpies de les persones immigrades en el municipi.
------------------------------------	---	---	--	---

Annex 3. Resum de les entrevistes en profunditat a directors/res, productors/res i/o conductors/res de les ràdios dels programes premiats

3.1. Entrevistes als directors/es de les emissores on es van transmetre els programes premiats

Nº	Ràdio	Nom	Càrrec
1	Ràdio Cubelles	Àngels Fuster Bau	Directora
2	Ràdio Ciutat de Badalona	Josep Viñeta Balcells	Conseller Delegat de l'Ajuntament de Badalona
3	Ràdio Arenys	Josep González Bayo	Director
4	Ràdio Mataró	Mei Ros	Directora
5	Ràdio Esparreguera	Imma Muñinos	Directora
6	Ràdio Olesa	Anna Casado Godino	Cap de Comunicació de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat
7	Ràdio Mollet	Ainoa Martín	Directora
8	Ràdio 4 RNE	Vicenç Sanclemente	Director
9	Ràdio Betevé	Sergi Vicente	Director
10	Ràdio El Prat	Imanol Crespo	Director

3.1.1. Ràdio Cubelles. Entrevista realitzada a la directora, Àngels Fuster Bau.

a) Història de la ràdio

La ràdio sempre ha sigut una emissora municipal des de la seva fundació l'any 1981. Un jove Ramon Ferrer manifesta la necessitat de crear una ràdio local i Joan Amorós, que era el regidor de Cultura de l'època, va convocar totes les entitats del municipi i els va proposar la idea que Cubelles tingués una ràdio local. En aquella època Cubelles era un poble petit sense molta activitat cultural. En aquella època era molt difícil tenir l'emissora legalitzada des del primer dia. S'havia pensat posar-la en les golfes de l'ajuntament, ja que d'aquesta manera no podria intervenir la Guàrdia Civil sense el permís de l'alcalde i és per això que Ràdio Cubelles es va instal·lar en aquest lloc.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

Segons va explicar Àngels Fuster, des del primer dia l'emissora va buscar la participació de la gent de totes les entitats i persones de diferents edats.

Per mantenir l'esperit participatiu, segons va dir la directora, “les portes de l'emissora no es tanquen per a ningú”. Actualment la franja d'edat majoritària dels productors és de persones grans o jubilats. També hi ha diversos programes conduïts per joves. La franja d'edat que falta per consolidar és la de persones d'entre trenta i quaranta anys.

L'elevada participació de col·laboradors posa en un primer pla els continguts que completen la graella de programació de Ràdio Cubelles. L'equip de treballadors de l'emissora transmet als seus col·laboradors/es els coneixements bàsics per fer més efectiva la seva cooperació voluntària en la producció radiofònica²⁰⁶.

En general, quan arriba un col·laborador amb un projecte de programa se li ofereix una capacitació radiofònica, i especialment tècnica, perquè pugui assumir-ne la direcció.

Pel que fa a la relació amb la comunitat, existeix un programa que elaboren les tres escoles del municipi i que es diu *Tertúlies educatives*, en forma de diàleg directe amb els nens. En aquest espai són els estudiants els que elaboren les notícies directament.

L'emissora compta amb una seixantena de col·laboradors, que donen suport a la graella de la ràdio amb programes de temàtiques molt diverses.

c) Programació

La primera programació de la ràdio va apostar per un informatiu i així poc a poc es va desenvolupant la programació de la ràdio. En l'actualitat, la programació fa un especial èmfasi en la informació, ja que és una de les directrius de l'ajuntament que la ràdio informi dels esdeveniments locals, les festes, les activitats i tot el que esdevé en la comunitat. Dins d'aquest gènere destaquen programes com *El matí a Ràdio Cubelles*, *Cubelles actualitat* i els programes especialitzats *Punt de vista*, *Fent país* i *Tertúlies educatives*, entre altres.

De cara a la producció dels programes existeix un manual d'estil per a la redacció de notícies i informacions que recull bàsicament les recomanacions que s'han publicat sobre aquest tema.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Segons explica Àngels Fuster, la relació de la ràdio amb les persones immigrades del poble és difícil perquè n'hi ha moltes que viuen a Cubelles però treballa fora. Quan es realitzava el programa *Barreja't amb mi*, una de les raons per la qual va tenir èxit durant els vuit anys que es va emetre, entre els anys 2008 i 2012, és perquè el feia una persona immigrada.

²⁰⁶ Document de Ràdio Cubelles.

Encara que la comunitat de Cubelles posseeix una important immigració de persones de diferents llocs del món, tals com Alemanya, Itàlia, Regne Unit, Rússia i el Marroc, actualment no té cap programa que sigui produït per immigrants i els temes relacionats amb la convivència i la integració són inclosos de manera transversal en els continguts dels diferents programes de l'emissora.

e) Sostenibilitat organitzativa

La dinàmica quotidiana s'organitza entorn de la producció pròpia, la producció externa i la dels col·laboradors. La producció pròpia està a càrrec dels professionals pagats per l'ajuntament. La producció externa és la que es comparteix amb altres emissores. La producció dels col·laboradors és la que fan persones que formen part d'alguna entitat o a títol individual i participen en la ràdio produint un programa. El perfil d'aquests col·laboradors és de gent gran, encara que també hi ha joves que fan els seus propis programes, com s'ha dit.

f) Sostenibilitat econòmica

Com la majoria de les emissores municipals, el percentatge més gran d'ingressos prové de l'Ajuntament de Cubelles, i l'altra part arriba a través de la publicitat que gestiona la mateixa ràdio.

3.1.2. Ràdio Ciutat de Badalona. Entrevista realitzada al conseller delegat de Badalona Comunicació, Josep Viñeta.

a) Història de la ràdio

La ràdio va néixer el 1981 i es disputa amb Ràdio Arenys de Mar el lloc de primera ràdio local a Catalunya. En els seus inicis va patir el tancament per part del govern central, el qual es va aprofitar de la manca de regulació sobre les ràdios locals que hi havia en aquell moment. Una de les característiques que va tenir la ràdio, com moltes de les emissores locals que van néixer en aquella època, era un esperit molt amateur i un component molt elevat de voluntarisme. Al llarg dels anys, la ràdio es va professionalitzar i es va anar fent gran, i durant molts anys ha estat un espai de creixement de diversos professionals del món de la ràdio i dels mitjans en general. La corporació és una societat mercantil de capital públic creada a partir de Ràdio Ciutat de Badalona al voltant de l'any 2003. Després va aparèixer la televisió, que va tenir diversos noms, fins arribar a Badalona Televisió; l'any 2008 es van unificar les redaccions i es van ubicar en un mateix edifici, i avui dia no hi ha periodistes de ràdio i de televisió, sinó que tots treballen per a Badalona Comunicació, indistintament per a la ràdio i per a la televisió.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

Els continguts d'actualitat els garanteixen els treballadors fixos de la ràdio. Els col·laboradors participen en programes de diferents temàtiques i freqüència, que poden ser setmanals o quinzenals. Segons explica Josep Viñeta, el percentatge de programes fets pels col·laboradors és d'un deu per cent de la programació. Afexeix Viñeta que a l'emissora li els agradaria que el percentatge fos més gran, però a la ràdio no es pot incorporar qualsevol persona, primer perquè s'ha de respectar la línia editorial i segon per la qüestió tècnica. No obstant, dins de la franja matinal tenen col·laboradors que són experts en temes d'actualitat i de recerca en diferents àmbits científics que participen amb freqüència i de manera sistemàtica. Perquè un col·laborador pugui fer un programa a la ràdio primer ha de lliurar la proposta, la qual és avaluada per determinar si reuneix els requisits mínims, com respecte a la gent, interès per a la ciutadania i que no correspongui a un tipus de programa que ja estigui saturat a la graella.

Viñeta explica que qualsevol ràdio local hauria de mantenir l'esperit amateur, la relació amb el teixit de la ciutat i una presència del voluntariat. Considera que la frase "la ràdio local es deu a la ciutadania" sembla una fantàstica expressió buida, però que sempre es pot omplir d'accions concretes en benefici del col·lectiu. Els principis de la ràdio, segons Viñeta, són immediatesa, proximitat i servei públic. El primer principi està molt relacionat amb les característiques pròpies de la ràdio; el segon i el tercer són prioritats que ha tingut l'emissora des dels seus inicis. Badalona és una ciutat metropolitana molt complexa, on la cohesió i la identitat són temes importants, i la ràdio té un paper fonamental a l'hora de donar eines a la ciutadania per millorar la convivència producte de les immigracions, que han estat diverses i diferents des dels anys 60 i 70 fins a la primera dècada dels 2000.

Segons afirma Viñeta, la principal eina que té la ràdio per comunicar-se amb l'audiència és el telèfon, tot i que introdueixen cada vegada més el retorn des de les xarxes socials. Normalment, la gent que té temps per trucar a la ràdio és la gent gran, perquè els altres sectors de la població estan treballant o estan fent altres coses que no els permeten tenir comunicació directa amb la ràdio.

c) Programació

L'any 2012 es va retallar un terç de la plantilla de Badalona Comunicació i l'àrea que més va partir va ser la ràdio. La programació es va quedar reduïda a la franja entre les 8 i les 14:30, i la resta de temps s'emetia radiofórmula. Després de quatre anys, la ràdio avui dia té una programació convencional des de les 7 hores fins les 23 hores. Es prioritza la programació de proximitat i els esports, sobretot els partits i les activitats de la Penya, l'equip local de bàsquet, que la ràdio segueix a qualsevol lloc on vagi. Viñeta considera que aquesta relació amb la Penya és una clara acció d'identitat local.

Una de les accions que s'estan promovent des de la corporació és la producció de continguts audiovisuals, prioritzant el que passa a Badalona, que es puguin transmetre per la ràdio i la televisió a la mateixa vegada, respectant el rigor i la professionalitat, però sempre de forma molt immediata perquè la ciutadania s'informi el més aviat possible. Segons Viñeta, això s'ha de fer amb llenguatges propis perquè cada mitjà té els seus matisos, però amb estàndards polivalents, per tal que no es necessitin equips diferents per a la ràdio i la televisió.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Josep Viñeta diu que en aquest moments la ràdio no té cap producte específic relacionat amb les persones immigrades perquè l'emissora no compta amb el número necessari de professionals fixos per garantir alhora la programació d'actualitat i els continguts especials, ja que com a empresa pública no pot créixer i contractar més gent. Però malgrat això, des de la direcció es vetlla perquè dins de tots els productes radiofònics el tema estigui present amb molta freqüència.

e) Sostenibilitat organitzativa

L'estructura de la ràdio està conformada pel director de la ràdio i la televisió. Després hi ha un cap d'informatius i continguts i per sota hi ha una editora de continguts, que és la persona que fa l'avaluació constant de la programació. Quan està a punt d'acabar-se la temporada, aquestes tres persones es reuneixen per revisar si cal canviar alguna cosa o fer retocs dins de la graella. Aquest és un treball previ que després es discuteix dins del consell de direcció, on participen els directors de les diferents àrees. Viñeta explica que en aquests moments la producció que s'està realitzant dins de la corporació Badalona Comunicació es fa sense diferenciar entre la ràdio i la televisió, i amb èmfasi en les informacions i les notícies de Badalona. L'equip directiu està conformat per un director general, que dirigeix la ràdio i la televisió; per sota hi ha un cap d'informatius i continguts, i finalment una editora de continguts. També hi ha un consell de direcció que està conformat per les tres persones esmentades abans i tots els directors de les àrees: tècnica, de serveis generals, de producció i comercial. En aquest espai s'acaben de definir les accions i la programació de la ràdio.

f) Sostenibilitat econòmica

Viñeta explica que Badalona Comunicació rep un pressupost des de l'Ajuntament de Badalona i que en els últims anys s'ha fet un esforç molt important per produir continguts de proximitat que generin ingressos econòmics a través de la publicitat i amb això reactivar el mercat comercial.

3.1.3. Ràdio Arenys de Mar. Entrevista realitzada al director, Josep González Bayo.

a) Història de la ràdio

Segons diu Josep González Bayo, aquesta ràdio és pionera dins del sector de les ràdios municipals a Catalunya. Va començar les seves transmissions regulars el setembre de l'any 1979. Quan es va acabar la dictadura hi havia una necessitat de llibertat d'expressió i inquietuds de dir i fer coses dins de la incipient democràcia, la qual cosa en el cas d'Arenys de Mar es va traduir en un grup de joves, alguns d'ells periodistes i altres amb interès per la tecnologia, que van promoure la creació d'una ràdio a la ciutat. L'ajuntament va creure en el projecte des dels inicis i després d'uns mesos d'estar al pis d'un particular va dotar la ràdio d'unes instal·lacions molt amateurs, que de mica en mica es van anar tecnificant i professionalitzant. L'any 2001, l'ajuntament va cedir un nou espai i va fer una forta inversió en equipament.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

La relació que s'estableix entre els col·laboradors i els treballadors de la ràdio és molt propera i familiar, no hi ha més diferències en el tipus de contractació. En tots els programes de la ràdio, ja siguin informatius o musicals, hi ha col·laboradors. La relació és més pròxima dins dels informatius i les tertúlies, perquè els musicals són produïts en la majoria dels casos només per col·laboradors.

c) Programació

Josep González Bayo explica que des de l'inici fins ara sempre s'ha mantingut el model de producció d'informatius, on principalment es difon informació de proximitat des de les 8 del matí fins a les 19:15 del vespre. No obstant, també hi ha programes d'entreteniment, càpsules culturals dins dels magazins, produccions més "fresques", però aquestes són minoria. González Bayo explica que durant aquests gairebé 40 anys han canviat les plataformes i els canals de distribució de continguts que fan servir per arribar als oients, perquè a més de la programació que s'emet a través de l'antena del dial 91.2 FM, en la qual ha augmentat el volum de continguts, ara tenen un canal de Youtube on generen continguts audiovisuals i són un referent dins de la vila, amb més de deu mil subscriptors i deu milions de reproduccions.

González Bayo afegeix que la programació de la ràdio té com a pilar fonamental els informatius i els magazins produïts pels periodistes de plantilla de dilluns a divendres, i els dominicals els caps de setmana. A més, posseeix una musculatura molt forta de més de 60 col·laboradors que li permet generar una programació molt variada i amb continguts de tota mena.

Segons González Bayo, la ràdio es sosté sobre tres potes: la informació de proximitat, la cohesió social i la integració, i la formació. En la primera es garanteix el dret a estar informat, la segona es materialitza quan a través de la ràdio s'informa sobre el que fan les diferents entitats del poble i això genera sinergies entre elles o amb la ciutadania, i la tercera busca garantir que en el

futur la ràdio continuï sent una emissora de referència i perquè això ocorri es promouen dins de la graella programes que despertin la inquietud de formar-se dins de l'àmbit de la comunicació. En altres casos es produeixen programes conjuntament amb instituts del poble, es donen tallers de formació sobre diferents àmbits i sempre hi ha presència d'alumnes fent pràctiques a la ràdio. Encara que la utilització del català com a llengua vehicular a les ràdios municipals està establerta segons la instrucció general del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, en el cas del programa *El cinc cantons* es pot parlar en totes les llengües que conviuen a la mediterrània, incloent l'italià, el grec, i l'hebreu, i a d'altres parts del món, com Llatinoamèrica.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Al llarg dels anys s'han promogut continguts de diversos tipus relacionats amb la immigració, des dels musicals als informatius i de diferents llocs d'origen: Llatinoamèrica, Àfrica i el món àrab. L'any 2010 es va iniciar el programa La Mediterrània, que promou l'intercanvi cultural sumant persones de diversos orígens que parlen de música, literatura, gastronomia, religió... Tots els aspectes que afecten la vida social diària d'una persona. Quan es parla dels diversos temes sempre s'inclouen els elements del país d'origen i els de Catalunya, les semblances i les diferències. González Bayo explica que aquest programa els ha aportat molta satisfacció perquè els ha permès conèixer diferents cultures, gastronomies, literatures i gent diversa.

La direcció de l'emissora promou que la base del programa siguin continguts relacionats amb els temes interculturals, però no dona directrius ni el supervisa. El que es vol des de la ràdio és que la gent que viu a Arenys de Mar conegui les persones que fan el programa, els convidats, i els reconegui com a veïns i habitants de la ciutat. Josep González Bayo considera que el programa és una eina més que permet la integració, però està convençut que els qui s'integren són les persones immigrades, i això no es pot establir o determinar des d'una entitat o un programa.

Segons Josep González Bayo, el programa ha tingut diferents temporades. En alguns moments la seva producció de continguts ha estat més adequat d'acord amb la realitat i en altres no tant, però sempre ha intentat promoure el coneixement mutu i un espai de diàleg. No obstant, González Bayo explica que des de la ràdio no es vol fer un programa per solucionar el problema de la migració, ni per resoldre el conflicte de Síria, ni perquè baixi el nivell de racisme o per penjar-se la medalla d'estar ajudant a combatre'l, sinó que es fa per la llibertat que tenen de parlar del que volen, tal com ho fan altres col·laboradors de l'emissora.

e) Sostenibilitat organitzativa

La ràdio, des de l'any 2009, és una entitat pública empresarial i té només un accionista, que és l'Ajuntament d'Arenys de Mar. Per donar independència al mitjà es va crear un consell d'administració que està format per cinc membres, dels quals només un és polític, l'alcalde la

persona en qui delegui, i quatre persones que estiguin vinculades als mitjans de comunicació i acreditades professionalment.

f) Sostenibilitat econòmica

Durant els últims anys, la ràdio a més de rebre el seu finançament a través dels recursos econòmics que provenen des de l'ajuntament, ha intentat augmentar els ingressos a través d'altres vies de finançament, com per exemple fent vídeos que posen en Youtube o amb l'elaboració de magazins per a la Xarxa de Comunicació Local que transmeten els matins, cròniques i producció informativa en general. Abans, el 85 per cent del pressupost s'obtenia de l'ajuntament i un 15 per cent a través de la publicitat dels petits comerços del poble; actualment, la relació és de 60-40 per cent, on la primera partida continua sent l'aportació de l'ajuntament, i la segona, els ingressos per vendes de la producció radiofònica feta.

3.1.4. Ràdio Mataró. Entrevista realitzada a la directora, Mei Ros.

a) Història de la ràdio

Ràdio Mataró és una emissora municipal que va néixer el 25 de juliol de l'any 2006, enmig de les celebracions de les festes de Les Santes, organitzades per l'Ajuntament de Mataró. L'ajuntament va fer una revisió per veure quines mancances tenia la ciutat a nivell de comunicació i una de las coses que es va evidenciar és la necessitat que hi hagués una emissora de ràdio.

A partir d'aquest diagnòstic, i segons explica Remei Ros, es va desenvolupar el projecte de l'emissora i es va crear una forma organitzativa d'entitat pública empresarial, dins de la qual es van encabir els mitjans municipals, entre ells, la ràdio. Ros afegeix que la idea era crear una emissora com a projecte de servei social i aquesta va començar a emetre de manera regular l'11 de setembre de l'any 2006, en els nous estudis de la primera planta del Centre Cívic Pla d'en Boet.

Per al disseny de la ràdio es van visitar altres experiències de ràdios que ja existien a Catalunya, i a partir d'aquí es va crear un projecte propi: es volia que fos una emissora municipal, no de l'ajuntament sinó al servei de la ciutat. La vocació municipal és que sigui l'altaveu de la ciutat.

Els principis bàsics de la ràdio són la proximitat i la participació, concebuda com un servei públic, donar cabuda a totes les persones de l'entorn i oferir possibilitats de formació perquè les persones de la comunitat puguin desenvolupar-se en l'àmbit de la comunicació i puguin produir els seus propis continguts. Promou la pluralitat i la cohesió social de la ciutat i també incentiva la normalització de la llengua catalana.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

La comunicació amb la gent es realitza principalment a partir de la relació directa que tenen amb les entitats socials, que a més produeixen programes en la ràdio. D'aquesta manera poden emetre una gran quantitat d'informació de totes les activitats que es realitzen als diferents barris.

c) Programació

La programació té un pilar central, que és la informació, realitzada per un grup de periodistes professionals que fan els programes informatius i d'esports. També existeix un conjunt de programes fets per col·laboradors/es o entitats socials de la ciutat. Gairebé el 50 per cent de la programació la fan col·laboradors/es.

En el moment de l'entrevista estava previst que a la programació de la ràdio es fessin canvis importants, ja que l'emissora es traslladarà a un altre edifici juntament amb la televisió, que també pertany a l'ajuntament. El trasllat implicarà que alguns programes es faran tant per a la ràdio com per a la televisió.

No existeix un manual de política informativa propi de la ràdio, però segons Remei Ros, l'experiència que ja s'ha obtingut en el camp de la comunicació els permet treballar tant en ràdio com en televisió. Per a això estan atents al que està passant en altres mitjans, i fins i tot als canvis que ha experimentat la Xarxa de Comunicació Local.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Mei Ros explica que la ràdio emet alguns programes relacionats amb les persones immigrades, com és el cas de *Sudakia Style*, on es parla sobre la cultura llatinoamericana i la multiculturalitat com a mitjà d'enriquiment, i ho fa una dona procedent de Colòmbia, per la qual cosa el considera un punt de trobada entre les dues cultures. Aquesta dona procedent de Colòmbia també produeix un altre programa a la ràdio que es diu *Migradas*, juntament amb una altra dona, que és musulmana. En aquest espai radiofònic es tracten temes des de la perspectiva de gènere, però tenint en compte el factor de les dones que venen d'altres parts del món.

e) Sostenibilitat organitzativa

La radio depèn d'una entitat pública empresarial que es diu Mataró Audiovisual, que a més de portar la ràdio des de fa tres anys també integra una televisió municipal. L'equip de treballadors que estan contractats per Mataró Audiovisual fan producció per als dos mitjans: la ràdio i la televisió.

f) Sostenibilitat econòmica

Ros explica que l'emissora és una ràdio municipal i es sosté econòmicament gràcies al pla de comunicació de l'Ajuntament de Mataró. En aquest pla es va identificar que a la comarca faltava una ràdio de proximitat i per això es va crear l'entitat pública empresarial Mataró Audiovisual, per gestionar els mitjans municipals amb el suport econòmic de l'ajuntament. Actualment l'emissora també genera ingressos propis a través de la venda de publicitat, que gestiona Mataró Audiovisual.

3.1.5. Ràdio Esparreguera. Entrevista realitzada a la directora, Imma Muñinos.

a) Història de la ràdio

Segons explica Imma Muñinos, la ràdio va néixer el 9 de juliol de 1981 en el marc de la Festa Major del poble, i va ser la quarta emissora municipal que es va crear a Catalunya. La ràdio cobreix tot el poble d'Esparreguera i rodalies.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

L'emissora té uns 35 col·laboradors voluntaris, la qual cosa comporta que tingui una graella bastant plena, amb diversos tipus de programes: musicals, esportius i infantils, entre d'altres. Els col·laboradors voluntaris cobreixen principalment la programació de la tarda, i el personal fix els continguts del matí, com són els informatius i magazins, així com la franja de les 16 a les 18 hores.

La relació de la ràdio amb els col·laboradors és molt bona, segons Muñinos. Hi ha voluntaris que són a l'emissora des dels inicis, la qual cosa a alguns els ha servit com a trampolí per anar a mitjans més grans i reconeguts.

c) Programació

Imma Muñinos diu que la programació ha estat molt estable durant l'última dècada: magazí informatiu a primera hora del matí, magazins variats a la segona part del matí, informatiu al migdia, i a la tarda programes realitzats per col·laboradors voluntaris, gent que té una inquietud o una idea i proposa un programa al qual la ràdio li busca un lloc adient a la graella. Muñinos explica que, com a mitjà públic, el principi bàsic que té la ràdio és ser un servei públic per a la ciutadania, per tant ha de ser plural, independent i fiable. La ràdio ha fet servir molts anys el manual d'estil que va fer ComRàdio, que ara és la Xarxa de Comunicació Local. En el moment de l'entrevista s'estava treballant per produir un manual propi.

Els continguts es decideixen dins del consell de redacció, on participen els diferents caps de les àrees de la ràdio. Segons diu Imma Muñinos és un procés àgil que es porta fent des de fa molts anys i això ha permès que l'audiència els percebi com un mitjà plural.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Segons Muñinos, en el moment de l'entrevista la ràdio no té cap programa específic que treballi directament amb persones immigrades o en parli. Explica que els agradaria tornar a produir un programa semblant a *Mosaic*, el producte radiofònic que va guanyar el premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual l'any 2012. No obstant, es fan algunes produccions relacionades amb el tema, sobretot entrevistes, però diu que l'important no és que siguin immigrants sinó ciutadans que viuen a Esparreguera. Muñinos explica que no tenen un programa específic perquè no han trobat gent que faci una proposta que es pugui emetre per ràdio, però en cap cas es tracta que no vulguin o no tinguin els recursos econòmics.

e) Sostenibilitat organitzativa

Segons explica la directora, la sostenibilitat organitzativa està conformada per dos vessants, la primera pels treballadors contractats per la ràdio i la segona pels voluntaris o col·laboradors. Muñinos afirma que els col·laboradors són una part molt important, ja que produeixen molts dels continguts de la franja de la tarda-nit de la programació de l'emissora.

f) Sostenibilitat econòmica

L'emissora es finança a través d'una assignació del pressupost municipal, encara que per llei també es poden buscar ingressos propis per via de la publicitat.

3.1.6. Olesa Ràdio. Entrevista realitzada a la directora Anna Casado Godino.

a) Història de la ràdio

Segons explica Anna Casado, Olesa Ràdio va néixer l'any 1982 gràcies a una iniciativa ciutadana i com a emissora de caràcter privat. Un grup de ciutadans, encapçalats per Julio García, van apostar per un projecte radiofònic de servei i per a l'entreteniment del ciutadà. Aquell projecte es va iniciar coincidint amb la nit de Reis i amb una campanya de recollida de joguines, en col·laboració amb Ràdio Barcelona.

La ràdio passa a mans de l'ajuntament l'any 1983 i neix el projecte de l'emissora municipal amb vocació de servei públic, amb una programació reduïda a la franja de tarda/nit i caps de setmana, i amb un nombrós grup de col·laboradors. Ràdio Olesa va aconseguir, a poc a poc,

convertir-se en un referent per a entitats i associacions, que hi van trobar una plataforma on difondre les seves activitats.

Casado explica que, quan van complir deu anys, l'emissora municipal va fer una aposta per la professionalització, va passar a dir-se Olesa Ràdio i, progressivament, va crear un equip de professionals, els quals, conjuntament amb un nombrós grup de col·laboradors, han fet créixer l'emissora tant en qualitat com en hores de programació pròpia.

Han estat molts els projectes impulsats des de l'emissora al llarg de tots aquests anys i moltes les fites aconseguides. La darrera, el trasllat a unes instal·lacions que compten amb uns estudis totalment equipats i amb tots els mitjans tècnics necessaris per oferir un producte de qualitat.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

Anna Casado afirma que la ràdio abasta tot el municipi d'Olesa i també els de la rodalia: Abrera, Esparreguera, Martorell, Pallejà i Monistrol, entre altres. A més, diu que col·laboren amb la comunitat de dues maneres: la primera, a través de la difusió de totes les activitats i iniciatives que es desenvolupen al municipi, tant per part de l'ajuntament com pel ric teixit associatiu local, i la segona forma de col·laboració és a través del suport que ofereixen als centres escolars. L'emissora és un mitjà molt important per difondre tot allò que es fa al municipi i informar de tot el que realitzen les entitats locals, que són una de les eines importants precisament per a la cohesió social, i la ràdio intenta contribuir en aquesta labor.

c) Programació

Casado explica que en l'actualitat Olesa Ràdio ofereix programació pròpia des de les vuit hores del matí fins a les deu hores del vespre de dilluns a divendres i els matins dels dissabtes.

La programació està pensada com una eina de servei públic per a la població, de manera que destaca la informació local i la promoció de l'activitat que impulsen entitats i associacions de la vila. La programació es completa amb espais conduïts per diferents col·laboradors i que abracen àmbits diversos.

Per manca de pressupost no fan estudis d'audiència, però en ser municipal tenen contacte amb molts oients i en funció d'això i dels canvis socials van adaptant la programació.

Evidentment, des de la seva creació la programació ha anat variant i s'ha anat adaptant a la progressiva professionalització de l'emissora. D'una programació realitzada bàsicament per col·laboradors en els inicis de l'emissora s'ha passat a una de més professionalitzada, amb franges destinades també als col·laboradors. La programació matinal s'ha anat adaptant amb l'objectiu d'oferir informació de tot allò que s'esdevé al municipi, amb continguts informatius i de servei públic, així com d'entreteniment.

Segons Casado, el principi bàsic és el servei públic. A partir d'aquí elaboren i planifiquen els continguts dels magazins. Pel que fa a programes inclosos dins la graella, el servei públic i la voluntat d'informació i entreteniment són requisits a l'hora d'escollir els programes, així com la seva qualitat i valor.

Casado explica que la plantilla de l'emissora elabora els continguts emesos de 8 a 14 hores de dilluns a divendres, i també participa activament en la proposta i l'elaboració de continguts del magazín de tarda que s'emet de les 16 a les 19 en col·laboració amb una trentena d'emissores, a través de La Xarxa de Comunicació Local. La franja de 20 a 22 i dels dissabtes al matí s'elabora entre la plantilla de l'emissora i els col·laboradors, així com alguns programes emesos de 15 a 16. La resta es cobreix amb programes oferts per la Xarxa Audiovisual Locala través de la plataforma sindicada i a càrrec d'altres emissores de Catalunya. Per a la incorporació de nous programes, l'emissora demana a la persona interessada que elabori un projecte, del qual valora l'interès i la qualitat.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Casado afirma que intenten introduir temàtiques relacionades amb les persones immigrades sempre que són d'actualitat i quan hi ha algun esdeveniment concret. A més, difonen totes les iniciatives que s'impulsen en aquest sentit des de l'ajuntament.

Explica que unes temporades van realitzar de manera setmanal, un espai anomenat *Convivre per viure*, el qual estava destinat precisament a difondre la cultura d'aquelles persones que viuen a Olesa procedents d'altres països. Ho feien mitjançant entrevistes i posant l'accent en la cuina i la música d'aquests països. També tenien com a objectiu desterrar mites i rumors relacionats amb la immigració. Ara bé, aquest tipus de continguts s'ofereixen sempre que alguna entitat o col·lectiu local fa alguna activitat relacionada amb migració i convivència.

L'emissora va ser distingida amb el VII Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual per l'emissió d'un especial de l'espai *La tertúlia del fòrum* dedicat als conflictes d'Ucraïna, Síria i Veneçuela. *La tertúlia del fòrum* era un espai de conversa i anàlisi de l'actualitat d'Olesa Ràdio conduït per Joan Pascual, que ja no està en emissió en el moment d'escriure aquestes línies. L'any 2014, un dels programes va posar damunt la taula els conflictes a Ucraïna, Síria i Veneçuela, amb antropòlegs i veïns d'Olesa originaris de les tres zones. Precisament va ser aquesta aproximació a l'actualitat internacional des del món local el que va valorar el jurat dels premis.

En el moment de l'entrevista, i des de fa ja diverses temporades, s'emet amb periodicitat setmanal un programa sobre música llatina a càrrec d'un col·laborador. No hi ha cap altre espai fix vinculat amb la temàtica migratòria, com sí hi havia hagut en altres temporades, però és un tema que es tracta de manera normalitzada en tots els programes, segons Casado. Està dins l'ADN de l'emissora, remarca la seva directora.

e) Sostenibilitat organitzativa

Segons Anna Casado, la principal responsable de l'emissora és la cap de comunicació de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat, que n'exerceix les tasques de direcció, que en aquest cas és ella. La plantilla de la ràdio té sis membres (dos tècnics i quatre redactors/es) que s'ocupen de la major part de continguts de l'emissora. A banda, hi ha un equip de col·laboradors sense retribució.

f) Sostenibilitat econòmica

Casado explica que el pressupost de l'emissora està inclòs al de mitjans de comunicació del pressupost general de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat, i s'elabora cada any tenint en compte tant la despesa de personal com la de les altres àrees. La publicitat representa un ingrés mínim. Per tant, la ràdio depèn gairebé totalment del pressupost municipal de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat. A banda, l'emissora cobra per continguts compartits o proporcionats a la Xarxa de Comunicació Local.

3.1.7. Ràdio Mollet. Entrevista realitzada a la directora, Ainoa Martín.

a) Història de la ràdio

Ràdio Mollet va néixer l'any 1981. És una ràdio que, segons explica la seva directora, va tenir una implicació social des del seu naixement. Va començar a desenvolupar la seva programació gràcies al suport i la col·laboració de les diferents entitats de la ciutat. Amb el pas del temps, la ràdio s'ha proposat renovar els equipaments tècnics perquè l'emissora pugui tenir una major cobertura. Gràcies a aquesta transformació, es pot escoltar per streaming en un portal web generador d'informació que ofereix els podcasts dels programes i informació relacionada amb la ciutat. També les xarxes socials estan interconnectades amb la fi d'oferir i rebre informació de l'àmbit local. Segons Ainoa Martín, els pilars de la ràdio són dos: la informació local i el servei social que presta a la comunitat.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

Actualment hi ha un moviment constant de persones que participen a la ràdio, i ho fan principalment en la producció dels programes. Segons Martín, aquest moviment estableix una relació no solament a través de les ones sinó també en l'àmbit de les relacions personals:

La radio està molt en contacte amb les associacions de veïns i les entitats. Tenim una relació molt propera i humana amb la gent, ja que tenim periodistes que porten en la ràdio més de 25 anys. Nosaltres promovem molt que la ràdio

surti al carrer i per això fem moltes cobertures des de diferents indrets de la ciutat. D'aquesta manera ens apropem més a la gent i a la ciutat.

Aquestes cobertures informatives al carrer són les que promouen la trobada directa amb la comunitat i posen la ràdio en contacte amb les diferents entitats que treballen per millorar la qualitat de vida i la convivència a la localitat. La presència d'un alt percentatge de col·laboradors/es, segons indica Martín, és una forma de mantenir en la ràdio la proposta inicial de participació de les entitats i garantir que la programació doni prioritat a la informació local.

c) Programació

La ràdio està formada per un equip de cinc persones que són treballadors/es de la ràdio, i un conjunt de col·laboradors/es que no tenen cap tipus de relació laboral amb l'emissora. El 40 per cent de la programació la fan els treballadors/es, mentre que l'altre 60 per cent està a càrrec dels col·laboradors/es.

Els programes de producció pròpia no han anat canviant molt, es mantenen més o menys els mateixos espais centrals de la programació de tota la vida, com per exemple els informatius. Hi ha una part més política on participen els portaveus dels diferents grups polítics municipals que formen part de la corporació, i una entrevista amb l'alcalde on l'audiència pot preguntar i participar.

Una característica nova en els últims mesos és l'interès dels joves per fer programes en la ràdio, per exemple, en el moment de l'entrevista s'està realitzant un programa sobre cinema anomenat *Cine sótano*. També n'hi ha un altre d'anàlisi política, *En el punt de mira*, on joves assumeixen la informació i el debat sobre política des de les seves visions personals.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Segons Ainoa Martín, la ràdio no fa discriminació de cap persona ni entitat. En el moment de l'entrevista a la ràdio hi ha un programa que es diu *Lazos latinos*, realitzat per una persona colombiana. Temps enrere hi havia més programes d'aquest tipus. Un era realitzat pel col·lectiu maurità, però no va tenir continuïtat. Un altre programa que té la ràdio a on es tracten temes relacionats amb les persones immigrades és *La tertúlia*, on s'aborden aspectes com la integració, la convivència i els valors:

No depèn tant de la ràdio sinó de les polítiques que es porten des de les altes esferes relacionades amb la integració. Nosaltres sempre hem obert la porta per discutir el tema de la integració social, no solament amb immigrants sinó amb persones vulnerables i en risc d'exclusió social. Jo recordo que un dia als productors del programa dels mauritans els vam dir que haurien de parlar una

miqueta més de castellà perquè només parlaven en maurità i, clar, la idea no era fer un gueto, la idea és donar-los a conèixer, ells i la seva cultura.

Encara que els agradaria tenir més gent immigrada produint continguts, la ràdio en aquest moments no té cap persona immigrada que sigui personal fix de l'emissora, però sí estan oberts a la possibilitat que hi col·labori qui vulgui.

e) Sostenibilitat organitzativa

La ràdio està integrada a l'empresa municipal Mollet Comunicacions SL. Les decisions es prenen en el consell d'administració, que està compost per un representant de cada grup municipal i periodistes independents, amb els quals es generen converses cada cert temps i es suggereixen temes i programes.

f) Sostenibilitat econòmica

El 97 per cent de del pressupost de la ràdio es cobreix amb aportacions municipals, i la resta amb publicitat.

3.1.8. Ràdio 4. Entrevista realitzada al director, Vicenç Sanclemente.

a) Història de la ràdio

Ràdio 4 va néixer el 13 de desembre de l'any 1976, un any després de la mort de Francisco Franco, i segons explica Vicenç Sanclemente, aquesta va ser la primera emissora pública que va emetre íntegrament en català. Fins a aquell moment s'havien fet programes en català, però no existia una ràdio amb tota la programació en català. El director considera que la seva creació va ser una fita molt important pels fets que estaven passant a Catalunya i a Espanya en aquell moment, després de la mort de Francisco Franco. Sanclemente afegeix que una de les principals funcions que va complir la ràdio en els seus inicis va ser la recuperació de la llengua i la cultura popular catalanes.

Actualment la ràdio té cobertura a tota Catalunya i Andorra. Té diferents dials al llarg del territori, però el més comú és el 100.8 FM. L'equip de producció més gran es troba a Barcelona però també disposen d'unitats de producció per petits a Girona, Tarragona i Lleida, les quals produeixen informatius locals.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

Els treballadors/es són fixos i porten molts anys a l'emissora. Segons explica el director de Ràdio 4, aquesta ràdio va servir d'espai de formació de molts periodistes que després van anar a altres ràdios o televisions privades i públiques.

En els seus inicis, la ràdio va potenciar la relació amb la comunitat a través de programes realitzats al carrer i amb associacions de veïns, com *Barcelona oberta* i *Catalunya pam a pam*.

c) Programació

La programació de la ràdio inclou alguns programes amb prioritat comunitària, i ciutadana com *Plaça gran*, que recorre tota la geografia de Catalunya, o *Territori clandestí*, dirigit per Consol Sáenz, que moltes vegades es fa des dels centres cívics, parla del mon cultural a Barcelona i presenta músiques alternatives. L'emissora també ofereix programes dedicats als grups de música, com *Catalunya express*, que porta Joan Arenyes, *Tradicionàrius*, que dirigeix Jordi Roura, *Club trébol*, amb Jordi Martí, i en el cas del cinema comunitari, a través del programa *Va de cine*, que presenta Conxita Casanovas. Segons explica el director de Ràdio 4, aquesta proposta de programació es considera una obligació de l'emissora per estar amb la gent del carrer. Dins de la programació de Ràdio 4 hi ha dos programes que es comparteixen entre la ràdio i la televisió, que són *Cafè d'idees*, amb Gemma Nierga, i *Desmarcats*, amb Albert Font.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

En el cas de programes fets per persones immigrades, en el moment de l'entrevista la ràdio no té cap proposta. No obstant, Vicenç Sanclemente explica que durant molts anys s'ha intentat que l'agenda temàtica de l'emissora no sigui només una representació de la situació política del país sinó una visió més propera a la quotidianitat de la gent. I una altre element que destaca el director de Ràdio 4 és que la direcció de l'emissora ha de ser permeable i apropar-se per escoltar la gent del carrer.

El director de Ràdio 4 afegeix que a l'emissora existeix la preocupació que la programació de la ràdio respongui a algunes de les demandes de la realitat, per la qual cosa s'intenta que hagi el mateix número d'homes que de dones com a directores dels magazins que es realitzen en l'emissora. No obstant, en la programació només participa un grup reduït de persones provinents d'altres països, però ell considera que sens dubte és un començament perquè costa molt respondre a totes les exigències de la societat. Vicenç Sanclemente assegura que hi hauria d'haver espais dirigits per persones immigrades i que actualment la ràdio a través del programa *Territori clandestí* està en converses amb la comunitat afrodescendent de Banyoles o la comunitat d'ascendència asiàtica Catàrsia, i esperen que aquestes negociacions generin produccions conjuntes en un futur proper. Sanclemente afegeix que el tema de la immigració o la informació sobre persones immigrades està present al llarg de tota la programació, en especial en els magazins del matí, en el programa *Territori clandestí* i a *Món possible*.

e) Sostenibilitat organitzativa

La ràdio depèn de la Corporación de Radio Televisión Española i del marc legal que es va establir en el moment de la seva creació, que defineix que Ràdio 4 és un servei públic i les seves

obligacions en la defensa de la llengua, de les minories i de la igualtat. No obstant això, en el cas de la forma de prendre decisions pel que fa a la incorporació de nous continguts, no hi ha un òrgan que decideix sinó que és fruit d'una combinació entre les propostes dels treballadors, les de gent de fora, les de la direcció i la disponibilitat d'espais dins de la graella de programació. Una vegada s'ha definit la proposta general de programació del següent any, la direcció la presenta a Radio Televisión Española perquè s'aprovi. Segons explica Vicenç Sanclemente, el 50 per cent dels programes que s'emeten a Ràdio 4 estan fets per treballadors fixos de l'emissora, i els altres per gent externa. En el moment de l'entrevista s'estava intentant que els programes grans els fessin els treballadors fixos i els més petits i especialitzats, les persones externes. Entre els treballadors fixos no hi ha persones immigrades, i de moment només tenen dos col·laboradors immigrants estables, Miriam Hatibi en *Món possible* i Mohammed El Amrani en el programa *Són quatre dies*.

f) Sostenibilitat econòmica

En el moment de l'entrevista, l'emissora es finança al 100% amb recursos de la Corporación de Radio Televisión Española, amb un pressupost anual de 665.000 euros. No obstant, estan en procés de cerca de recursos econòmics externs, ja siguin de fons europeus o a través de patrocinis d'entitats privades, que és el que tenen permès en el marc de la Sociedad Estatal de Participaciones Industriales (SEPI), a la qual pertany la Corporación RTVE.

3.1.9. Ràdio Betevé. Entrevista realitzada al director, Sergi Vicente.

a) Història de la ràdio

La ràdio entra al projecte BTV de manera oficial el setembre de 2014. La proposta era que l'emissora depengués de la televisió, però amb un nom diferent, amb un model molt inspirat en Catalunya Informació i centrat en notícies de Barcelona. Sergi Vicente explica que quan ell va arribar a la direcció de BTV, aquest plantejament no encaixava amb el que ell volia per a BTV, que fos una marca integrada, amb continguts més culturals i socials, i encara que considera que els informatius són importants, no desitjava que la ràdio fos una rèplica de Catalunya Informació en versió barcelonina. Amb aquesta idea al cap es van fer moltes proves per aconseguir una proposta que funcionés, tant per a la televisió com per a la ràdio. Finalment es va dissenyar un model amb tres potes: una escaleta informativa, una sèrie de programes amb continguts musicals i una tercera pota, on es reaprofiten productes que s'han fet en el marc de la Xarxa de Comunicació Local, o que han estat elaborats originalment per a la televisió però que poden ser reciclats per l'emissora. Històricament la ràdio mai ha estat el centre del projecte de Betevé, la primàcia l'ha tingut sempre la televisió. Malgrat tot, Sergi Vicente considera que el millor moment de Ràdio Betevé és l'actual, on hi ha produccions musicals i culturals de primer nivell.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

Una de les propostes de Betevé és potenciar les col·laboracions amb entitats que fan produccions radiofòniques. No obstant, Vicente explica que no es fàcil trobar dins del món amateur una qualitat professional perquè encara que hi ha molt voluntarisme, sovint no s'arriba al nivell mínim necessari per sortir en antena.

En el cas de la relació amb l'audiència, la proposta que tenien als inicis permetia un vincle més proper, però en l'actualitat aquesta relació es dona principalment a través de les xarxes socials, com en el cas de Jordi Chicletol, qui condueix el programa de música pop Habitació 910 i altres espais musicals. La manera de produir els programes no permet visites als estudis de ràdio per part del públic perquè la producció la fa una empresa subcontractada ubicada fora de l'emissora i Ràdio Betevé només la posa en antena.

c) Programació

En el moment de l'entrevista, la programació de la ràdio és bàsicament musical. Anys enrere es feien rodes informatives cada 30 minuts; després es va passar a butlletins informatius als punts horaris i magazins al matí i al vespre amb un accent més informatiu, però progressivament es van anar eliminant fins arribar a la programació més musical i cultural que tenen. Tots els continguts informatius que s'emeten per la ràdio són produïts per la Xarxa Audiovisual Local (XAL). Aquesta decisió es va prendre per dues raons, la primera perquè no tenien molt personal i havien d'escollir on fer èmfasi, i van decidir que a la televisió i la web, i la segona perquè Barcelona és una ciutat que produeix molta informació però no tanta com per tenir una programació exclusivament informativa; una programació musical i cultural està en consonància amb la resta de continguts que produeix Betevé per a altres plataformes, com la web i la televisió.

Vicente afegeix que un dels projectes que estan intentant potenciar és la vinculació amb entitats culturals de la ciutat, relació que ja es té en el cas de la televisió, com, per exemple, amb el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), la Fundació Miró, també festivals de música com el Sónar i festivals de cinema, però moltes d'aquestes activitats estan limitades pels drets d'autors, una situació que resulta complexa de portar a la ràdio, com és el cas del festival de música Sónar, els organitzadors del qual es reservaven els drets d'àudio i no el deixen transmetre per l'emissora, sinó només per la televisió, i quan han obtingut l'autorització per posar-lo en antena no han aconseguit que sigui amb regularitat sinó de manera esporàdica o amb durades diferents, des de cinc minuts fins a una hora, cosa que dificulta la seva incorporació a una graella lineal de ràdio.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

Segons explica el director de Ràdio Betevé, si aquesta tingués les condicions econòmiques apropiades, la seva proposta seria que l'emissora produís programes de ràdio fets per persones d'altres orígens, cultures i països però amb continguts diversos, i no només els relacionats amb la migració, el racisme o la integració, com, per exemple, que un xinès pugui fer un programa de música pop o de divulgació científica, ja que considera que promoure continguts estigmatitzats per l'origen dels productors és un error que fan les ràdios. No obstant, Sergi Vicente afirma que no els arriben propostes d'aquest tipus amb la qualitat necessària per posar-los en antena. De tota manera ell considera que no s'hauria de deixar d'intentar perquè és l'única manera que es produeixin canvis. Segons Vicente, els temes de migració, integració, diàleg i convivència estan presents a tota la programació de les diferents plataformes de Betevé, ja sigui televisió, ràdio o web. En el cas de l'emissora potser és on hi ha menys presència d'aquestes temàtiques perquè és més musical, no per falta de voluntat gerencial o política. Vicente afegeix que, al llarg dels últims anys, s'ha fet una discriminació positiva a través de la presència de locutors procedents de la immigració en diferents programes per intentar fer petits canvis que en algun moment aconseguixin una transformació en relació amb l'existència de temes d'immigració, integració, diàleg i convivència.

e) Sostenibilitat organitzativa

La ràdio depèn de l'empresa Informació i Comunicació de Barcelona, una societat anònima mixta, privada i municipal, per la qual cosa té tant els avantatges com els inconvenients dels dos sectors. Segons explica el director de la ràdio, això significa que si tenen un contracte de més de quinze mil euros han d'obrir un concurs, però alhora, en ser un mitjà de comunicació, tot allò relacionat amb continguts ho poden contractar directament sense fer un concurs. També tenen més flexibilitat en alguns àmbits per ser una societat privada municipal: per exemple, la independència de gestió i la llibertat editorial que té el director de l'entitat, a diferència d'altres mitjans públics, que tenen més restriccions editorials.

La ràdio no té una estructura organitzativa diferent de la resta de plataformes de Betevé sinó que és una *pantalla* més de l'organització, és a dir, el director de Betevé és qui dirigeix tots els mitjans que conformen l'entitat. Hi ha alguns perfils professionals exclusius per a la ràdio però la coordinació i la direcció és el mateix equip per a tot. Pel que fa a persones immigrades, l'emissora no té cap treballador/a que sigui estranger. No obstant, el director de la ràdio diu que li agradaria que en la propera definició de la programació anual de la ràdio s'incloguin col·laboradors/es que siguin d'orígens diversos i així generar un quota que promogui la diversitat, però això no és fàcil perquè s'ha de modificar la normativa de contractació dels col·laboradors/es

f) Sostenibilitat econòmica

Vicente explica que, en relació amb el tema de la sostenibilitat econòmica, la ràdio i la televisió de Betevé tenen actualment un únic pressupost. Al principi l'emissora tenia un pressupost propi, però com que existia una tensió sobre l'estructura pressupostària el conjunt de les necessitats generals de Betevé ha "canibalitzat" els recursos econòmics anteriorment dedicats exclusivament a la ràdio.

Les fonts de finançament són bàsicament públiques, encara que Vicente afirma que li agradaria tenir un percentatge superior d'ingressos comercials, com altres ràdio comercials de Barcelona, però Betevé no té l'estructura comercial que tenen les altres emissores de la zona per fer-ho.

3.1.10. Ràdio el Prat. Entrevista realitzada al director gerent, Imanol Crespo.

a) Història de la ràdio

La ràdio neix l'any 2002, quan es veu la necessitat de tenir un mitjà on es pugui transmetre la realitat dels pratencs d'una manera plural i crítica. Al poc temps s'absorbeix la revista local i el 2008 neix la televisió local, que emet digitalment a través d'una plataforma web i no per TDT. La ràdio cobreix tot el municipi.

b) La ràdio i la relació amb la comunitat i els col·laboradors

Segons Crespo, la relació amb la comunitat es produeix a través de dues vies: la primera, per la curiositat i l'esperit proactiu dels i les periodistes que treballen a l'emissora, i la segona, mitjançant els programes que es transmeten a la ràdio, com per exemple el magazín *Planeta Prat*, que s'emet de nou del matí a una de la tarda, unes vint hores setmanals durant les quals passen per l'emissora moltes persones, entitats i organitzacions per explicar què fan o què volen fer per la comunitat. Les entitats que visiten la ràdio provenen de diferents sectors: teixit associatiu, cultural, educatiu, participatiu, d'emprenedoria juvenil... A més, en molts casos són accions o activitats que no surten als grans mitjans de comunicació i és Ràdio El Prat qui els dona l'oportunitat d'explicar-se. Aquesta participació es pot concretar de diferents maneres: a través d'una entrevista en el magazín que després es treballa en els serveis informatius: mitjançant un reportatge per a la televisió, o amb un article per a la revista local. Una altra via per participar a la ràdio és a través de l'elaboració d'un programa a l'emissora, com és el cas de *D'aquí i d'allà*, el qual permet que la comunitat hi tingui accés directe. En l'última etapa de la ràdio, entre els 2017 i 2019, des de la direcció s'han potenciat les xarxes socials perquè la gent sàpiga què s'està fent a la ràdio i la vegin com una oportunitat per explicar el que estan realitzant a la ciutat.

El major benefici de la ràdio per a la comunitat és que s'hi emeten moltes informacions que no es comuniquen a les ràdios generalistes, que té un esperit crític davant dels diferents grups polítics i econòmics, i també que és un espai de reflexió i de debat sobre les temàtiques que afecten la comunitat i la ciutat en general. A més, explica el director, un element important en la participació de la gent dins de la ràdio és que no siguin només actors passius sinó que tinguin la capacitat de ser proactius i participatius sobre les temàtiques importants en la vida de comunitat.

c) Programació

Segons explica Crespo, la programació de la ràdio es basa en la cobertura dels temes, les activitats i les accions que afecten la comunitat però que moltes vegades no surten als mitjans generalistes. Considera que l'emissora dona veu als que no la tenen en diversos àmbits com el cultural, l'educatiu, moviments comunitaris, esports minoritaris, petits emprenedors, etc. Es tracta de temes importants que no apareixen als grans mitjans generalistes o que ho fan de manera reduïda.

La ràdio té uns eixos generals d'estil inclosos en els estatuts de l'emissora, com són la vocació de servei a la comunitat, l'atenció a les entitats comunitàries i promoure la informació cultural, educativa i social.

Una de les característiques de la ràdio és la seva capacitat de produir contingut propi a través del personal contractat: el magazín matinal, de nou a una, l'informatiu, d'una a dues del migdia; el magazín de la tarda, de quatre a set, coproduït amb una altra ràdio de l'entorn i la Xarxa Audiovisual Local, El Prat Esport, de set a vuit, i a partir de les vuit de la tarda entren els programes dels col·laboradors/es. Durant els caps de setmana, la presència dels col·laboradors/es és major, amb excepció dels espais esportius, que són dues hores els dissabtes i tres hores els diumenges a càrrec del personal de la ràdio.

Els principis per definir els continguts de la programació no estan escrits i sorgeixen dels criteris dels coordinadors dels programes i el consens amb el director-gerent de la ràdio. El model que es promou dins de l'emissora intenta ser horitzontal, on tots fan propostes de programes a partir de la realitat i les expectatives de cara a la següent temporada i que s'accepten quan hi ha consens.

d) Continguts relacionats amb les persones immigrades

L'emissora té almenys tres programes produïts per persones immigrades: *D'aquí i d'allà*, que va ser el programa premiat per la Mesa per a Diversitat en l'Audiovisual, *Prat Amèrica* i *Mate, tango i folklore*. En el cas del programa *Prat Amèrica*, la seva mirada sobre els temes que tracten és més política. *Mate, tango i folklore* és més cultural i a partir d'entrevistes s'hi fan reflexions sobre els temes que tracten. Per últim, en el programa *D'aquí i d'allà* els conductors

traslladen, juntament amb la regidoria Noves Ciutadanes de l'Ajuntament del Prat, la realitat dels veïns i les veïnes de la ciutat per discutir, explicar o reflexionar sobre els temes que els afecten o les propostes que sorgeixen de les entitats que fan vida al municipi. La direcció dona total llibertat i no es fa control, diu Crespo, sempre i quan hi hagi sentit comú, respecte i qualitat informativa.

e) Sostenibilitat organitzativa

La ràdio pertany a la societat Prat Comunicació S.L., una entitat de titularitat pública que depèn de l'Ajuntament del Prat però que està constituïda com una empresa i gestiona tots els mitjans de comunicació de l'ajuntament: la televisió local, la ràdio local i la revista.

Tot i que l'empresa és de l'ajuntament, segons Crespo, l'equip directiu té autonomia per decidir sobre els principis dels mitjans de comunicació que pertanyen a la societat. No obstant, hi ha un consell d'administració que és una representació del ple municipal, que compta amb 25 regidors. Malgrat ser una entitat pública, els treballadors/es de la ràdio no són ni empleats públics ni funcionaris, i tenen un contracte mercantil indefinit amb l'empresa Prat Comunicació. En total, treballen al conjunt dels mitjans de Prat Comunicació 14 persones, i segons explica Crespo això permet que es puguin fer cobertures més amples que en altres mitjans de la ciutat. Les 14 persones inclouen el director general i el director de la revista local. La resta són redactors, productors i tècnics, sense distingir entre ràdio i televisió, sinó que tothom treballa indistintament per als dos mitjans.

f) Sostenibilitat econòmica

L'aportació econòmica de l'Ajuntament del Prat és la principal via d'ingressos de l'emissora, tal com en la majoria de societats municipals de comunicació on l'ajuntament és el soci únic o principal; en el cas que ens ocupa l'ajuntament aporta el 85 per cent del pressupost. No obstant, des de la direcció de la ràdio es procura aconseguir altres vies d'ingressos, com per exemple la publicitat, coproduccions amb la Xarxa Audiovisual Local o operant com a agència de comunicació. És a dir, quan a la ciutat hi ha entitats que necessiten presentar un acte, o fer un vídeo contracten el servei amb la societat Prat Comunicació. Aquestes altres accions representen un 15 per cent del pressupost de la societat.

Imanol Crespo explica que aquesta realitat de mitjà públic facilita la cobertura d'altres temes o continguts minoritaris que no depenen de la vinculació econòmica que tingui l'emissora, a diferència dels mitjans privats, on s'ha de donar cobertura a informacions que beneficien els interessos econòmics que financen el mitjà i demostrar l'existència de grans audiències perquè les inversions siguin rendibles.

3.2. Entrevistes en profunditats amb els productors/res i/o conductors/es dels programes premiats

Nº	Programes	Nombre	Càrrec
1	<i>Barreja't amb mi</i>	Luz Cassino	Productora i conductora
2	<i>Nines russes</i>	Cristina Pitaquer	Productora i conductora
3	<i>Els cinc cantons</i>	Isabel Artero	Productora i conductora
4	<i>Per tot el món</i>	Hicham Bouricha	Productor i conductor
5	<i>Mosaic</i>	Jordi Mestre	Productor
6	<i>La tertúlia del fòrum</i>	Joan Pascual	Productor i conductor
7	<i>Annour</i>	Carles Peña	Productor i conductor
8	<i>Món possible</i>	Olga Rodríguez	Productora i conductora
9	<i>Ràdio Àfrica</i>	Tania Adam	Productora i conductora
10	<i>D'aquí i d'allà</i>	Julieta Romero i Jesús Gómez Pujol	Productora/Conductora Productor

3.2.1. Programa *Barreja't amb mi*. Entrevista a la productora i conductora, Luz Cassino

a) Origen de la idea

Luz Cassino explica que la idea va néixer en una associació de la ciutat de Cubelles que es deia Por Derecho Propio, creada l'any 2004 per donar resposta a l'acollida de la immigració que estava arribant a la ciutat aquells anys, però no només persones estrangeres sinó gent que venia les seves propietats a Barcelona o Tarragona per anar a viure a una casa prop de la platja al municipi de la Costa Daurada. El mateix any 2004, dins de l'entitat Por Derecho Propio hi havia un grup de dones que portaven un projecte que es deia Paraules de dones, que era un espai de trobada i d'intercanvi entre les dones novingudes a Cubelles, on es parlava de temes culturals diversos, cuina i música, entre altres, que va començar sent un espai petit però que va anar creixent fins convertir-se en un moviment de referència a Cubelles. Les dones podien venir de qualsevol país però havien de viure a Catalunya. A partir d'aquesta experiència neix la proposta del programa. En els inicis era de 30 minuts però ràpidament va passar a una hora de duració. Luz Cassino exposa que un dels objectius del programa era visibilitzar les històries d'aquest grup de dones que vivien a la ciutat. Al principi es parlava dels països de procedència i la seva

cultura, i la música i la poesia sempre havien d'estar presents en el programa i relacionades amb el tema del dia.

b) Procediments de producció

Cassino relata que en la producció del programa hi participava tot l'equip que hi havia en aquell moment. Feien una reunió setmanal per preparar el programa, fer la producció i dividir les tasques entre tots. El tema de gènere sempre estava present i els convidats eren homes i dones. Afegeix Luz Cassino, que el programa va incloure temes relacionats amb les persones estrangeres i la immigració des d'una perspectiva diferent, més acadèmica i comunitària i amb una implementació del llenguatge no sexista. L'equip va anar canviant al llarg del temps, amb gent que va marxar i d'altres que s'hi van incorporar, i també es va professionalitzar.

La ràdio els va posar un tècnic, a qui van incorporar al programa molt ràpidament. En el cas dels continguts i el temes que incloïen en el programa, la direcció de la ràdio mai es va involucrar, ni en la revisió dels guions, però tampoc va convidar l'equip a cap activitat de l'emissora.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Segons explica Luz Cassino, quan el programa portava un temps en antena, hi havia gent del poble que s'interessava per les temàtiques relacionades amb les persones immigrades que eren tractades en l'espai radiofònic A més, des de *Barreja't amb mi* per obtenir més vinculació amb la comunitat van fer programes amb escoles, on van participar els pares i els nens i nenes.

d) Relació amb l'audiència

Cassino explica que el naixement de Facebook va ser una solució molt efectiva per aconseguir una major interacció amb l'audiència. La ràdio era molt "de poble" i limitada, per la qual cosa ells portaven l'ordinador per comunicar-se a través de la nova eina digital. Abans de l'existència de Facebook, la relació amb la comunitat era propera i de tu a tu. Una altra forma de comunicació era a través del correu electrònic. També existia una relació amb la vida comunitària a través d'altres entitats i persones col·laboradores, fossin seguidores o no del programa.

e) Participació de persones immigrades

Cassino explica que les persones immigrades participaven de formes diferents, ja fos aportant informació directament o a través de l'associació Por Derecho Propio, la qual va generar el vincle més important per relacionar-se amb la gent.

Una altra via de vincle entre les persones immigrades i el programa va ser a través de la setmana cultural que es feia al poble i la Festa Jove, una altra activitat que es realitzava a la localitat dedicada als joves, on van participar durant diversos anys fent programes especials.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Segons Cassino, una de les formes per promoure el diàleg i la convivència és l'ús de qualsevol de les llengües que parlen els convidats, sigui castellà, català, anglès o francès. Els temes que es

van promoure dins del programa van ser els relacionats amb informacions de països de tots els continents, gent de tot el món; en el cas de temàtiques culturals: tango, literatura, editorials i música en general. També es parlava de temes sobre igualtat de gènere, diferents tipus de violència i successos al voltant del món, com ara terratrèmols a llocs com Haití i Xile.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Sobre les dificultats per escollir els convidats, Luz Cassino recorda anècdotes divertides i explica que no van tenir dificultats amb els convidats perquè tots assitien molt contents i els productors del programa intentaven contagiar-los amb l'entusiasme i el projecte de que es volia aconseguir des de *Barreja't amb mi*.

h) Evolució del programa

Encara que el programa va anar canviant a mesura que passava el temps, des de l'inici l'objectiu estava molt clar: "donar eines per pescar", segons Cassino, és a dir, que dins del programa no existia ni el paternalisme ni el victimisme. A més, no hi havia cap mena de sobreprotecció.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Segons assegura Luz Cassino, les bones pràctiques són experiències molt escasses. Afegeix que hi ha un treball professional, però al final o li acaben de donar suport i paguen els costos o acaben morint. L'entrevistada considera que hi ha molta gent preparada per fer un treball professional molt bo. El canvi s'ha de donar en el llenguatge no sexista, en el bon tractament dels temes sobre la immigració. En el cas del programa *Barreja't amb mi* van intentar desenvolupar l'empoderament de les persones que participaven i per descomptat l'efecte que generava en les persones que acudien al programa o que l'escoltaven. Afegeix Cassino que ha d'existir una relació de comunicació i d'intercanvi que permeti trencar amb els estereotips i estigmes, és a dir, educació en valors.

j) Futur del programa *Barreja't amb mi*

Els objectius del programa es van complir i es van superar, però segons Cassino, allò que canviaria seria que hi hagués menys il·lusió i més concreció, és a dir, més tocar de peus a terra, en el sentit que totes les persones que conformaven l'equip de producció s'involucrassin en el sosteniment i l'administració del programa. Explica Cassino que van voler treballar més el tema del màrqueting per sostenir el programa i aconseguir publicitat, però Ràdio Cubelles no els hi va permetre.

k) Sostenibilitat econòmica

La sostenibilitat econòmica va ser la gran dificultat per al manteniment del programa perquè, segons Cassino, no va haver-hi compensació econòmica per a cap dels membres de l'equip de producció de l'espai radiofònic. i encara que era un projecte interessant, si no hi ha diners les

propostes com aquestes acaben morint. Per fer un programa d'aquesta naturalesa es necessita un gran esforç i dedicació. Cassino explica que tenien molt poc suport de l'emissora i no es va implicar de manera directa en el sosteniment del programa.

1) Horari del programa

La ràdio va proposar l'horari del programa, que era els diumenges de 11h a 13:30h i a l'equip de producció li va semblar bé, per això es va acceptar, i a partir de llavors l'emissora es va involucrar poc en la resta de decisions que es van prendre en el projecte radiofònic.

3.2.2. Programa *Nines russes*. Entrevista a la productora i conductora, Cristina Pitaquer

a) Origen de la idea

Segons explica Cristina Pitaquer, per la jubilació d'una persona va haver-hi un buit en la programació de Ràdio Ciutat de Badalona. Ella en aquell moment participava en un programa informatiu matinal. Des de sempre havia tingut molta sensibilitat sobre el tema de la multiculturalitat, havia intentat incorporarlo al magazín del matí i venia de Ràdio Castelldefels, on també hi havia molta diversitat i havien abordat el tema. Segons Pitaquer, Juanjo Zambrano, aleshores director de programes de Ràdio Ciutat de Badalona, era una persona molt oberta al tema de la diversitat cultural, musical i social, i veient la situació en la qual estava Badalona en aquell moment, quan estava començant a perfilar-se el final d'una etapa bona i l'inici d'una crisi econòmica, van decidir ajuntar idees i fer un programa dedicat a la interculturalitat, però també a la part social de Badalona. Segons Pitaquer, la proposta semblava dues coses diferents, però que anaven molt de la mà, perquè es tractava la immigració interior de feia 50 anys i la immigració més recent, de principis del segle XXI.

b) Procediments de producció

Tota la producció la feien dues persones, Carlota Santos i Cristina Pitaquer. El treball consistia en dues hores diàries, cinc dies a la setmana; dedicaven sis hores més a la producció. En l'emissió sempre hi havia un tècnic en l'estudi de l'emissora o en la unitat mòbil. Hi havia espais que ja feien les associacions. Per exemple, la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya tenien assignat un espai de mitja hora els dijous, del qual elles es despreocupaven, ja que la Federació quan els tocava portaven una persona. En aquest sentit era molt fàcil perquè les associacions compromeses sabien ja fer el treball.

Pitaquer explica que les persones de les associacions van aprendre a produir ràdio amb elles. La gent no havia estat mai en un mitjà de comunicació, era gent que venia espantada i els havien de tranquil·litzar. Els acompanyaven durant l'entrevista i llavors aprenien amb elles. Segons Pitaquer, la ràdio és un mitjà espectacular perquè tu només aportes la teva veu i després tens la recompensa dels que t'escolten.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Cristina Pitaquer explica que treballaven molt fora de l'estudi. Carlota Santos estava molt al carrer amb la unitat mòbil, que era una de les coses que volien a nivell organitzatiu. Des de la direcció i des de la gerència es volia que la ràdio es veiés per altres barris de Badalona. Així que quan anaven amb la unitat mòbil a un barri a cobrir un tema contactaven amb alguna persona o associació que estava fent alguna cosa que fos d'interès per al programa.

Les persones participaven en el programa responent preguntes en una entrevista d'actualitat o en tertúlies sobre diferents temes, ja fossin religiosos, d'immigració o de joventut. Hi havia gent que participava de manera estable perquè tenien una secció potser cada quinze dies.

d) Relació amb l'audiència

Pitaquer comenta que normalment la comunicació amb les persones que escoltaven el programa era a través del telèfon i quan els trucaven i els explicaven el projecte, sovint els encantava la idea. Alguns oients venien a veure'ls a l'estudi.

e) Participació de persones immigrades

Pitaquer diu que pel que fa a persones immigrades, potser les que menys apareixien eren les d'origen europeu, encara que hi venien alguns francesos. Els que més hi anaven com a convidats eren marroquins, argentins, armenis, de Guinea Equatorial, de Pakistan, l'Índia, Bangladesh, Sèrbia, Rússia i Ucraïna. Moltes vegades passava que algunes d'aquestes persones no s'organitzaven en associacions i no eren molt participatives.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Pitaquer explica que hi havia una gran relació entre persones de diferents orígens. L'exemple més clar era el de la Taula de religions, on calia convida-hi perquè era una taula tancada, i resultava al·lucinant perquè es posaven tots d'acord, i reien un munt, encara que fos un tema espinós tots es respectaven. També hi participaven joves que explicaven els seus projectes, que pertanyien a l'associació La Rotllana, una entitat dedicada a realitzar projectes d'educació no formal que milloren la vida de la comunitat. Afegeix Pitaquer que hi havia nois que havien nascut a Badalona i d'altres que hi havien vingut feia deu o onze anys del Marroc, d'Itàlia o de Romania, i coincidien fent l'activitat, i era la ràdio la que els permetia la trobada per parlar del projecte.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Pitaquer explica que no van existir dificultats per escollir els actors perquè des de l'inici del programa va existir una relació directa amb els diferents actors i entitats socials de Badalona, la qual cosa els va permetre construir una agenda de fonts reconegudes i validades en l'entorn comunitari. Segons relata Pitaquer, el fet de tenir una unitat mòbil al carrer va permetre una vinculació entre el programa i els diferents actors de la comunitat.

h) Evolució del programa

Segons Pitaquer, l'evolució del programa va ser molt ràpida i molt fàcil perquè des de l'inici no van tenir cap problema, al contrari, la gent estava molt contenta i tot es va desenvolupar molt bé, i de mica en mica la família del programa *Nines russes* va créixer durant els quatre anys que va durar en antena. Cristina Pitaquer hi va estar al davant des del començament fins als últims quatre mesos abans que finalitzés el programa al juliol de 2012 degut a un expedient de regularització d'ocupació (ERO) que va comportar que la traspasessin a un altre programa de la ràdio.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Pitaquer assegura que una bona pràctica radiofònica és la normalització de la persona estrangera. Afegeix que quan expliques una notícia d'un esdeveniment, si la nacionalitat dels involucrats no aporta res a la informació està de més dir-la perquè el que es fa amb això és consolidar els estereotips i estigmatitzar les persones immigrades. Explica Pitaquer que s'haurien d'explicar amb normalitat les situacions i fets que ocorren entre els veïns que viuen als barris, siguin d'on siguin.

j) Futur del programa *Nines russes*

Pitaquer explica que el programa va durar quatre anys en antena i que encara que van voler fer-lo en una altra emissora no van tenir èxit i es va deixar d'emetre quan es va produir l'ERO esmentat anteriorment, perquè totes les persones que treballaven directament en el programa se'n van anar.

k) Sostenibilitat econòmica

Segons comenta Pitaquer, pel fet d'ésser una ràdio pública el programa mai va tenir problemes econòmics perquè estava inclòs dins del pressupost de l'emissora, la qual rebia els diners des de l'Ajuntament de Badalona.

l) Horari del programa

L'horari del programa era l'ideal perquè sortia de les 19 a les 21 hores, per la qual cosa era un producte per escoltar a casa. L'horari va venir donat des de la direcció de la ràdio, sense cap argument específic.

3.2.3. Programa *Els cinc cantons*. Entrevista a la productora i conductora, Isabel Artero

a) Origen de la idea

Artero explica que al llarg de molts anys, des d'Arenys.org, entitat sense ànime de lucre dedicada a les noves tecnologies com a punt de trobada i eix vertebrador de la vida comunitària de la vila, s'ha estat treballant per tal de donar veu als "nous arenyencs i arenyenques" i

acompanyar-los en el procés d'integració. Sempre entenent aquesta tasca com una relació a dues bandes, enriquidora tant per a uns com per als altres. Afegeix Artero que donada la seva experiència radiofònica, a la qual es va dedicar durant molts anys, va apostar per utilitzar un nou format per fer aquesta tasca.

Artero explica que el programa va ser un projecte que Arenys.org va presentar a la Regidoria de Nova Ciutadania de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, la qual hi va donar suport. Posteriorment es va presentar al director de Ràdio Arenys, Josep González Bayo, que va donar el seu vistiplau perquè es pogués emetre.

b) Procediments de producció

Segons explica Artero, el programa estava produït, dirigit i conduït per ella mateixa. Destaca que la producció en un poble és molt més fàcil, i el fet de dur més de 20 anys treballant en l'àmbit de la comunicació, en contacte constant amb diferents entitats i projectes relacionats amb la nova ciutadania, la facilitava encara més.

Artero afegeix que el programa estava basat en recollir testimonis d'arenyencs i arenyenques d'aquí i d'allà, partint de la base que formes part d'un poble en tant que et sents d'aquell poble. Per aquesta raó van donar veu a través d'entrevistes en profunditat a persones arribades a Arenys de molts indrets i al llarg de molts anys (per exemple, una dona francesa arribada a Arenys als anys 60 i establerta des d'aleshores al poble), com també a arenyencs i arenyenques que en algun moment de la seva vida han passat una temporada fora del poble. L'objectiu era visibilitzar que tothom en algun moment de la seva vida pot ser una persona nouvinguda i que el més important és sentir-se benvinguda allà a on arriba aquesta persona. Es tracta de compartir experiències tan diferents i alhora tan similars i utilitzar el coneixement com a eina per valorar aquells amb qui comparteixen la vida arenyenca.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Artero explica que tot i que en el disseny inicial del programa ja es va fer un llistat ampli dels possibles participants, a mesura que s'avançava a través de les aportacions dels mateixos oients aquesta llista es va ampliar.

Artero explica que, donat que les experiències eren molt personals (el perquè de la sortida del seu país, les arribades als nous destins...), i el temps en què es produïen era molt divers (algunes en l'actualitat, d'altres fa anys, com una parella que va estar vint anys a Alemanya, fa més de quaranta anys), les entrevistes tenien recorreguts molt variats. Amb tot es repetien molts sentiments comuns, com la tristesa de la partida, la incertesa de l'arribada, l'enyorança d'aspectes senzills del dia a dia i l'esperança de millorar.

d) Relació amb l'audiència

Segons Artero, la participació dels oients arribava via correus o trucades. Els diferents programes quedaven penjats a les xarxes, tant de Ràdio Arenys com d'Arenys.org.

e) Participació de persones immigrades

Artero explica que, les persones immigrades eren les protagonistes, eren la raó de ser de l'espai. Afegeix Artero que la proposta del programa per incloure a les persones immigrades era fer-los una entrevista d'una hora abordant diferents parts de la seva vida, les seves motivacions, els somnis, les preocupacions. Els interessava conèixer com recordaven el seu passat, com vivien el seu present i com esperaven el seu futur.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Segons Artero, el programa promovia el diàleg i la convivència. D'entrada perquè parlaven de viatgers, de persones que han vingut i de persones que han marxat. Posaven sobre la taula les diferents experiències que evidencien moltes coses en comú. Afegeix Artero que desvetllaven raons, circumstàncies que havien impulsat aquests viatges i que els feien molt més comprensibles davant de l'arribada de persones immigrades estrangeres a la localitat d'Arenys de Mar

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Artero explica que en cap cas hi ha hagut dificultat per escollir els actors del programa. Al contrari, algunes entrevistes van sorprendre per la facilitat amb què es van poder desenvolupar, així com pels temes tractats. Per exemple, una dona magrebina arribada feia uns anys a Arenys i que era advocada al seu país els va oferir una àmplia informació sobre com és de diferent, per exemple, el divorci en els dos països, com funciona el tema de la custòdia dels fills, entre altres aspectes.

h) Evolució del programa

Des de l'inici del programa es va veure la necessitat de l'intercanvi per a l'enriquiment mutu, que es tracta d'aprendre uns dels altres, a més de la importància de compartir com a únic camí per créixer, i entenent que les diferències queden molt lluny quan es parla de persones, ja siguin d'aquí o d'allà, que emprenen un camí lluny de casa seva.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Artero parlaria de bones pràctiques estiguis a on estiguis i facis el que facis: les relacions basades en el respecte, les entrevistes basades en l'afany de conèixer qui tens al davant, sense prejudicis, sense etiquetes, fugint dels estereotips per tal de no caure en el paternalisme.

Artero creu que propostes com el programa *Els cinc cantons* haurien d'intentar fugir del concepte d'immigrant i parlar de persones que ens poden aportar experiència i coneixement. Intentar sempre posar en valor això per sobre de la procedència. Una manera d'aconseguir-ho és optar per mostrar experiències que siguin comunes a les persones immigrades i autòctones. En molts casos els problemes de convivència parteixen d'un desconeixement mutu.

j) Futur del programa *Els cinc cantons*

Isabel Artero explica que el programa només es va emetre durant una temporada radiofònica, entre setembre de 2010 i juliol de 2011. Malgrat això, l'entitat Arenys.org va impulsar la producció de nous programes conduïts per persones nouvingudes. Artero considera que hauria estat bé programar trobades radiofòniques amb persones que han marxat i persones que han vingut, per tal de compartir experiències.

k) Sostenibilitat econòmica

Artero informa que el programa va ser subvencionat per la Regidoria de Nova Ciutadania de l'Ajuntament d'Arenys de Mar.

l) Horari del programa

Artero explica que el director de Ràdio Arenys, Josep González Bayo, és qui va decidir l'horari del programa i que ella no va tenir cap queixa al respecte. D'altra banda, el fet que el programa quedés penjat a xarxes socials feia que pogués arribar a més gent, per la qual cosa l'horari en antena el van considerar adequat.

3.2.4. Programa *Per tot el món*. Entrevista al productor i conductor, Hicham Bouricha

a) Origen de la idea

Segons explica Bouricha, la idea de produir un programa de ràdio la tenien des que van crear l'associació Forjadors de la Vida. Bouricha afegeix que en la seva estada a Alemanya, va descobrir que a Bremen els musulmans disposaven de dues hores setmanals en una ràdio local per tractar del que interessava a la comunitat musulmana d'allà i per transmetre les seves idees. La primera persona que va mostrar un interès especial i que va col·laborar en totes les etapes de la creació d'aquest programa va ser Raquel García Jiménez, una conversa a l'Islam. Afegeix Bouricha, que en aquell moment els va ajudar molt la directora de Ràdio Mataró, Mei Ros, i l'exdirectora de Mataró Audiovisual i presidenta de l'Associació de Periodistes Europeus de Catalunya (APEC), Teresa Carreras. Després d'escriure el projecte del programa de ràdio i definir les seves línies mestres, el van presentar als responsables. Finalment, explica Bouricha, que van començar el programa el setembre de l'any 2009.

b) Procediments de producció

En relació amb els procediments de producció, Hicham Bouricha explica que el programa pretenia que fos per a tothom sense importar la seva procedència. L'equip de treball estava compost majoritàriament per dones estudiants i homes que vivien a Mataró. La forma de producció es basava fonamentalment en el treball en equip, amb l'aportació de la part tècnica per part de Mataró Ràdio. En la locució estaven tots els membres de l'equip i la redacció la feien dos membres de l'equip. Bouricha explica que és una feina que requeria molta dedicació i esforç.

Bouricha afegeix que malgrat que les llengües predominants eren el català i el castellà, el programa es traduïa al francès, l'àrab, l'anglès i l'alemany. A més es podia escoltar en qualsevol lloc del món a través d'Internet.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Segons Bouricha, el programa és un projecte dirigit per joves per a joves, ja que ell considera que sobre ells recau la responsabilitat i l'esperança de l'avanç social i la integració. Afegeix que una de les integrants joves de l'equip de producció aprofita el seu contacte amb joves de la ciutat per promoure la seva participació en el programa.

d) Relació amb l'audiència

Bouricha explica que la majoria dels i les oients immigrants del programa eren joves perquè moltes de les persones adultes no entenen bé la llengua, ni el castellà ni el català.. També va haver-hi una comunicació directa amb els oients a través de trucades on demanaven cançons i consultaven informació sobre la música que s'emetia en el programa. Bouricha afegeix que es van incloure concursos per donar-li un caràcter més dinàmic, creatiu i variat.

e) Participació de persones immigrades

Segons Bouricha, la participació de les persones immigrades té lloc principalment en la secció d'entrevista, la qual és el nucli del programa, on participa cada setmana una persona diferent, ja sigui per temes culturals o socials. Afegeix que el programa intenta parlar sobre temes que siguin d'interès per a les persones immigrades i les autòctones. A més de l'entrevista hi ha dues joves musulmanes que presenten l'agenda cultural i la secció juvenil. En cada programa s'exposa un tema d'actualitat entre la joventut i després aquesta secció està oberta a la participació dels joves.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Bouricha explica que la proposta del programa era promoure el diàleg i la convivència entre la comunitat musulmana i l'autòctona d'una manera normalitzada, per la qual cosa quan es produïa l'espai radiofònic s'inclouen els diferents punts de vista dels membres de l'equip de producció intentat trencar els estereotips perquè considera que la principal dificultat per a la convivència és la falta de tolerància i la falta de flexibilitat.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Bouricha explica que no tenien cap censura o límit a l'hora d'escollir els actors que participaven al programa, qualsevol persona era convidada fora d'on fora.

h) Evolució del programa

Segons Bouricha, a l'inici del programa tenien molts dubtes de que temàtiques incloure dins de l'espai radiofònic perquè pensaven que seria un fracàs però després molts polítics i activistes van mostrar el seu interès per participar en el programa. Després d'un temps d'emissió el toc diferencial el va representar la manera d'enfocar els temes i el compromís d'harmonitzar diferents idees i opinions per obtenir al final una visió de convivència i fraternitat.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Bouricha afirma que les bones pràctiques són les que obren les portes a la comprensió i la convivència entre les cultures. Afegeix que sap que no eren els únics en aquest camí i no ho volien ser-lo perquè el seu desig era que hi hagués altres iniciatives i que es multipliquessin fins que hi hagués un programa d'aquest tipus en cada poble. Tot s'ha de basar en el respecte mutu.

j) Futur del programa *Per tot el món*

En l'any 2010, quan el programa encara estava en antena van tenir la idea de fer una ràdio online per ampliar el nombre de produccions sobre temàtiques relacionades amb la comunitat musulmana de Mataró i Catalunya, però després d'un temps van decidir no fer-la perquè van considerar que no estaven preparats ni a nivell organitzatiu ni econòmic.

k) Sostenibilitat econòmica

Explica Hicham Bouricha que no van comptar amb cap tipus de suport econòmic, ni institucional ni comercial. Tots eren voluntaris i l'objectiu era col·laborar en pro de la convivència entre els diferents membres de la societat, donar una imatge positiva del col·lectiu musulmà i fer arribar a tot el món el seu somni que tots podem conviure en harmonia i lluitar junts per un futur millor.

l) Horari del programa

El programa s'emetia a Mataró Ràdio, 89.3 FM, els últims divendres de cada mes de 18 a 19 hores. També es podia escoltar per Internet. Segons Bouricha, hi havia molta gent que escoltava el programa per aquesta via perquè van rebre molts correus electrònics d'oients de diferents països, com per exemple França, Argentina, Itàlia i el Marroc.

3.2.5. Programa *Mosaic*. Entrevista al productor i conductor, Jordi Mestre.

a) Origen de la idea

Segons Mestre, la idea del programa va sorgir d'una gravació a Ràdio Esparraguera que van fer amb uns joves per a unes jornades de portes obertes a l centre de culte islàmic del carrer Tíjola d'Esparreguera. Arran d'això l'emissora municipal va començar a veure la possibilitat de fer un programa de ràdio i els ho va demanar a la regidoria de Convivència de l'ajuntament d'Esparreguera

L'objectiu era donar veu a les persones estrangeres o d'origen estranger. Conèixer les seves històries de vida i aproximar noves realitats a Esparreguera.

b) Procediments de producció

En relació amb la forma de producció, es feia de manera molt informal, en la majoria dels casos, els membres de la regidoria de Convivència de l'ajuntament i les persones de la ràdio quedaven un dia o una estona abans del programa per organitzar els continguts que es tractarien dins de

l'espai radiofònic, normalment es gravava el programa i després se'ls enviava el podcast per tal que tinguessin el resultat.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Jordi Mestre explica que abans de començar el programa ja hi havia vincles amb algunes persones i entitats, a qui es va demanar que participessin en el projecte. Amb aquells que no hi havia relació es va iniciar un procés d'apropament per aconseguir la seva col·laboració.

d) Relació amb l'audiència

Mestre explica que des del programa no va haver-hi relació amb l'audiència.

e) Participació de persones immigrades

Mestre afirma que a les persones migrades se'ls va demanar si volien col·laborar i ajudar a organitzar la píndola antirumor del mes per al programa, i a partir d'allí es va organitzar la seva participació.

f) Promoció del diàleg i la convivència

El projecte va ajudar a donar veu i a empoderar col·lectius estrangers, a part d'acostar-los a un espai municipal com la ràdio.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Mestre explica que no hi va haver cap problema per escollir els actors del programa sinó justament al contrari, cada sessió era molt dinàmica, generava molt de vincle i emocionava molt les persones participants.

h) Evolució del programa

Mestre afirma que des dels inicis del programa sempre va haver-hi històries de vida i píndoles antirumors. Afegeix que si hagués continuat el projecte potser haurien fet històries de vida més profundes i contes orals.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Per a Jordi Mestre, una bona pràctica ha d'acostar les experiències vitals a través d'un discurs pròxim i amb sentiment al conjunt de la comunitat. Afegeix que els projectes, facin el que facin, haurien de tenir presents els protagonistes i evitar el discurs paternalista, donant pautes i guies als periodistes.

j) Futur del programa *Mosaic*

El programa s'emetia des de febrer de l'any 2012, a partir d'un interès especial de la regidoria de Nous Catalans de l'Ajuntament d'Esparreguera. Quan hi va haver canvis polítics es va deixar de fer el programa a juny de 2015, ja que depenia bàsicament de l'interès i l'impuls de la regidoria.

i) Sostenibilitat econòmica

Segons explica Mestre, el programa es sostenia perquè les persones que anaven al programa eren voluntàries i els que feien el programa eren treballadors/es de l'Ajuntament d'Esparreguera.

l) Horari del programa

Finalment Mestre explica que el programa s'emetia el primer dimarts de cada mes, de 12 a 13. Aquest horari va ser una proposta de l'emissora i l'equip que el feia va estar-hi d'acord.

3.2.6. Programa *La tertúlia del fòrum*. Entrevista al productor i conductor, Joan Pascual.

a) Origen de la idea

Joan Pascual explica que la idea del programa va néixer arran dels conflictes que es vivien aquells dies a Síria, Veneçuela i Ucraïna. *La Tertúlia del fòrum* era un programa que tractava l'actualitat de la setmana i van considerar que era una obligació tractar aquest tema, per la qual cosa els va sorgir la idea de fer-ho amb persones residents a Olesa però que havien emigrat de països on s'estaven produint els conflictes.

b) Procediments de producció

A la producció hi participava l'equip sencer d'Olesa Ràdio, encapçalat per la seva directora, Lourdes Pallarès, i Joan Pascual, n'era el director i presentador. La redacció d'Olesa Ràdio era qui prenia les decisions sobre el contingut del programa, ningú més tenia veu ni vot.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Pascual afirma que la relació era en format entrevista del presentador als participants i posteriorment amb una tertúlia oberta amb opinions creuades entre tots els integrants de la taula.

d) Relació amb l'audiència

Segons Pascual, existia la possibilitat de participar a través de xarxes socials, però no recorda una gran aflluència de missatges per part dels oients.

e) Participació de persones immigrades

Segons Pascual, les persones immigrades hi participaven de tant en tant. Tot i que cal destacar el cas de Fernando Vicente, un argentí emigrat a Catalunya fos de la temàtica que fos, perquè venia com a psicòleg i amb gran interès per la política.

f) Promoció del diàleg i la convivència

La promoció del diàleg i la convivència no era l'objectiu principal del programa, però Pascual creu que l'emissió dedicada als conflictes de Síria, Veneçuela i Ucraïna els va oferir idees de com tractar temes d'aquest tipus tant en el programa com en l'emissora en general.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Pascual explica que al llarg del programa no van tenir problemes per escollir els actors convidats. L'únic cas que recorda va ser que la persona emigrada de Síria que va participar en el programa guanyador treballava a l'hora de fer l'emissió i va cedir part de la seva jornada laboral per participar, per la qual cosa va ser més un problema logístic que no pas de producció.

h) Evolució del programa

Des dels inicis, l'actualitat sempre va ser el centre de les temàtiques desenvolupades en el programa. Es va començar amb els conflictes a Síria, Ucraïna i Veneçuela des de la perspectiva de residents a la comunitat d'Olesa de Montserrat, però després la prioritat va ser tractar temes relacionats amb Catalunya, seguits de temes d'actualitat a Espanya i a d'altres parts del món.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Pascual creu que en les bones pràctiques s'ha de tenir coneixement profund del que es parla. A més s'ha de ser rigorós amb la informació que s'explica perquè d'aquesta manera s'evita que el presentador sigui el protagonista. Afegeix Pascual que s'hauria de buscar que en l'estona que s'estigui davant del micròfon es puguin explicar coses que ajudin a aquells que t'escolten a entendre els efectes en la seva via quotidiana de les notícies que s'estan narren en els espais radiofònics. Finalment, explica Pascual que no s'ha de ser banal i que s'ha de generar la màxima participació de persones immigrants perquè aporten una visió diferent.

j) Futur del programa *La tertúlia del fòrum*

Quan vam fer l'entrevista a Joan Pascual, l'any 2018, feia dos anys que el programa s'havia deixat d'emetre, pels canvis polítics que es van produir dins de l'Ajuntament d'Esparreguera que van afectar a la regidoria de Nous Catalans, la qual produïa l'espai radiofònic.

k) Sostenibilitat econòmica

Pascual explica que el programa pertanyia a Ràdio Esparreguera per la qual cosa el finançament estava cobert al 100 per cent amb els diners provinents des de l'Ajuntament d'Esparreguera.

l) Horari del programa

Pascual explica que des de la direcció es va proposar l'horari dels dissabtes al matí i a l'equip de producció li va semblar adequat per a un programa d'actualitat. Els dissabtes de 10 a 11 del matí era una bona hora per reflexionar sobre com s'havia desenvolupat la setmana.

3.2.7. Programa *Annour*. Entrevista al productor i conductor, Carles Peña.

a) Origen de la idea

Carles Peña explica que el programa va néixer a setembre de 2011. Ell havia estat col·laborador habitual a Ràdio Mollet, a on anava a recomanar llibres perquè era el propietari d'una llibreria

de la localitat. Peña afegeix que sempre li havia interessat la cultura àrab musulmana i per això va fer un màster de civilització musulmana a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Arran de fer aquest màster va pensar que una bona manera d'aprofitar el coneixements que havia adquirit o d'ampliar-los era fent un programa de ràdio on es tractes aquesta temàtica. Va fer la proposta a Ràdio Mollet i la cap de programes immediatament li va dir que sí.

b) Procediments de producció

El programa el fa ell sol. Al principi tenia dos col·laboradors, però els continguts i el guió els preparava ell. Segons Peña, la producció del programa és complicada perquè tot i ser una mitja hora a la setmana, la seva feina no és aquesta, sinó l'atenció de la seva llibreria, que li ocupa moltes hores, i llavors es fa molt difícil preparar els programes amb una certa anticipació. Arran d'aquesta precarietat de mitjans i de temps va decidir incorporar entrevistes telefòniques al programa.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Peña explica que el seu treball de final de màster va ser una anàlisi de la comunitat musulmana de Mollet. A partir d'aquí van començar les relacions i els vincles amb aquest col·lectiu, que després van servir per a la producció del programa i per relacionar-se amb aquesta comunitat.

d) Relació amb l'audiència

Peña afegeix que la difusió del programa és limitada, per la ràdio on s'emet i per l'horari. Des del principi es va crear un podcast i un compte de Facebook i a partir d'aquí sí que es van generar discussions, depenent del tema tractat.

e) Participació de persones immigrades

Carles Peña afirma que al convidar col·lectius immigrants de la població existeix d'alguna manera un vincle que les persones immigrants agraeixen perquè consideren positiu que hi hagi algú que els doni veu i d'aquesta forma tinguin el suport d'almenys un programa de ràdio.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Segons Peña, promoure el diàleg i la convivència és un objectiu molt difícil d'aconseguir i en el programa el treballen des d'una posició humil i senzilla. Quan parlen o conviden col·lectius d'immigrants de la comunitat, aquests agraeixen que hi hagi algú que els doni veu a través de la ràdio, i aquesta és la tasca que poden fer des del programa.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Peña assegura que sempre ha tingut llibertat absoluta a l'hora de decidir sobre la producció del programa i d'escollir els convidats. Ha portat aquells que ha volgut i ha tractat els temes que ha volgut, però no sap si això és bo o dolent, perquè no està segur si li agrada a la gent que ho escolta. Li agradaria que hi hagués més feedback,.

h) Evolució del programa

Segons Peña, en diverses ocasions ha pensat deixar el programa, però va arribar el premi de la Mesa per a la Diversitat a l'Audiovisual l'any 2016, i això li va donar ànims per continuar, ja

que durant sis anys el programa l'ha realitzat ell sol i això és una tasca esgotadora quan no t'hi dediques exclusivament, és una etapa que cal tancar en algun moment. Peña va dir que volia fer altres coses, com per exemple una pàgina web amb continguts de reflexió i que d'alguna manera fos més participativa. La decisió de tancar el programa és personal per falta de temps i possibilitats.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Peña considera que per fer un bon programa de ràdio en matèria d'immigració el més important és fugir dels tòpics sobre les persones immigrades i parlar amb respecte sobre l'islam. Afegeix que moltes vegades ens deixem portar pels tòpics que sentim al carrer.

j) Futur del programa Annour

Peña explicava en el moment de l'entrevista que estava en un moment de crisi perquè encara no sabia si hi hauria una propera temporada o no, uns mesos després de l'entrevista a juny de 2017 el programa es va deixar d'emetre. Afegeix Peña que el programa pràcticament l'ha fet ell sol, i potser ja és una etapa que cal tancar; la idea seria transformar la pàgina que té de Facebook en una pàgina de reflexió sobre aquests temes que fos una mica més participativa: és una qüestió personal i de temps. No obstant, considera que el programa no està esgotat i que cada dia sorgeixen temes que s'hi podrien tractar.

k) Sostenibilitat econòmica

Segons Peña, aquest programa s'ha pogut tirar endavant perquè s'ha fet de manera altruista, ja que no rep cap suport econòmic de l'ajuntament. La programació de Ràdio Mollet se sosté en un 50 per cent amb programes que fan els col·laboradors de manera voluntària, com en el seu cas.

l) Horari del programa

El temps de duració del programa, mitja hora, el va proposar Carles Peña, i l'horari d'emissió, els dimecres a les 16:30, el va posar la ràdio. Peña creu que no és un bon horari, malgrat que la majoria de la gent que escolta el programa ho fa a través del podcast.

3.2.8. Programa *Món possible*. Entrevista realitzada a la productora i conductora, Olga Rodríguez.

a) Origen de la idea

L'origen de la idea del programa es va produir quan Olga Rodríguez feia activitats periodístiques en els serveis informatius de Ràdio 4. Segons ella, el 90 per cent o més de les notícies que es produïen eren de caràcter social, sobre pobresa, vulneració de drets i desigualtat, entre altres, la qual cosa va considerar que era material suficient per fer un programa monogràfic sobre aquests temes. A l'inici es parlava sobretot de pobresa, perquè eren els moments més durs de la crisi, però de mica en mica es va començar a parlar sobre cooperació i

justícia global. Rodríguez recorda que va pensar que aquest programa podia ser com un gra de sorra per millorar la situació que es vivia i es viu arreu del món. No obstant explica que a l'inici els objectius del programa no estaven massa clars i a mesura que s'han anat fent programes s'han establert les línies d'actuació, els temes i la relació amb els diferents actors de la comunitat. El que sí s'ha mantingut sempre és el seu esperit humil davant d'aquest tema de tanta complexitat, a més de donar visibilitat a la gent que està immersa en situacions de pobresa i exclusió i que no té sortida en els mitjans de comunicació perquè hi ha altres temes que són més notícia o que els periodistes creuen que són més notícia.

b) Procediments de producció

Tots els aspectes del programa són definits i produïts per Olga Rodríguez. La direcció de la ràdio no té participació en aquest procés. Ella selecciona els temes de què es parlarà dins de cada programa, els redacta i fa la locució. No obstant, hi ha seccions que fa amb altres entitats, ONG i companys periodistes de la ràdio, com per exemple el Síndic de Greuges, qui participa un cop al mes per parlar de temes relacionats amb els drets humans, la llibertat d'expressió i les lleis relacionades amb la immigració, entre altres.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Olga Rodríguez diu que la relació amb els actors s'ha anat enfortint al llarg del temps que es porta fent el programa. En un inici coneixia el nom de les entitats o ONGs però no de les persones que hi treballaven. En canvi, ara té una relació molt propera i estreta amb elles, es comuniquen sovint per definir els convidats i els matisos amb què abordaran els temes tractats al programa.

d) Relació amb l'audiència

El programa no té una relació directa amb l'audiència, principalment perquè es grava els divendres i s'emeten els dissabtes a la tarda, és a dir, no es fa en directe. A més, no existeix una metodologia d'inclusió dels oients en la producció del programa. Per la qual cosa, l'única via per rebre comentaris o preguntes de l'audiència és a través del bloc del programa, on es pot escriure i comentar sobre la producció radiofònica.

e) Participació de persones immigrades

Rodríguez explica que la participació de persones immigrades sempre es fa a través de les ONGs que atenen aquest col·lectiu, com per exemple Sos Racisme o entitats que conviden activistes dels drets humans a Barcelona.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Un dels principals objectius del programa és aconseguir que a través de la manera com es tracten els temes, les persones immigrades no es vegin com a enemics o com a persones que no

tenen res a veure amb l'audiència. Rodríguez diu que no sap si ho aconsegueix o no però que l'important és mantenir aquest principi com a nord en la producció del programa. Recorda que l'ONG Sos Racisme fa trobades per dinar o sopar entre gent que ha vingut des de diferents llocs del món i autòctons de Catalunya per establir una relació entre ells. Una vegada ella va convidar un grup de persones que havien participat en aquest tipus d'activitat i va gaudir de les seves experiències.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Olga Rodríguez explica que mai hi ha hagut cap dificultat per definir els actors o els temes dels quals es parlarà en el programa. Creu que això ha sigut fàcil perquè la majoria de la gent que hi participa ja està sensibilitzada sobre el tema i sap de què parlarà. Malgrat tot, explica que té dificultats per convidar altra gent que no siguin els mateixos de sempre. Diu que encara que ho intenta fer el millor possible, no ha pogut perquè ella a més de fer el programa continua fent les seves funcions en els serveis informatius.

h) Evolució del programa

Quan va començar el programa, cada emissió era monogràfica, és a dir, es parlava d'un sol tema tota l'estona amb diferents convidats. En el moment de l'entrevista s'està fent la tercera temporada i hi ha varietat de temes, encara que se'ls dediqui menys temps. El gènere més present al programa des dels seus inicis és l'entrevista, i això seria un dels elements que Rodríguez canviaria si pogués i faria més reportatges, però per fer-los es necessiten més recursos materials i humans.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Rodríguez considera que per produir amb bona pràctica radiofònica, en especial quan es parla de persones immigrades, el més important és trencar els estereotips i tractar de manera respectuosa les persones i col·lectius que estan immersos en situacions complexes i delicades.

j) Futur del programa Món possible

Per a l'any 2018 tenien com a projecte fer una secció dins del programa sobre històries de refugiats, gent que ha aconseguit viure a Catalunya i que vulguin contar la seva experiència.

k) Sostenibilitat econòmica

El sou d'Olga Rodríguez està cobert per la ràdio com a periodista de plantilla. Ella fa el programa i a més la producció per als serveis informatius. No es contempen recursos econòmics especials per al programa. Després de guanyar el premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, l'Olga Rodríguez espera obtenir-ne més.

1) Horari del programa

La direcció de la ràdio es qui va decidir el dia i l'horari d'emissió del programa. Rodríguez explica que li sembla bé la ubicació del programa dins de la graella, a més considera que en l'actualitat és menys greu si no et trobes en un bon horari perquè aquesta mancança es pot suplir amb les xarxes socials i la ràdio a la carta.

3.2.9. Programa *Ràdio Àfrica*. Entrevista realitzada a la productora i conductora, Tania Adam.

a) Origen de la idea

La idea de fer aquest programa neix l'any 2012 a partir d'una inquietud de la productora sobre la mirada estereotipada i reduccionista que rebien els africans a Catalunya. Ella ja portava uns anys treballant sobre la cultura contemporània africana, grups musicals africans que aportaven nous estils musicals, i veia com aquest sector s'anava fent més complex i feia falta un espai com *Ràdio Àfrica*, on les persones africanes es poguessin visibilitzar i expressar-se d'una manera democràtica, i es trenquessin estereotips i. Així doncs, va proposar a Scanner FM, una ràdio online que hi havia a Barcelona, un programa que es deia *Radio Africa Sonidos Urbanos* i que es produïa un cop al mes en format podcast. Aquest producte es transforma l'any 2015 en una pàgina web que es diu *Ràdio Àfrica Magazín*, on no només es parlava de música sinó també d'altres tipus d'arts, com la fotografia, el cinema, la literatura i la poesia. Entre els anys 2017 i 2018 apareix la possibilitat de fer un programa en la ràdio de Betevé, el qual es converteix en l'extensió de tot un procés.

b) Procediments de producció

Tania Adam produeix tot el programa, incloent la selecció dels temes, els convidats, les músiques i els gèneres que es fan servir. La música africana és el punt de partida i des d'allí es presenten altres temàtiques o problemàtiques que tenen relació amb la immigració africana. Adam explica que quan es refereix a la música africana no parla només de la música que es produeix al continent africà, sinó també la que té els seus orígens a la diàspora africana en diferents parts del món, ja sigui als Estats Units, a les illes del mar Carib o a Europa.

El programa s'enregistra en un estudi de gravació en un format de fals directe. La primera part és més parlada i la segona més musical, però independentment del tema que s'abordí, el programa sempre s'inclouen elements històrics, de costums o característiques les diferents comunitats africanes.

Adam explica que la direcció de la ràdio o l'equip de producció de l'emissora no participen en cap de les etapes d'elaboració del programa, ni tampoc donen feedback, el qual ella agrairia perquè considera que el diàleg és molt important per la millora dels productes radiofònics.

Els canvis que ella faria en la producció del programa són la incorporació d'un equip de producció que facilités definir els continguts amb altres persones de diferents àmbits acadèmics i culturals, a més que permetés estar centrada en els temes importants i no en els petits detalls, com confirmar els convidats o si hi ha traductor o no per fer les entrevistes.

c) Relació amb els actors que participen al programa

En el programa participen convidats del tot el món: gent que ve a Barcelona a fer un concert i aprofita per parlar en el programa, especialistes en el món africà, ja siguin acadèmics o no, directors de cine, poetes, cantants, llibreters, entre altres. Adam explica que hi ha dos criteris fonamentals en la selecció de convidats: primer, que estiguin relacionats amb Àfrica, i segon, que si no parlen castellà hi hagi un traductor, perquè conduir el programa i a més fer la traducció és molt complex. Adam afegeix que sempre demana als convidats que facin una selecció de músiques africanes que reflecteixi la diversitat que existeix i sobretot escoltar les músiques que es posen a l'esfera domèstica i familiar, perquè moltes d'aquestes melodies formen part de l'ADN dels convidats però no veuen la llum ja que només son escoltades a casa, tot i representar un valor molt important per a la promoció de la cultura africana. Aquest és l'objectiu de *Ràdio Àfrica*: abordar la cultura des de la música o la música des de la cultura per evitar la invisibilitat dels elements africans presents dins i fora del continent africà.

d) Relació amb l'audiència

La relació amb l'audiència és molt escassa i es dona bàsicament a través de les xarxes socials i els posts que es publiquen a la pàgina web de Betevé. Adam explica que en ocasions s'ha trobat gent que li diu que ha escoltat el programa i li dona feedback, però a banda d'això la relació amb l'audiència és pràcticament nul·la.

e) Participació de persones immigrades

La participació dels convidats a *Ràdio Àfrica* no està determinada per la seva procedència sinó pels coneixements que tinguin del tema del qual es parlarà en el programa, és a dir, pot participar una persona immigrada o no depenent d'allò que aportarà a la discussió. El que sí ha d'estar present sempre és la música africana, ja sigui feta al continent africà, a Europa o a qualsevol lloc del món.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Segons explica Tania Adam, el programa promou el diàleg i la convivència per diverses raons, la primera perquè es transmet a través d'una ràdio pública, per la qual cosa hi ha igualtat de

condicions per a tots els que l'escoltin. A més, una cosa molt important del programa és que obri noves finestres per conèixer diverses realitats, però no pel fet de parlar de persones immigrades, sinó pels continguts que aquestes aporten, és a dir, una persona immigrada no surt al programa per ser-ho sinó pels coneixements que aporta, i això permet que els interlocutors estiguin en igualtat de condicions per abordar els diferents temes a través d'un diàleg enriquidor i respectuós, perquè el valor està en el contingut i no només en les persones.

Tania Adam considera que si es vol que hi hagi de programes que promoguin el diàleg i la convivència s'ha de permetre la participació de persones amb diferents bagatges culturals en la producció i realització de continguts, però no d'una manera superficial i per cobrir una quota, sinó des de la seva cosmovisió i amb profunditat.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Segons Adam, no és difícil escollir els actors del programa perquè una vegada es determina el tema del qual es parlarà, la decisió de qui participa dependrà de la seva aportació al tema, de la disponibilitat d'horari que tingui per fer la gravació i de la disponibilitat d'un traductor/a si no parla castellà. A més, poden haver-hi més de dos convidats/convidades per programa perquè la primera hora és més reflexiva i la segona més musical.

h) Evolució del programa

El programa ha evolucionat des d'una proposta més musical fins a una de més complexa, on el centre ha estat la persona negra que a través dels anys s'ha estat movent des del continent africà a l'Índia, Amèrica del sud, Amèrica central, Amèrica del nord i, en les migracions més contemporànies, Europa.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Adam explica que el programa és una bona pràctica principalment pels continguts, que són enriquidors, ja que aporten elements diferents i constructius per al coneixement de la cultura africana; a més, sempre posa en valor les veus que no tenen altres espais a l'esfera pública i ho fa d'una manera horitzontal.

Considera que dins de les ràdios no ha d'haver-hi programes exclusius sobre migració, sobretot quan es parla de música i de cultura, perquè a una persona li pot agradar la música africana, el hip hop o qualsevol tipus de música, sigui quina sigui la seva procedència. Només ho veu necessari quan es parla des del punt de vista més social i amb problemàtiques específiques originades per la immigració, però tampoc creu que s'hagin de discutir només entre persones immigrades o entre autòctones, encara que no rebutja l'existència de "guetos" i la creació de comunitats per interessos.

j) Futur del programa *Ràdio Àfrica*

Adam explica que el desenvolupament del programa dins de *Ràdio Betevé* no només depèn d'ella sinó de la renovació o no del contracte que existeix entre totes dues parts. En el cas que continuï el programa Adam assegura que s'està plantejant crear un altre espai de comunicació dins de la seva pàgina web que li permeti parlar sobre tota la situació que s'està vivint a Catalunya i el món sobre temes que no s'aborden a la ràdio pública, sempre amb la música africana molt present.

k) Sostenibilitat econòmica

La sostenibilitat del programa és molt fràgil perquè el contracte que hi ha amb *Ràdio Betevé* per fer el programa és per mesos i no per períodes més llargs, a través d'una empresa que ofereix serveis a la ràdio.

l) Horari del programa

La definició de l'horari i la duració del programa les va decidir la direcció de *Ràdio Betevé*. Adam explica que només es negocia el moment en què s'enregistra. El programa surt els diumenges a les 21 i es reemet a les 17 dels dilluns. A més, es produeixen deu microprogrames setmanals de música.

3.2.10. Programa *D'aquí i d'allà*. Entrevista realitzada als productors i conductors, Julieta Romero i Jesús Gómez Pujol.

a) Origen de la idea

Segons explica Jesús Gómez, la idea del programa va néixer a partir del programa municipal de ciutadanes de l'Ajuntament del Prat de Llobregat, el qual va plantejar l'any 2008 la necessitat de tenir un espai on es parlés sobre immigració però gestionat per persones de diferents orígens, no només llatinoamericans sinó també d'altres parts del món, des de marroquins fins a xinesos, perquè la proposta era que es pogués parlar diferents llengües, ja sigui castellà, català o els altres idiomes que es parlen al Prat.

L'objectiu del programa era que fos un espai de trobada entre la gent del Prat i la nova ciutadania que arribava a la ciutat.

Segons explica Julieta Romero, ja fa 12 anys que la van convidar a participar en el programa i va ser una cosa que la va enamorar per molts motius; el principal, conèixer altres persones i donar-se a conèixer, la qual cosa li permet teixir una xarxa social en el nou lloc que l'ha acollit.

b) Procediments de producció

Gómez afirma que el programa compta amb el suport professional d'una periodista que és treballadora de la ràdio, que és la persona que fa la major part de la producció i prepara les entrevistes i els continguts. La gestió del programa està feta per voluntaris i voluntàries, ciutadans i ciutadanes del Prat, dels quals Julieta Romero és la més antiga i fidel al projecte i la persona que pràcticament hi ha estat des de l'inici fins ara.

Gómez afegeix que fan una reunió de programació a l'any, a on recullen les propostes de tot l'equip, el qual inclou als membres de la regidoria i els col·laboradors/es del programa. Ell mateix és qui aporta els temes, que provenen de la regidoria, en la reunió on es posen en comú i normalment solen treballar alguns temes de manera prioritària cada any. Per exemple, l'any 2018 van treballar el tema dels refugiats, i al 2019 van treballar temes relacionats amb el col·lectiu xinès, és a dir, tenen algunes prioritats, les quals volen encaixar en l'espai radiofònic. Entre els temes prioritaris dels quals es parla al programa, es troben els relacionats amb les dones i els joves, i donar a conèixer les associacions o entitats que estan instal·lades des de fa temps a la ciutat o les noves. També es comunica sobre tots els serveis municipals que existeixen al Prat i la manera d'accedir-hi, perquè entre tanta informació hi ha vegades que els ciutadans no troben la que busquen.

c) Relació amb els actors que participen al programa

Segons Gómez, no sols participen al programa les persones immigrades que fan vida en la comunitat, sinó també gent variada de les entitats i de les institucions. Gómez afegeix que això és producte d'una estratègia de l'ajuntament que s'explicita en el Pla Local de Ciutadania i Interculturalitat, un projecte que es va debatre fa anys i d'ell es deriva pràcticament tot el que fan actualment en el programa i que s'ha anat ajustant en funció del moment que s'està vivint al Prat. Per exemple, els refugiats era un tema del qual no es parlava fa uns deu anys i ara és central, o el cas del col·lectiu xinès, el tercer de la ciutat, que participa poc i té poc contacte amb els serveis municipals, per la qual cosa el Pla intenta fer un treball específic amb ell a través d'un estudi, un diagnòstic i unes línies de treball que tinguin en compte les demandes del propi col·lectiu. Aquests resultats també influeixen en la producció del programa i els convidats que participen.

Romero explica que això representa els interessos de l'ajuntament, però després estan els interessos o les propostes que fa l'equip, el qual té relació directa amb les diferents comunitats, entitats i col·lectius que fan vida al Prat, és a dir, el programa és fruit de la interacció entre l'interès més institucional i el del grup de voluntaris i voluntàries que participen en el programa.

d) Relació amb l'audiència

Romero explica que quan avaluen la relació amb l'audiència consideren que tenen "una pota coixa", perquè en algun moment sí que es va intentar, però se'ls complicava molt pel tema del

feedback. Per a ells no és fàcil establir aquesta relació, primer de tot perquè és un programa gravat. En algun altre moment, quan tenien més capacitat en recursos humans, sí que s'emportaven la gravadora per fer entrevistes fora; però ara aquest contacte se'l plantegen a través d'alguna xarxa social, ja que aquestes faciliten el feedback, però igualment, de moment, ho tenen en mode d'espera.

No obstant, sí existeix una relació indirecta a través d'una xarxa de gent que per diferents vies té relació amb el programa, ja que treballen en l'àmbit de la immigració i la interculturalitat. Aquesta xarxa està vinculada a la Taula Nova Ciutadania, un espai on hi ha associacions de pares i mares de les escoles i els instituts, entitats de diferents temàtiques i membres del teixit social de la ciutat. Pot succeir que alguna d'aquestes persones hagi escoltat el programa i faci algun comentari al respecte, però no hi ha una comunicació directa com, per exemple, a través de trucades telefòniques.

e) Participació de persones immigrades

Gómez explica que la participació de persones immigrades es dona no només com a convidades sinó també en la producció i la conducció del programa, on són la majoria. El gènere del programa és l'entrevista i moltes vegades tant els entrevistadors com els entrevistats són d'origen estranger.

f) Promoció del diàleg i la convivència

Segons diu Jesús Gómez, en el cas del programa *D'aquí i d'allà* els presentadors són persones immigrades i entrevisten gent de l'ajuntament, entitats, associacions i membres del teixit social de la ciutat.

Romero afegeix que el programa és una experiència molt enriquidora perquè quan hi ha desconeixement és quan sorgeixen les pors, que són les que t'acaben portant a tenir prejudicis, però en el moment que coneixes i sobretot quan tens curiositat per saber sobre l'altre ja estàs teixint un pont o entaulant una relació, i aquí ja no hi ha pors, no hi ha prejudicis, aquí es trenca tot el que et pot frenar a l'hora de conèixer aquesta persona, perquè normalitzes que tots som iguals.

g) Dificultats per escollir els actors del programa

Gómez explica que el major repte és saber què pot passar quan es trobin en una situació complexa, però fins ara no ha passat res que els hagi suposat una dificultat. Afegeix que al programa han participat persones musulmanes, jueves i sikh, entre d'altres, per parlar sobre temes relacionats amb la religió, i això no ha suposat cap conflicte.

Romero afegeix que l'única dificultat pot ser que els convidats que no parlen castellà o català no es puguin expressar amb claredat en un programa on el principal propòsit és que entenguin el que vols dir, però això més que una dificultat és una barrera lingüística. En aquests casos, lògicament els llatinoamericans tinguin avantatges ja que poden parlar en castellà. No obstant,

la llengua mai ha sigut un impediment per convidar altres col·lectius, perquè des del programa no la consideren una dificultat sinó un obstacle que es pot superar.

h) Evolució del programa

Segons explica Gómez, a l'inici era un espai breu, de vint minuts, un cop al mes. Al començament els objectius estaven molt clars i entre totes les persones que feien el programa es decidia el tema i els convidats. S'hi parlava de menjars, de cultura i de tot allò relacionat amb les associacions, però en la mesura que van anar creixent el número de temes i convidats es va passar a un espai de quaranta minuts. Afegeix Gómez que han definit de forma més clara en quina direcció volien portar el programa. S'han organitzat més, han anat depurant quins són els temes que realment els interessa tractar i la manera de comunicar-los, com la diversitat religiosa, les activitats que organitza l'ajuntament i la forma de donar a conèixer els projectes i serveis municipals des de la perspectiva i els interessos de les persones immigrades que viuen a la ciutat.

i) Bones pràctiques radiofòniques en matèria de diàleg i convivència entre les persones immigrades i les autòctones

Jesús Gómez i Julieta Romero expliquen que a partir de la seva experiència en el programa consideren que en una bona pràctica radiofònica s'han de tenir en compte tots els aspectes relacionats amb la diversitat cultural i el treball en xarxa, la qual cosa és fonamental per crear una cultura de la diversitat en positiu. Afegeixen que les bones pràctiques haurien de ser projectes amb suport institucional i econòmic de les ràdios i s'haurien d'escoltar les demandes i necessitats de la comunitat.

j) Futur del programa *D'aquí i d'allà*

Gómez afegeix que els canvis polítics poden generar també inestabilitat en els projectes de les ràdios municipals i els programes que venen d'un projecte com aquest. En el cas del Prat hi ha hagut molta estabilitat política i això ha garantit la continuïtat del projecte. Si a això se li suma la voluntat política i que és un producte útil per a la societat, el programa buscarà la manera de continuar.

Un tema que s'hauria de treballar més, segons Gómez, és la relació amb l'audiència perquè hi hagi una certa interacció i així saber realment quins són els interessos de la gent que els escolta. Explica que ells poden tenir una teoria sobre allò que pot estar movent-se en matèria d'interessos entre la ciutadania del Prat, però seria bonic conèixer què és el que realment interessa als veïns i veïnes que escolten el programa.

k) Sostenibilitat econòmica

Jesús Gómez afirma que el programa no és molt car perquè hi ha personal voluntari. La ràdio té un cost que el cobreix l'ajuntament, perquè és una emissora municipal. A més, el Pla de

Ciutadania de l'Ajuntament del Prat paga el cost de la periodista que dona suport en la coordinació dels aspectes tècnics i de contingut del programa, la qual forma part d'una empresa que presta serveis a la ràdio. La periodista és la persona de contacte que parla amb tothom, prepara i estableix les entrevistes, fa els guions i el treball de gestió. Segons Julieta Romero, si no fos així seria molt complicat que les persones voluntàries que fan el programa hi destinessin més temps.

1) Horari del programa

El programa s'emet els dimarts a partir de les set de la tarda, amb una durada de 40 minuts i un cop al mes. Des de l'inici del projecte hi ha hagut canvis en els horaris. Romero i Pujol afegeixen que en els mesos anteriors a l'entrevista hi ha hagut noves incorporacions a l'equip i segur que hi haurà nous horaris. A més, han canviat el dia d'enregistrament per adequar-se als nous participants, Naima i Robert, d'Algèria i el Senegal, respectivament.

Han plantejat la possibilitat de fer més emissions durant el mes, però és difícil perquè les persones voluntàries treballen i no poden complir horaris fixos o assumir determinades activitats.

3.3. Resum de les entrevistes en profunditat amb les membres de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

Nom	Càrrec
Carme Figueras i Siñol	Presidenta
Iolanda Tortajada Giménez	Vicepresidenta
Carmen Rincón Blázquez	Secretària

3.3.1. Entrevista a Carme Figueras i Siñol, presidenta de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

a) El paper de les ràdios locals en la generació de vincles i inclusió comunitària

Segons Carme Figueras, precisament són les ràdios locals, més que qualsevol altre mitjà de comunicació, les que tenen el paper de generar espais que permetin vincles i inclusió de les persones immigrades. A més, considera que els premis de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual serveixen com a reconeixement d'aquesta tasca, que molts cops és feta per persones voluntàries que estan molt implicades en les accions de cohesió del municipi, ja sigui perquè han vingut des de fora del territori o perquè són autòctons implicats i sensibilitzats amb el coneixement de l'altre. Figueras afegeix que moltes vegades les ràdios locals no tenen tants

recursos tècnics com les emissores comercials, però tenen aquesta sensibilitat, que es veu reforçada amb la recepció del premi, perquè s'evidencia que el treball que fan té importància en la promoció de la diversitat cultural en la societat.

Carme Figueres afirma que probablement des de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA) no s'han detectat tots els programes conduïts per persones immigrades però es fa un gran esforç per trobar-los perquè els membres de la MDA estan convençuts que el premi potència la producció de noves propostes. A més a més, el jurat de la MDA també és molt divers i està integrat per vuit o deu persones amb diferents procedències i professions, el que permet tenir mirades distintes sobre les produccions radiofòniques.

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) no pot regular la participació i l'accés de les persones immigrades a la producció i la conducció dels programes, perquè segons Figueras això seria censura. El que fa el CAC és recomanacions, publicacions i recerques, que poden ser pròpies o encarregades a altres entitats, que promouen la diversitat en els mitjans i que permeten la reflexió i el coneixement sobre diferents temes com migracions, refugiats, menors sols i estereotips, entre altres, a més de posar en valor de les bones pràctiques.

b) Les bones pràctiques a la ràdio local en relació amb el Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual

Figueras explica que hi ha tres vies perquè les produccions radiofòniques es presentin al premi: una és que la ràdio s'assabenti de la crida per a la presentació de candidatures al premi i hi enviï un programa directament; ; la segona via és que la secretària de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, Carmen Rincón, qui també forma part de l'Observatori de la MDA, obtingui l'enregistrament d'algun producte radiofònic que mereix ser revisat per determinar si és una bona pràctica, i la tercera és que algun/a membre d'aquesta mesa proposi algun un programa que conegui.

La MDA té unes bases o criteris que no són rígids i que s'han anat millorant amb el pas del temps, els quals donen les pautes per definir quin producte radiofònic és la millor bona pràctica, però finalment és el debat que es produeix entre els membres del jurat el que acaba definint que una producció radiofònica es mereix el premi. Normalment, per la quantitat de productes que s'han d'avaluar, el jurat es divideix en grups per revisar totes les produccions que han arribat per les tres vies, però mai és una sola persona la que valora un producte, per evitar biaixos sempre són tres com a mínim, a més de la reunió final en què participen tots els membres del jurat. Figueras afirma que cada producció és diferent i fa una aportació específica a la societat en matèria d'inclusió i diversitat, ja sigui pel tipus de participació o per la seva contribució musical o cultural. A l'inici es donava diners al guanyador però al poc temps es va decidir que el premi havia de ser un reconeixement amb valor propi i no vinculat a una recompensa

econòmica. Afegeix que des dels inicis del premi el jurat sempre ha explicat a través d'una glossa les raons dels reconeixements atorgats.

Figueras explica que des de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual és impossible conèixer tot el que s'emet en les ràdios de Catalunya relacionat amb el tractament de la immigració i la diversitat, per les dimensions que això representaria. Els programes que s'han premiat fins ara són produccions dedicades a la diversitat cultural des de diferents punts de vista, però està convençuda que hi ha altres espais radiofònics que inclouen aquests temes, si bé no de manera exclusiva sinó transversal, perquè estem parlant de ràdios locals i totes tenen integrada la seva labor de servei públic i a més, cada cop hi ha més consciència de la necessitat de fomentar la convivència, per la qual cosa si surt algun contingut que no és adequat segurament algun oient o entitat es queixaria.

Carme Figueras afegeix que arran de la situació generada per la Covid-19, els mitjans en general i sobretot les ràdios locals i municipals tenen el gran repte de promoure la diversitat i la convivència en una panorama molt complicat socialment i econòmicament per l'increment de la pobresa i la desigualtat. A més, espera que els partits polítics no s'aprofitin d'aquesta situació per generar divisió i conflicte.

Segons afirma Figueras, les característiques que haurien de tenir les produccions radiofòniques per ser considerades bones pràctiques són fomentar la convivència i la cohesió social, promoure el coneixement i posar en valor tot allò positiu que genera la diversitat cultural, a més de denunciar situacions excloents i discriminatòries.

c) Bones pràctiques de comunicació i integració de les persones immigrades

Figueras assenyala que les adaptacions que haurien de realitzar les ràdios locals per ser més integradores i participatives són promoure la formació i la reflexió de tots els membres de l'emissora, però sobretot dels directius i directives i coordinadors/es, que són els qui permeten que aquests temes es consolidin dins de les programacions dels mitjans. L'altra acció que haurien de fer és promoure el desenvolupament de la consciència del poder que tenen els mitjans en el futur de la societat.

Figueras afegeix que les ràdios locals ja tenien un paper fonamental en la promoció de la integració social i la convivència, però ara més que mai hauran de complir amb la seva labor de cohesió social i coneixement de l'altre, perquè la situació generada per la pandèmia així ho requereix i es necessitaran altaveus que diguin que determinada informació o acció de xenofòbia o exclusió és mentida o no és correcta, i haurien de ser les emissores locals i municipals qui ho fessin per la seva proximitat amb els actors que participen a la vida quotidiana.

3.3.2. Entrevista a Iolanda Tortajada Giménez, vicepresidenta de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

a) El paper de les ràdios locals en la generació de vincles i inclusió comunitària

Segons Iolanda Tortajada, les produccions radiofòniques que han arribat a la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual des dels inicis del premi i que han resultat guanyadors tenen el valor de crear comunitat, perquè d'una banda es basen en la proximitat a través de la inclusió de les veus que participen en la quotidianitat de l'entorn de la ràdio i per l'altra donen importància a les persones que formen part d'aquest context més proper, generant visibilitat per a les seves opinions.

Tortajada considera que el fet que aquests temes relacionats amb la immigració estiguin presents de manera transversal dins de la ràdio és una forma d'afavorir la integració de les persones immigrades. Que les emissores tinguin vincle amb les associacions i entitats dels barris i de les viles, amb l'objectiu de dissenyar conjuntament la programació de la ràdio i identificar accions de xenofòbia o racisme, seria una altra via de promoure un vincle entre les persones immigrades i els autòctons. Tortajada afegeix que per aconseguir que les percepcions sobre les persones immigrades canviïn s'ha de promoure una varietat en els rols que les persones immigrades desenvolupen en els programes de ràdio, ja sigui com a entrevistats, productors, conductors o directors de les produccions radiofòniques, és a dir, que tinguin poder de decisió sobre els continguts. L'altra acció beneficiosa és que no reproduïxin els mateixos estereotips cada vegada que participen en un programa, perquè un dia poden parlar del lloc de la seva procedència o la seva experiència com a persona immigrada, però també haurien de parlar d'altres temes o interessos d'una manera normalitzada i sempre deixant la possibilitat que en el moment que es necessiti sigui les ràdios serveixen com a espais de denúncia o coneixement de la diversitat cultural.

Tortajada afirma pel que fa a la possibilitat de regular la participació de persones immigrades en les ràdios, la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual fa recomanacions, dona criteris per a la producció dels continguts, a més de premiar i promocionar les bones pràctiques, però ella personalment no veu malament que s'apliquin accions afirmatives, com, per exemple, que quan s'hagi d'aconseguir una llicència o algun tipus de finançament existeixin una sèrie de requisits relacionats amb la diversitat cultural i la integració el compliment dels quals doni punts davant d'altres competidors.

b) Les bones pràctiques a la ràdio local en relació amb el Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual

Des dels inicis del Premi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA) hi ha una sèrie de criteris que sempre han estat inclosos al moment de valorar les produccions radiofòniques, com per exemple que es doni valor a les situacions i accions que ocorren en l'entorn de la ràdio perquè això permet tenir incidència i normalitzar la diversitat cultural. A més, Tortajada afirma que sens dubte les bones pràctiques han d'integrar sempre la presència de la diversitat cultural i que totes les veus que participin tinguin la mateixa importància i pes dins de la producció radiofònica. Considera positiva l'existència de mitjans específics de comunitats concretes que serveixen com a espais propis d'autopresentació i que a més es promogui la transversalitat de la diversitat cultural.

c) Bones pràctiques de comunicació i integració de les persones immigrades

Per a Iolanda Tortajada la resposta de com les bones pràctiques poden generar espais d'integració de les persones immigrades es dona en la relació i el vincle que estableixen amb les entitats i organitzacions del barri o de la vila on es troben, perquè d'aquesta manera es fa xarxa i a més es coneixen els interessos i les necessitats de les persones i els col·lectius, i això pot contribuir a millorar l'oferta radiofònica com un espai de trobada.

Tortajada afegeix que hi ha diferents entitats que han fet propostes relacionades amb els temes de diversitat cultural, integració social, racisme i xenofòbia, com la mateixa Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual i el Col·legi de Periodistes de Catalunya, entre altres, les quals poden contribuir a la reflexió sobre la pràctica professional en general, i la radiofònica en particular, però sens dubte els i les professionals de la comunicació han de tenir una certa sensibilitat per formar-se i fer canvis en la forma de realitzar les cobertures i les produccions periodístiques, per a que els espais realment puguin ser de reflexió profunda i de transformació. Afirmar que dins d'aquesta revisió i proposta no s'hauria de deixar al marge tota la producció d'entreteniment, que de moment és una assignatura pendent, perquè sembla que per ser de diversió i "superficial" un programa no influeixi en la generació d'emocions, prejudicis o estereotips. A més, segons Tortajada, dins d'aquesta àrea hi ha un dèficit d'instruments i de materials que permetin pensar sobre tot això d'una manera profunda i reflexiva.

Finalment, Iolanda Tortajada deixa clar que amb aquestes bones pràctiques s'hauria de trencar amb allò que s'ha fet fins ara pel que fa als temes relacionats amb la immigració, el racisme i la xenofòbia, a més de reflexionar sobre quina seria la millor posició per a elles dins de la programació de les ràdios per aconseguir canvis profunds i permanents. Perquè, explica Tortajada, si es fan petits canvis però de manera constant es pot crear un escenari que permetrà que ocorrin noves coses i algunes d'elles poden ser molt positives. La solidaritat, l'empatia, la

comprensió de l'altre, són valors que més que mai és necessari promoure per part de les ràdios locals, sobretot amb tota la situació que ha generat la Covid-19 en relació amb l'increment de la pobresa i la desigualtat.

3.3.3. Entrevista a Carmen Rincón Blázquez, secretària de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual

a) El paper de les ràdios locals en la generació de vincles i inclusió comunitària

A les ràdios locals se'ls ha assignat un paper de promotors dels vincles entre els diferents actors de la comunitat. La majoria de les ràdios tenen aquest objectiu com a bàsic per a la seva feina quotidiana. Fins i tot, explica Rincón que la Federació de Ràdios Locals de Catalunya va dir que les ràdios havien de tenir un paper actiu per començar a preparar un marc de bona relació i convivència positiva amb la població immigrant.

Carmen Rincón creu que la capacitat de generar vincles i inclusió comunitària, les ràdios locals la tenen plenament assumida i moltes d'elles fins i tot incorporen la diversitat en la major part de la programació com a eix central dels programes.

Les ràdios locals poden enfortir el seu objectiu d'afavorir la integració potenciant la presència de la diversitat cultural en els seus programes més enllà de les representacions estereotipades, donant veu a plantejaments, actors i discursos innovadors, integradors i dialogants.

Rincón afegeix que la societat és diversa i cal representar-la en els mitjans amb la finalitat que la població migrada tingui referents; en segon lloc, el contingut dels programes ha de ser prou variat per connectar amb els interessos de la població en general (migrada i autòctona) i no parlar exclusivament de conflictes i d'immigració, cal parlar de qualsevol tema: econòmic, cultural i social, entre altres.

Carmen Rincón assenyala que és imprescindible incorporar les persones migrades en els diferents àmbits de la producció audiovisual a fi i efecte de donar-hi visibilitat. El tema de les quotes de representació és molt difícil d'aplicar, i més quan parlem de persones migrades. Potser seria més efectiu fer pedagogia entre les empreses audiovisuals i els responsables de la comunicació per incrementar la seva sensibilitat en aquestes dimensions.

b) Les bones pràctiques a la ràdio local en relació amb el Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual

El Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual s'ha convertit per al sector de les ràdios locals en un reconeixement significatiu de la seva feina, la qual és poc reconeguda en general ja que els grans premis són acaparats per les grans empreses mediàtiques.

Per a la definició d'una pràctica radiofònica com a bona pràctica cal tenir en compte, entre altres aspectes:

- a) Representació de persones de procedències diverses en els programes i/o espais de manera habitual i quotidiana.
- b) Diversificació de les veus per edat, sexe i aspecte.
- c) No incidir en les diferències entre nosaltres i ells, mostrar un nosaltres divers.
- d) Diversificació de les fonts, actors i missatges a fi i efecte d'enriquir el discurs.
- e) Continguts i/o formats innovadors.

Quan es dona veu a persones culturalment diverses, la seva representació hauria d'anar més enllà de l'estereotipatge, cosa que implica no només parlar del tema de la immigració sinó també de temes generals, de política, socials i culturals, entre altres. En definitiva, cal tenir en compte la temàtica, les fonts, els actors i el discurs, i també l'enfocament i els recursos formals per definir que una producció radiofònica és una bona pràctica.

Els programes, els operadors de ràdio, persones alienes a les emissores i el propi jurat dels premis, així com els membres de la Mesa, poden presentar candidatures a la convocatòria anual dels premis.

c) Bones pràctiques de comunicació i integració de les persones immigrades

Actualment vivim un món canviant, considera Rincón. La immigració, les maneres de relacionar-nos i els mitjans de comunicació han anat canviant. De cara a un futur més integrador, divers i participatiu en els mitjans locals és necessari promoure unes certes transformacions.

Carmen Rincón afirma que per tal que les ràdios locals siguin més integradores i participatives cal anar més enllà dels rols estereotipats relacionats amb la diversitat cultural en els diferents àmbits de la producció audiovisual. L'objectiu és transmetre, mitjançant diferents formats, la realitat canviant i complexa dels contextos multiculturals

Els i les professionals de la comunicació desenvolupen un paper molt important en la construcció de l'imaginari social; per aquest motiu Rincón considera que han de tenir molta cura amb el llenguatge que fan servir, amb la finalitat de rebatre els estereotips i les discriminacions. Cal potenciar el tractament igualitari i no fer referència al grup ènic si no és estrictament necessari.

Els professionals haurien d'emprar un llenguatge inclusiu, un llenguatge que evités els estereotips i no suposés cap barrera per a les persones o els col·lectius. Cal demanar a les persones entrevistades com volen ser presentades. Les persones poden ser presentades només amb el nom i els cognoms, sense necessitat de definir-les i/o classificar-les.

En definitiva, Rincón no creu que els conductors dels programes hagin de tenir unes característiques especials, però sí que han de tenir una sensibilitat especial envers les minories ètniques sense caure en el paternalisme, fer servir un llenguatge inclusiu i fugir de les generalitzacions.

Afegeix Rincón que, en primer lloc, i tenint en compte que s'està parlant de l'àmbit local, caldria que les ràdios coneguessin la realitat de la població i quines són les comunitats més arrelades en el territori per potenciar la convivència. En segon lloc, haurien de contactar amb les associacions representatives de la societat local per aprofundir en les seves realitats quotidianes i els seus interessos.

Rincón afegeix que els tipus de programes poden ser informatius, divulgatius, d'entreteniment, musicals i d'entrevistes, entre altres; tot i que no és tan important el format o el gènere sinó el contingut i la manera de transmetre.

Lògicament, les ràdios municipals han d'afavorir la cohesió i el pluralisme social, cultural i polític; per tant, són un enllaç molt important per garantir la informació i l'educació plural i diversa de la població. No obstant, no hi ha una obligació legal específica sobre com s'ha de dur a terme aquesta inclusió social, la qual dependrà de les empreses de comunicació i de la bona voluntat dels professionals de la comunicació.

Segons Carmen Rincón, en les ràdios locals, les bones pràctiques haurien de tenir un lloc destacat en la graella de programació i no a l'inrevés, que siguin produccions residuals i/o de cap de setmana.

Per últim, Rincón explica que actualment hi ha molts exemples de programes conduïts per persones migrades i no exclusivament per parlar de temes relatius a la immigració. Per tant, això és una aposta evident dels responsables de les empreses de comunicació, i també hi ha una tasca molt important de les associacions de persones migrades, que volen més representació en els mitjans i elaboren projectes específics al respecte.